

CATÀLEG I
ANÀLISI DELS
CAMPS
MARJATS DEL
TERME DE
BANYALBUFAR

CATÀLEG I ANÀLISI DELS CAMPS MARJATS
DEL TERME DE BANYALBUFAR

Isabel Ferrer García
Miquel Grimalt Gelabert
Mauricio Mus Amézquita
Antoni Reynés Trias
Raquel Rodríguez Gomila

© Fodesma, desembre 1996.

1.- METODOLOGIA I RESULTATS

Índex

1. Introducció.....	4	3.1.5 Importància de l'element hidràulic dins els camps marjats.....	66
1.1 Característiques generals del terme de Banyalbufar.....	4	Aprofitament de surgències naturals.....	66
2. Metodologia.....	8	Canalitzacions dels cursos d'aigua.....	69
2.1. Metodologia de l'anàlisi tècnica i geogràfica de marjades.....	8	Anul·lació dels cursos d'escorrentia concentrada.....	70
2.1.1 Àrees d'anàlisi.....	10	3.2.- Flora i vegetació de les àrees marjades de Banyalbufar.....	71
Delimitació de les àrees d'anàlisi.....	10	3.2.1. Flora de les marjades.....	73
Factors analitzats a cada àrea estudiada.....	14	3.2.2. Vegetació de les marjades de Banyalbufar.....	81
Factors estudiats a cada sector.....	14	3.2.3. El conreu a marjades al terme de Banyalbufar. Aspectes d'interdependència entre els conreus i la flora silvestre de les àrees marjades.....	93
Elements estudiats a cada marjada individual.....	17	4. Indrets d'interès preferent.....	110
2.2. Metodologia de l'anàlisi dels aspectes naturalístics associats als marges i a les marjades.....	20	4.1 Horta Alta i Horta Baixa.....	112
2.2.1 Introducció.....	20	4.2 Font de sa Menta.....	114
2.2.2 Mètode.....	20	4.3 Vinya de Son Bunyola.....	115
Àrees estudiades.....	21	4.4 Es Verger.....	117
Mostreig.....	21	4.5 Es Rafals.....	118
Elaboració i presentació de les dades.....	24	4.6 Can Prim.....	119
3. Resultats.....	30	5. Cartografia.....	120
3.1 Tipificació dels camps marjats arreu de Banyalbufar.....	30	6. Vocabulari tècnic.....	132
3.1.1 Els elements tècnics aplicats.....	31		
3.1.2 Tipologia de marges.....	59		
3.1.3 Disposició dels camps marjats.....	60		
3.1.4 Els usos del sòl i els models de marjament.....	62		

1. Introducció

El terme municipal de Banyalbufar, integrat dins la serra de Tramuntana, presenta un enorme patrimoni d'enginyeria popular que es basa principalment en l'explotació agrícola del territori gràcies a la construcció i utilització de terrasses de conreu revestides per murs de pedra (marjades).

En aquest municipi els enginyers de pedra en sec no es redueixen tan sols als sistemes de contenció de terres, sinó també a un desenvolupat aprofitament de la riquesa hidràulica de la contrada.

Aquest estudi va adreçat a conèixer la superfície ocupada per aquestes obres d'enginyeria popular, a esbrinar la possible regressió de la seva extensió a partir dels canvis d'usos del sòl. Igualment es pretén aportar informació sobre la dedicació actual dels terrenys esglaonats, de l'ús del qual se'n deriva directament la seva conservació.

L'interès del marjament de Banyalbufar no radica tan sols en les seves característiques tècniques, sinó que constitueix un dels indrets que per excel·lència es veu esmentat tant a bibliografies especialitzades sobre el tema, com entre la percepció popular del marjament.

1.1. Característiques generals del terme de Banyalbufar

Pel que fa a una aproximació geogràfica, el terme municipal de Banyalbufar, situat a la meitat sud-occidental de la serra de Tramuntana, té una extensió de 18,1 km² i delimita amb els municipis de Estellencs, Esporles, Puigpunyent i Valldemossa.

L'alçària màxima que s'assoleix a Banyalbufar correspon als 940 metres sobre el nivell de la mar de la Mola de Planícia, mentre que les seves terres abasten fins a la mar.

Es tracta d'una demarcació municipal on es combina una gran varietat del medi físic en funció de la topografia (litoral de penyasegats, costers de muntanya, comellars i petites valls transversals a la línia de costa) i de la litologia (materials calcaris, margues triàsiques, ...). A causa dels factors abans esmentats el terme es veu atravesat per torrents encaixats tals com els de sa Font de sa Menta, de Son

Introducció 4

La diferenciació en els espais conreats entre les zones de secà de les pròpies d'horta, es reflecteix clarament en els terrenys esglaonats. Aquest fet, a més de l'existència d'una gran extensió de camps marjats dedicats al reguiu, fan especialment interessant el municipi per dur a terme una anàlisi del seu marjament.

La realització de l'estudi del terme de Banyalbufar s'integra en l'objectiu general de realitzar actuacions encaminades a conservar, restaurar i millorar els conjunts de marjades existents a Mallorca, i més concretament dins la seva primera fase, centrada en la seva catalogació.

La memòria que es presenta s'ha duit a terme en el programa general i del qual s'han acomplert les següents fases:

a- Establir una cartografia detallada de la superfície marjada de Mallorca, els seus usos actuals i el seu estat de conservació.

Es proposa establir una cartografia detallada a escala 1:5000 de la superfície ocupada per les marjades a l'actualitat. Aquesta cartografia abastaria tot l'àmbit territorial d'estudi, el que suposa una novetat, atès que fins ara només s'havia realitzat a escales molt més poc detallades i per a sectors parcials.

b- Conèixer les característiques tècniques i els condicionaments físics que es relacionen amb el marjament, determinant la seva presència i manteniment.

Es tracta de realitzar una anàlisi sobre les característiques tècniques (alçària, longitud, amplària, parament ...) i els condicionaments físics que es relacionen amb el marjament (pendent, alçària, pluviometria, litologia, geomorfologia,...), aquests paràmetres són els que determinen la presència i el manteniment dels terrenys marjats.

c- Definir tipologies dels terrenys marjats arreu del terme, derivats de la diversitat de trets tècnics, físics, històrics i econòmics de cada sector diferenciat, de manera que configurin unitats paisatgístiques.

Una volta s'ha delimitat amb precisió l'abast territorial i els trets físics que controlen el marjament, es passa a l'establiment de tipologies de terrenys marjats, derivades de la diversitat de trets tècnics, físics, històrics i econòmics de cadascun dels sectors diferenciats. Aquesta tasca és

Introducció 6

Bauçà, de Munreal, de can Fura, den Roig, de Son Bunyola i de Son Coll, que a causa de la poca extensió del vessant no arriben a constituir conques complexes.

La coexistència de materials permeables i impermeables fa que en els punts de contacte entre ambdues litologies es localitzin nombroses surgències d'aigua que són la base de la gran extensió d'horta i de tots els enginyers hidràulics basats per aprofitar l'esmentada circumstància (sa fonteta de Son Creus, font de Sa Vinya, sa font de la Vila, font des Cireral, font de sa Canalera, font den Boter, font des Cosal, font de ses Gallines, font des Garbell, font de s'Obi, font de can Fura, font de sa Menta...).

És un territori que tradicionalment s'ha caracteritzat per un poblament concentrat en el nucli urbà, encara que en els darrers temps a causa dels canvis d'usos produïts per l'abandonament de l'economia agrària tradicional i la fixació de població estrangera en el municipi, s'observa una dispersió del poblament cap a vivendes unifamiliars aïllades de primera o segona residència. Actualment constitueix un municipi per excel·lència en la ruta turística de la Serra, especialment per l'interès paisatgístic del seu abancament.

En l'estructura de la propietat es reflecteix la presència de grans finques (Son Bunyola, Planícia, es Rafals...), dedicades al conreu de secà, i de petites propietats localitzades fonamentalment entorn del nucli urbà com a conseqüència de què l'explotació agrària familiar es troba separada de l'habitatge en el cas del poblament concentrat.

Econòmicament els espais marjats s'integraven, d'una banda, dins l'explotació agrària de secà de les grans finques de muntanya de la Serra, on la producció es basava en l'olivar i cereals, i, per altra, dins explotacions vineres i d'horta.

Les marjades d'horta s'especialitzaren en el conreu de vinya per a l'exportació i producció que fou substituïda per la de tomàtigueres a finals del segle XIX, arrel de la plaga de la filoxera.

Actualment les activitats agrícoles a les grans propietats han estat abandonades i substituïdes per altres usos, principalment residencials -cal esmentar com a cas diferenciat el de la possessió de Planícia on encara es duen a terme tasques agrícoles-; en contrast amb les petites propietats on predomina l'activitat agrícola d'horta a temps parcial per a consum familiar.

Introducció 5

necessària per posteriorment iniciar una catalogació dels conjunts marjats en unitats tipològiques i paisatgístiques.

d- Catalogar els principals conjunts marjats amb una unitat tipològica de manera que configurin unitats paisatgístiques.

Les dades recollides amb l'acompliment dels objectius anteriors permetran catalogar els principals conjunts marjats amb una unitat tipològica de manera que configurin unitats paisatgístiques.

e- Delimitar en l'espai el procés de conservació/desaparició de les marjades al llarg de les darreres dècades.

Per establir les pautes espacials del procés de conservació i desaparició de les marjades al llarg de les darreres dècades, la metodologia es basa a comparar la superfície marjada de cada zona d'estudi, mitjançant la fotografia estereoscòpica, concretament entre els vols de juliol de 1956 i de maig de 1990, i el trasllat posterior dels resultats a suport cartogràfic.

f- Sistematitzar tàxonòmicament i fitosociològicament la vegetació present a les marjades.

Aquest objectiu s'assolirà mitjançant recorreguts sistemàtics d'identificació de la vegetació present en els espais marjats.

En els recorreguts es localitzaran les espècies i es realitzaran inventaris a fi de definir les diverses comunitats i associacions presents.

g- Proposar indrets adients per a intervencions concretes, tant referit a la seva preservació com a la possible conservació i utilització educativa i/o científica.

Introducció 7

2. Metodologia.

Per dur a terme aquest estudi es tenen com a precedents metodològics els establerts al *Catàleg i anàlisi dels camps marjats del terme d'Escorca* (FODESMA, 1995), *de Selva* (FODESMA, 1995) i *de Mancor* (FODESMA, 1996) realitzats a partir de les directrius del *Projecte d'anàlisi i catalogació dels camps marjats de Mallorca*, del qual també en forma part l'estudi que es presenta.

A l'hora d'exposar la metodologia seguida a Banyalbufar, es farà en dos vessants, un referit a la catalogació i anàlisi tècnica de les marjades i l'altre sobre els aspectes naturalístics associats.

2.1. Metodologia de l'anàlisi tècnica i geogràfica de marjades

Els objectius s'han dut a terme seguint les següents fases:

1. - Visió estereoscòpica de la fotografia aèria del terme dels anys 1956 i 1990 i confecció d'una cartografia temàtica preliminar (escala 1:5000) a partir de la qual es distingeixen les àrees esglaonades.

Les dues sèries cronològiques de fotografia aèria han permès detectar sectors que el 1956 es mostraven esglaonats en tota la seva extensió, i que avui en dia la vegetació no permet visualitzar mitjançant fotointerpretació. D'altra banda, es poden reconèixer àrees que la vegetació cobria en el 56 i que avui per diverses raons (neteja d'olivars, incendis, etc) estan al descobert. D'aquesta manera es pot conèixer la regressió o evolució dels camps marjats.

2. - Treball de camp per constatar i ampliar les dades obtingudes a partir de la fotografia aèria.

L'observació directa sobre el camp ha permès la recollida de tota una sèrie de dades qualitatives i quantitatives, tant sobre trets mediambientals i socials (estat de conservació, ús actual, viari ...), com referides a aspectes estrictament tècnics (paretat, elements constructius complementaris, dimensionament...). Ha estat fonamental també per avaluar l'estat de conservació i posteriorment poder estimar la fragilitat dels espais marjats i, sobretot, conèixer tots els factors de

Introducció 8

2.1.1. Àrees d'anàlisi

Delimitació de les àrees d'anàlisi

L'estudi dels camps marjats del municipi de Banyalbufar s'ha dut a terme a partir de la seva divisió en una sèrie d'àrees d'anàlisi que han constituït la unitat bàsica de treball. El fet que Banyalbufar presenti grans extensions d'horta clarament diferenciades de les extensions de secà ha facilitat una primera divisió dels espais marjats en funció d'aquest factor. Una vegada destriades les extensions especialitzades en horta o secà es va passar a la seva subdivisió per tal de facilitar-ne l'anàlisi.

Així l'extensió de secà es dividí seguint criteris de propietat o d'afinitats topogràfiques, mentre que a l'hora de fer una delimitació dels camps marjats de reguiu el major entrebanc era seguir criteris de propietat a causa de la gran compartimentació parcel·l·lària. Per aquest motiu, l'extensió d'horta es va dividir en funció de les principals fonts que la reguen i d'aspectes físics, per tal d'obtenir sectors d'anàlisi coincidents amb una unitat visual i permetre el seu estudi conjunt i la seva assimilació a una unitat paisatgística.

Cada àrea d'estudi ha estat dividida en tota una sèrie de sectors diferenciats. Aquests corresponen a unitats geogràfiques menors que són homogènies des del punt de vista de les característiques del marjament (tècnica constructiva de les marjades), d'aspectes relacionats amb l'ús (hort, secà amb arbrat o sense) o per trets físics (costers o planes).

Les dades recollides per sectors poden ésser de caràcter descriptiu o de caràcter quantitatiu. Així, s'han realitzat sectors únicament descriptius als indrets on les característiques del marjament no permetien la recollida de dades quantitatives, ja sia per l'estat d'elevat abandonament, per la invasió de vegetació o per les poques restes de les que es disposava.

Introducció 10

risc que pateixen (esllavissabilitat, saragallament, incendis, ...) per a una posterior gestió i actuació.

3. - Elaboració de la cartografia definitiva (escala 1:5000) a partir de totes les dades obtingudes.

Permet determinar i quantificar la superfície marjada actual, i les extensions on l'esglaonament ha desaparegut per diverses causes (construcció de carreteres, nous habitatges, ...). Aquesta tasca es realitza mitjançant la digitalització de la informació cartogràfica recollida.

4. - Elaboració d'un informe sobre cadascuna de les àrees establertes que ve encapçalat per les característiques mediambientals i geogràfiques d'aquesta part del territori. Seguidament es realitza una relació detallada dels seus trets constructius i de conservació, a més de la descripció acurada de les singularitats tipològiques i funcionals que s'hi han identificat. Aquestes són analitzades detingudament i se n'aporten il·lustracions, tant fotogràfiques com en alguns casos planimètriques. Tot el corpus informatiu anterior es complementa amb una cartografia temàtica on es fa constar la localització i característiques espacials de les informacions abans esmentades.
5. - Tractament estadístic de les dades recollides al camp i interpretació que permet fer una tipificació dels camps marjats del terme.
6. - Elaboració de cartografia temàtica a nivell municipal (mapes de estat de conservació del marges, riquesa florística, vegetació...) que permet crear les diferents variables.
7. - Establiment dels indrets d'actuació preferent en funció de les dades obtingudes, ja sia per les característiques del marjament o per configurar unitats paisatgístiques.

Introducció 9

Als sectors quantitius s'han recollit una sèrie de mostres per tal de poder-ne extreure conclusions sobre caracterització tècnica dels marges i tipologies de marjament que permetin comparar les unitats d'estudi. Aquestes dades han estat recollides entre setembre i novembre de 1996.

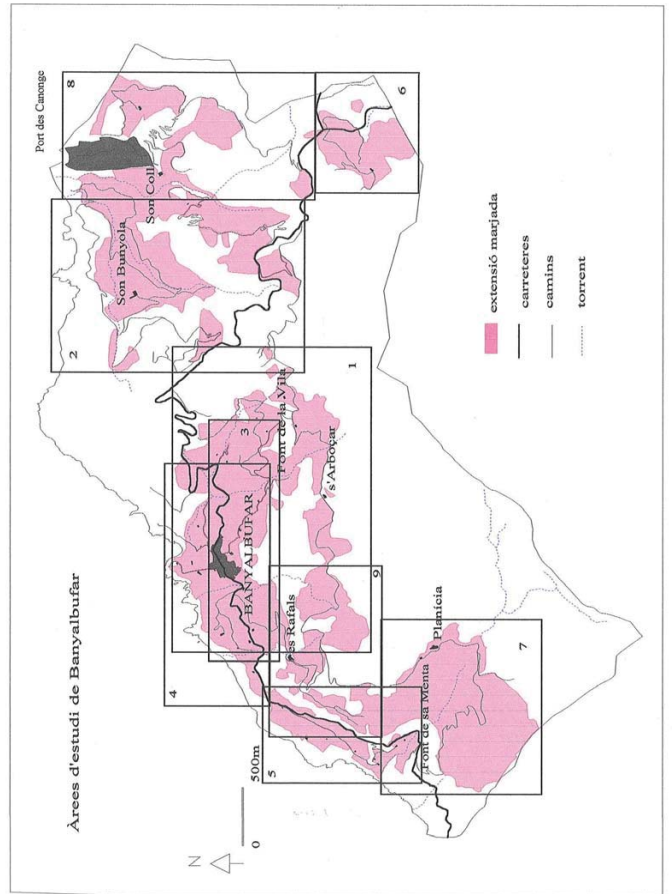
Amb tots els criteris abans exposats el terme de Banyalbufar ha quedat dividit en les següents àrees d'estudi:

- Torrent de Son Bauçà-Son Sanutges-s'Arboçar.
- Son Bunyola-Son Balagueret-Son Valentí.
- Horta Alta.
- Horta Baixa.
- Font de sa Menta.
- Ses Mosqueres.
- Planícia.
- Port des Canonge-Son Bujosa-Son Coll.
- Es Rafals.¹

¹. Torrent de Son Bauçà-Son Sanutges-s'Arboçar: afinitat geogràfica dels vessants dedicades al conreu de secà que formen part de la conca del torrent de Son Bauçà i de les finques de Son Sanutges i s'Arboçar.
 - Son Bunyola-Son Balagueret-Son Valentí: límit de propietat que inclou les possessions de Son Bunyola, Son Balagueret i Son Valentí.
 - Horta alta: unitat paisatgística i criteris hidràulics.
 - Horta baixa: unitat paisatgística i criteris hidràulics.
 - Font de sa Menta: criteris hidràulics.
 - Ses Mosqueres: límit de propietat.
 - Planícia: límit de propietat.
 - Port des Canonge-Son Coll-Son Bujosa: afinitat geogràfica.
 - Es Rafal: límit de propietat.

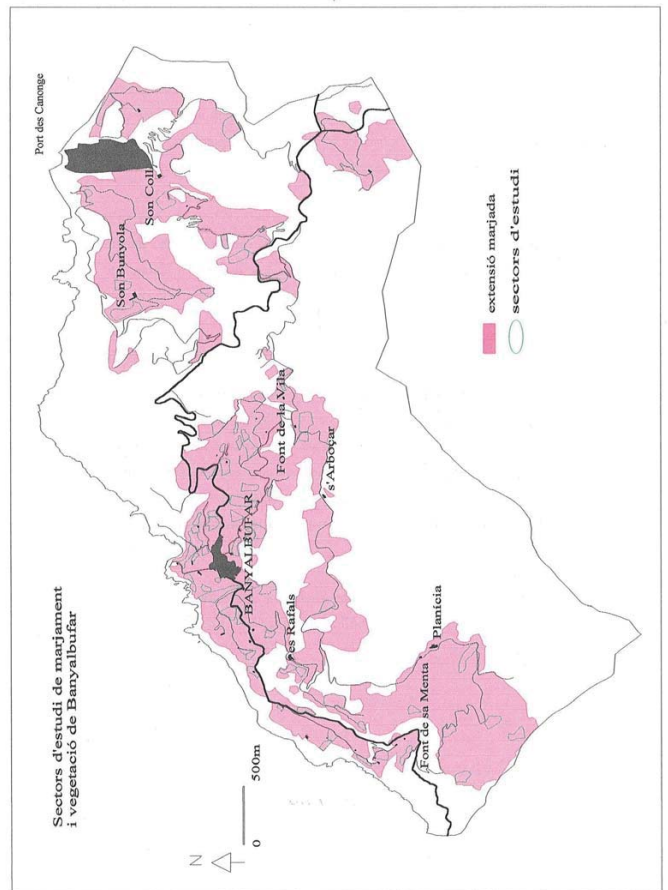
Introducció 11

Full per mapa d'àrees d'estudi

Introducció 12

Full per mapa de sectors d'estudi

Introducció 13

Factors analitzats a cada àrea estudiada

Tot seguint la metodologia establerta per a la fase de catalogació exhaustiva, per a cada una de les grans àrees delimitades, s'han recercat dades referides a trets geogràfics, geològics i geomorfològics, climàtics i d'ús, les quals s'expressen en una fitxa resum a l'informe de cada àrea (veure exemple de fitxa d'àrea).

S'ha elaborat també un mapa que conté la delimitació de l'àrea, els terrenys marjats i diversa informació planimètrica (viari, cursos fluvials, nuclis construïts), toponímica i la localització dels sectors concrets (ja siguin de vegetació o de marjament).

Factors estudiats a cada sector

De cada sector mostrejat s'han recollit les mateixes dades que per a l'àrea, si bé amb petites diferències: s'han obviat les dades referides al clima perquè les fonts de les quals es disposa no permeten arribar a un nivell de detall tan concret, i s'han afegit a la fitxa algunes informacions noves, com la distància d'aquest al viari més pròxim transitable amb vehicle (mesurada des del punt central del sector en línia recta al viari i expressada en metres) i el pendent màxim i mínim del terreny mostrejat.

Tota aquesta informació s'ha recollida en una fitxa-resum que conté l'essencial de la informació tècnica (veure exemple de fitxa de sector).

Introducció 14

Exemple de fitxa d'àrea

Àrea: nom assignat a l'àrea de treball	Litologia: tipus de litologia majoritària
Localització: coordenades UTM del punt central de l'àrea o de la possessió si escau	Morfologia: tipus de modelat predominant
Cota màxima: de les marjades de l'àrea (m)	Precipitació total anual: expressada en mm. (A Banyalbufar es correspon amb el mes d'octubre)
Cota mínima: de les marjades de l'àrea (m)	Precipitació mitjana del mes més plujós: expressada en mm. (A Banyalbufar es correspon amb el mes de gener)
Pendent màxim: de les marjades de l'àrea (%)	Temperatura mínima mitjana del mes més fred: expressada en °C. (A Banyalbufar es correspon amb el mes d'agost)
Pendent mínim: de les marjades de l'àrea (%)	Temperatura màxima mitjana del mes més calent: expressada en °C. (A Banyalbufar es correspon amb el mes d'agost)

Tipus de propietat: distinció entre privada i pública
Tipus de residència: distinció entre permanent i secundària
Tipus de construcció: distinció entre construccions tradicionals i actuals
Tancament i accés: distinció del viari d'accés a l'àrea i tipus de tancament
Accés extern: viari apte per a vehicles més pròxim a l'àrea
Excursionisme i lleure: possible inclusió de l'àrea dins activitats de lleure
Ús actual: activitats a les quals es destina l'àrea
Ús anterior: activitats per a les quals es bastiren les marjades de l'àrea

Introducció 15

Exemple de fitxa de sector

Sector n°...	Litologia: tipus de litologia majoritària del sector
Topònim: nom del sector	Morfologia: tipus de modelat majoritari del sector
Localització: coordenades UTM del punt central del sector (m)	Factors físics de risc: riscos físics que pateix el sector (inundacions, esclavissaments, caiguda de blocs, saragallament...)
Cota màxima: cota màxima que assolixen les marjades del sector (m)	Factors humans de risc: riscos humans que pateix el sector (abandonament, construccions, activitats extractives, incendis...)
Cota mínima: cota mínima que assolixen les marjades del sector (m)	
Pendent màxim: pendent màxim de l'àrea marjada (%)	
Pendent mínim: pendent mínim de l'àrea marjada (%)	
Ús actual: activitats a les quals es destina el sector	
Ús anterior: activitats a les quals es destinava el sector originàriament	
Tancament i accés: viari d'accés al sector i tipus de tancament (filferada, parets...)	
Accés extern: viari apte per vehicles més pròxim al sector	
Distància a viari: distància en metres del sector al viari transitable en vehicle	
Excursionisme i lleure: presència o absència d'activitats de lleure (rutes excursionistes, refugis...)	
Disposició del marjament: tipus de disposició de les marjades del sector (paralela contínua, en ziga-zaga, concèntrica; orgànica geometritzada o caòtica)	
Traçat dels marges: rectilini, curvilini o angular	
Litologia del paredat: tipus de pedra utilitzada en el paredat (calcària massiva, conglomerats, lloses calcàries, margocalcàries...)	
Tipus de paredat: antic, irregular poc adobat, adobat, enqueixelat.	
Tipus de coronament: sense coronament, rasant, filada de dalt	
Forma d'accés entre marjades: absència o presència de pujadors (escales laterals o frontals, escalons volats, rampes)	
Hidràulica: elements hidràulics del sector (torrent canalitzat, pou, font, canaleta, aljub, safareig...)	
Construccions associades: absència o presència d'altres construccions de pedra en sec (barraques, aixoplucs, rotllots de sitja, forns de calç, camins, clapars...)	
Singularitats: elements de pedra en sec o característiques tècniques que donen singularitat al sector	
Estat de conservació: bo, regular, dolent	

Introducció 16

Elements estudiats a cada marjada individual

Per a cada marjada que forma part d'un sector de mostreig quantitatiu s'hi han analitzat els elements tècnics i altres elements accessoris que la puguin caracteritzar.

Les dades de les marjades mesurades a cada sector, juntament amb la visió del conjunt que dona el treball de camp, permeten poder fer una valoració del marjament de tot el sector i de les característiques més comunes.

El nombre de marjades mostrejades per sector és variable, depenia del grau d'homogeneïtat del mateix, agafant com a mostra les necessàries per obtenir dades significatives.

Dins del conjunt dels **elements tècnics quantitius** s'han considerat:

- Alçària:** considerada sempre des del punt de màxim desnivell entre l'assentament i el coronament del marge. S'expressa en m.
- Longitud del paredat,** que es mesura en m.
- Amplària de la marjada:** considerada sempre des del punt en què és màxima.
- Talús** del marge de sosteniment, entès com la seva inclinació, mesurat en el punt de màxima alçària i expressat en %.
- Dimensió del pedreny** del paredat. S'han pres mesures dels diàmetres de les cares exteriors de les pedres més grosses (diàmetre màxim) i així com també del de les pedres més petites (diàmetre mínim).
- Braó:** s'ha mesurat la seva amplària en el punt en què aquesta era màxima. També es ressenya l'alçària màxima de braó en referència a la superfície del replà de la marjada, en els casos que el braó sobreix de manera manifesta sobre aquest nivell, i la dimensió del pedreny del rebre (classificat en petit (<10cm), mitjà (10-15cm) o gros (>15cm).

Introducció 17

Dins l'apartat dels elements tècnics qualitius s'han considerat els següents:

1. Traçat: es considera la planta que adopta el mur de la terrassa de conreu, d'aquesta manera es desdria entre rectilini, curvilini, tant si és còncau com convex, i angular .
2. Tipus de paredat: La definició dels paredats s'ha realitzat des de dues perspectives, la litologia, i l'anàlisi conjunta de l'adobament de la pedra i la col·locació de la mateixa.
  - Paredat segons la litologia. Esbrinar a quin tiups litològic pertany el pedreny del marge és un factor important per conèixer si fou traginada des d'un altre indret o obtinguda de l'espedregament del mateix camp. Un altre factor a considerar és que alguns tipus de litologia dificulten o faciliten l'adobament del paredat. Els paredats poden ésser bastits amb conglomerats, còdols de torrent, calcària massiva, margues, calcària exfoliada, materials silícics...
  - Paredat segons adobament i col·locació de la pedra. S'han considerat categories derivades de la forma de la pedra i de la seva disposició, es tracta d'una terminologia descriptiva creada per a aquest cas, per manca d'una terminologia genuïna i ben definida. Així s'han establert el paredat antic, irregular poc adobat, adobat, molt adobat, quasi enqueixelat i enqueixelat o enmassat.
3. Tipus de coronament. S'ha distingit entre marges que es presenten sense coronament, amb rasant, amb filada de dalt i amb formes mixtes.
4. Altres elements constructius: presència de ressalt, capiçina, contrafort, rutló, ...

Respecte als elements accessoris s'ha distingit:

Introducció 18

1. Forma d'accés. Es tracta del sistema utilitzat per accedir a la marjada, on es poden diferenciar entre els camins i diversos tipus de pujadors. Els elements d'accés que es poden trobar als camps marjats són rampa, escalons volats, escales i camins.
2. Elements hidràulics. La gran extensió de marjades d'horta a Banyalbufar i un desenvolupat sistema hidràulic ha suposat que en aquestes s'inclougués una recollida de dades més acurada que en les marjades de secà, on les referències hidràuliques es redueixen a la presència de torrents canalitzats i/o empedrats.

Hem d'esmentar que a determinats marges s'ha utilitzat el terme parat per designar aquells murs de traçat perpendicular a les línies de talveg que intercepten un curs d'aigua, encara que el seu replà també estigui conreat.

A cada marjada d'horta s'han diferenciat els següents enginyers hidràulics:

  - a) enginyers d'extracció d'aigua (fonts, pous...)
  - b) d'emmagatzamament (safareigs, piqües, aljubs i cisternes)
  - c) de canalització, regularització i repartiment (síquies superficials, subterrànies, canals verticals, canals volades, teules volades).
3. A la descripció de cada marjada es posa esment en l'existència d'elements singulars relacionats amb l'explotació de les àrees marjades (eres, barraques, rotllos de sitja, forns de calç, clapers, sestadors...).
4. L'estat de conservació es refereix a la marjada mesurada posant esment a la presència d'esbaldrecs, bombaments, accions antròpiques derivades de construccions, viaris, incendis... S'han considerat tres graus de conservació:
  - Bo, quan l'estat del paredat no donava mostres de cap feblesa.
  - Regular, si hi havia indicis de bombaments o la pèrdua del coronament total o parcial.
  - Dolent, quan es trobava significativament esbaldregada o parcial o totalment destruïda.

Introducció 19

2.2. Metodologia de l'anàlisi dels aspectes naturalístics associats als marges i a les marjades

2.2.1. Introducció

Per conèixer la vegetació associada als terrenys marjats del municipi de Banyalbufar s'ha utilitzat el mateix model general de mostreig que a altres municipis de la Serra ja estudiats (Escorca, Selva).

QUADRE

Introducció 20

De les superfícies seleccionades s'han investigat els dos tipus d'hàbitats existents, els quals estan clarament diferenciats, són coexistents en l'espai i interaccionen entre ells. Aquests dos sistemes oberts són, per una part, la superfície de la marjada i per altra, les superfícies dels marges o murs de contenció en sentit estricte.

2.2.2. Mètode

Àrees estudiades

Per a la realització del mostreig s'han visitat les àrees marjades delimitades prèviament amb l'ajut de la fotografia aèria. Amb la finalitat de facilitar el reconeixement de les zones prospectades s'ha seguit el criteri de treballar aquelles a on es feren els sectors corresponents a les característiques constructives i geogràfiques. La naturalesa del mostreig de la flora i vegetació no permetia limitar-se a les marjades de les quals se'n prengueren dades de característiques tècniques, car no sempre eren les més representatives del conjunt de la flora existent. Per això les marjades on s'han estudiat els elements naturalístics no necessàriament es corresponen als sectors dels quals se'n tenen les mesures constructives.

En alguns casos els sectors establerts per a l'estudi geogràfic de les marjades no han constituït àrees de mostreig de vegetació, a condició que les dades que oferien fossin repetitives o d'escàs interès.

Mostreig

La recollida de dades s'ha realitzat mitjançant la confecció de llistats de presència/absència d'espècies i de l'inventari de determinades superfícies escollides. La fitxa emprada al treball de camp es descriu a l'apartat següent pel fet que serà la mateixa que s'adjunta a la memòria al presentar les dades dels diferents sectors. L'apartat del llistat d'espècies que s'omple al camp per a cada

Introducció 21

sector es presentarà, contràriament, conjunt per l'àrea amb la intenció d'evitar repeticions innecessàries dels tàxons i guanyar claretat.

Hi ha hagut uns pocs casos en què es dona informació general sobre la flora observada i no s'ha omplert la fitxa d'algun sector (sector 3 de l'àrea Torrent de son Bauçà) o que aquests no han estat objecte de mostreig (sectors 1 i 2 de l'Horta Alta).

Dins aquest apartat s'ha de fer un aclariment respecte a la consecució de les dades sobre diversitat florística que afecta tant a la prospecció de les marjades com als marges.

Concretament, voldríem deixar palès que els catàlegs que presentem a les distintes àrees no són tancats i exhaustius. Les absències més notables poden respondre a distintes causes relacionades o bé amb el cicle de vida de les espècies (no s'ha d'oblidar que el mostreig és puntual, es féu a cada àrea en un o pocs dies de la tardor de l'any 1996) o bé es deu a raons de tipus ecològic que imposen unes distribucions determinades.

En el primer grup s'han de considerar els següents aspectes:

- Estacionalitat marcada de moltes espècies, ja sigui per estar directament relacionades amb l'hàbitat dels conreus, o, en una visió ecològica més ampla, per tenir estratègia de vida anual. El mostreig s'ha duit a terme a la tardor i les espècies que germinen a la primavera o són d'òptim invernal o de principis d'estiu no estaran representades.

- Dificultats en la determinació. Espècies que no estan en flor o fructificades i tant poden haver estat confoses (casos com algun *Phagnalon* o algun *Cirsium* o les espècies que duen cf.) com ser englobades dins tàxons superiors (exemples són les moltes pleuro i acrocàrpiques, la consideració de crucifera sp., o gramínia sp., tàxons del grup *Teucrium polium*, Malvàcies, etc).

Introducció 22

Elaboració i presentació de les dades

1.- Caracterització de les àrees.

A la fitxa general per a cada àrea es presenta un quadre que sumaria bona part de la informació recollida als sectors. En aquest es detalla principalment el grau de diversitat observat als espais marjats i relaciona els marges i marjades en funció de l'índex de Jaccard, el qual dona informació del grau d'homologia entre els dos ambients.

El quadre també conté anotacions de caràcter més interpretatiu, destacant els tàxons, els elements o les característiques que singularitzen o defineixen l'àrea en qüestió. L'interès botànic assignat a cada àrea indica el grau d'atenció que aquesta mereix en funció del component vegetal silvestre i en vistes a la conservació del patrimoni naturalístic i a posteriors mesures de gestió de les zones.

Seguidament es detallen els criteris utilitzats a cada un dels apartats d'aquest quadre.

Introducció 24

- Poden haver passat desapercbedes espècies amb bulbs o rizomes que no tenguessin òrgans aèris a l'hora de mostrejar. Exemples són les rapes o el pa porcí (*Cyclamen balearicum*), que no apareixen a algunes àrees o sectors i que la seva absència és, en ocasions, responsabilitat d'haver visitat el lloc quan encara no havien tret fulles.

També hi ha altres absències notables que no depenen de l'estació de l'any en què es féu el mostreig ni de possibles confusions; són, per exemple, *Bellium bellidoïdes* o alguns altres endemismes molt comuns a la Serra. Les causes han de relacionar-se amb els hàbitats d'aquestes espècies, la situació de la zona estudiada i els factors relacionats amb el maneig agrícola, ja que alguns hi són presents al municipi.

Amb les dades aconseguides en la catalogació d'espècies es recull la diversitat florística tant dels marges com de les marjades.

S'han calculat, a més, els índexs de Jaccard amb la finalitat de donar compte de la relació entre les espècies de la marjada i les del marge associat. Aquest índex qualitatiu té en compte el nombre d'espècies a un i altre hàbitat i les comunes a ambdós, relacionant-les amb la fórmula:

$$I = c / a + b - c$$

on

a = espècies pròpies d'a (en aquest cas la marjada).

b = espècies pròpies de b (en aquest el marge corresponent).

c = espècies comunes a a i b.

El màxim valor possible és 1, que significa que els dos hàbitats tenen la mateixa flora.

Els inventaris fitosociològics ens permeten conèixer les comunitats de vegetals que poden viure als espais marjats i les relacions que existeixen entre la flora i la vegetació i determinades activitats agràries.

Introducció 23

Nº d'espècies a les marjades: Número de tàxons diferents sobre la superfície de les terrasses. És la mitjana que sorgeix dels diferents sectors mostrats. Es refereix al nombre de tàxons diferents observats, tot i que alguns d'ells poden agrupar distintes espècies properes o ser representatius de grans grups de vegetals (per exemple moltes acrocàrpiques, orquídies, etc.)

Nº d'espècies als marges: Número de tàxons diferents sobre la superfície de les terrasses. És la mitjana que sorgeix dels diferents sectors mostrats. Com el cas anterior també es fan agrupacions d'espècies o tàxons a alguns casos.

Índex Jaccard: Relaciona el número d'espècies en comú que tenen marge i marjada corresponent. Recull tots els índexs, sector per sector.

Riquesa florística (Nº d'espècies total de l'àrea): Tàxons diferents que s'han observat en el conjunt que formen els sectors d'una àrea. Resulta de tenir en compte tant les espècies de les marjades com les del marge.

Nº d'endemismes: Número de fanerògames de distribució limitada a Balears o a l'arxipèlag i terres veïnes presents a l'àrea marjada estudiada.

Espècies o comunitats ressenyables (dominants o molt rares): Es signifiquen les que científicament tenen interès o bé per ser notables per la flora o al paisatge il·lenc o bé per constituir una observació destacable en una àrea marjada.

Interès botànic: Fa referència al valor científic i de conservació que en relació a la flora i vegetació té l'àrea.

Observacions: Si es dona el cas, es comenta alguna particularitat observada digna de menció.

Introducció 25

2.- Caracterització i fitxes dels sectors.

En primer lloc es comenten al text els trets més significatius de cadascun dels sectors de l'àrea mostrejada, fixant-ne també els aspectes més ressenyables que poden condicionar la flora existent a les marjades. Es destaquen les principals espècies i comunitats observades en les distintes condicions ambientals i la dominància d'unes o altres.

Respecte a la informació sobre flora i vegetació es presenta en dos tipus de fitxa.

A) La primera d'elles apareix omplerta i individualitzada per a cada un dels sectors. S'ha dividit en dues parts, la primera corresponent a les marjades i la segona als marges. En conjunt està destinada a oferir informació sobre les característiques ambientals i el maneig agrícola que siguin determinants pels vegetals silvestres que viuen a les àrees. També hi queden reflectits els percentatges de cobertura dels distintes estrats vegetals, tant a les marjades com als marges. En un darrer apartat es recullen les associacions vegetals reconegudes. A continuació s'expliquen en detall els criteris utilitzats a cada un dels apartats.

Introducció 26

SECTOR: <i>Identificació del sector. De forma general es correspon amb els efectuats per inventariar les característiques geogràfiques i constructives de l'àrea marjada.</i>	
CONREU ARBORI O ARBUSTIU <i>Llistat dels distintes vegetals llenyosos conreats al sector.</i>	
CONREU HERBACI <i>Llistat dels distintes vegetals de caràcter herbaci conreats al sector; principalment els tàxons amb interès hortícola.</i>	
ABANDONAMENT CONREU <i>Dóna informació sobre l'operativitat actual del conreu.</i>	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES <i>Llistat dels distintes vegetals que o bé han estat sembrats en jardins o han escapat recentment d'aquests o bé s'han asilvestrat.</i>	
INCENDIS <i>Recull la incidència de focs descontrolats al sector.</i>	
LLAURADES <i>Notifica que tota o part de la superfície de les marjades del sector han estat llaurades.</i>	
CREMES CÀRRITX <i>Informa sobre l'existència d'un maneig de l'espai agrícola mitjançant la crema del càrritx i arbusts.</i>	
AIXERMADES <i>Informa sobre l'existència d'un maneig de l'espai agrícola mitjançant l'eixarmada selectiva de les espècies silvestres no conreades.</i>	
PASTURES <i>Recull la presència de distintes tipus de ramats i animals domèstics herbívors alimentant-se a les marjades.</i>	ROST MARJADES <i>pendent aproximat de les marjades en graus.</i>
ROST ÀREA <i>pendent aproximat de l'àrea en graus.</i>	%ARBRES SILVESTRES <i>tant per cent de la superfície marjada coberta per les capçades dels arbres silvestres.</i>
%ARBRES CONREU <i>tant per cent de la superfície marjada coberta per les capçades dels arbres conreats.</i>	%HERBÀCIES <i>Percentatge de la superfície marjada coberta per plantes herbàcies silvestres.</i>
%ARBUSTS <i>Percentatge de la superfície marjada coberta per arbusts silvestres.</i>	ORIENTACIONS <i>orientacions dels marges estudiats.</i>
%ROCA <i>quantitat de roca aflorant a la marjada.</i>	

Introducció 27

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Es cataloguen les distintes comunitats observades a les marjades del sector. Els casos que s'acompanyen d'interrogants es deuen a problemes relacionats amb l'estat d'aquestes o les dificultats en el seu reconeixement. Quan es preveu d'interès, al text on es descriuen els sectors es comenten les possibles discrepàncies.

MARGES

TERRA ENCLETXES <i>Informa sobre la presència de terra a les enclètxes de les pedres que formen el paredat dels marges.</i>	
CAUSES ESBALDRECS <i>Dóna compte d'algunes de les causes que s'hagin pogut observar directament responsables de la caiguda de trossos dels marges.</i>	
%ARBUSTS <i>tant per cent aproximat de la superfície dels marges del sector cobert per arbusts.</i>	%ROQUES <i>superfície aproximada del paredat que ocupen roques que, en general, tenen dimensions majors d'1 m².</i>

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Es cataloguen les distintes comunitats observades als marges del sector. Els casos que s'acompanyen d'interrogants es deuen a problemes relacionats amb l'estat d'aquestes o les dificultats en el seu reconeixement.

Introducció 28

B) La segona fitxa correspon al catàleg florístic d'ambdós ambients. En aquesta, única per cada àrea, es dóna informació sobre els sectors on s'ha observat cada espècie o tàxon.

3.- Les conclusions generals.

Les conclusions són una síntesi de tota la informació recollida i presentada a les fitxes individualitzades per àrees.

En un primer apartat del capítol 3.2 es tracta la flora de les marjades de Banyalbufar, distingint marjada i marge com a hàbitats diferenciats per als poblaments vegetals. Al següent es tracta la vegetació, o sigui, les comunitats i associacions de vegetals que caracteritzen els distintes ambients. Dins el darrer subcapítol s'estudien els factors ambientals i els tipus de conreu en la seva interrelació amb la flora silvestre de les àrees marjades.

Introducció 29

3. Resultats

3.1. Tipificació dels camps marjats arreu de Banyalbufar

La percepció tradicional associada als espais marjats de Banyalbufar és la d'un seguit de marges que conformen una gran extensió d'horta als voltants del nucli de població. Ens trobavem, per tant, davant un espai força diferent als termes estudiats fins aleshores i del qual ja s'havia produït alguna bibliografia referida fonamentalment a la distribució de l'aigua en aquesta horta. Als municipis abans estudiats, el reguïu es reduïa a petites hortes properes a les cases de possessió o relacionades amb fonts aïllades amb una producció d'autoabastiment.

Aquesta concepció de la petita extensió d'horta serà diferent a Banyalbufar, on aquest conreu va esser durant molt temps la base econòmica del municipi amb productes que abastien mercats nacionals i internacionals (primer amb la producció de vinya i després amb l'exportació de tomàtigs). La importància econòmica dels productes hortícoles va dur com a conseqüència l'aprofitament exhaustiu del terreny en base a un esglaonament dens i complexe.

La realització de la cartografia definitiva de Banyalbufar mostra que el municipi de 18,1 km² d'extensió es troba marjat en un 31% del territori. A més d'aquesta primera dada, ja de per sí significativa, el següent objectiu de l'estudi residia en esbrinar les possibles diferències a l'hora de construir marges de reguïu i marges de secà. Per altra banda, les dades permetran comparar si els marges dedicats a conreu de secà segueixen les mateixes característiques dels espais conreats de secà d'altres municipis.

A partir del mostreig de sectors s'han confeccionat tot un seguit de taules i gràfics estadístics dels elements tècnics i constructius obtinguts del tractament estadístic de la recollida de mostres. Les dades estadístiques, a més de permetre conèixer de forma individualitzada els elements més freqüents en el marjament, ens han aportat informació del creuament de variables per saber si determinats elements tècnics es relacionaven amb un estat de conservació concret.

Introducció 30

Com s'ha esmentat, la necessitat d'establir si existeixen diferències tècniques entre el marjament de secà i horta a Banyalbufar, més enllà de la percepció visual, ha obligat a fer el tractament estadístic per separat i mostrar-ne així els resultats.

3.1.1. Els elements tècnics aplicats

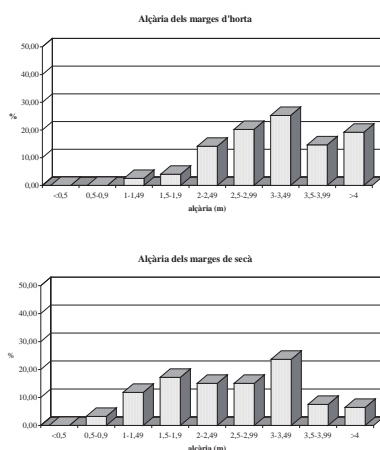
El mostreig exhaustiu del territori el conformen un total de 300 mostres de les quals un 68% corresponen a marges d'horta i la resta a marges de secà. Aquestes han passat a conformar una base de dades que conté totes les seves característiques quantitatives i qualitatives, que per si mateixes tenen el valor de caracteritzar constructivament el terme. A més passen a augmentar la base de dades tècniques del recull que inclou els termes d'Escorca, Selva i Mancor, i que permeten continuar vers l'estudi de tota la Serra.

S'ha optat per dur a terme la interpretació de les dades de la base de dues maneres: la lectura quantificada de la distribució de les principals característiques tècniques - agrupades per intervals de classe que en facilitin la seva lectura- i en una segona part creuant determinades característiques, que mostrassin correlacions i aquestes fossin explicatives - no aleatòries.

Els resultats estadístics es presenten tot seguit en valors relatius i s'expressen de forma numèrica i gràfica. En l'apartat de metodologia i en el vocabulari final s'expliquen detingudament la terminologia de cadascuna de les llegendes.

Introducció 31

Alçària dels marges

Horta

Dels aspectes dimensionals dels marges d'horta, un dels més singulars és la seva alçària que assoleix magnituds no trobades a d'altres municipis (el mur més alt mostrejat assoleix 7,80 metres). L'interval d'alçària amb major pes relatiu és el dels marges compresos entre 3 i 3,5 metres (25,25%), però els resultats més significatius es troben en:

- el 93,43 % de la mostra supera els 2 metres d'alçària
- les alçàries superiors a 3 metres són més de la meitat de la mostra (59%)
- considerable pes dels murs de més de 4 metres (19,19%)

Aquestes dimensions en alçària s'expliquen per la necessitat d'obtenir la major superfície possible de conreu. L'adequació dels terrenys per al conreu passava per la necessitat de superar les característiques orogràfiques (pendent) amb un

Introducció 32

desenvolupat marjament que donàs lloc a replans extensos. La rendibilitat dels conreus d'horta feia indispensable una desenvolupada tècnica de construcció de marges. S'adoptà la solució de adequar els terrenys en base a un marjament de disposicions paral·leles contínues per tal d'obtenir la màxima superfície i es varen bastir seguint la idea d'obtenir la major superfície amb el menor nombre de marges possible, per tant, la superació dels pendents s'havia d'aconseguir amb l'augment de l'alçària.

Secà

L'alçària més comuna en els marges de secà es troba compresa entre els 3 i 3,5 metres amb un valor relatiu (23,66%) que no es diferencia gaire dels intervals considerats entre 1,5 i 3 metres. De fet, percentualment la segona categoria d'alçàries amb més pes és la de 1,5-1,9 metres, seguida dels intervals 2-2,5 i 2,5-3 metres que presenten el mateix valor percentual (15,05%).

L'anàlisi comparada de les dades estadístiques sobre les alçàries dels murs d'horta i secà ens indica que si bé a Banyalbufar l'interval amb major pes es correspon amb els dels murs d'entre 3 i 3,5 metres, són els intervals de menys de 2 metres d'alçària i els de més de 3,5 metres els que marquen les diferències. Aquestes diferències poden resumir-se en:

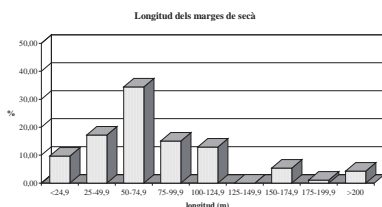
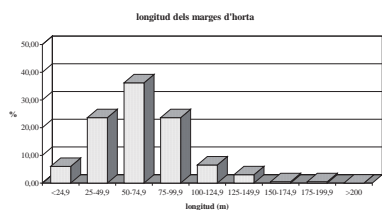
- En el secà el pes dels murs de menys d'1,5 metres d'alçària presenta uns valors percentuals (15,06%) majors que a l'horta (2,53%). En aquesta darrera els murs menors d'1 metre són inexistents.

- Els marges de més de 3,5 metres són estadísticament importants a l'horta (33,84%), mentre que al secà constitueixen tan sols el 13,98%.

S'observa, doncs, que a Banyalbufar l'alçària dels murs, independentment del tipus de conreu perquè es bastiren, és força singular; però és l'horta la que presenta majors alçàries arreu de tota la seva extensió. En el secà les alçàries de més de 3,5 metres es localitzen a indrets molt puntuals, tals com es Rafals o la vinya de Son Bunyola.

Longitud dels marges

Introducció 33

Horta

Les dades obtingudes sobre la longitud dels marges d'horta donen com a resultat la major presència de murs de llargària compresa entre 50 i 75 metres (36,18%). La dada més significativa és que més de la meitat de les mostres superen aquests 50 metres, representant els murs de més de 100 metres un percentatge major (10,5%) que els de llargàries inferiors a 25 m.

La importància longitudinal dels murs s'explica també a partir de la necessitat d'aconseguir terres per a una agricultura força rendible. Les disposicions paral·leles contínues del marjament d'horta es bastiren, com s'ha esmentat anteriorment, per aprofitar el màxim de terra. El fort pendent no permetia grans amplàries, encara que s'augmentés l'alçada del mur, l'amplària de la marjada seguia essent reduïda, per tant, l'extensió del replà tan sols podia maximitzar-se de forma longitudinal.

Introducció 34

Fins i tot, en alguns indrets que el relleu ho permetia els marges seguien traçats sinuosos, sense cap separació física que reflectís qüestions de propietat.

Secà

Les dimensions longitudinals dels marges de secà presenten com a llargàries més freqüents les compreses entre 50 i 75 metres amb un 34,41%. L'interval 25-50 metres suposa un 17,20%, però la dada significativa és que els murs compresos entre 75 i 125 metres són el 27,95 % de la mostra.

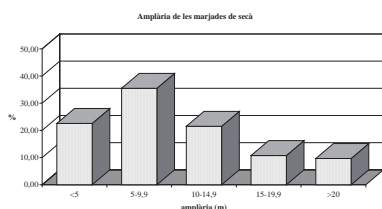
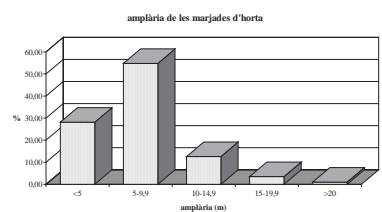
Els murs amb una llargària inferior als 25 metres (9,68%) superen els valors percentuals de les categories que inclouen més de 125 metres.

Els resultats percentuals amb valors menys extrems poden explicar-se perquè els marges de secà ja no responen a la necessitat determinant d'aconseguir una terrassa de màxima superfície sobre terrenys que poden ser regats amb certa facilitat i que determina un marjament caracteritzat essencialment per les seves característiques dimensionals. En els conreus de secà, bastits en terrenys més abruptes i rocallosos per no interferir els indrets adients per reguiu, ja no cal optimitzar tant la superfície i es reflecteix en la menor longitud dels marges.

En el cas de la longitud dels murs, l'anàlisi comparada de les dades també mostra una coincidència en l'interval de major pes de les mostres (50-75 metres) amb un valor percentual semblant (36,18 i 34,41%). Amb aquesta variable les dades percentuals marquen menys diferències tant per sobre com per sota de l'interval més freqüent.

Introducció 35

Amplària de les marjades

Horta

Els resultats estadístics obtinguts amb la variable amplària presenten com a interval amb major pes relatiu el de les marjades d'amplària compresa entre 5 i 10 metres (54,77%), seguit de les de menys de 5 metres d'amplària (28,14%). S'observa, doncs, que, malgrat l'esforç humà d'obtenir la major superfície possible de conreu, l'orografia de les contrades on es desenvolupa l'horta no permetia majors amplàries i, per tant, el desenvolupament longitudinal dels marges i la disposició paral·lela eren les opcions més adequades per optimitzar el marjament.

Introducció 36

Secà

L'amplària de les marjades amb el valor percentual més elevat es correspon a l'interval comprès entre 5 i 10 metres (35,48%). La segona categoria més freqüent pertany a les terrasses de menys de 5 metres d'amplària (22,58%), seguida amb un valor gaire semblant (21,51%) pels replans d'entre 10 i 15 metres.

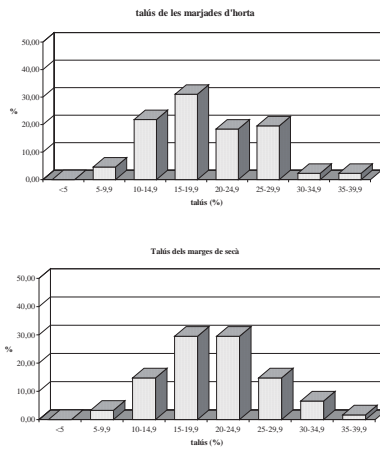
L'anàlisi comparada de gràfics i valors percentuals indica que la variable amplària més comuna també coincideix entre l'horta i el secà (5-10 metres), encara que a les marjades d'horta el percentatge és del 54,77% enfront del 35,48% de les marjades de secà.

La diferència es veu marcada en els intervals de més de 10 metres d'amplària, en el secà suposen el 41,94% de la mostra i a l'horta el 17,09%. Aquesta menor amplària a les terrasses irrigades s'explica en funció que l'horta de Banyalbufar es troba a vessants de considerable pendent i de la necessitat d'aconseguir una terrassa totalment plana per al conreu. Aquests dos factors determinen l'amplària, ja que el pendent determina la densitat del marjament i l'horizontalitat de la terrassa és un altre factor limitant.

En el cas del secà, els conreus, sobretot els que són d'arbrat, no es veuen limitats per l'horizontalitat de les terrasses, la qual cosa permet assolir amplàries majors incloent sobre les terrasses afloraments rocallosos, a la qual cosa s'hi ha d'afegir que el caràcter extensiu d'aquests conreus no determina tampoc un marjament tant dens com a l'horta.

Talús dels marges

Introducció 37

Horta

Els talussos més freqüents als marges d'horta de Banyalbufar són els que assoleixen entre un 10 i un 20% (52,87%). Aquesta dada mostra una palesa verticalitat dels murs, malgrat que l'horta es bastís sobre terrenys de considerable pendent.

Secà

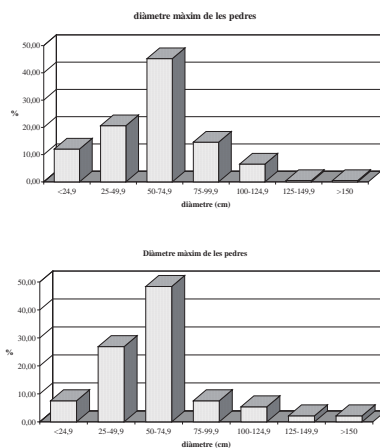
La inclinació dels murs de secà més freqüent es dona entre dos intervals que presenten el mateix valor percentual i que indiquen que entre el 15 i el 25% de talús es troben el 59,02% de les mostres.

La resta de marges mostrejats formen part en un 14,75% dels grups de talussos compresos entre el 10 i 15% i el 25 i 30%, mentre que per a la resta de categories

Introducció 38

Introducció 39

Diàmetre màxim de les pedres

Horta

Respecte a les dimensions de les pedres que conformen els murs de l'horta, cal destacar que el pedreny d'un diàmetre màxim comprès entre 50 i 75 centímetres és el més freqüent (45,23%), però la dada més significativa és que un 32,66% presenta un diàmetre màxim inferior a 50 cm.

El poc pes específic de les pedres de diàmetre màxim superior a 75 centímetres pot explicar-se per la pobresa de pedreny i afloraments rocallosos a les zones on es troben els marges d'horta.

Introducció 40

són més nombroses els murs de més d'un 30% de talús (8,2%) que els d'inclinació inferior al 10 % (3,28%).

L'anàlisi comparada del talús dels marges no mostra gaires diferències, tan sols que en els murs de secà els valors percentuals dels intervals de talús superior al 20% són superiors a l'horta amb una diferència d'un 9,93%.

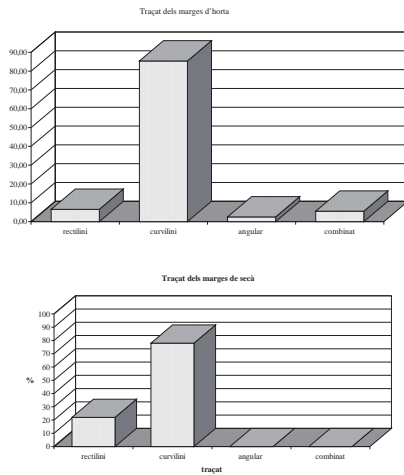
Secà

Respecte al diàmetre màxim que pot observar-se en el pedreny que conforma els marges de secà, els resultats estadístics mostren que el 48,39% té un diàmetre màxim entre 50 i 75 centímetres; mentre que la segona categoria més freqüent la constitueixen les pedres d'entre 25 i 50 cm (26,88%). Un resultat que cal esmentar també és que el pedreny de més de 75 centímetres presenta un valor percentual major (17,21%) que l'inferior a 25 cm (7,53%).

L'anàlisi comparada dels gràfics mostra que l'interval de major pes sobre les màximes dimensions de les pedres coincideix en ambdós casos, però les diferències vénen donades pels intervals de més de 100 cm de diàmetre, on els percentatges són majors en els murs de secà (9,68% enfront del 7,53% de l'horta), i per l'interval de menys de 25 cm, amb un major pes estadístic a l'horta (12,06 enfront del 7,53% del secà).

Aquestes dades indiquen que en el secà les pedres són de majors dimensions que a l'horta i pot explicar-se per la major abundància de pedra en els terrenys destinats a secà.

Introducció 41

Traçat dels margesHorta

El traçat dels marges d'horta és majoritàriament curvilini (85%), dada que s'explica per la gran adaptació del marjament a la topografia. El gran desenvolupament dels marges en sentit longitudinal, per aconseguir replans de considerable extensió com s'ha esmentat repetides vegades, va donar lloc a adoptar traçats sinuosos i a respectar les inflexions del relleu. Les disposicions paral·leles contínues amb una geometrització major (traçats rectilinis) haguessin suposat majors dificultats de construcció.

Introducció 42

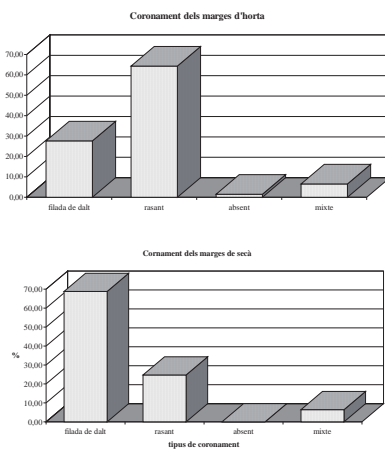
Secà

En el mostreig realitzat als marges de secà s'han recollit tan sols traçats curvilinis i rectilinis, dels quals és el traçat curvilini el majoritari amb un 78% de la mostra.

L'anàlisi comparada dels gràfics mostra com el traçat del marjament de Banyalbufar és curvilini per excel·lència i les diferències que s'estableixen entre el secà i l'horta es basen en la presència major de marges rectilinis a les mostres de secà, amb un 22% respecte del 6,53% de les mostres d'horta.

Aquestes diferències s'expliquen pel fet abans exposat que l'horta per aconseguir-hi el màxim d'extensió de conreu necessitava de murs que respectassin la sinuositat del terreny, mentre que als terrenys de secà l'agricultura més extensiva permetia una menor densitat de marges i disposicions més geometritzades amb més murs de planta rectilínia.

Introducció 43

Coronament dels margesHorta

El sistema de coronament més usat en els marges d'horta és el de rasant, amb un percentatge (64,32%) força superior al de la filada de dalt (27,64%), mentre que la manca de qualsevol tipus de coronament és molt puntual (1,51%).

És força singular el pes menor de la filada de dalt, en una horta que va implicar un gran esforç de construcció, la qual cosa permet entreveure que la preocupació principal era l'obtenció de terra de conreu deixant de banda elements que no suposarien millores essencials, sinó tan sols un perfeccionament secundari. A més, cal afegir el fet que les pedres amb les que fou bastida l'horta permetien un adobament menor del que suposa la filada de dalt.

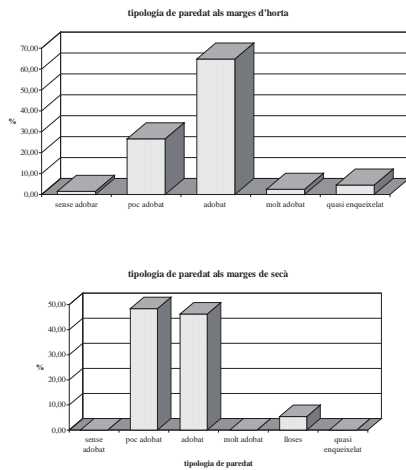
Introducció 44

Secà

Els marges de secà de Banyalbufar coronen majoritàriament amb filada de dalt (68,82%). L'acabament en rasant suposa el 24,73% de la mostra estadística, mentre que un 6,45% presenta coronament mixte. La major presència de filada de dalt pot explicar-se per la major possibilitat d'obtenir pedreny i per la major qualitat d'aquest per treballar-lo.

L'anàlisi comparada sobre els tipus de coronament indica diferències ben clares entre les mostres realitzades i amb valors força extrems. El coronament d'horta i secà majoritari no coincideix, en el primer cas és de rasant i en el segon cas de filada de dalt, la qual cosa podria explicar-se per diferències litològiques, d'escola dels mestres margers o per antiguitat dels marges (els més antics no disposarien de filada i els més recents sí, com a forma més evolucionada de coronament).

Introducció 45

Tipologia de paredatHorta

A l'horta de Banyalbufar a partir dels resultats estadístics s'ha pogut comprovar que la majoria dels murs tenen un paredat irregular adobat, el qual representa un 64,82 % de la mostra realitzada. Les altres tipologies presenten un pes clarament inferior, però és fonamental esmentar que són les poc adobades o sense adobament les que assoleixen més importància (28,14%).

Aquestes dades mostren com els paredats bastits amb pedreny molt treballat o de formes geomètrizades (molt adobat, quasi enqueixelat) es redueixen a indrets molt

Introducció 46

puntuals (7% de la mostra) de l'àrea de l'Horta Alta (camp marjat situat a les immediacions de sa Costa).

Secà

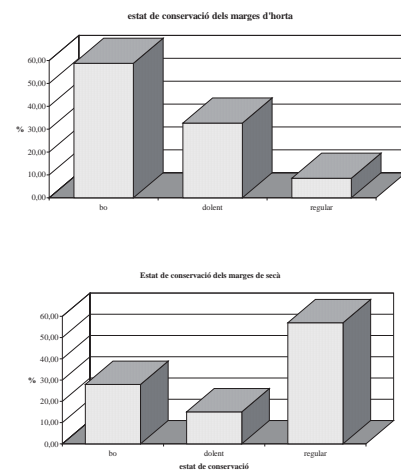
La tipologia de paredat més comuna als camps de secà és la poc adobada amb un 48,39%, seguida de l'adobada amb un 46,24%. És força significatiu observar que en el mostreig no existeixen murs de factura molt acurada (molt adobat, quasi enqueixelat) i que el paredat de lloses hi és present amb un 5,38%.

L'anàlisi comparada d'aquesta variable mostra que els marges d'horta presenten factures molt més acurades que els de secà, tant pel fet que el percentatge de major pes al secà és el de la categoria de paredat poc adobat, com per l'absència de murs molt adobats o enqueixelats.

Introducció 47

A les dues fotografies s'observen dues tipologies de paredat ben diferenciades: una de paredat sense adobar (Horta baixa) i una de paredat quasi enqueixelat (Horta alta).

Introducció 48

Estat de conservació dels margesHorta

Les dades estadístiques obtingudes sobre l'estat de conservació dels marges d'horta, si bé presenten com a majoritaris els marges en bon estat (58,79%), mostren la degradació d'aquests espais amb un 41,20% de murs amb símptomes de feblesa, dels quals un 32,66 % s'ha considerat en mal estat, és a dir, esbaldregats.

El percentatge de murs degradats pot explicar-se a l'horta en funció de diversos factors:

- Abandonament de les tasques agrícoles i, per tant, de les tasques de manteniment dels marges.

Introducció 49

- En alguns indrets els marges es basteixen sobre terrenys de litologies de naturalesa susceptible a l'esllavissament que lògicament augmenten la seva feblesa.

- L'expansivitat de les margues, freqüents a l'horta, per l'acció de l'aigua és un altre dels riscos que pateix el marjament car n'accelera l'esbaldrigament.

Secà

La degradació dels marges de secà mostrejats és ben palesa, com ho indiquen les dades estadístiques. Més de la meitat de la mostra (72,04%) presenta símptomes d'aquesta degradació, concretament un 56,99% es correspon amb la categoria de regular, és a dir, hi ha constància de bombaments i/o pèrdua de coronament; i un 15,05% pertany a la categoria de dolent i, per tant, presenta esbaldrecs. Els murs en bon estat de conservació representen tan sols un 27,96% de la mostra.

L'anàlisi comparada sobre l'estat de conservació dels marges de secà i horta indica com a primera dada bàsica que l'estat de conservació amb major pes a l'horta és el bo, mentre que al secà és el regular, però quan s'analitzen els valors percentuals en ambdós casos la situació és força alarmant.

Els marges d'horta en bon estat suposen un 58,79% de la mostra, lleugerament un poc més de la meitat, però entre les dues categories que indiquen degradació el percentatge més elevat suposa una palesa destrucció física (esbaldrecs). En el cas del secà la degradació més extesa es refereix a símptomes de feblesa (56,69%), mentre que la destrucció física suposa un 15,05%.

La major presència de marges en bon estat a l'horta pot explicar-se per les constants tasques de manteniment i millora que s'hi han duit a terme al llarg dels anys, a la qual cosa s'ha d'afegir el factor que fou abandonada més recentment que el secà.

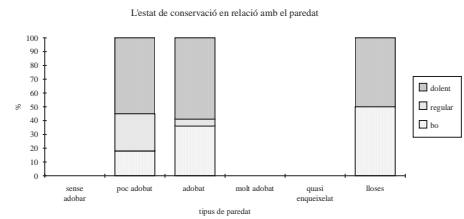
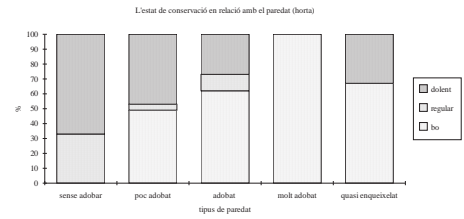
Introducció 50

elles assoleixen uns percentatges d'estat de conservació dolent al voltant del 50% de la mostra i és l'acumulació de la categoria regular la que dona lloc a més diferències. Així pel que fa referència al paredat poc adobat presenta una major degradació (82% tenint en compte els regulars i dolents) que l'adobat (63%).

L'anàlisi comparada d'ambdues estadístiques acumulades porta a la idea que tant a l'horta com als camps de secà de Banyalbufar els marges poc adobats presenten un estat de conservació més alarmant.

Introducció 52

L'estat de conservació en relació amb el tipus de paredat

Horta

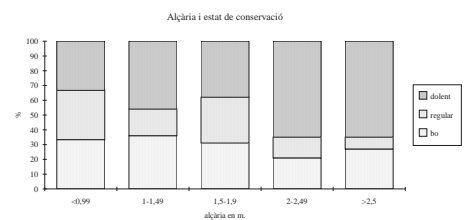
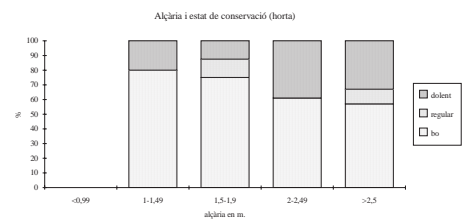
El creuament de les variables estat de conservació i tipologia de paredat i la representació en percentatges acumulats mostra que els marges d'horta sense adobar són els que presenten una major degradació, mentre que la resta, independentment del grau d'adobament del pedreny, tenen un pes relatiu major pel que fa al bon estat de conservació.

Secà

Les diverses tipologies de paredat en relació amb l'estat de conservació que es presenten en els murs de secà mostrejats tenen uns resultats força semblants. Totes

Introducció 51

Estat de conservació en relació amb l'alçària

Horta

Els percentatges acumulats obtinguts del creuament entre l'alçària dels murs i l'estat de conservació mostren que són els marges d'horta d'alçària superior a 2 metres els que presenten un percentatge major de degradació.

Dels murs de més de 2 a 2,5 metres, un 39% pertany a la categoria de conservació dolenta; mentre que dels murs d'alçària superior als 2,5 m, s'hi correspon un 33% i un 10% presenta símptomes de feblesa.

Introducció 53

Secà

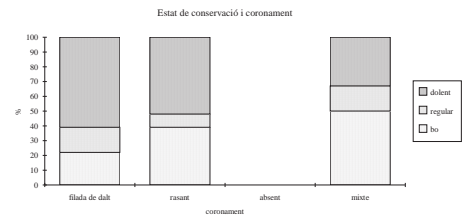
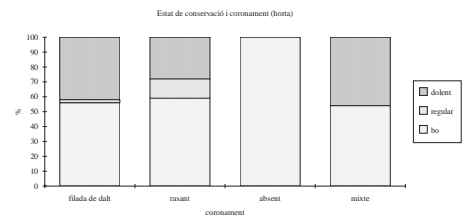
En els marges de secà el creuament de la conservació i l'alçària dona lloc a uns gràfics de percentatges acumulats que deixen ben palès que els murs de més de 2 metres d'alçària són els més degradats (un 65% de les mostres de cadascun dels dos intervals establerts formen part de la categoria de dolent).

Als intervals que recullen mostres de menys de 2 metres d'alçària la conservació de categoria dolenta és menor (no supera el 46%), però s'agreuja la degradació amb la categoria de regular que apropa les dades als intervals de més de 2 metres d'alçària.

El que cal remarcar és que en els menors de 2 metres la destrucció física, és a dir, els esbaldrecs, és major que a la resta.

L'anàlisi comparada dels gràfics d'horta i secà verifica el fet que com més alçària tenen els marges més risc de degradació pateixen a causa de la major empenta de terra que han de suportar.

Introducció 54

L'estat de conservació en relació amb el coronament.Horta

Els resultats obtinguts de realitzar en percentatges acumulats la conservació amb el tipus de coronament reflecteixen que són els murs amb coronament mixte els que presenten una major degradació (46% d'aquestes mostres).

Aquesta dada s'explica pel fet que la presència d'aquest tipus de coronament s'associa a reparacions i a indrets fràgils. Cal tenir en compte que el coronament mixte inclou la doble o triple filada, és a dir, que el marge s'ha hagut de pujar per

Introducció 55

lluitar contra l'arrossegament de terra; i els murs amb trams de filada i rasant, la qual cosa implica que foren reparats.

La resta de tipus de coronament (rasant i filada de dalt) presenten uns percentatges de degradació amb uns valors, encara que menors, no gaire allunyats del coronament mixte.

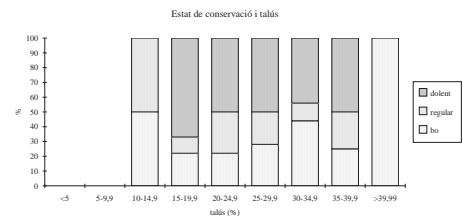
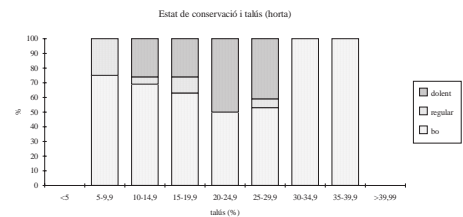
La conclusió extreta d'aquests resultats pot resumir-se en què els valors força semblants per a tots els coronaments indiquen que no hi ha una relació definitiva entre el tipus de finalització de la part superior del marge i l'estat de conservació.

Secà

Els marges de secà amb filada de dalt mostrejats presenten una major degradació (un 61% es troben esbaldregats) que els de la resta de tipus de coronament. Però els valors percentuals no suposen unes diferències gaire determinants per trobar una relació entre coronament i conservació.

L'anàlisi comparada no fa més que verificar que no existeix una relació directa entre el tipus de coronament i l'estat de conservació.

Introducció 56

L'estat de conservació en relació amb el talús.Horta

Les variables talús i conservació en percentatges acumulats reflecteixen que són els marges de talús comprès entre el 20 i 30% els que es troben més degradats, amb un 50 i 47% de les seves mostres respectivament.

La resta d'intervals de talús que suposen una bona representació en termes absoluts de la mostra d'horta (10-20% de talús) presenten una degradació no gaire allunyada dels exposats anteriorment (un 31 i un 37%).

Introducció 57

Secà

Pel que fa als marges de secà els valors de degradació són força semblants a tots els intervals de talús ja que assoleixen percentatges globals de degradació al voltant del 70%. Malgrat tot, els murs amb una inclinació entre el 15 i el 20% són els que presenten més esbaldrecs (67% de la seva mostra).

L'anàlisi comparada dels dos gràfics no mostra dades definitives per establir una relació clara entre talús i conservació, els percentatges en ambdós gràfics no tenen valors gaire extrems i presenten oscil·lacions diferents per a l'horta i el secà.

Introducció 58

3.1.3. Disposició dels camps marjats.

Els casos estudiats al terme de Banyalbufar mostren unes tipologies de distribució de les marjades dins dels camps conreats, que es poden sistematitzar seguint el mateix esquema establert per a l'estudi d'Escorca, Selva i Mancor:

- a) Disposició en paral·lel
  - Paral·lela contínua
  - Paral·lela en ziga-zaga o discontinua
  - Paral·lela concèntrica
- b) Disposició orgànica
  - Geometritzada
  - Caòtica

Aquestes disposicions, la caracterització de les quals es presenta detingudament en el vocabulari tècnic que s'adjunta al final del present informe, poden observar-se arreu del municipi objecte d'estudi.

La disposició paral·lela és la més comuna a tot el municipi. La zona d'horta es configura majoritàriament com a paral·lela contínua, on les marjades s'ajusten a la forma del vessant i mostren un traçat que segueix la inflexió de les corbes de nivell, essent esporàdics els casos on el traçat dels seus marges s'imposa al vessant generalment en base a línies rectes.

L'ordre paral·lel dels murs, acompanyat d'una considerable longitud, fa que l'horta de Banyalbufar presenti un desenvolupat sistema d'accessos. Aquests accessos estan integrats dins el paredat per no perdre espai de conreu, així l'accés més freqüent és l'escala lateral, seguida dels escalons volats (menys freqüents a causa de la gran alçària dels murs) i de les rampes, l'aparició de les quals es troba quasi sempre en els extrems dels camps marjats.

Introducció 60

3.1.2. Tipologia de marges

L'originalitat dels terrenys marjats de Banyalbufar radica en les diferències dimensionals dels marges més que en diferències tipològiques que puguin haver-se trobat a altres municipis.

Distingir tipologies de marjades en funció de les seves característiques constructives, com s'ha fet a altres termes, és més difícil en el cas de Banyalbufar, perquè són poques les marjades que presenten uns elements peculiars i distintius de la resta i la seva localització esdevé extremadament puntual.

Així d'entre les tipologies establertes a altres indrets tals com de trona, marge-claper, marge-galera, marge-balcó... només se n'han trobat de marges-galera en el Camp Gran de Planícia.

Cal recordar que els marges-galera, més que per contenir terra, es caracteritzen per usar un extens braó que exerceix la funció d'acumulador de pedreny, i que pot arribar a assolir una alçària considerable respecte del nivell de la terrassa. En el cas del Camp Gran de Planícia aquesta tipologia es bastí a una plana molt pedregosa.

L'absència de tipologia de trona, força estesa en els municipis ja estudiats, s'explica perquè el modelat càrstic, associat a ella, no és present en els camps marjats de Banyalbufar.

Introducció 59

L'adopció d'aquesta solució a l'horta té com a motiu principal la necessitat d'obtenir el màxim possible de terra de conreu.

En els camps marjats de secà la distribució dels marges per excel·lència és la paral·lela en ziga-zaga. En aquest cas el replà de la marjada no queda, necessàriament, amb una disposició totalment planera i s'aconsegueix que el graonament de les terres faciliti l'accés, sense necessitat de crear pujadors.

Un altre tipus de distribució paral·lela és la concèntrica que esdevé molt puntual en el terme de Banyalbufar. És un model de marjament relacionat al municipi amb la morfologia de turó que en condiciona la geometria. Els murs es distribueixen seguint línies mestres marcades per arcs de successives circumferències de radi progressivament reduït traçades a partir d'un centre comú. L'exemple paradigmàtic del terme és el de la vinya de Son Bunyola.

La disposició orgànica més estesa al municipi és la geometritzada, és a dir, tot i que les marjades no s'adapten a solucions regulars, individualment estan traçades seguint patrons geomètrics. Es troba localitzada especialment a llocs de poc pendent (Camp Gran de Planícia, es Vermell de Son Bunyola) i a fons de tálveg, on segueixen l'eix que forma el torrent respecte del comellar per on discorre (torrents de Planícia).

Introducció 61

3.1.4. Els usos del sòl i els models de marjament.

La tipologia del marjament ve supeditada en bona part a l'aprofitament agrari, tot i que és un condicionant que ha sofert canvis al llarg del temps, en funció del mercat i d'altres causes. A partir del treball de camp i de les dades tècniques, s'ha pogut constatar que a Banyalbufar els diversos tipus d'aprofitament agrícola de les terrasses han estat factors essencials per al marjament, ja que en els camps marjats aprofitats per al conreu de productes molt rendibles econòmicament en un determinat moment històric s'ha dut a terme un major esforç en la construcció i conservació de la pedra en sec.

Així cal fer una diferenciació entre:

- *L'horta* - A Banyalbufar cal distingir entre els petits horts d'autoconsum, localitzats en relació a la presència de fonts i a la proximitat a les cases de les grans explotacions, i la gran extensió d'horta amb producció destinada antigament al mercat.

En el cas dels petits horts, solen situar-se immediats a les cases perquè hi tenen la font pròxima (horts des Rafals, Son Sanutges, Son Balagueret...) o en indrets llunyans al centre d'explotació de la propietat per poder aprofitar una surgència d'aigua (font des Garbell, font de s'Obi,...). Els conreus són força diversificats, amb fruiters (cirerers, pomeres, noguers, i pruners), cítrics i hortalissa.

La gran extensió d'horta, per l'elevat valor de la producció que s'hi conreava, és la zona que tècnicament patí majors inversions en treball i esforç en els sistemes de contenció de terra i de conducció d'aigua.

El treball de conducció de l'aigua des de les fonts té a Banyalbufar una importància fonamental. Les síquies que neixen a la font de la Vila (Síquia d'Alt i Síquia de Baix) i els seus ramals són les conduccions més importants del terme. La Síquia de Dalt, amb 1,870 km de longitud, porta l'aigua fins als penyals de Munreal; la Síquia de Baix arriba al poble pel Penyal assolint una longitud de 1,06 km i la Calçada desvia l'aigua de la Síquia de Baix amb un recorregut de 0,294 km.

Introducció 62

- *Camps de secà* - L'aprofitament agrícola de secà està conformat predominantment per arbrat, quasi específic d'oliveres que puntualment alternen amb garrofers, ametllers i figueres, combinat amb conreus herbacis diversos (llegums, cereals i pastures).

No presenta condicionants edafics ni de pendent restrictius, de manera que hi ha olivars tant sobre substrats calcaris com margocalcaris, i puntualment se n'han mesurat sobre desnivells del 200 %.

Els camps de secà immediatament propers a la zona d'horta del voltant del nucli de població segueixen unes característiques tècniques força semblants a les dels marges de reguiu, mentre que els dels camps més llunyans i relacionats amb les grans possessions presenten uns trets més semblants als del secà fins ara mostrejat a d'altres municipis. Els primers suposen una extensió menor que els darrers esmentats.

Les característiques definidores del marjament de secà del terme de Banyalbufar es poden resumir-se en:

- a) El fet de constituir un aprofitament agrícola més extensiu i amb menys restriccions, fa que la disposicions siguin menys denses i adoptin la forma de paral·lela en ziga-zaga.
- b) Dimensionalment la marjada es caracteritza per una amplària mitjana del replà de 9,6 metres, una llargària mitjana del mur de 74,4 i una alçària de 2,5 metres.
- c) El sistema d'accés entre marjades més freqüent és el de rampa afavorida pel pendent del terreny i la disposició. En menor mesura es troben pujadors de tipus escala o escalons volats, els quals es redueixen als marges de major longitud.
- d) Absència de braó en la totalitat del marjament.

Introducció 64

Les característiques definidores del marjament d'horta del terme de Banyalbufar es poden resumir-se en:

- a) Per aconseguir la màxima superfície de conreu, els marges adopten plantes curvilínies (quasi sinuoses) que segueixen les formes topogràfiques i es disposen de forma paral·lela contínua.
- b) Dimensionalment la marjada es caracteritza per una amplària mitjana del replà de 7,2 metres, una llargària mitjana del mur de 64,4 i una alçària de 3,2 metres.
- c) Desenvolupat sistema de pujadors entre les terrasses a causa de les dimensions longitudinals dels marges.
- d) Absència de braó en la totalitat del marjament.
- e) El paredat més comú presenta un cert grau d'adobament.
- f) Presència d'aixoplucs de diferents dimensions bastits dins el marge que s'utilitzaven per a les eines o fins i tot per a les bèsties. La inclusió dins el paredat respon a afavorir l'aprofitament màxim de la marjada.
- g) La hidràulica esdevé un factor fonamental en la concepció del marjament.

Introducció 63

- e) El paredat més comú presenta un pedreny que oscil·la entre les categories de poc adobat i adobat.

- *Marges de vies de comunicació* - La tècnica de pedra en sec aplicada a la xarxa viària, tant els camins tradicionals com les carreteres, és força important al municipi d'estudi. L'única carretera que travessa el nucli de Banyalbufar i que constitueix un tram de la comarca 710 Andratx-Pollença presenta marges de pedra en sec en alguns trams del seu traçat, encara que amb la modificació que va patir molts d'ells foren destruïts i refets sense seguir la tècnica tradicional i amb uns resultats força negatius.

Introducció 65

3.1.5. Importància de l'element hidràulic dins els camps marjats

Dins els camps marjats de Banyalbufar té un paper més important l'element hidràulic per a l'aprofitament de les surgències naturals d'aigua que no les obres per a la canalització dels cursos superficials.

Aprofitament de surgències naturals.

La principal surgència d'aigua del terme és la font de la Vila la qual abasteix gran part de l'horta dels voltants del poble. La dedicació quasi exclusiva d'aquesta contrada als conreus de reguiu ha estat possible gràcies a la redistribució de l'aigua des d'aquesta font o des d'altres de menor cabal (la font de sa Menta, la font des Cireral, font de sa Canaleta, ses Basses des Llims...).

La necessitat de reconduir i distribuir l'aigua des de les fonts cap als camps marjats, molts dels quals es situaven a indrets força llunyans, va dur com a conseqüència la construcció de nombrosos i complexos elements de canalització i emmagatzamament (safareigs).

L'aigua de la font a través de síquies és portada a cada propietat i emmagatzamada a un safareig seguint uns drets de reg establerts. La forma més estesa de distribució des del safareig cap a les marjades es fa mitjançant síquies subterrànies que travessen perpendicularment la terrassa i que normalment són d'altres materials, que no de pedra en sec (peces de pedra i teules). Quan arriben al mur, l'aigua és conduïda en vertical a través de canaletes de teula (o simplement una teula volada) que surten del paredat i aboquen a una síquia a peu de marge o a una pica.

En altres casos les síquies circulen superficialment per un extrem, tot travessant perpendicularment la terrassa. Quan arriben al marge adopten la solució de la canal vertical i la síquia a peu de marge.

Introducció 66

Síquia superficial que travessa transversalment una marjada (fotografia superior) i marge amb ull de font de mina i sortida de síquia subterrània (fotografia inferior).

Introducció 68

A la fotografia es pot observar una sortida en el paredat d'una síquia subterrània. Aquesta és la que reconduïx l'aigua atravessant perpendicular i soterradament la terrassa. Té el seu origen a un punt d'una síquia superficial o d'una pica i el seu acabament al paredat del marge inferior. La construcció d'aquestes síquies es pot fer mitjançant canonades de teula o peces rectangulars de pedra.

La davallada de l'aigua d'un marge a l'altre es fa normalment per la conducció d'una canonada vertical adosada al paredat. Aquesta canonada pot ésser de forma cilíndrica o teula àrab fixada al paredat amb morter.

Introducció 67

Canalitzacions de cursos d'aigua

Com s'ha esmentat abans dels elements concebuts per reconduir l'escorrentia, tant d'aigües d'origen extern, com del propi drenatge de l'àrea marjada, se'n troben arreu de Banyalbufar exemples molt puntuals. Per evitar que les aportacions hídriques dels torrents facin malbé els espais marjats, sovint s'opta per una canalització del curs, fixant-ne el llit i facilitant el pas dels cabals.

Així cal esmentar el fet que els torrents de major ordre del municipi es veuen canalitzats en total o bona part del seu curs, entre els que destaquen el torrent d'en Roig, de Son Bauçà, de can Fura, de sa font de sa Menta i de Son Bunyola.

El torrent de can Fura es troba canalitzat i empedrat a la seva capçalera i al curs final quan entra dins la zona d'horta, en el seu curs mitjà discorre encaixat dins el tàlveg. La solució adoptada a la capçalera és la de conduir el curs entre dos marges. L'aigua d'escorrentia que arriba al curs final és poca com ho demostra el fet de que el llit del torrent serveixi també com a camí per accedir als horts i casetes que s'hi troben a les seves ribes.

Els torrents que van més encaixats corren lliures i únicament es sol limitar a posar marges a ambdós costats del llit respectant el seu traçat natural quan travessen un camp marjat, a fi i efecte d'evitar que les revingudes no extraordinàries afectin els conreus. Aquesta solució s'aprecia en alguns trams del torrent den Roig, de Son Bauçà...

On el fons del tàlveg té més amplària es sol optar per la conversió del traçat natural de les aigües en un altre geometritzat, que no interfereix tant la regularitat de l'exploració i permet marjar part dels fons dels tàlvegs (tram final del torrent den Roig).

A Planícia es troba una de les desviacions més interessants, la qual canalitza un torrent cap el vessant d'un altre amb la particularitat que ha de salvar un relleu considerable. Es tracta, concretament, de l'afluent oriental del torrent de sa Font de sa Menta.

Introducció 69

Anul·lació dels cursos d'escorrentia concentrada

Una altra tècnica hidràulica utilitzada al municipi és la de l'anul·lació de determinats cursos d'escorrentia concentrada. Els parats en són la forma més habitual de retornar un curs d'aigua, es disposen perpendiculars a l'eix del curs, i solen mostrar elements tècnics que faciliten suportar l'eventual empena de l'aigua, tal com plantes en forma d'arc i paredat amb pedreny de gran dimensions. Els parats també assumeixen la funció de servir com a terrasses per al conreu. A la finca de Planícia es localitzen la majoria d'exemples de parats observats.

Introducció 70

Els conjunts de vegetals silvestres formen unitats ben determinades fruit de la interrelació dels individus de distintes espècies amb el medi que els envolta. L'estudi de la dinàmica al si d'aquestes comunitats vegetals ens remet a la necessitat d'incorporar un punt de vista més ampli, que trascendeix l'espècie, a l'hora de avaluar la continuïtat dels tàxons a una àrea qualsevol.

Molt connectat amb aquests darrers aspectes tractats, als quadres es fan també consideracions sobre l'interès científic (interès botànic) de les àrees estudiades de Banyalbufar, categoritzant-les en una escala que pot anar des de l'interès baix al molt alt. Els valors obtinguts s'han d'entendre en el sentit que considerem com a marc de referència el territori que comprèn la serra de Tramuntana i en ella no feim distincions entre les àrees naturals i les àrees modelades per l'ús agrícola o residencial. Els valors relatius d'interès canviarien sensiblement si, als efectes de comparacions, tinguéssim en compte únicament les àrees marjades de la Serra Nord; la qual cosa ens obligaria, per exemple, a donar més pes a espècies que són vulgaritzats a la nostra flora i que poden tenir una presència puntual o ésser rars als espais marjats de la serralada. La importància relativa que tenen aquests tàxons queda, de totes maneres i al nostre entendre, subjecte a l'ampliació de la zona estudiada de la Serra, ja que les dades no són hores d'ara suficients per a tenir una visió global.

A efectes de gestió i conservació d'una àrea concreta o una part d'aquesta no es pot descuidar el tenir en compte, a la vegada, tots aquests aspectes tractats. A més de la consulta dels quadres fixant-nos en la diversitat florística i de vegetació i l'interès científic que assenyalam, s'ha de valorar al detall i en cura el que hi pugui ésser present alguna espècie o conjunt d'espècies de poca consideració al tenir en compte una àmplia zona i que poden ser importants en petites àrees. L'efecte negatiu que suposa una actuació destructiva a una població determinada pot implicar el posar en perill la viabilitat de l'espècie a la zona i té repercussions negatives tant sigui pel descens de la biodiversitat, per la ruptura d'una àrea de distribució o perquè els estudis científics posteriors de l'àrea en la que hi ha l'enclau es ressentirien de la manca d'un factor d'informació corològica important.

Introducció 72

3.2. Flora i vegetació de les àrees marjades de Banyalbufar

Les dades generals s'ofereixen en aquest estudi de la flora i vegetació de les zones marjades del terme sorgeixen de la consideració conjunta de les distintes àrees estudiades. La informació que es considera significativa és la que es reflexa en els quadres de resum d'àrees en els apartats: riquesa florística, endemismes, espècies i comunitats ressenyables i interès botànic.

La gran diversitat de condicions o hàbitats que apareixen a les zones marjades topogràfica i, com a conseqüència, climàticament diferenciades, de distintes usos indeix a pensar que s'hi trobi una gran biodiversitat. Així doncs, s'ha d'assenyalar que aquesta diversitat (o riquesa florística) no acapara tot el que existeix a una zona que, com aquesta, té penyals, alzinars, garrigues, costa abrupta, petites valls, comellars i torrents i moltes de les infraestructures lligades a l'ésser humà relacionades amb els usos agrícoles, les vies de transport, les àrees residencials, etc. Per bé que el limitar-se a un espai mediatitzat per la disponibilitat o les possibilitats d'ús agrícola impliqui que no s'aconsegueixi representar satisfactoriament tota la flora del terme, les característiques pròpies de l'espai marjat de Banyalbufar fan que una part gens menyspreable de la riquesa en vegetals silvestres pugui quedar reflectida al nostre estudi.

El grau de diversitat de cadascuna de les àrees estudiades al municipi n'és una eina imprescindible per a la gestió des d'un punt de vista de la conservació, ja que ens permet avaluar i establir les estratègies necessàries per al manteniment de la biodiversitat a les distintes localitats en general o als indrets concrets a fi de garantir la riquesa i la continuïtat de la natura de l'illa.

Per una altra banda, la presència d'endemismes i altres espècies d'interès dona una informació molt valuosa que matitza la consideració d'una zona per la flora que conté. No tan sols és important el nombre d'espècies que hi viuen sinó també el poder apreciar la informació privilegiada que algunes d'aquestes comporten, ja sigui pel seu estatus d'endemisme d'àrea restringida com per la seva raresa a l'espai marjat.

Introducció 71

Cap de les àrees del terme, en una visió molt general, pot considerar-se com a santuari botànic, en el sentit de posseir un patrimoni exclusiu a Mallorca. Malgrat això, no hem d'oblidar que han de rebre una notable consideració i ser objectes d'un especial tractament en la seva gestió. En una gestió integrada dels vegetals silvestres i les àrees naturals de l'illa (cosa possible i altament desitjable en un futur proper) àrees com l'horta de Banyalbufar, o com les que estan disposades sobre terrenys silfics, es poden considerar d'interès botànic alt i susceptibles d'esser tractades com ecomuseus o àrees d'especial interès.

3.2.1. Flora de les marjades de Banyalbufar

A efectes d'avaluar els aspectes referits a la flora aquí tractats en els hàbitats que distingim a tota àrea marjada s'ha considerat per separat les marjades i els marges i s'ha interpretat la interrelació i les característiques generals aplicables a la flora conjunta de les àrees.

De les gràfiques següents, que serviran per elaborar les conclusions posteriors, la primera està confeccionada a partir del número de tàxons catalogats a les distintes àrees i en els dos hàbitats per separat (marjades i marges) mentre la segona mostra el número total de tàxons i el nº d'endemismes catalogats a les àrees.

Introducció 73

Gràfica dels números d'espècies a marjades i marges. Números de tàxons catalogats a les marjades i als marges a cada una de les àrees estudiades de Banyalbufar.

Gràfica del número de tàxons totals i número d'endemismes catalogats a cada una de les àrees estudiades de Banyalbufar.

Introducció 74

espècies de la màquia i les brolles, espècies arvenses i ruderals i espècies pròpies de l'alzinar.

b) Marges.

Respecte a aquest hàbitat les conclusions generals respecte al grau de diversitat aconseguit són similars a les que es consignen a l'apartat anterior, si bé les diferències entre les mitjanes de les àrees són menors. Caldria destacar els baixos valors de Font de la Menta i Port des Canonge. El que succeeix a les àrees de Planícia i es Rafals no té tanta concordància amb el que passa als valors de marjades i això repercuteix en aportar més evidències a la hipòtesi abans esmentada que distints estats actuals de maneig agrari afecten la riquesa de tota una àrea. Els marges, sense ser independents de la gestió i tipus de conreus, són menys influenciats, en general, per algunes de les característiques d'aquests i són portadors d'informació rellevant en quant a la diversitat vegetal per zones.

En el llistat d'espècies d'aparició exclusiva en els marges cal destacar algunes com *Adiantum capillus-veneris*, *Asplenium petrarchae*, *Diploicia canescens*, *Lepraria latebrarum*, *Phyllitis sagittata*, *Sedum dasyphyllum*, *Sedum stellatum*, *Sedum sedifforme*, etc. En conjunt són espècies petites rupícoles o que aprofiten la poca terra i humitat de les enclotxes entre les pedres del marge.

c) La flora de les àrees considerant el conjunt de les marjades i els marges.

L'estudi del conjunt florístic de les àrees a partir de la gràfica del nº total d'espècies ens duu, en primer lloc, a confirmar quines són les àrees que tenen major diversitat que veiem als dos hàbitats per separat i, en segon lloc, a recolzar el fet que els baixos números de Planícia i, sobretot, dels Rafals no reflecteixen la diversitat que haurien de tenir per la situació al municipi i la seva relació a àrees que les envolten. Aquestes dues àrees darreres augmenten la seva diferència en relació a la Font de la Menta i Port des Canonge. El Port des Canonge es destaca com l'àrea menys diversa de totes les estudiades.

Introducció 76

a) Marjades.

Les característiques del conreu a les marjades del terme determinen de forma molt directa el component florístic silvestre que s'hi troba. Per una part, un percentatge elevat de la superfície es dedica al conreu d'arbrat de secà, la qual cosa afavoreix la possible comparació amb altres àrees estudiades de la Serra. Una altra part del municipi es dedica o es dedicava al conreu de reguiu, principalment d'horta. Aquest segon tipus de conreu ha de facilitar, lògicament, que hi apareixi un contingent de plantes relacionades amb aquests tipus de conreus regats. La nitrofilia, causada sobretot per l'abonament de les terres amb fens i matèries orgàniques i a la proximitat a un nucli urbà al bell mig de la zona marjada, té aquí una font lleugerament diferent a la que s'ha consignat a altres municipis estudiats (més mediatitzada per la pastura i els sestadors).

En el seu conjunt, la flora de les marjades de Banyalbufar és bastant rica i diversa. La situació geogràfica de l'espai marjat facilita que s'hi vegin representades espècies de distints òptims ambientals; així és possible que al catàleg de les zones marjades del terme hi apareixin tant els tàxons que viuen sempre propers a la mar com els d'hàbitat muntanyenc o els associats a habitatges i infraestructures humanes.

En una anàlisi més particularitzada de les àrees, de la qual pot servir de referència la primera de les gràfiques anteriors, es pot observar que les zones costaneres han resultat tenir una relativament baixa diversitat florística; bons exemples són el Port des Canonge i la Font de la Menta. De valors bastant semblants o una mica més alts, les àrees dels Rafals i Planícia desllueixen una generalització relacionant baixa diversitat i costa o poca alçària. Els dos darrers casos han d'explicar-se necessàriament tenint en compte el maneig agrari; indubtablement la proximitat d'àrees molt riques no conreades no té l'impacte previsible en la flora de les marjades a conseqüència de l'aixermament continuat i les llaurades.

En el llistat que es podria fer d'espècies d'aparició exclusiva a la marjada apareixen espècies de tot tipus d'hàbitats: espècies de pradells secs, espècies nitròfiles,

Introducció 75

Gràfica dels Índexs de Jaccard. Les àrees són les següents: 1= Planícia, 2= Horta Baixa, 3= Horta Alta, 4= Rafals, 5= Bunyola, 6= Font de la Menta, 7= Torrent Bauçà, 8= Port des Canonge.

Respecte a la relació obtinguda amb l'índex de Jaccard (grau de similitud florística entre marges i marjades de cada un dels sectors) la gràfica ens ofereix dades rellevants que cal comentar. Els índexs es mouen en l'interval entre 0,06 i 0,42. El valor de la mitjana aritmètica per cada una de les àrees és el següent: 1= 0,32, 2= 0,22, 3= 0,21, 4= 0,29, 5= 0,29, 6= 0,19, 7= 0,22, 8= 0,31.

En conjunt, es pot dir que el grau de similitud de cohorts florístiques de marjades i marges corresponents és molt baix.

La relació que hi pot haver entre el tipus de conreu i el seu estat actual (ús o abandonament) i els índexs de Jaccard aplicats ha estat analitzada a l'apartat 3.3.

Respecte als endemismes (gràfica del nº total d'espècies), la realitat és que n'hi ha poquíssims a les àrees estudiades del terme i on apareixen són als indrets en contacte amb zones no conreades a causa de l'abruptesa, com poden ser els costers de la Mola de Planícia. Els nombres relatius d'endemismes són també una pista de que és possible, en cas d'un major grau d'abandonament, a major riquesa d'espècies silvestres no arvenses a les àrees com Planícia i els Rafals.

Introducció 77

S'han determinat únicament 11 tàxons endèmics, que són els següents:

endemismes baleàrics: *Aetheorrhiza bulbosa* subsp. *willkommii*, *Carex rorulenta* (inclòs dins *Carex* sp. de les taules), *Crepis triasii*, *Digitalis minor* var. *palaui*, *Hypericum balearicum*, *Rubia angustifolia* subsp. *angustifolia*, *Sibthorpia africana*, *Teucrium asiaticum*.

endemismes balearicorirrenics: *Micromeria filiformis*, *Micromeria microphylla*.

endemismes de distribució especial: *Cyclamen balearicum*.

No es pot avaluar amb prou certesa l'excel·lència de la flora silvestre de l'àrea marjada del municipi sense al·ludir a comparacions, hores d'ara un poc prematures, amb altres zones de l'illa. En l'estat actual de coneixements es considera que les marjades de Banyalbufar tenen, en el seu conjunt, prou interès botànic.

Sesgat el criteri per l'endemicitat o raresa a l'illa, s'ha d'anotar l'absència d'espècies significativament importants per tot arreu. Això fa que els conjunts florístics no permetin que cap zona sigui, per ella sola, tractada al present estudi d'enclau florístic d'excel·lència científica. Malgrat això i, sobretot pel component associat a conreus d'horta, han aparegut aquí espècies no llistades fins al moment a terrasses d'altres municipis de la Serra. Comentàvem abans que possiblement aquestes s'hagin de valorar més en quant a què puguin ésser característiques de comunitats no massa freqüents al tenir com a referència tota la Serra o l'illa i podran, certament, matitzar algunes valoracions d'interès.

Finalment, la biodiversitat vegetal total (el conjunt dels tàxons distints catalogats) trobada a l'espai marjat estudiat del terme municipal de Banyalbufar figura a la següent taula.

Introducció 78

Adiantum capillus-veneris
Aeglyps ovata
Aetheorrhiza bulbosa
Agrimonia eupatoria
Ajuga reptans
Allium sp.
A. triquetrum
Amaranthus subsp.
A. blitoides
A. blitum
A. murale
A. graecizans
A. hybridus
A. muricatus
A. retroflexus
Ampelodesmos mauritanica
Anagallis arvensis
Anthyllis cytisoides
A. tetraphylla
Apium nodiflorum
Arbutus unedo
Argyrobolus canoni
Arenaria serpyllifolia
Arisarum vulgare
Arum italicum
Arundo donax
Asparagus acutifolius
A. albus
A. stipularis
Asperula latifolia
Asplenium ceterach
A. onopteris
A. petrarchae
A. trichomanes
Asphodelus fistulosus
A. microcarpus
Atractylis cancellata
Atriplex hastata
Avena sp.
Avena bromoides
Bellis sylvestris
Bellium bellidoides
Beta vulgaris
Blackstonia perfoliata
Brachypodium phoenicoides
B. retusum
B. sylvaticum
Briza maxima
Briza minor
Bromus sp.
Bupleurum baldense
Calamintha sylvatica
Calendula arvensis
Calicotome spinosa
Capsella rubella

Cardamine hirsuta
Carex sp.
Carlina corymbosa
Centaurea cf. melitensis
Centaureum cf. tenuiflorum
C. sp.
Centranthus ruber
Chamaerops humilis
Chenopodium album
Ch. murale
Ch. vulvaria
Chondrilla juncea
Cichorium intybus
Cirsium arvense
C. vulgare
Cistus albidus
C. monspeliensis
C. salvifolius
Cladonia foliacea
Cl. furcata
Cl. pyxidata
Cl. rangiformis
Clematis flammula
C. cirrhosa
Cneorum tricoccon
Collena sp.
Convolvulus althaeoides
C. arvensis
Conyza bonariensis
C. sumatrensis
Crepis triasii
Chiranthium maritimum
Cyclamen balearicum
Cynodon dactylon
Cynoglossum sp.
Cyperus rotundus
Dactylis glomerata
Daphne gnidium
Daucus carota L.
Delphinium pictum
Desmantheria rigida
Digitalis minor
Digitaria sanguinalis
Diploicia canescens
Diploschistes muscorum
Diplotaxis viminea
Dipsacus fullonum
Ditrichia viscosa
Dorycnium hirsutum
D. pentaphyllum
Echium sp.
Equisetum ramosissimum
Erica arborea

Erica multiflora
Erodium cicutarium
E. cicutarium
E. moschatum
E. malacoides
Eryngium campestre
Euphorbia characias
E. dendroidea
E. helioscopia
E. peplos
E. pithyusa
Filago sp.
Foeniculum vulgare
Fossombronia sp.
Fumaria thymifolia
Fumaria parviflora
Fumaria sp.
Funaria hygrometrica
Galactites tomentosa
Galium aparine
G. parietense
Galium sp.
Geranium lucidum
G. molle
G. purpureum
G. rotundifolium
Gladolus sp.
Graminia sp.
Grimmia sp.
Hedera helix
Hedysarum spinosum
Heliotropium europaeum
Hippocrepis unisiliquosa
Homalothecium sericeum
Hordeum murinum
Hyoscyamus radiata
Hyperbentia hirta
Hypericum balearicum
H. perforatum
Hyppium cupressiforme
Juniperus oxycedrus
Lagurus ovatus
Lamium amplexicaule
Lathyrus sp.
Leontodon taraxacoides
L. tuberosus
Lepraria latebrarum
Leuzea conferta
Limonium sp.
Linum sp.
Lolium sp.
Lonicera implexa
Lotus orithopodioides

Introducció 79

Lunularia cruciata
Malvácies sps.
Medicago sp.
Meibomia ciliata
M. minuta
Meibomia sp.
Mentha pulegium
Micromeria filiformis
M. microphylla
Muscari comosum
Myrtus communis
Mysopates orontium
Nostoc sp.
Olea europaea
Oenonis minutissima
O. spinosa
O. viscosa
Ophrys sp.
Oxyris alba
Oxalis acetosella
O. pes-caprae
Pallenis spinosa
Papaver dubium
P. hybridum
P. rhoeas
Parietaria judaica
Peltigera sp.
Phagnalon rupestre
Ph. saxatile
Ph. sordidum
Phragmites communis
Phyllirea angustifolia
P. media
Phyllitis sagittata
Pieris echioides
Pinus halepensis
Piptatherum miliaceum
Pistacia lentiscus
Plantago afra
P. bellardii
P. lanceolata
P. major
Pleurochaete squarrosa
Polygala rupestris

Poa annua
Polygonum aviculare
Polypodium cambricum
Portulaca oleracea
Potentilla reptans
Psoralea bituminosa
Pteridium aquilinum
Pulicaria odora
Quercus ilex
Ranunculus parviflorus
Raphanus raphanistrum
Rapistrum rugosum
Reichardia picroides
Reseda lutea
Rhagadiolus stellatus
Rhamnus alaternus
Rubia angustifolia
R. peregrina
Rubus ulmifolius
Rumex crispus
R. pulcher
Ruscus aculeatus
Ruta chalepensis
Sagina apetala
Salvia verbenaca
Samolus valerandi
Sanguisorba minor
Saxifraga tridactylites
Scabiosa maritima
Scirpus holoschoenus
Scorpiurus muricatus
Sedum dasyphyllum
S. sediforme
S. stellatum
Selaginella denticulata
Senecio vulgaris
Seriola aetnensis
Setaria verticillata
S. verticilliformis
Sherardia arvensis
Sibthorpia africana
Sideritis romana
Silene vulgaris
Silybum marianum

Sisymbrium erysimoides
S. officinale
Smilax aspera var. *aspera*
Smyrniolum olusatrum
Solanum nigrum
Sonchus oleraceus
S. tenerimus
Sorghum halepense
Squamaria cartilaginea
Stachys germanica
S. ocymastrum
Stellaria media
Targionia loerberiana
Thelypoda angustifolia
Teucrium asiaticum
T. polidum
Toninia sp.
Torilis sp.
Tortula muralis
Tribulus terrestris
Trifolium campestre
T. stellatum
T. subterraneum
Trifolium sp.
Umbilicus horizontalis
Urginea maritima
Urtica membranacea
Valantia hispida
V. muralis
Verbascum sinuatum
Verbena officinalis
Veronica sp.
Vicia sp.
Vicia difformis
Viola alba
V. arborescens
V. odorata
Crucifera
molses acrocarpiques
molses plerocarpiques

Introducció 80

3.2.2. Vegetació de les marjades de Banyalbufar

En aquest capítol es recull la informació treta dels inventaris realitzats i que ha servit de base per al reconeixement de les unitats de vegetació presents a l'àrea de mostreig.

Els estudis anteriors ens han aportat experiència sobre el tractament de la vegetació a les marjades, i aquest cas no s'ha convertit en cap excepció respecte a la dificultat d'adscripció d'alguns inventaris fets a l'espai marjat. Les modificacions que en distints graus provoquen les tasques agrícoles es tradueixen en esdeveniments colonitzadors-competitius-d'extinció d'espècies que fan variar notablement la llista de tàxons observats i fa que sovint l'adscripció no sigui del tot satisfactoria al no acabar de satisfer els esquemes ja publicats.

Partint de la base que, a grans trets, la vegetació actual de les zones de la Serra que envolten marjades es pot enquadrar en unes poques aliances (*Quercion ilicis*, *Oleo-Ceratonion*, *Rosmarino-Ericion* i *Hypericion balearici*) ens resulta d'utilitat la inclusió de la vegetació silvestre de les marjades en les sèries de vegetació en les que s'esgrauen aquestes agrupacions. En concret, parlem de la sèrie termomediterrànea edafoxeròfila *Cneoro tricocci-Ceratonietum siliquae sigmetum*, la climatòfila, també termomediterrànea, *Clematidi cirrhosae-Querceto rotundifoliae sigmetum*.

Dins la dinàmica que incorporen aquestes sèries de vegetació tenen cabuda totes les associacions que hem reconegut als espais marjats.

- **Vegetació helofítica de síquies i vores de safareigs agrícoles** (Ordres *Phragmitetalia communis*, *Holoschoenetalia* i *Convolvuletalia sepium*).

Les agrupacions de vegetals que puguin ésser enquadrades dins aquestes unitats fitosociològiques es manifesten per la troballa de poblacions aïllades, sovint

Introducció 81

monoespecífiques, que donen la imatge de comunitats ben definides que aquí és difícil reconèixer.

Exemples són: del primer, unes poblacions de creixens bords molt característiques i les marjades amb canyet (*Phragmites australis*) i/o bova (*Thypha* sp.), del segon dels ordres unes altres amb *Scirpus holoschoenus* i del tercer, el canyar (*Convolvulum sepium*) escampat en petites taques d'*Arundo donax*.

- Vegetació arvensa (Ordre *Polygono-Chenopodietales polyspermi*).

Pròpia dels camps de conreu i horts, és el tipus més estès i important a altres zones de la Serra i del Raiguer (com per exemple passa a Selva). Pareixia, a partir d'altres estudis, que els costers de muntanya no vénen definits majoritàriament per comunitats d'aquest ordre, malgrat ser-hi presents. Si es consideren els resultats obtinguts al terme que ens ocupa, on la quasi totalitat de la zona marjada pot ser considerada de coster, s'ha d'introduir la matització que hi són molt freqüents a la zona de reguiu i horta en general.

A zones de conreu de secà també s'hi troben agrupacions assignables a aquest ordre o, al menys, molts tàxons característics d'associacions aquí incloses. L'ocupació de la marjada per comunitats d'aquests tipus permet la pastura davall les oliveres, garrovers i amtellers, i és fomentada com a complement del conreu.

Diploaxion erucoidis pot ser reconegut a bona part del territori marjat per la presència de diverses espècies, entre les que cal destacar el llevamà (*Calendula arvensis*), els lletsons (*Sonchus* sp.) i els heliòtrops (*Heliotropum europaeum*), entre d'altres. Malgrat això, les espècies que li donen més caràcter, com són la ravanissa blanca (*Diploaxion erucoides*) i les lleteres arvenses (*Euphorbia segetalis*, *E. serrata*), hi són pràcticament absents a les zones estudiades.

Els camps amb vinagrelles (*Oxalis latifolia*, *O. pes-caprae*) no són rars a l'horta vora el poble i són representants de condicions més humides. El *Citro-Oxalidetum pes-caprae* que recollim aquí no sempre està relacionat amb el conreu de fruiters,

Introducció 82

Bleterar a l'Horta Baixa del poble. En primer pla *Amaranthus hybridus* i més enllà *Chenopodium album* entre d'altres.

L'herbassar protagonitzat per olivarda (*Dittrichia viscosa*), lletsons (*Sonchus* sp.) i pastanaga borda (*Daucus carota*) i que adscriuim a *Inulo-Oryzopsietum miliaceae* és de distribució quasi general i de gran importància als espais marjats del terme. És característica de les primeres etapes de la successió després de l'abandonament on no s'observa una invasió ràpida de plantes de la garriga propera, ja sigui al reguiu com al secà. És fàcil d'observar a tota l'horta vora el poble i, més localitzada, a altres indrets com poden ser les vores de camins i carreteres.

Com a les marjades d'altres termes (per exemple Selva) algunes comunitats ruderals abundoses a l'illa com *Resedo albae-Crrhysanthemetum coronarii*, *Hyoscyamo-Silybetum marianii* i *Asphodelo fistulosi-Hordeetum leporini* no han estat observades ben desenvolupades.

- Vegetació de bardisses (Ordre *Prunetalia spinosae*).

Introducció 84

cítrics en concret, i moltes terrasses hi poden ser adscrites amb un criteri una mica més ampli.

Encara més depenents del reg hi ha agrupacions de vegetals que podrien pertànyer al *Panico-Setarion*, aliança associada a sèquies i llocs humits en els camps de reguiu. La presència d'espècies com *Digitaria sanguinalis* o *Setaria* sp. fan pensar amb alguna associació d'aquest tàxon. Nosaltres hem valorat més la manca d'altres característiques i la companyia de plantes dels bletterars per no fer un reconeixement formal d'associació, decisió aquesta que s'ha de prendre com provisional a l'espera d'inventaris a una estació de l'any més adient.

- Vegetació ruderal i nitròfila (Ordre *Carthametalia lanati* p.p. (= *Chenopodietales albi*)).

Sovint és fàcil reconèixer agrupacions vegetals adscribibles a aquests tipus de vegetació en distintes condicions del medi agrícola, ja que solen estar íntimament associades a les tasques de l'home. És així que tant un com l'altre tipus ocupen, a les àrees marjades estudiades, espais alterats pel pas dels homes, bestiar i vehicles, acumulació de fems o deixalles, utilització d'adobs naturals per a millorar les terres i la presència de construccions (cases, sestadors).

Als conreus d'horta comparteixen l'hàbitat amb les comunitats arvenses abans esmentades i són abundoses a la zona marjada propera al poble. A altres àrees, són, amb molt, menys generals i constitueixen taques puntuals, sovint relacionades amb l'existència de bestiar.

Hem observat la presència de comunitats marcades per l'elevada nitròfila reconeixent bletterars (*Amarantho-Chenopodietum ambrosioidis*), cardessars (*Silybo-Urticetum*, comunitat de *Galactites tomentosa*), i herbassars amb ortigues (*Urtico-Smyrniyetum olusatrici*). Aquestes comunitats sempre han aparegut tant a llocs clarament molt alterats directament per l'home.

Introducció 83

La comunitat *Rubo-Crataegetum brevispiniae* és l'única representant de l'ordre a l'illa i és pròpia d'indrets humits, on circula l'aigua (torrentets, canalitzacions, sèquies, etc.). L'abatzer i el cirerer de pastor (*Crataegus monogyna*) són les espècies més característiques.

Tot i ser conscients que les nostres mostres no s'acaben d'ajustar a les característiques que li assignen distints autors (sobretot Bolòs et al. 1958. Recherches phytosociologiques dans l'île de Majorque), l'hem reconeguda com abundosa, més que res per les poblacions de la primera de les espècies (l'altra no l'hem observada a l'estudi).

- Prats i pradells secs (Ordres *Lygeo sparti-Stipetalia tenacissimae*, *Brachypodietalia phoenicoidis* i *Hyparrhenetalia podotrichae*).

Aquests fenassars tenen en comú aquí el compartir sòls calents, amb major o menor humitat, i el presentar cohorts d'herbàcies en les que les gramínies ocupen un lloc principal.

Les comunitats de l'antic ordre *Thero-Brachypodetalia* són sobretot freqüents a indrets amb sòl poc profund i molt sec. Les comunitats reconegudes són *Hypochoerido-Brachypodietum retusi* i *Brachypodietum phoenicoidis*.

La primera, que no és gaire freqüent a l'àrea estudiada del terme, es caracteritza per una cohort àmplia i variable d'espècies en la que l'albó, *Linum* sp., *Carlina corymbosa* i gramínies com el fenàs i *Dactylis glomerata* ocupen bones superfícies.

La segona està millor representada i ocupa característicament indrets més humits que l'anterior. És fàcil trobar-la als peus dels marges, vora les canalitzacions d'horta. Quan hi ha una mica més d'abandonament o el maneig ho permet s'hi troben redols esponerosos tant a les marjades com als marges de l'horta.

Introducció 85

Abandonament a unes marjades de l'horta Baixa de Banyalbufar. Els marges estan coberts per *Brachypodium retusum* principalment, mentre a la marjada són molt més abundosos *B. phoenicoides*, *Dactylis glomerata* i *Piptatherum miliaceum*. També es veuen a la fotografia alguns exemplars de *Rumex crispus* i *Senecio bicolor*.

La comunitat sabanoide d'*Hyparrhenia hirta* (pertanyent al darrer ordre), també de llocs secs i asolellats, no ha resultat tan freqüent que era d'esperar si feim cas al substrat margós dominant al terme, les raons poden estar en les orientacions frescals de moltes zones marjades que afavoreixen altres agrupacions. És una comunitat de sòls i ambients característicament calents (no es fa molt a les part mitjana i alta de la Serra o en orientacions vers el nord) que és particularment esponerosa a les vores de carreteres. Aquesta associació s'articula molt amb altres, tant arvenses com de la *Lygeo-Stipetalia*, cobrint desigualment àrees rocoses, argiloses o amb terra una mica profunda.

Introducció 86

idèntica, l'única cosa que canvia i que determina l'adscripció que hem adoptat a cada cas, és l'abundància relativa del que es coneix com "espècies indicadores o característiques". És així que la confiança en la separació clara de comunitats pertanyents a aliances en principi tan diferents com *Rosmarino-Ericion*, *Oleo-Ceratonion* i *Hypericion balearici*, posaria aquí a prova a la comunitat fitosociològica que, amb tota seguretat, presentaria identificacions diferents en una bona part dels mostreigs que es podrien treure de les zones estudiades a Banyalbufar. Certament una part de la responsabilitat la té la pròpia essència de les àrees estudiades, que són un esplet de combinacions dels pesos de distints factors alterants que actuen amb temps i força sempre variable, fent que les dinàmiques de recuperació i degradació es puguin invertir en qualsevol moment, propiciant combinacions florístiques estranyes i, en molts casos, possiblement efímeres. No obstant, fa pensar si el reconeixement de les distintes unitats és inevitablement forçada i desconcertada gràcies a la poca precisió de la metodologia fitosociològica convencional.

La presència en el terme de la garriga pròpiament dita es reconeixible per l'inventari d'agrupacions de vegetals adscribibles a *Hypericion balearici* o a *Rosmarino-Ericion*. La màquia (*Oleo-Ceratonion*), popularment coneguda també a l'illa com garriga, es tracta a l'apartat següent.

Respecte a la primera de les dues aliances que aquí es tracten, i que identifica la garriga de la muntanya mallorquina, ha aparegut de forma molt empobrida i a una única àrea (Planícia), la més influenciada per la zona abrupta del terme. L'agrupació de vegetals que, com a resultat de la degradació de l'alzinar, hem observat seria adscribible a *Teucrietum subspinosi*, tot i manca-hi alguna de les espècies més característiques.

Al *Rosmarino-Ericion* pertanyen bona part dels conjunts de vegetals a l'àrea estudiada de Banyalbufar. La brolla o garriga de xiprell és, amb l'alzinar abans comentat, la comunitat que domina i protagonitza quasi tota l'àrea on s'ubica l'espai marjat de Banyalbufar. Aquesta brolla es fa sobretot a sòls marogós, secs, i està composta per espècies termòfiles entre les que destaquen, a més del xiprell (*Erica multiflora*) que no és gaire exigent en termitat, la botja de cuques (*Anthyllis*

Introducció 88

Hyparrhenietum a l'àrea de Son Bunyola. El substrat és aquí característic i permet el desenvolupament d'aquests pradells sabanoïdes, aclarits, pobres i d'aspecte àrid.

- L'alzinar (Ordre *Quercetalia ilicis*).

Als vessants més asolellats de la Serra, així com a les seves parts baixes, l'alzinar que es desenvolupa pertany a *Clematido cirrhosae-Quercetum rotundifoliae*. És aquesta la variant més xèrica de l'alzinar balearic, essent fisionòmicament bastant parellada a l'altre, l'anomenada *Cyclamini-Quercetum ilicis*.

Pràcticament tota la part marjada estudiada del terme pertany al domini del *Clematido-Quercetum*, que devia ser, en un temps anterior ja llunyà, el que s'estenia arreu i cobria la zona baixa de les muntanyes, pujols, valls i comellars.

- La garriga (Ordre *Rosmarinetalia officinalis*).

L'estudi fet a aquest municipi ens ha servit per reconèixer que la distinció fitosociològica entre les garrigues i brolles mallorquines no és, ni de bon tros, tan clara i fàcil com les publicacions actualment existents deixen entreveure. La barreja a l'àrea marjada és total i ens atrevim a dir que sota una base florística pràcticament

Introducció 87

citiosoides), la cossiada (*Globularia alypum*), l'herba de Sant Ponç (*Teucrium polium* s.l.), etc.

- La màquia (Ordre *Pistacio lentisci-Rhamnetalia alaterni*).

Oleo-Ceratonion és una de les aliances amb associacions vegetals que ocupen major part de les àrees naturals a tota l'illa.

És molt freqüent trobar espècies característiques de l'aliança arreu del terme, si bé a pocs punts de les zones estudiades es presenten majoritàriament sense la influència marcada de tàxons característics d'associacions d'altres aliances. La relativament moderada pluviositat i les propietats dels sòls permeten la dominància d'espècies termòfiles, per la qual cosa sembla més adequat parlar d'un òptim propi del *Cneoro-Ceratonietum* que de l'associació *Smilaco-Ampelodesmetum*, malgrat les poblacions de càrrix i arija i a què la segona es presenti de forma més general a tota la Serra.

A les marjades del terme hem reconegut la presència d'una comunitat ben establerta pertanyent a la màquia: l'associació *Euphorbietum dendroidis*, que tot i això, apareix mesclada quasi sempre amb la brolla de xiprell.

- Flora rupícola dels marges (Ordres *Adiantetalia capilli-veneris*, *Anomodontopolypodietales serrati*, *Parietarietalia*)

La comunitat de degotall calcarí amb falzia (Ord. *Adiantetalia*) és rara als murs de pedra en sec del terme. Sempre a llocs ombrívols i on l'aigua regalima o corr (entrades de fonts de mina, síquies), és més fàcil trobar *Eucladio-Adiantetum* associat a les construccions amb ciment pròpies de llocs on s'emmagatzema aigua dolça.

Classificades dins el segon dels ordres, hi trobam també als murs de Banyalbufar *Selaginello-Anogrammetum leptophyllae*, *Sibthorpio-Arenarietum balearicae* i *Polypodietum serrati*. Mostres de la primera associació, hem reconegut inventaris on la falguereta *Selaginella denticulata* comparteix hàbitat amb hepàtiques com

Introducció 89

Lunularia cruciata i *Targionia loorberiana*. L'altra pteridòfit que dona nom a la comunitat (*Anogramma leptophylla*) no ha estat localitzat a cap de les marjades estudiades. La segona associació és bastant comuna als peus del marge de les zones menys alterades i exposades; més rara a l'horta vora el poble, està, de totes maneres, molt empobrida per l'absència de destacats endemismes i espècies més muntanyenques. *Polypodium serrati* és, amb molt, l'agrupament de vegetals més freqüent i que més superfície ocupa als marges del terme (exceptuant els coberts per vegetació arbustiva: abatzeres, aritges, rotgetes, vidalbes, etc.), essent-hi pràcticament present per tot arreu.

Parietarietum judaicae (dins ord. *Parietarietalia*) és una associació nitròfila que es troba als murs de pedra en sec i també a la zona més propera a les canalitzacions de la zona d'horta on s'ha edificat el poble.

A continuació s'esquemmatitza la tipologia fitosociològica del treball en una ordenació de les distintes comunitats observades seguint a Rivas-Martínez et al. (Datos sobre el paisaje vegetal de Mallorca e Ibiza (Islas Baleares, España). Itinera Geobotánica: 5-98. 1992) i R. Folch (La vegetació del Paísos Catalans. Ketres ed. 1986).

TIPOLOGIA FITOSOCIOLÒGICA

QUERCETEA ILICIS Br.-Bl. 1947

Quercetalia ilicis Br.-Bl. ex Molinier 1934 em. Rivas-Martínez 1975

Quercion ilicis Br.-Bl. 1936 em. Rivas-Martínez 1975

Clematido cirrhosae-Quercetum rotundifoliae Rivas-Martínez & Costa 1987

Pistacio lentisci-Rhamnetalia alaterni Rivas-Martínez 1975

Oleo-Ceratonion Br.-Bl. 1936 ex Guinocet & Dronineau 1944 em. Rivas-Martínez 1975

Cneoro tricocci-Ceratonietum siliquae O. Bolòs & Molinier 1958

Euphorbietum dendroidis

Clematido balearicae-Myrtetum communis O. Bolòs & Molinier in O. Bolòs, Molinier & Montserrat 1970

QUERCO-FAGETEA Br.-Bl. & Vlieger 1937

Prunetalia spinosae Tüxen 1952

Introducció 90

Pruno-Rubion ulmifolii O. Bolòs 1954

Rubo-Crataegum brevispiniae O. Bolòs 1962

CISTO-LAVANDULETEA Br.-Bl. 1940 em. Rivas-Martínez 1968

Lavanduletalia stoechidis Br.-Bl. (1931) 1940 em. Rivas-Martínez 1968

Calicotomo-Cistion ladaniferi Br.-Bl. (1931) 1952 em. Rivas-Martínez 1979

Ampelodesmo-Ericetum scopariae O. Bolòs, Molinier & Montserrat 1970

ROSMARINETEA OFFICINALIS Br.-Bl. 1947 em. Rivas-Martínez, T.E. Díaz, F. Prieto, Loidi & Penas 1991

Rosmarinetalia officinalis Br.-Bl. 1931

Rosmarino-Ericion multiflorae Br.-Bl. 1931

Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici O. Bolòs & Molinier 1958

Hypericion balearici O. Bolòs & Molinier 1958

Teucrietum subspinosi O. Bolòs & Molinier 1958

PHRAGMITIO-MAGNOCARICETEA Klika in Klika & Novak 1941

Phragmitetalia communis W. Koch 1926

Phragmition communis W. Koch 1926

MOLINIO-ARRHENATHERETEA Tüxen 1937

Holoschoenetalia Br.-Bl. (1931) 1947

Molinio-Holoschoenion Br.-Bl. (1931) 1947

FESTUCO-BROMETEA ERECTI Br.-Bl. & Tüxen 1943

Brachypodietalia phoenicoidis Br.-Bl. ex Molinier 1934

Brachypodion phoenicoidis Br.-Bl. ex Molinier 1934

Brachypodietum phoenicoidis Br.-Bl. 1931

LYGEO SPARTI-STIPETEA TENACISSIMAE Rivas-Martínez 1978

Lygeo sparti-Stipetalia tenacissimae Br.-Bl. & O. Bolòs 1958 em. Rivas-Martínez 1978

Thero-Brachypodion Br.-Bl. 1925

Hypochoerido-Brachypodietum retusi O. Bolòs & Molinier 1958

Hyparrhenetalia podotrichae. Rivas-Martínez 1978 corr.

Micromerio graecae-Hyparrhenion podotrichae O. Bolòs 1962 corr.

Hyparrhenietum podotricho-hirtae A. & O. Bolòs 1950 corr.

ASPLENIETEA TRICHOMANIS (Br.-Bl. in Meier & Br.-Bl. 1934) Oberdorfer 1977

Anomodonto-Polypodietalia serrati Bolòs & Vives in O. Bolòs 1957

Polypodion serrati Br.-Bl. 1947

Polypodietum serrati. Br.-Bl. 1931

Arenarion balearicae O. Bolòs & Molinier (1958) 1969

Sibthorpio-Arenarion balearicae O. Bolòs & Molinier 1958

Introducció 91

Bartramio-Polypodion cambrici O. Bolòs & Vives 1957

Selaginello-Anogrammetum leptophyllae Molinier 1937

Parietarietalia Rivas-Martínez & Rivas Goday 1964

Parietario-Galion muralis Rivas-Martínez ex Rivas Goday 1964

Parietarietum judaicae Arènes 1928 corr. Oberdorfer 1977

ADIANTETEA CAPILLI-VENERIS Br.-Bl. 1947

Adiantetalia capilli-veneris Br.-Bl. 1931

Adiantion capilli-veneris Br.-Bl. 1931

Eucladio-Adiantetum Br.-Bl. 1931

RUDERALI-SECALIETEA CEREALIS Br.-Bl. 1936

Polygono-Chenopodietalia polyspermi Tüxen 1961

Diplotaxion erucoidis Br.-Bl. 1931 em. 1936

Citro-Oxalidetum pes-caprae O. Bolòs (1967) 1975

Panico-Setarion Sissingh 1946

Chenopodietalia muralis Br.-Bl. 1931

Chenopodion muralis Br.-Bl. 1931

Amarantho-Chenopodietum ambrosioidis (Br.-Bl.) O. Bolòs 1967

Convolvuletalia sepium Tüxen 1950

Convolvulion sepium Tüxen 1947

Arundini-Convolvuletum sepium (Tüxen & Oberdorfer) O. Bolòs

1962

ARTEMISIETEA VULGARIS Lohmeyer, Preising & Tüxen in Tüxen 1950

Carthametalia lanati p.p. (= *Chenopodietalia albi*) Brullo in Brullo & Marceno 1985

Silybo-Urticion Sissingh 1950

Silybo-Urticetum Br.-Bl. (1931) 1936 em. 1952

Bromo-Oryzopsisium miliaceae O. Bolòs 1970

Inulo-Oryzopsisium miliaceae (A. & O. Bolòs 1950) O. Bolòs 1957

Galio aparines-Allietalia petiolatae Görs & Müller 1969 em.

Alliarion petiolatae Oberdorfer (1957) 1962

Urtico-Smyrniatum olusatri (A. & O. Bolòs) O. Bolòs & Molinier

1958

Introducció 92

3.2.3. El conreu a marjades al terme de Banyalbufar. Aspectes d'interdependència entre els conreus i la flora silvestre de les àrees marjades

A un capítol anterior ja s'han descrit els usos agrícoles de les marjades de Banyalbufar en relació a les peculiaritats constructives i al desenvolupament econòmic de la societat vinculada a l'explotació agrícola. Més centrats en el tema dels vegetals i, per tant, d'una forma més genèrica, aprofitam aquí per comentar els tipus de conreu actualment existent, el maneig que comporten i els factors determinants de la interrelació amb la flora silvestre.

Els conreus a les marjades de Banyalbufar.

Principalment es poden distingir les següents modalitats: conreu d'arbrat de reguiu, conreu d'horta i vinya (també reguiu), conreu d'arbrat de secà, conreu de cereals i de vinya a secà, plantes de jardí.

a) Conreus de reguiu.

Una part important de la zona marjada es conrea i s'ha conreat des de temps antic aprofitant les surgències d'aigua dolça que hi ha al terme. La propietat està actualment molt fraccionada a l'àrea on es conserva la infraestructura de reg i això dona lloc a què s'hi trobi tota una munió de modalitats i tipus de vegetals conreats que, sovint, canvien d'una marjada a una altra de la vora.

En general, es distingeix un conreu d'horta familiar d'autosuficiència basat en l'aprofitament al màxim del terreny i on la varietat dels productes fa el manteniment més atractiu.

La pràctica totalitat dels sectors fets es caracteritzen per tenir un conreu mixte on els fruiters s'acompanyen d'horta i, sovint, també d'alguns arbres de secà (un 57% dels sectors en tenen en distintes proporcions).

El més freqüent és que el conreu mixte sigui d'arbres fruiters a la vora dels murs dels marges i de conreus d'horta a la resta de la marjada. Amb això s'aconsegueix

Introducció 93

que els arbres estiguin a les vores de les síquies que corren als peus dels marges i trobin aigua abundantment i de forma continuada.

El cicle de les herbes o plantes d'horta no arbustives (tomatigueres, cols, lletugues, etc.) és comunament anual i permet períodes de descans de la terra, amb la qual cosa no necessiten un reg continuat tot l'any. A la vegada, aquesta disposició evita l'excés d'ombra sobre les collites d'herbàcies.

A 7 sectors només s'han registrat fruiters, però tots ells estan actualment abandonats, de la qual cosa es pot deduir que als terrenys de reguiu en ús es reserva sempre un espai per al conreu d'horta. Quan es disposa de diverses marjades també és comú que es dediquin algunes d'elles exclusivament als fruiters (això es pot veure sobretot quan hi ha cítrics, ajuntant-se més arbres de fulla perenne de tal forma que es fa difícil el sembrar hortalisses al mateix lloc) i d'altres a conreus mixtes de productes d'horta.

Un únic sector està dedicat exclusivament a conreus herbàcics d'horta, sense arbres. Si ens atemem a subdividir l'espai de l'horta prop del poble en marjades individuals aquest ínfim percentatge podria créixer una mica; però malgrat això seguiria essent baix.

La major part del terreny destinat al reguiu es concentra a les zones que hem denominat Horta Alta i Horta Baixa de Banyalbufar i, en segon terme, a horts de grans possessions. Aquestes àrees tenen en comú incloure marjades de superfície amb molt poc pedreny, sense roques aflorants i que, en el cas d'estar en ús, es llauen i aixermen sovint. Aquest tipus de maneig implica una selecció de flora silvestre adaptada a l'estrés ocasional.

Els vegetals que hi trobam són, per tant, herbàcies de petites i mitjanes dimensions, amb clara estratègia d'oportunistes (cicles anuals, molta producció de llavors, poca dependència al transport de les llavors per part d'animals) o bé la tinença de petits orgues subterranis que dificulten en extrem l'erradicació (per exemple rapes, vinagrella, gramínies i trèvols estolonífers, etc). L'ús dels adobs a la terra afavoreix la concentració de plantes nitròfiles com són els blets (espècies diverses dels gèneres

Introducció 94

Chenopodium i *Amaranthus*), *Parietaria judaica*, *Polygonum aviculare*, alexandrins, ortigues, i, amb menys freqüència heliotrops, trèvol pudent, etc.

Quan s'abandonen els conreus s'hi estableix ràpidament una comunitat característica (*Inula-Oryzopsisium*) d'arbusts i gramínies grans. En el cas que passi més temps i s'hagin pogut estendre sobre la marjada els arbusts espinescents o lianoides dels marges (arigtes, abatzeres, rotegetes,...), es tanca l'espai per a les herbàcies i l'accés a la marjada es torna difícil.

Aquest darrer estat en la dinàmica de vegetació pot durar molts anys a causa de la baixa incidència d'espècies que puguin aportar un major grau de maduresa cap a comunitats silvestres menys antropitzades. Això s'explica perquè, en general, les possibles fonts de llavors d'arbusts de comunitats silvestres (garrigues o alzinars) queden actualment allunyades de les àrees principals d'horta: les de vora el poble.

A les taules següents es fa una relació dels tipus de vegetals destinats al consum humà observats a l'horta. L'estacionalitat de molts dels conreus herbàcics de reguiu fa que l'inventari que hem pres sigui orientatiu i representi tan sols els mesos de tardor en els que s'ha efectuat l'estudi.

(albercoquer) <i>Prunus armeniaca</i>	(melicotoner) <i>Prunus persica</i>
(aranyoner) <i>Prunus spinosa</i>	(nísperer) <i>Mespilus germanica</i>
(caquier) <i>Diospyros kaqui</i>	(perera) <i>Pyrus communis</i>
(cirerer) <i>Prunus avium</i>	(pomera) <i>Malus domestica</i>
(cítrics) <i>Citrus</i> sps.	(prunera) <i>Prunus domestica</i>
(codonyer) <i>Cydonia oblonga</i>	(ràim) <i>Vitis vinifera</i>
(figuera) <i>Ficus carica</i>	(servera) <i>Sorbus domestica</i>
(magraner) <i>Punica granatum</i>	

Quadre dels arbres i arbusts de reguiu localitzats a les marjades estudiades de Banyalbufar.

(alfals) <i>Medicago sativa</i>	(julivert) <i>Petroselinum crispum</i>
(blat de les Índies) <i>Zea mays</i>	(lletuga) <i>Lactuca sativa</i>
(bledes) <i>Beta vulgaris</i>	(melons) <i>Cucumis melo</i>
(carabassa) <i>Cucurbita pepo</i>	(mongetes) <i>Phaseolus vulgaris</i>

Introducció 95

(carxofes) <i>Cynara cardunculus</i>	(patata) <i>Solanum tuberosum</i>
(cebes) <i>Allium cepa</i>	(pebres) <i>Capsicum annuum</i>
(citrans) <i>Cicer avictinum</i>	(raves) <i>Raphanus sativus</i>
(cols) <i>Brassica oleracea</i>	(remolatxa) <i>Beta vulgaris</i> var. rapacea
(faves) <i>Vicia fava</i>	(tomàtigs) <i>Solanum lycopersicum</i>
(herba-sana) <i>Mentha sylvestris</i>	(xítxeros) <i>Pisum sativum</i>

Quadre dels conreus d'horta principals localitzats a les marjades estudiades de Banyalbufar.

b) Conreus de secà.

A una gran part de l'àrea no existeixen infraestructures hidràuliques associades al reg a marjades. En aquestes terrasses hi ha encara un important conreu d'arbrat de secà que permet, a la vegada, la pastura d'ovelles al mateix indret.

A les zones més cuidades, quan el substrat ho permet, el terreny es llaura per facilitar l'erradicació de les plantes silvestres indesitjades i afavorir la germinació d'herbàcies útils per al bestiar.

Quan la zona és rocallosa o amb molt rost i allunyada de vies de comunicació, el conreu sovint es troba més descuidat, fins i tot abandonat, i és fàcilment invadit d'arbusts de la garriga i dels pins.

Els conreus a aquestes zones són molt menys diversos que a l'horta, essent les espècies sembrades les que hi figuren al quadre següent. Realment el que té més importància al terme és l'olivari i, després, els garrovers i ametllers. Les tapareres són quasi bé anecdòtiques i les figueres de moro es localitzen quasi exclusivament vora les cases de possessió.

(ametller) <i>Prunus dulcis</i>	(olivera) <i>Olea europaea</i>
(figuera moro) <i>Opuntia maxima</i>	(taparera) <i>Capparis spinosa</i>
(garrover) <i>Cerátonia siliqua</i>	

Introducció 96

Quadre dels arbres i arbusts de secà localitzats a les marjades estudiades de Banyalbufar.

Respecte als conreus herbàcics de secà, actualment no són rendibles i no hem trobat cap cas que s'hagi observat que s'hi dediquin superfícies per a consum humà. Principalment es tractava de cereals i altres gramínies (*Panicum miliacea*, *Sorghum*, etc...), utilitzant-se moltes vegades les marjades amb ametllers per aquest fi.

c) Plantes de jardí.

L'establiment de segones residències i el creixement del poble a l'àrea marjada que l'envolta ha fet que moltes marjades siguin utilitzades ara com a jardins privats.

Com passa a tot l'arxipèlag, les espècies comercials emprades pertanyen a una flora alòctona que, de vegades permet la naturalització o la presència transitòria d'alguns exemplars fora dels jardins.

La llista que aquí oferim és el resultat d'haver-les catalogat a les rodalies d'aquests indrets; no són un recull de tot el que hi ha, ja que els jardins no s'han mostrejats per no ser objecte del treball i per les òbvies dificultats d'accés.

Introducció 97

Aeonium arboreum	Ipomoea sps. (campanetes)
Agave sps. (pita)	Iris sp. (lliris)
Aloe sps.	Kochia scoparia (bellveura)
Bambú	Mathiola sp.
Carpobrotus sps. (bàlsam)	Nerium oleander (baladre)
Celtis australis (lledoner)	Pelargonium sps. (geranis)
Chamaerops humilis (garballó)	Pittosporum tobaria
Chrysanthemum frutescens (margalidera gran)	Rosa sps.
Cortaderia selloana	Senecio bicolor
Cupressus sempervirens (xiprer)	Tamarix sps. (tamarells)
Dianthus sp. (clavells)	Tropaeolum majus
Phoenix sps. (faser)	Yucca sps. (luca)

Quadre d'algunes de les plantes de jardí localitzades a les marjades estudiades de Banyalbufar.

Factors que determinen el caràcter de la flora i vegetació silvestres de les marjades.

En aquest capítol es descriuen i es discuteixen la importància que tenen sobre la flora de les marjades de Banyalbufar una sèrie de factors, als quals hem anomenat genèricament factors d'alteració. Tots ells estan directament relacionats amb les tasques de l'home als conreus marjats i suposen sempre canvis més o menys dràstics en la composició de la flora silvestre.

Com es lògic, el seu concurs no sempre té perquè ser de forma individual, sinó que alguns d'ells es donen a la vegada, multiplicant-se d'aquesta forma l'impacte sobre els vegetals que hi trobam a l'ecosistema estudiat.

En un segon apartat s'ha procedit a l'estudi estadístic que ens informarà sobre les repercussions d'aquests factors a l'àrea estudiada del terme.

Introducció 98

c) Cremes de càrritx.

Hem tractat aquest factor referint-nos a les cremes periòdiques u ocasionals observades; tant de marges com de marjades. No es tenen dades aquí del procediment exacte de crema a cadascun dels casos, però hem reconegut la seva presència quan hi hem observat varies mates o arbusts amb troncs o rebasses socorrades, no tan sols de càrritx sinó de qualsevol vegetal. Ni el fet que hi hagi hagut incendis ni el que s'hagin observat munts provinents d'aixermades són en aquest treball assignades a cremes.

S'utilitzen les cremes per facilitar les tasques d'aixermat, però, sobretot, per obtenir pastures per les ovelles. Aquest procediment no és, ni de prop, tan comú com a altres indrets de la Serra, i això és degut a que aquesta planta no cobreix grans superfícies a les marjades del terme. A més, la poca abruptesa general del terreny marjat permet altres tasques de maneig més segures.

d) Aixermades.

Ens referim aquí a les tasques pròpies de neteja de marjades fetes a mà amb l'ajuda d'eines com càvecs, serres, etc.

Sovint l'impacte sobre la vegetació silvestre instal·lada és menor que en el cas anterior, a causa de la major especificitat que implica. Les petites espècies i les anuals no solen ser arreballades per la seva innocuïtat a un conreu arbori o als marges pròpiament dits. De totes formes, parlem aquí en termes globals, car que a alguns casos on hagi interessat la desaparició de plantes indesitjades per facilitar tasques de recollida de les collites o evitar la proliferació d'espècies no mengívoles entre el ferratge, s'hauran fet desaparèixer més espècies o més individus del que és la tònica general. Això s'observa bé a la zona d'horta, on els murs de les marjades en ús mostren amb claredat la incidència d'aquest factor.

e) Pastures.

Introducció 100

a) Abandó.

En primer lloc cal esmentar els efectes de l'abandó progressiu dels camps marjats en vista a la seva utilització agrícola. Aquest és el paràmetre que més s'ha repetit en els casos estudiats. Del total de 60 sectors estudiats s'han inventariat 28 que responen a un major o menor grau d'abandonament.

En la majoria dels casos no hem pogut obtenir dades fiables per valorar efectivament el grau o la data d'abandonament, per la qual cosa ens hem vist obligats a tractar-los com un tot, sense afinar més. És així que, en relació al nombre total d'espècies observades, hi ha un ventall molt ampli, que va des de les 18 espècies fins les 86.

L'efecte principal de l'abandó és una tendència a augmentar la importància del component silvestre a la marjada i de l'establiment d'una flora i vegetació cada vegada més semblant a les de les àrees properes no marjades i amb les mateixes característiques microclimàtiques i de substrat. De totes maneres, cal diferenciar l'evolució i dinàmica de la vegetació amb l'abandonament segons l'àrea tractada.

b) Llaurades recents.

Aquest és un factor molt mediatitzant de la quantitat i tipus de flora silvestre inventariada, ja que el mètode de tractament de la marjada amb l'arada suposa un molt fort impacte sobre la vegetació silvestre que hi podia estar instal·lada.

Hem anotat la presència d'aquest factor a l'observar l'existència de llaurades properes en el temps (màxim 2 o 3 anys); per tant, fàcilment reconeixibles.

Els efectes reconeguts es tradueixen en una disminució sensible del nombre d'espècies si la llaurada és molt recent.

Introducció 99

Les pastures són, a priori, el factor clau per excel·lència a l'hora de valorar les relacions natura-activitats agràries al secà de l'illa.

Una gran part dels territoris marjats de la Serra, on es localitza el nostre objecte d'estudi, vénen determinats per un conreu d'arbrat de secà compatible amb una ramaderia extensiva. De fet, són rares les rotes o sementers que dedicats al conreu d'ametllers, garrovers o oliveres, no suportin a la vegada una càrrega de bestiar, principalment ovi. L'importància d'aquest factor a l'hora de determinar la flora silvestre associada ha de ser, doncs, gran.

Els efectes que produeixen els ramats són variats. Per una part són útils en el control de la flora silvestre i aporten abonament orgànic a la terra, per altra poden suposar una forta pressió per a la vegetació silvestre i determinar completament la flora. Un excés de pastura, bé per nombres excessius d'animals o perquè aquests siguin cabres, poden suposar la selecció positiva d'una sèrie de poques espècies no mengívoles, espinoses o nitròfiles i un empobriment notable en els nombres totals d'espècies.

Les cabres en concret, són francament nocives perquè determinen la impossibilitat de reproduir-se de moltes espècies, l'arrabassament de fins i tot les arrels i per tant impossibilitar la regeneració vegetativa, la mort d'arbres i arbusts per menjar-se l'escorça o desfoliar-los, el enfil·lar-se i afectar també la flora dels marges.

Respecte als marges, la presència de ramats circulant per l'àrea marjada implica un risc notable d'augment dels esbaldrecs.

f) Incendis.

El que hem pogut observar és que el coster marjat ha sofert menys degradació erosiva quan s'ha incendiat.

També s'ha constatat, a tots els casos, un fort augment de la diversitat vegetal. Aquesta n'és una conseqüència directa de l'obertura de nous espais lliures on entren

Introducció 101

ràpidament les plantes pioneres i fortament competidores. El pas del temps provoca, sens dubte, un equilibri i la desaparició de moltes espècies, ja que les més competitives desplaçaran a les simples oportunistes. La dinàmica és complexa i els resultats finals poden arribar a torbar-se molts anys, segons sigui la zona, l'impacte de l'erosió i les entrades d'espècies recolonitzadores.

Anàlisi de la relació entre conreus i diversitat de vegetals silvestres a Banyalbufar.

L'àmplia zona d'horta mostrejada al municipi ens permet investigar la possible influència directa que els tipus principals de conreu i el seu estat tenen sobre la diversitat florística advertida.

De les dades extretes del mostreig s'han creuat les variables corresponents a diversitat en vegetals silvestres i les relacionades amb tipus de conreu (reguiu, secà), estat (ús actual, abandonament), orientació dels marges i cobertura arbòria (menys del 50% de la marjada, més del 50%). Els resultats, que comentem tot seguit per cada un dels paràmetres, mostren que en base al n° de tàxons silvestres es poden distingir diferències entre les condicions dels sectors mostrejats.

a) Conreus de reguiu i de secà.

En aquest primer estudi s'han ordenat les mostres en relació al conreu a què estan actualment destinats els sectors, no a la presència d'enginyers o elements de hidràulica a les terrasses. El criteri seguit és que els conreus d'oliveres, ametllers i garrovers constitueixen els sectors de secà; els conreus d'horta, de fruiters o mixtes constitueixen el grup de sectors de terres regades. El factor "desconegut" agrupa 4 sectors en els que no ha estat possible determinar el conreu existent a causa que actualment no hi ha rastre de vegetals conreats.

Introducció 102

	n° marjad.	n° marges	n° total	n° mostres
secà	40,1	33,9	58,1	28
reguiu	35,7	26,4	51	28
desconegut	27,8	13,3	32	4

Taula 1. Mitjanes dels números d'espècies a conreus de secà i reguiu.

La gràfica en la que hi figuren els valors observats als distints sectors ordenats és la següent:

En una primera lectura de la gràfica es veu una petita diferència entre els valors de les mostres de reguiu i les de secà. Malgrat això, i tot i essent les mitjanes diferents, no es pot establir taxativament que la diversitat sigui molt distinta.

b) Conreus en ús i conreus abandonats.

Introducció 103

Tant la taula com la gràfica que presentem a aquest apartat fa relació al n° total d'espècies tenint en compte l'utilització actual i l'abandonament.

	n° marjad.	n° marges	n° total	n° mostres
secà ús	37,1	34,4	55,7	17
secà abandonat	44,9	33,3	61,9	11
reguiu ús	30,7	26,3	47,5	15
reguiu abandonat	41,5	26,4	55	13
abandonat desc.	27,8	13,3	32	4

Taula 2. Mitjanes dels números d'espècies a reguiu i secà/ ús i abandonament

S'observa que les mitjanes dels grups en són indicadores de diferències apreciables, diferències que s'intueixen també al primer cop d'ull que es dona al comparar les agrupacions de les figures següents. A la primera gràfica hi ha el número total d'espècies a cada un dels sectors. La segona informa del número d'espècies a la marjada i l'índex de Jaccard d'aquests sectors (és la relació entre la flora dels marges i la de les marjades, aquí el valor està multiplicat per 10 a efectes de facilitar la representació).

Introducció 104

A aquesta primera figura es distingeixen dos grups a l'esquerra, corresponents a conreu desconegut i al reguiu en ús, els quals tenen una baixa diversitat. El que un 85% de les mostres d'aquests grups pertanyin a l'horta propera al poble certament dona idea que hi poden existir una sèrie de paràmetres que els són comuns (influència del mateix tipus de conreu i, possiblement, de maneig durant molts anys; mateixes condicions microclimàtiques de l'àrea) i que donen una apreciable homogeneïtat a les dades de la gràfica.

Els valors més alts de riquesa florística són els del component "secà abandonat". També dins aquest grup s'hi destriuen amb facilitat unes excepcions (valors molt baixos), les quals provenen de sectors per a pastures llaurats recentment i amb molts pocs arbres de conreu.

Respecte a aquesta segona gràfica es pot deduir que les terrasses amb reguiu són més homogènies i més pobres que les de secà en relació a la diversitat florística dels marges. Els valors de les mostres desconegudes s'apropen als del reguiu, la qual cosa és lògica si pensam que els 4 sectors pertanyen a l'horta del poble.

Els índexs de Jaccard de la figura, si bé bastant pareguts entre les variables, pareixen apuntar a què hi ha una major similitud entre la flora de les marjades i

Introducció 105

marges als inventaris de reguiu en ús, seguits després pels de reguiu abandonat i, per últim, pels de secà. Una possible lectura d'això permet aventurar que podria estar relacionat amb el maneig dels dos tipus de conreu i en menor grau amb la ubicació de les àrees que cobreix cada variable.

c) Cobertura arbòria a la marjada.

Les dades que es discuteixen al paràgraf anterior es poden afinar encara més introduint el factor de la cobertura arbòria total. La gràfica més útil aquí és la que fa referència al número d'espècies a la marjada, l'espai directament influenciat pel percentatge d'àrea coberta per arbres.

	nº marjad.	nº marges	nº total	nº mostres
secà ús - 50%	30,3	35,1	51,5	8
secà ús + 50%	43,1	33,7	59,4	9
secà abandonat - 50%	45,5	22	51	2
secà abandonat + 50%	44,8	35,8	64,3	9
reguiu ús - 50%	30,3	28,8	49,6	11
reguiu ús + 50%	31,8	19,5	41,8	4
reguiu abandonat - 50%	38,5	26,2	52,2	10
reguiu abandonat + 50%	51,3	27	64,3	3
abandonat desc. - 50%	27,8	13,3	32	4

Taula 3. Mitjanes reguiu i secà/ ús i abandonament/ + 50% i - 50% cobertura arbòria

A la figura següent es representen els valors de tots els sectors mostrejats ordenats en base a aquest criteri.

Introducció 106

El valor explicatiu de la taula i de la gràfica és alt, ja que a més de discriminar les majors diversitats del secà versus el reguiu i de l'abandonament respecte a l'ús ens informa que les superfícies marjades més cobertes per arbres són les més riques en flora silvestre.

d) Orientació i % arbusts als marges.

S'han creuat les variables corresponents a l'orientació dels murs de pedra en sec i a la quantitat d'arbusts que els cobreixen i la corresponent a la riquesa florística dels marges. Aquests són els factors estudiats que millor poden representar les oscil·lacions en el nombre d'espècies que hem observat a cada un dels sectors. Certament, les pràctiques d'aixerament són decisives a l'hora de determinar els percentatges d'àrea coberta pels arbusts i la presa en consideració del % de cobertura n'és una conseqüència i, per tant, una aproximació indirecta a l'efecte del maneig actiu d'aquesta flora.

Respecte al primer factor, l'orientació, s'ha elaborat la taula següent. El que hi hagi poques mostres es deu a que s'han seleccionat únicament els sectors amb una orientació ben definida, no tractant-se els que en tenen consignada més de una.

	valor màxim	valor mínim	mitja	nº mostres
Orientació N	54	9	29,83	18
Orientació NW	57	16	28,89	9
Orientació W	35	7	21,33	9
Orientació E	26	15	20,00	3
Orientació NE	23	17	20,00	2

Introducció 107

Taula. Valors màxims, mínims i mitjanes del nº d'espècies als marges en distintes orientacions.

Les mitjanes mostren que els marges encarats al N i al NW són els més rics i els altres tenen valors similars. De totes maneres alguna de les orientacions té molt poques mostres.

Respecte a la influència de la cobertura d'arbusts es recullen aquí una taula i la representació gràfica dels valors dels sectors. Es pot observar a la primera que els valors corresponents a percentatges majors del 50% a sectors en ús no hi figuren de a causa que cap de les mostres ho compleix.

	valor màxim	valor mínim	mitjana	nº mostres
en ús, 0 - 25 %	54	15	29,33	24
en ús, 25 - 50 %	53	16	34,37	8
abandonat, 0-25 %	44	7	21,76	17
abandonat, 25-50 %	57	15	34,50	8
abandonat, 50-75 %	34	29	31,50	2
abandonat, 75-100%	53	53	53,00	1

Taula. Valors màxims, mínims i mitjanes del nº d'espècies als marges a sectors amb conreu en ús i abandonats segons el percentatge de cobertura dels murs pels arbusts.

Introducció 108

Nº d'espècies als marges en relació a la cobertura d'arbusts, a conreus en ús i abandonats. 1= 0-25% cobertura; 2= 25-50% cobertura; 3= 50-75% cobertura; 4= 75-100% cobertura.

La gràfica resultant no és del tot conclouent, tant pels altibaixos com per les poques mostres amb percentatges superiors al 50%. Malgrat això, es pot destriar que la cobertura que concorda amb una major riquesa és la corresponent a l'interval de 25-50 % de l'àrea coberta per arbusts i que l'abandonament o el ús del conreu (agafat en termes generals del conreu a la marjada) no dóna informació de cap tipus.

Introducció 109

- Valor paisatgístic per trobar-se emplaçat en una de les rutes turístiques per excel·lència de l'illa.
- Valor emblemàtic per ser considerada una de les imatges més estereotipades del marjament de la serra de Tramuntana i del municipi de Banyalbufar, tant a nivell popular com dins bibliografia culta o dins obres de divulgació.
- Presentar marges i safareigs datats que permeten iniciar estudis sobre el bastiment del marjament al municipi i la seva evolució.

4.2 Font de sa Menta

L'indret d'interès preferent anomenat de sa Font de sa Menta està conformat per les marjades d'horta bastides en el comellar on neix la font i que n'aprofitaven les seves aigües per al reg. Diversos factors tècnics i d'ús les fan valuoses:

- Adaptació de la planta dels marges a la topografia del comellar respectant la seva sinuositat.
- Singulars dimensions en longitud i alçària dels marges.
- Excel·lent estat de conservació de les marjades del vessant oriental del comellar, al qual se l'hi ha d'afegir ser un indret en ús.

4.3 Vinya de Son Bunyola

Aquest indret preferent, de reduïda extensió, està constituït per un camp marjat de secà situat a la propietat de Son Bunyola, concretament un seguit de marjades situades vora les cases que es destinaren al conreu de vinya. La seva vàlua es basa en els següents aspectes:

- Disposició paral·lela concèntrica que constitueix un exemple paradigmàtic d'aquest tipus de disposició.
- Singulars dimensions dels murs en alçària i longitud. L'alçària mitjana és de 4,1m i la longitud de 212 m.
- Hi estan representats diversos tipus de paredat força singulars pels diversos graus d'adobament i dimensions de les pedres.
- Pujadors (rampes, escales laterals) de dimensions singulars com a conseqüència de les alçàries dels murs.
- Presència de grans aixoplucs integrats en els marges, que destaquen per la dimensió i la perfecció tècnica en la seva construcció, sobretot pel que fa a la coberta adintellada realitzada amb una única i gran llosa.
- Permet observar un enginy hidràulic bastit per deturar l'efecte de l'escorrentia sobre els espais conreats. Es tracta de la canalització del torrent de Son Bunyola quan travessa l'indret per un extrem.

A la fotografia s'observen les marjades de disposició concèntrica que constitueixen els terrenys coneguts com la Vinya de Son Bunyola.

4.4 Es Verger

L'indret preferent anomenat es Verger es troba configurat per una extensió reduïda de marjades situada prop de la Pedra de s'Ase, concretament en el coster que des de la font de can Fura descén fins al replà del penyal de ses Figuerasses. Aquesta contrada esdevé singular per les següents característiques:

- Disposició paral·lela contínua amb marges que segueixen les inflexions topogràfiques amb plantes curvilínies.
- Petit grup de marjades a l'extrem més septentrional que presenten braó sobreixit del replà de la terrassa, és, doncs, un dels dos únics indrets del terme municipal on s'han observat braons.
- Desenvolupat sistema de pujadors amb rampes, escales laterals i frontals.
- Singulars dimensions de les alçàries dels murs.
- Bon estat de conservació de la contrada amb algunes marjades en ús.
- Conservació del sistema hidràulic de canaletes verticals.

Introducció 117

4.5 Es Rafals

A la possessió des Rafals existeix una reduïda extensió marjada, concretament la part baixa del comellar situat a l'oest de les cases de possessió, que esdevé per les seves característiques tècniques un indret d'interès preferent:

- Pot apreciar-s'hi una disposició paral·lela contínua amb murs que es prolonguen pel fons del tàlveg i els vessants, per tant, assoleixen considerables longituds.
- S'hi observa una tècnica molt acurada en els sistemes de pujadors, entre els quals destaquen les escales laterals a causa de la considerable alçària dels murs.
- Un mur de planta semicircular segmentat al seu centre per incloure una gran rampa frontal esdevé l'element més singular de la contrada.

Introducció 118

4.6 Can Prim

Conjunt constituït per un total de 7 marges situats al coster occidental del torrent de Son Bauçà. Les característiques que el fan valuós són:

- Formen un seguit de murs amb traçat paral·lel continu seguint les corbes de nivell i adaptant-se al relleu, fet que li dona un aspecte sinuós.
- La seva longitud és similar a tots els murs i tan sols resten poc metres de diferència entre uns i els altres (116 m - 117m)
- Assoleixen alçàries considerables (2,65 m i 3 m) i conformen també terrasses d'igual superfície.
- Estan bastides amb un desenvolupat sistema d'accés entre elles.
- El seu estat de conservació és molt bo i es manté en ús.

Introducció 119

5. Cartografia

Mapa d'estat de conservació del marjament

Les categories sobre l'estat de conservació representades en aquest mapa s'han extret a partir de les següents consideracions:

- el marjament en bon estat comprèn les extensions que no presentaven nombrosos símptomes de feblesa en el seu paredat, tals com bombaments i esbaldrecs. La posada en funcionament d'aquestes extensions marjades, si ara romanen abandonades, no suposaria una gran inversió econòmica.
- el marjament en mal estat és el constituït per extensions marjades amb murs que presenten profusió de bombaments i esbaldrecs que implicarien fortes inversions en temps i capital per fer-les operatives.
- el marjament destruït s'ha considerat aquell del que només romanen restes puntuals, pràcticament irreconeixibles per agents antròpics o naturals.

Els resultats obtinguts a partir de la quantificació de les extensions resultants indiquen que un 50% dels terrenys marjats es poden considerar en bon estat, mentre l'altra meitat presenta alarmants símptomes de degradació, de la qual un 37% s'inclou dins la categoria de mal estat i un 13% en la de destruït.

Mapa d'àrees marjades d'horta i secà

Aquest mapa ha estat elaborat a partir de la consideració de l'ús agrícola que se n'ha fet del marjament de Banyalbufar, així s'han distingit dues grans categories:

- terrenys marjats d'horta, s'ha considerat marjament d'horta a tot aquell on hi arribava una conducció d'aigua que permetia el reg dels conreus. S'hi han inclòs tant les grans extensions especialitzades en aquest conreu, com els petits horts d'autoconsum de les possessions.

Introducció 120

- terrenys marjats de secà, sense especificar cap tipus de distinció en funció del tipus de conreu.

Una vegada cartografiada i analitzada la informació els resultats obtinguts mostren que un 22% del marjament es destinava a horta, mentre que la resta, un 78%, es dedicava a secà.

D'aquest 22% de regadiu, un 6% el conformen hortets de reduïda extensió, generalment lligats a grans possessions, la resta són les extensions que s'especialitzaren en horta per a la comercialització.

Mapa d'àrees marjades d'horta i secà i estat de conservació

Aquest mapa és el fruit de relacionar l'estat de conservació del marjament amb el seu ús agrícola tot i seguint les categories de llegenda abans esmentades.

L'anàlisi d'aquesta representació cartogràfica dona com a trets a destacar, els següents:

- El bon estat de conservació és majoritari a la zona d'horta que envolta el poble i a zones puntuals de secà corresponents a grans possessions on encara es duen a terme tasques agrícoles o rehabilitacions de marjades.

- El marjament en mal estat es troba lligat fonamentalment al conreu de secà en indrets que foren abandonats temps enrera o que pateixen forts processos erosius de naturalesa hídrica o provocats pel pas incontrolat de ramat. L'horta en mal estat està conformada pels petits horts de possessions abandonades i per zones que es troben en un procés cap a canvis d'usos residencials.

- El marjament destruït es troba a àrees de secà fortament degradades per abandonament, processos erosius o destrucció física amb motius urbanístics.

Mapa de riquesa florística.

Introducció 121

La confecció de catàlegs florístics als sectors mostrejats ha permès una categorització de les àrees en base als nombres d'espècies trobades. L'índex es refereix a la suma total dels tàxons de l'àrea, i, per tant, és una generalització que lògicament pot amagar notables diferències entre els sectors. Els criteris aplicats a l'hora d'identificar els intervals passen per tenir en compte el conjunt de marges i marjades i s'acoplen a les àrees establertes pel treball, sense que de moment s'estableixi cap factor de correcció que tenguí relació amb el tant per cent de l'àrea mostrejada ni amb l'estat d'ús o tipus de conreu.

Els intervals que s'han seguit són els següents:

riquesa baixa: menys de 90 tàxons a l'àrea.

riquesa mitjana: entre 90 i 130 tàxons a l'àrea.

riquesa alta: més de 130 tàxons a l'àrea.

Mapa d'interès botànic.

Prè en consideració la riquesa florística, les associacions vegetals que s'han reconegut, la presència o abundància d'espècies o comunitats interessants i els nombres d'endemismes. La temàtica i la necessitat de comparació d'unes àrees amb altres (del terme i d'altres municipis estudiats anteriorment) duu a què la categorització tenguí un component subjectiu important. En el decurs de l'ampliació de l'estudi a altres zones de la Serra segurament es poden anar modificant els criteris, aplicant-hi noves consideracions que van surgint d'un millor coneixement dels hàbitats dels vegetals a les zones marjades i d'una visió més general on queden matitzades determinades impressions o fets relacionats amb abundàncies d'espècies o comunitats.

Les zones marjades del terme es consideren d'interès mitjà en el conjunt del territori de la Serra estudiat fins al moment. Dins aquesta categoria es fa una distinció una mica més fina atenint-se a les diferències entre les àrees. La presència

Introducció 122

i/o absència d'espècies interessants determinen una moderada originalitat en el conjunt de la Serra i un baix percentatge d'endemismes presents. En relació a les comunitats de vegetals la diversitat és proporcionalment més cridanera.

Mapa de vegetació.

En aquest es reconeixen els principals tipus de vegetació observats. No és un mapa fitosociològic ja que no es representen les distintes associacions. Tot un seguit de limitacions impossibiliten la seva cartografia; entre aquestes estan el que sovint ocupin petitíssimes àrees, que, a més a més, es distribueixin en forma de mosaic, tinguin límits molt difusos i que apareguin desestructurades per la ubicació dels conreus i aplicació de tasques agrícoles. Conseqüentment s'ha cregut d'utilitat la identificació al mapa dels principals conjunts que es poden relacionar amb l'estat de conservació dels marges i el grau d'abandonament. No es fa menció a aquest mapa de les comunitats dels marges, impossibles de representar.

La llegenda comentada del mapa és la següent:

Alzinar: es refereix a les àrees marjades que han estat invadides per vegetació de l'alzinar. Lògicament aquí aquest bosc és quasi sempre obert, desestructurat, i amb forta presència d'espècies d'altres aliances.

Pinar: No és pot identificar amb cap comunitat concreta sinó que fa referència a l'abundància de pins, que es converteixen en l'element paisatgístic dominant. Per aquesta raó tant es pot tractar d'una àrea amb alzines com d'una garriga amb estrat arbori important. A algunes zones el límit amb l'alzinar és difús o, fins i tot, el traçat d'aquest és convencional.

Garriga: L'abandonament del conreu implica una invasió dels vegetals veïns. L'entrada de les espècies de les garrigues, brolles i màquia determinen distintes fisonomies, principalment determinades pels arbusts, algunes de les quals són de difícil interpretació.

Introducció 123

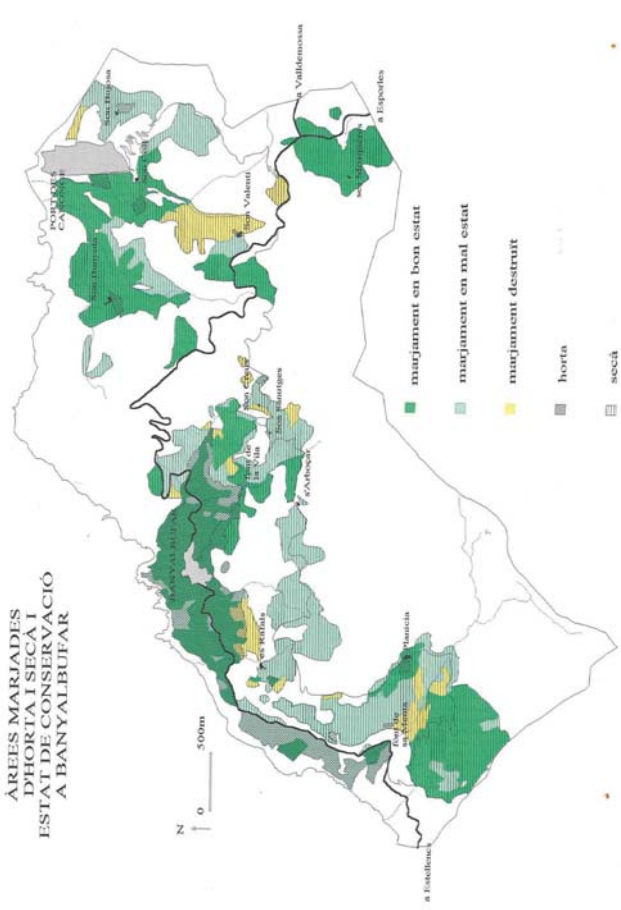
Bardissa i com. d'olivarda: Els espinals i bardisses són comunitats, de vegades poc conspícues i fraccionades, que es lliguen a indrets humits (fonts, torrents) i parets seques (marges, parets a les vores de camins, rodalies de construccions abandonades, ...). En aquesta categoria del mapa hem adjuntat la comunitat d'olivarda (*Inula viscosa*-*Oryzopsis* *miliaceae*) perquè, com aquesta, és la preponderant a les primeres etapes de recuperació de la vegetació silvestre a bona part de les marjades de conreu recentment abandonat. Molt més localitzada a les marjades del terme, és freqüent a les rodalies de llocs urbans i a l'horta. Delimitar els límits amb la bardissa es convertiria en una tasca inútil a la majoria del territori.

Comunitats arvenses: Les àrees marjades en ús o que fa molt poc han estat abandonades presenten com a característica comuna unes poblacions d'herbàcies de diversitat i cobertura variables. Ocupen les vores de les marjades, redols a peus dels fruiters i entre els conreus, o bé tota la superfície de la marjada, tant com pradells per a pastures com en forma d'herbassars i cardassars de substitució no dedicats a la ramaderia. Són vàries les associacions que hem reconegut dins aquest tipus de vegetació, des de les protagonitzades per arvenses pròpiament dites fins a les nitròfiles i ruderals.

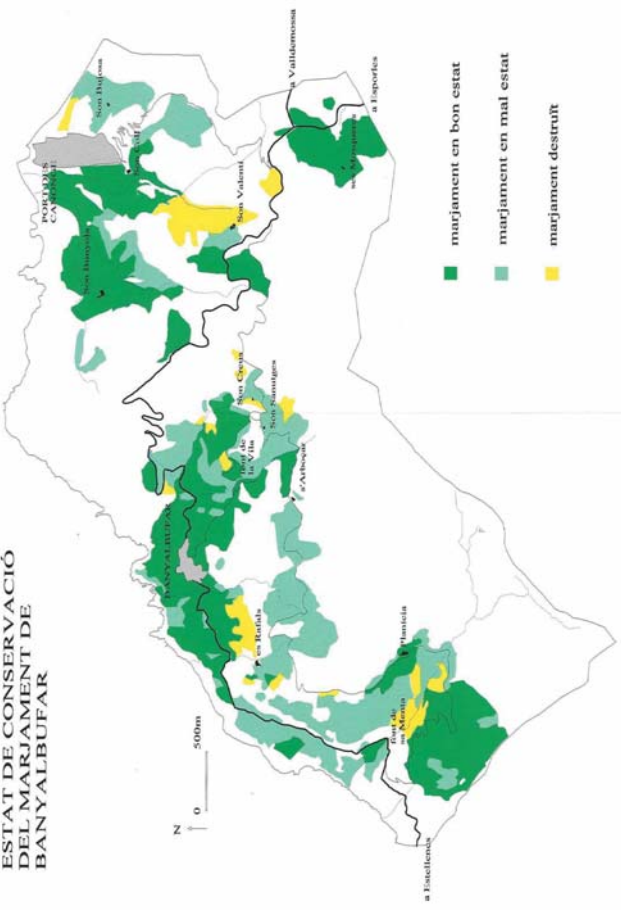
Comunitats higrofiles: Relacionades amb una humitat molt elevada. Inclou els canyars i les joncedes. És freqüent que a tota la zona d'horta vora els safarejos i fonts i a les marjades més properes als torrents hi hagin redols de plantes d'aquestes comunitats; malgrat això, la fragmentació d'aquestes és tal que el seu petit tamany (alguns pocs metres quadrats) i la monoespecificitat de les poblacions no aconsella en molts casos la seva representació cartogràfica. Per aquestes raons al mapa hi figuren els indrets on, essent més esponeroses, ocupen superfícies apreciables.

Introducció 124

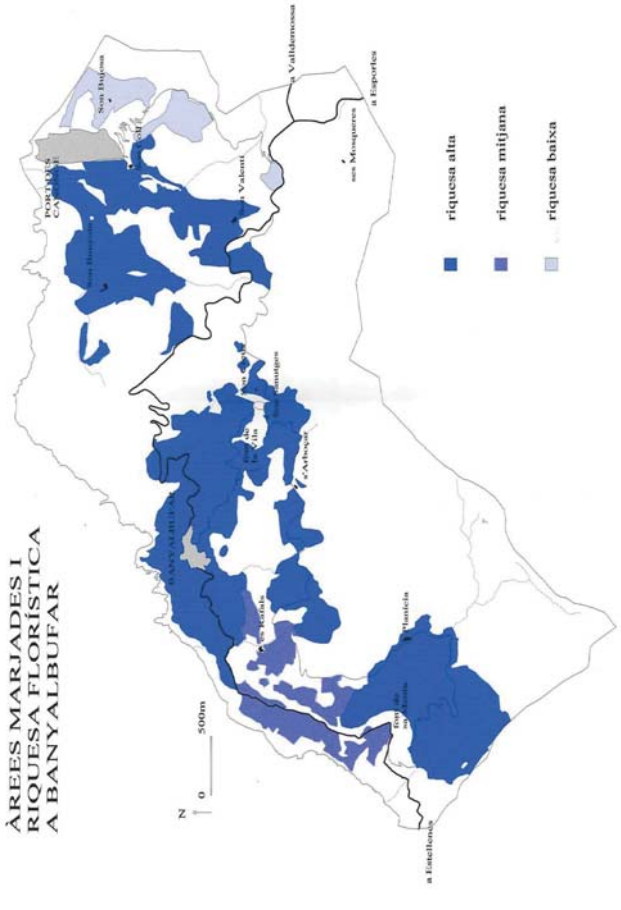
ÀREES MARIJADES D'HORTA I SECÀ I ESTAT DE CONSERVACIÓ A BANYALBUFAR

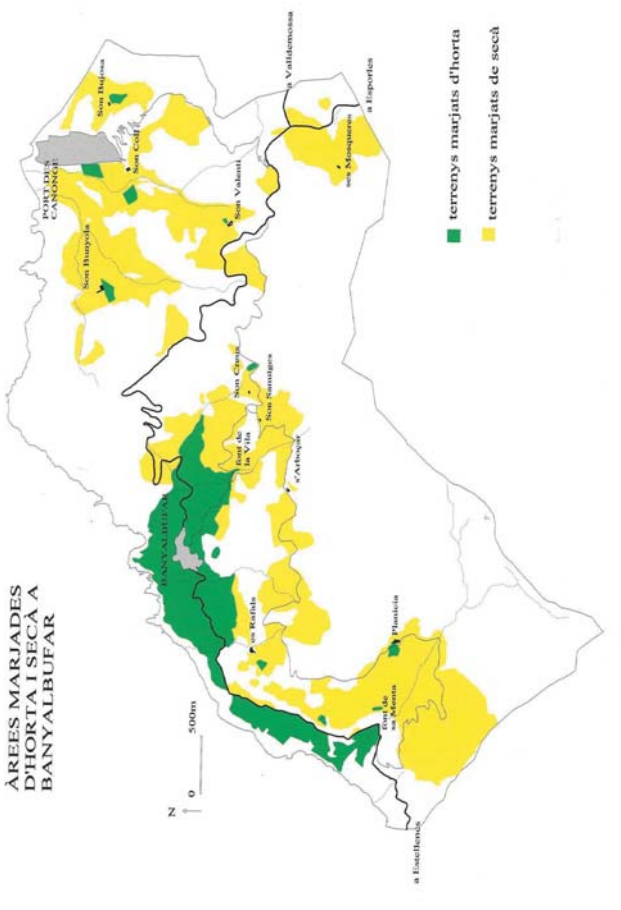
ESTAT DE CONSERVACIÓ DEL MARIJAMENT DE BANYALBUFAR

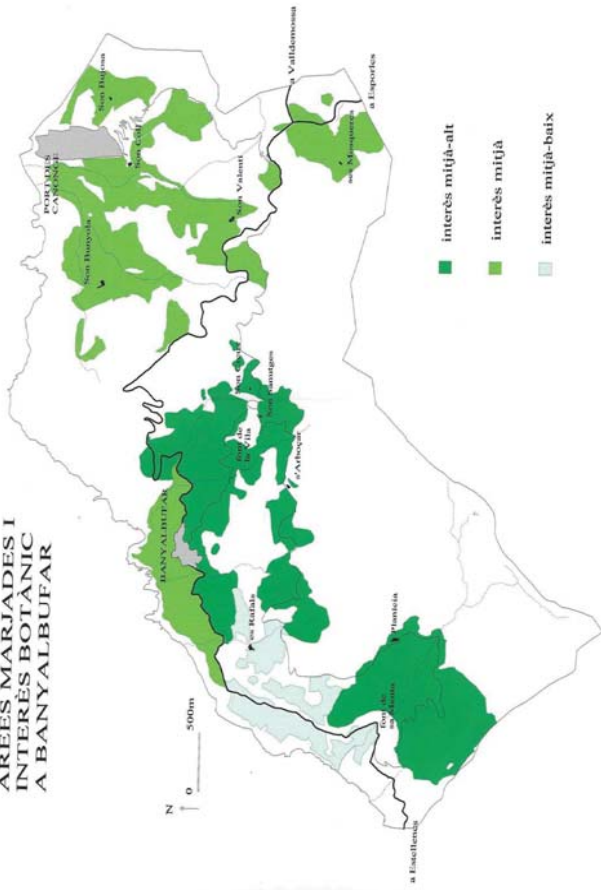
ÀREES MARIJADES I RIQUESA FLORÍSTICA A BANYALBUFAR

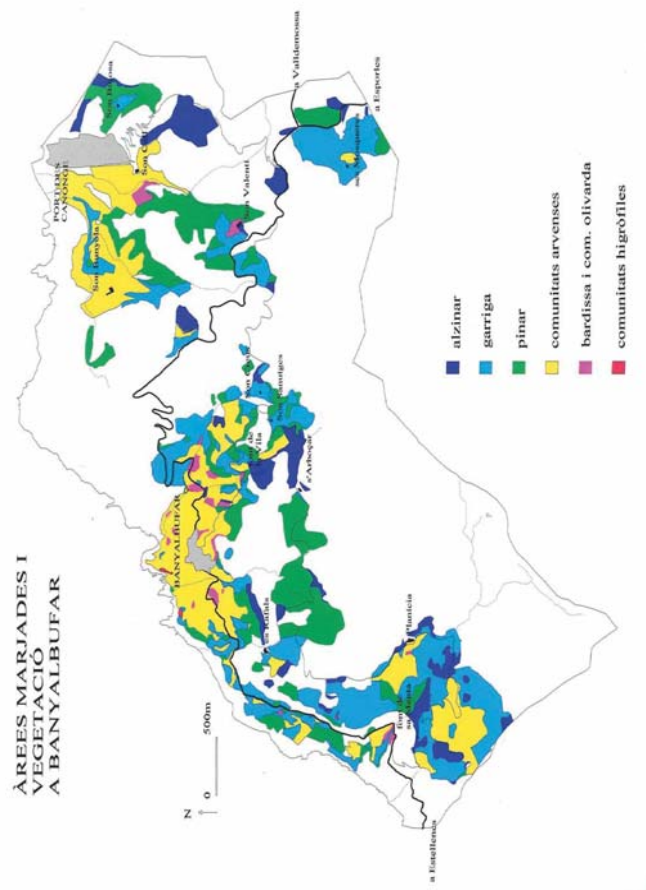
ÀREES MARIJADES D'HORTA I SECÀ A BANYALBUFAR

ÀREES MARIJADES I INTERÈS BOTÀNIC A BANYALBUFAR

ÀREES MARIJADES I VEGETACIÓ A BANYALBUFAR

Espais marjats de Banyalbufar

6. Vocabulari tècnic

Disposició dels camps marjats, tipus:

Disposició paral·lela: es caracteritza per un ordre paral·lel dels murs. Normalment la longitud dels marges és més perllongada que en les altres disposicions. Són l'exemple més evolucionat d'organització de l'espai esglaonat.

Paral·lela contínua: Els murs es troben disposats amb alineacions aproximadament equidistants i de manera contínua. Les marjades s'ajusten a la forma del vessant i mostren un traçat igual del que segueixen les inflexions de les corbes de nivell o imposen una distribució quasi geomètrica.

Paral·lela en ziga-zaga: en aquest cas els extrems dels murs de pedra no acaben a un mateix nivell. El replà de la marjada no queda, necessàriament, amb una disposició totalment planera i s'aconsegueix que el graonament de les terres faciliti l'accés, sense necessitat de crear un camí d'accés o estructures per remuntar (escales, rampes ...).

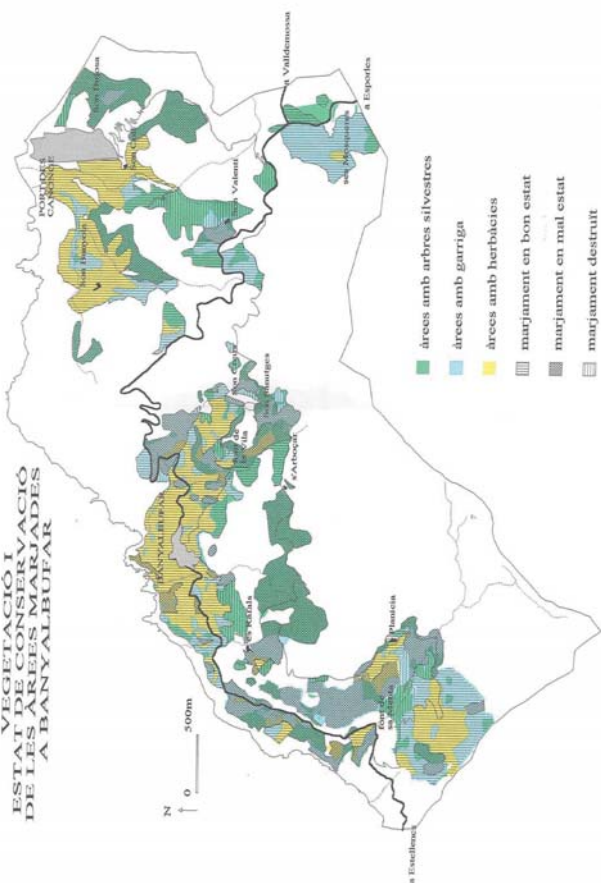
Paral·lela concèntrica: els murs es distribueixen seguint línies mestres marcades per arcs de successives circumferències de radi progressivament reduït traçades a partir d'un centre comú. És un model de marjament relacionat amb certes morfologies del terreny: els cons al·luvials i els turons íntegrament graonats, que en condicionen la geometria.

Disposició orgànica: a causa de les condicions del terreny la disposició de les marjades no respon a solucions regulars, bé pel poc pendent o per un important paper dels accidents del microrelleu.

Geometrizada, on tot i que el conjunt no s'ajusta a solucions regulars, les marjades individualment estan traçades seguint patrons geomètrics. Apareix localitzada generalment a llocs de poc pendent, a terrasses fluvials i fons de tálvegs.

Caòtica, en la que les marjades -irregulars en planta- s'integren dins del microrelleu del terreny.

VEGETACIÓ I ESTAT DE CONSERVACIÓ DE LES ÀREES MARIJADES A BANYALBUFAR

Paredat, tipus:

- En funció de la litologia:

- Paredat de calcària exfoliada: la fractura laminar de determinades calcàries determina un tipus de paredat que aprofita les llenques. Aquest es caracteritza per la disposició de les pedres en sentit oblic.

- Paredat de calcària massiva: és la litologia predominant de la majoria dels marges de la serra de Tramuntana i permet tot tipus d'adobament de la pedra.

- Paredat de còdols de torrent: la forma arrodonida subangular i les cares llises dels còdols arrossegats pels torrents determinen un paredat sense adobar amb uns trets peculiars de juntes poc closes.

- Paredat de conglomerats o avellanat: murs amb adobament mínim o nul a causa de la dificultat de tipus mecànic per treballar els conglomerats i d'obtenir una factura llisa de les cares de la pedra.

- Paredat de margues: aquesta litologia dona lloc a un paredat amb unes característiques peculiars en funció de la poca consistència i fragilitat de la pedra la qual s'esmicola fàcilment.

- Paredat de material silícic

- En funció de la forma i la disposició de la pedra

- Paredat antic: la pedra es col·loca sense adobar, és a dir, sense senyes evidents d'haver estat arreglada amb martell i de manera desordenada, sense cap estratificació ni forma de coronament.

- Paredat irregular poc adobat: la pedra ha estat treballada mínimament a fi d'obtenir unes peces fusiformes, amb cara i cua, que faciliten la seva col·locació i estabilitat. La pedra es situa sense organització definida. En aquest tipus de paredat

i en els posteriors hi ha una certa estratificació en funció de la dimensió del pedreny, generalment les més voluminoses a la base i les menors a la part superior.

- Paredat irregular adobat: respon a les característiques anteriors, amb la diferència que la pedra ha estat més arreglada.

- Paredat irregular molt adobat: la cara de la pedra mostra evidents signes d'haver estat retocada fins aconseguir una cara plana. Amb el que s'aconsegueix una superfície del marge amb poques protuberàncies.

- Paredat quasi enqueixelat: tant la cara com els costats de la pedra han estat molt treballats. S'aconsegueix una pedra de llindars quasi geomètrics, a partir de la qual i amb una col·locació acurada, la junta queda quasi closa.

- Paredat enqueixelat o emmassat: la pedra es treballa fins aconseguir formes irregulars definides per segments perfectament lineals. Aquests peces s'encaixen a la perfecció a fi d'obtenir una junta perfectament closa. Això implica un tractament individualitzat de cada una d'elles i la utilització d'eines característiques.

Introducció 133

Introducció 134

2

CATÀLEG I ANÀLISI DELS CAMPS MARJATS DEL TERME DE BANYALBUFAR

II.- ÀREES CATALOGADES DE BANYALBUFAR**Índex**

Torrent de Son Bauçà-Son Sanutges-s'Arboçar	2
Son Bunyola-Son Balagueret-Son Valentí	48
Horta Alta	85
Horta Baixa	149
Font de sa Menta	233
Planícia	270
Port des Canonge-Son Bujosa-Son Coll	304
Es Rafals	313

ÀREA: TORRENT DE SON BAUÇÀ-SON SANUTGES-S'ARBOÇAR

Àrea: Localització: 459-4392.8 Cota màxima: 450m Cota mínima: 100m Pendent màxim: 100% Pendent mínim: 10%	Litologia: dolomies, margues, argiles, lutites, arenisques i calcàries Morfologia: de vessant Precipitació total anual: 680mm Precipitació mitjana del mes més plujós: 105mm Temperatura mínima mitjana del mes més fred: 4°C Temperatura màxima mitjana del mes més calent: 24°C
Tipus de propietat: privada Tipus de residència: permanent i secundària Tipus de construcció: cases de possessió Tancament i accés: xarxa de camins Accés extern: crta. 710 Andratx-Pollença Excursionisme i lleure: absent	
Ús actual: àrees en ús agrícola, àrees abandonades i residencials Ús anterior: conreus de secà Nº d'espècies a les marjades: 150 Nº d'espècies als marges: 101 Index Jaccard: 0,28; 0,26; 0,18; 0,18; 0,24; 0,23; 0,14 Riquesa florística (Nº d'espècies total de l'àrea): 174 Nº d'endemismes: 7 Espècies o comunitats ressenyables (dominants o molt rares): <i>Crepis triasii</i> , <i>Dipsacus fullonius</i> . Interès botànic: mitjà-alt. Observacions: Afectada per un incendi i prop de terrenys no conreats de penyal i alzinar, lo qual provoca que el conjunt es beneficiï d'una gran biodiversitat. La part menys interessant és la zona inferior, propera al poble. Cal destacar també els llocs on la humitat és alta, vora els torrents canalitzats que passen per marjades de conreu hores d'ara abandonat.	

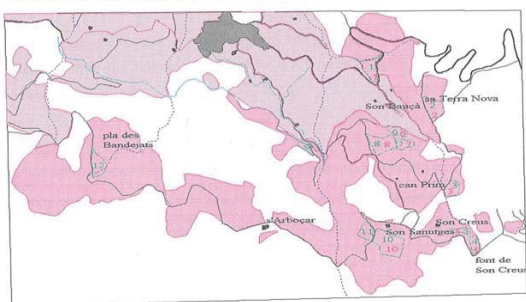
2

Torrent de Son Bauçà

3

Torrent de Son Bauçà

Torrent de Son Bauçà-Son Sanutges-s'Arboçar

- àrea marjada d'estudi
- extensió marjada
- sector d'estudi del marjament
- sector d'estudi de vegetació
- torrent
- camí
- terme municipal
- séquies

500m

Descripció de l'àrea

Aquesta àrea d'estudi abasta una gran extensió del terme de Banyalbufar dedicada en la seva major part a conreus de secà, concretament inclou els camps marjats de secà que es localitzen a ambdues vessants del torrent de Son Bauçà, les terres de Son Sanutges, Son Guia, s'Arboçar, fins arribar a la partió des Rafals. L'àrea comprèn 1'0379 km² de superfície marjada de la qual se n'ha mostrejat el 7 %.

En aquesta contrada neixen la major part dels torrents que configuren la xarxa hídrica del terme de Banyalbufar, tals com les capçaleres dels torrents de Son Bauçà, den Roig, de can Fura i des Munreal.

Actualment els usos de l'àrea són heterogenis, ja que els pocs indrets on es manté l'activitat agrícola, conviuen amb nous usos especialment residencials que han donat lloc a noves construccions. A la vegada s'ha de tenir present que aquesta àrea forma part de rutes excursionistes, tant pel que fa al camí de Planícia com pel camí des Correu.

La xarxa de camins que travessa l'àrea és força desenvolupada i hi destaquen el camí de Planícia, que esdevé l'eix fonamental de comunicació; part del camí des Correu; el camí des Comellar de Son Guia, que connectava el camí de la font de la Vila amb s'Arboçar, i el camí que uneix l'esmentada font amb ses Teuleres i sa Terra Nova.

El marjament d'aquesta àrea presenta característiques constructives i d'ús força heterogènies, així s'hi observen camps marjats coberts de desenvolupats pinars (costers entre Son Sanutges i es Rafals), d'altres encara en ús (vessant de sa Terra Nova i de can Prim) i zones molt degradades a causa de factors derivats d'incendis o inestabilitat de vessants (Son Creus, Son Sanutges).

Dins aquesta zona s'hi localitzen petits indrets que constitueixen els horts de les cases de possessió, tals com l'hort de Son Creus, relacionat amb la font del mateix nom, i l'hort de Son Sanutges, també amb una font de mina.

4

Torrent de Son Bauçà

Sectors d'estudi

En els vessants del torrent de Son Bauçà s'han dut a terme 8 sectors, ja que aquesta contrada és la que presenta els trets constructius més heterogenis i singulars de tota l'àrea.

El primer sector (**sector 1**) es va realitzar al vessant oriental del torrent, concretament a la zona de confluència amb l'afluent del torrent des Forcallis. Malgrat la proximitat a la font des Cireral i als cursos d'aigua es tracta d'un indret de secà que actualment es troba en un elevat estat de degradació. Són camps amb una disposició paral·lela en ziga-zaga, amb marges de traçats fonamentalment curvilini, la qual cosa implica menors dimensions longitudinals (entre 20 - 70 metres). S'inclouen dins el paredat grans ressals rocallosos i el pedreny presenta una factura poc adobada. Com element a ressenyar les alçàries són reduïdes respecte a les alçàries que solen assolir a la resta del municipi.

L'estat d'abandonament del conreu de secà d'aquest sector és avançat, no observant-se ni tan sols indicacions de què hi hagi pastura ocasional. La vegetació silvestre és esponerosa i, entre taques extenses d'herbàcies (sobretot graminíoides), els arbusts han crescut donant-li tot l'aspecte d'una garriga. Malgrat l'absència d'algunes espècies característiques s'enquadra perfectament en una vegetació de *Rosmarino-Ericion*, amb marges i rodalies del torrent amb bardisses tancades d'abatzer.

A mesura que descendim des de la carretera cap a la font, les marjades en desús estan també densament cobertes, però aquí la flora de la garriga de xiprell és menys abundant i es veuen colonitzades principalment per *Inulo-Oryzopsietum* i *Rubo-Crataegetum*. Els marges, més coberts que al redol mostrejat, tenen abundància d'enfiladisses (heura, vinca, abatzer, vidalba, aritja, etc.). També hi ha redols de canyar, amb equisets, *Cyperus*, *Ipomoea*, i plantes menys comuns com *Lactuca serriola*.

En el mateix vessant oriental, però a major alçària (265-300 m sobre el nivell de la mar) es va dur a terme el **sector 2** a l'indret conegut com sa Terra Nova. Aquest camp marjat es dedica actualment a la pastura, aquest fet juntament amb la naturalesa litològica del terreny (margues) accelera el procés de degradació dels marges i la profusió d'esbaldrecs. El fort pendent i la pedregositat determinen que les terrasses no presentin replans horitzontals.

Com a element constructiu característic a assenyalar cal esmentar l'alçària del mur que arriba a 3,80 i les longituds de fins a 65 metres en una disposició en ziga-zaga que envolta el coster.

L'olivar amb garrovers està actualment bastant cuidat tot i que, limitant amb l'alzinar i també a la part superior de l'àrea, els arbusts de garriga i els pins invadeixen la zona marjada. La terra bastant margosa potencia una flora xèrica que, quan no hi ha cobertures importants de càrritx entre els arbusts, és baixa, principalment herbàcia i aclarida. Els llocs més exposats i amb terra poc profunda tenen l'aspecte sabanoid que dona la comunitat de la graminia *Hyparrhenia hirta*; la resta es correspon amb una brolla de xiprell.

Els marges queden molt influenciats per ambdós tipus de comunitats, mancant-hi totes les espècies menys heliòfiles com poden ser les criptògames.

El **sector 3**, també en el coster oriental, es correspon a un marjament que ha estat afectat per incendi i que avui es troba en total estat d'abandonament. Està constituït per una disposició del marjament en ziga-zaga que utilitza la rampa com a forma d'accés. Els traçats dels marges són curvilinis i destaca la seva poca alçària (menys d'1,70m), el paredat poc adobat i la petita dimensió dels seu pedreny (mitjana de 25 cm).

Tota la zona va sofrir el mateix incendi que fa uns anys afectà Son Creus. Les marjades estan totalment abandonades i cobertes per la garriga amb pins fins al punt que gairebé són intransitables. Quasi no queden arbres de l'antic conreu, que era d'ametllers, garrovers, oliveres (possiblement) i figueres.

Actualment la fesonomia de l'àrea és la d'un carritxer en el que van creixent pinets joves i rebroten algunes alzines, arboceres i arbusts. Els principals són l'argelaga (*Calicotome spinosa*), abatzer (*Rubus ulmifolius*), xiprell (*Erica multiflora*), aladerns (*Phyllirea angustifolia* i *Ph. media*) mata (*Pistacia lentiscus*), olivarda (*Ditrichia viscosa*) i les estepes (*Cistus albidus*, *C. salvifolius*). La vegetació herbàcia està dominada pel mencionat càrritx, pel fenàs riell (*Brachypodium retusum*), trèvol pudent (*Psoralea bituminosa*), rapes, fenàs de canonet (*Pipthatherum miliaceum*), *Plantago lanceolata*, etc. La comunitat que aquestes i altres plantes formen es pot enquadrar dins *Anthyllido-Teucrietum majoricensis*.

En els marges hi ha tant espècies dels *Polypodietum* i *Saxifrageto-Sedetum stellati* com espècies de la brolla de xiprell.

L'únic sector d'horta realitzat a tota l'àrea el constitueix l'hort de sa Font de Son Creus (**sector 4**), el qual es troba ubicat en el vessant nord-occidental del puig de s'Argenter i associat al torrent de Son Bauçà, ja que els marges de l'hort formen

part de la canalització del torrent. La part superior de l'indret llinda amb el camí de Planícia.

La font de Son Creus abastia un gran safareig situat a la part superior de l'hort i que suposa l'inici de l'àrea marjada. Aquest safareig donava aigua a tot un seguit de marges mitjançant una síquia principal superficial situada a un extrem del mur i des d'aquesta es distribuïa l'aigua per síquies a peu de paredat. L'excedent que es pogués originar s'abocava cap al torrent, que a aquest tram es troba canalitzat i empedrat.

Les longituds dels marges ocupaven tota l'extensió entre el llit del torrent i la paret cabrera que delimitava l'hort i el separava de l'alzinar. L'alçària dels murs l'60-3'30. El paredat dels marges preseta dues factures ben diferenciades, una poc adobada que es correspon amb els murs de menors dimensions i que curiosament són els més conservats; un paredat quasi enqueixelat que corresponen a les de major alçària i també les més esbaldregades.

Tot el conjunt es troba molt invadit de vegetació i tan sols hi resten vestigis d'arbrat de reguiu.

El sector 4 és representatiu d'una àrea on el conreu es regava aprofitant l'aigua del safareig. No és possible saber quines espècies d'horta es conreaven a causa de l'estat d'abandonament. El que sí es nota és la invasió de l'alzinar, situat justament als voltants, el qual ha anat lentament recuperant el terreny perdut. Es poden observar actualment a les marjades distintes zones de transició en quant a flora i vegetació, amb agrupacions de vegetals que serveixen com a mostres de la successió que es va fent.

La comunitat més abundant a les marjades és *Inulo-Oryzopsietum*. A més de les plantes característiques d'aquesta associació, hi ha també superfícies i cobertures apreciables de fenàs, càrritx i, com no, aritjes i abatzer. L'elevada humitat del sòl afavoreix l'acompanyament de espècies higròfiles com *Dipsacus fullonius*, *Plantago major*, *Potentilla reptans* i moltes pleurocàrpiques, entre d'altres. El canyar, freqüent i excel·lent indicador al terme de l'existència de reservoris i cursos d'aigua, no és massa esponent i ha estat substituït per un grup notable i exòtic de bambús.

Els murs dels marges presenten una cobertura important d'espècies amants de llocs ombrívols i humits, com són molts briòfits (incluint hepàtiques) i les falgueres. Contribueixen a donar protecció a aquests petits vegetals arbusts com l'heura, la vinya borda i les aritjes. Una petita comunitat esciàfila i endèmica prou abundant a tota la Serra, *Sibthorpio-Arenarietum*, vesteix la part basal dels murs.

El **sector 5**, lligat també a Son Creus i en el vessant occidental del torrent, correspon a un total de marges que també es troben invadits de vegetació i que es dedicaven al conreu de secà, amb restes d'una era i una petita barraca. Els marges segueixen el traçat curvilini adaptant-se al terreny i assoleixen longituds de fins 64 m. Una part d'aquest sector es cremà i encara hi romanen troncs caiguts i que ara hi creix vegetació de carritxar. S'hi localitzen murs de fins a 4 metres d'alçària amb terrasses de poca amplària (4 i 7 metres). Els accessos entre els marges es feia per rampes.

9

Torrent de Son Bauçà

En aquest sector de mostreig, un sementer de fruiters en ús, l'absència d'aixermades als marges ha propiciat que molts arbusts es desenvolupin cobrint bona part dels marges i, fins i tot, la part de la marjada no recentment llaurada. La comunitat bàsica present a les marjades és *Inulo-Oryzopsietum* i, puntualment, *Amarantho-Chenopodietum*.

Als marges s'hi troba *Polypodietum*, emmascarat i cobert a trams per aritjes, vidalba, rotgetes, heura i abatzer.

El **sector 7** es caracteritza i es diferencia fonamentalment pel paredat de lloses que assoleix fins a 2,25 metres d'alçària, la poca amplària de la terrassa (3-4m) i el sistema d'accessos en rampes escalonades i escalons volats.

Aquest sector d'arbrat de secà té actualment un aspecte molt cuidat gràcies a unes llaurades recents que han fet desaparèixer quasi tota la flora silvestre a excepció de petites plantes de ràpida germinació, peus de marges i espècies amb òrgans reproductius subterranis (rapes).

11

Torrent de Son Bauçà

Una part d'aquest sector 5 ha estat afectat pel foc, a la qual cosa ha ajudat sens dubte la cobertura arbòria i arbustiva de pins i màquia que substituïren l'alzinar a aquest indret.

Les comunitats i espècies principals tenen bastant en comú amb les de l'altre, però, no obstant, la diversitat és molt menor i manquen els vegetals vinculats als llocs humits i més frescals. Apareixen aquí les estepes, *Dorycnium pentaphyllum*, *Carlina corymbosa* i el xiprell, espècies heliòfiles que contrasten també amb la flora del sector anteriorment estudiat.

Entre els 225 i 275 metres d'alçària sobre el nivell de la mar s'han realitzat tres sectors d'estudi molt pròxims però amb unes característiques constructives molt diferenciades.

El **sector 6** el conformen marjades amb fruiters que tenen un traçat curvilini i són suportades per marges de paredat poc adobat que inclou ressals rocallosos i que es troben en molt mal estat de conservació (bombaments i esbaldrecs).

10

Torrent de Son Bauçà

Els marges estan relativament menys colonitzats del que seria esperable per la terra abundant a les esclertes i l'exposició frescal per estar encarats al nord. Malgrat tot, tenen una molt major diversitat que les marjades, fruit del maneig abans comentat.

El **sector 8** esdevé per les seves característiques tècniques un indret i força diferenciat dels dos sectors anteriors. La singularitat ve donada per l'adaptació de la planta dels marges a la sinuositat del relleu, per la disposició paral·lela contínua que formen, per l'homogeneïtat dimensional (alçàries entre 2,65 i 3m i longituds quasi constants -116,117m-) i per l'accés amb escales integrades en el paredat. Tots aquests trets configuren un camp marjat de gran impacte visual que es troba encara en ús i en bon estat de conservació.

Aquestes marjades tenen una estructura constructiva i de substrat que li donen un aspecte botànicament diferent. La terra de les terrasses, també llaurades com en el sector anterior, és més fonda, menys argilosa i menys pedregosa, fent-la com a més esponjosa. Aquesta característica pareix que permet una major cobertura, però no diversitat, d'herbàcies vàries, la majoria de les quals són arvenses.

12

Torrent de Son Bauçà

Els marges, alts, no estan homogèniament coberts, sinó a taques. Fitosociològicament no es poden descriure distints conjunts sinó un tan sols (*Polypodium*) amb petits canvis de les acompanyants arvenses.

Les terres de Son Sanutges es situen a la meitat meridional del puig de Son Sanutges i comprenien una extensió marjada actualment abandonada i força degradada. L'ús majoritari de les terrasses era el conreu de secà i s'hi localitzava una petita extensió d'hort que es regava d'una font de mina.

Els marges estan coberts de vegetació i de pinar i també els paredats es troben molt esbaldregats fins al punt de restar-hi, a molts d'indrets, petits trams de paredat, sobretot a les parts més altes dels costers que envolten les cases.

L'antic olivar del pla de Son Sanutges es veu travessat per un torrent canalitzat i empedrat. Aquest travessa subterràniament el camí de Planícia i aboca cap al comellar de Son Guia.

El primer sector establert (**sector 10**), vora les cases de Son Sanutges, està actualment invadint per plantes de *Quercion ilicis*, *Rosmarino-Ericion*, d'*Oleo-Ceratonion* i, en un taxon de major jerarquia per aglapir millor l'espectre de la heterogeneïtat existent, de *Ruderali-Secalietae*. Les principals cobertures són les de les gramínies (que inclueixen fenassos i càrritx), determinant agrupacions assignables a *Hypochoerideto-Brachypodietum*, *Inulo-Oryzopsietum* (a la vora del camí) i *Anthyllido-Teucrietum*.

Els marges no tenen espècies ni comunitats que siguin particularment interessants, ja que l'elevada nitrofilia del medi i els incendis fa que, a la zona mostrejada, es trobin ben representats tan sols *Parietarietum judaicae* i *Rubro-Crataegetum brevispiniae*.

El segon sector (**sector 11**), no afectat pels focs, mostra un major recobriments de plantes silvestres, tant als marges com a les marjades, essent destacables el nombre i tamany d'alguns arbusts. La garriga de xiprell amb botja de cuques (*Anthyllis*

citysoides) és aquí preponderant i, només cedeix a trams dels murs per la competició amb espècies enfiladisses i espinescents més pròpies d'una comunitat de bardissa.

Des del comellar de Son Guia fins a la partió des Rafals, els camps marjats estan sofrint un procés de parcel·lació derivat de les noves residències que s'hi basteixen. A tota aquesta contrada són majoritaris els camps coberts de pinar que fan difícil una tipificació del marjament.

Vora la Font de la Vila s'ha prospectat des del punt de vista de la flora i vegetació un sementer de secà conreat principalment d'oliveres i garrovers (**sector 9**). La proximitat de la garriga amb pinar i l'alzinar fa que la majoria d'espècies silvestres inventariades al sector pertanyin a aquestes comunitats principalment. En el cas dels trams més descuidats, sobretot per les roques aflorants que no permeten el pas de l'arada, es pot parlar principalment de l'enquadrament del sector dins una comunitat del *Rosmarino-Ericion* en la que manquen les espècies més termòfiles. Com es pot veure aquestes característiques permeten una molt gran diversitat amb estratègies pròpies de ruderals, de les arvenses i nitrofiles, i de competidores i tolerants a restriccions, de les comunitats amb més representació arbustiva.

Des del caire constructiu a tota l'extensió des del comellar fins es Rafals, els elements que cal esmentar-hi es veuen relacionats amb enginyers hidràulics, com és el cas de la capçalera del torrent de can Fura, on després d'un seguit de marges amb funció de parat, el curs d'aigua es veu canalitzat després de travessar el camí. Aquesta canalització a un tram s'integra dins el paredat dels marges del fons del tálveg implicant una caiguda vertical de l'escorrentia cada vegada que ha de salvar el desnivell del mur, mentre que després continua únicament canalitzada per un extrem dels marges.

Les característiques generals del marjament de tota aquesta contrada poden resumir-se en: la disposició en ziga-zaga dels marges, utilitzant-se com a forma d'accés el pendent del terreny en els extrems dels murs; el poc acurament del

pedreny dels paredats i la menor dimensió dels murs tant pel que fa a alçàries com a longituds.

El sector d'estudi de vegetació (**sector 12**) realitzat a la part superior del torrent de can Fura és representatiu d'una extensió bastant gran que ocupa aquests costers de la Mola de Planícia. En el cas que ens ocupa el conreu de secà, d'olivar concretament, està abandonat com a bona part de l'àrea i no s'observen les alteracions pròpies dels terrenys marjats veïns on ara s'està edificant activament. Malgrat quedar, per ara, lliure d'aquesta amenaça sí s'observa l'alteració pròpia d'una circulació rodada cada vegada major pel camí de la vora, amb la conseqüent deposició de pols i aixermades que afecten als vegetals.

La comunitat majoritària quan l'alzinar ha estat desplaçat és la brolla de xiprell amb pins. A la zona visitada a efectes de confeccionar un catàleg de la flora hi ha una barreja d'arbusts i herbàcies pròpies de les comunitats suara anomenades i plantes més higròfiles de marges de torrent, com les murtes, per exemple. Als terrenys més exposats, amb rost i fortament influenciats pel sol la vegetació és baixa i dominada pels fenassos, l'herba de Sant Ponç, *Dorycnium pentaphyllum*,

etc. Quan hi ha un poc més de terra disponible les estepes, les mates i, com no, els pins, són dominants.

Als marges hi trobam moltes i falgueres pròpies del *Polypodium*, acompanyades d'alguns líquens i de petites herbàcies i d'alguns arbusts que han anat germinant a la terra depositada a les enclotxes de les pedres.

Sector 1	Litologia: <i>dolomies i lutites</i>
Topònim: <i>es Cireral</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>459.23-4393.49</i>	Factors físics de risc: <i>lliscaments</i>
Cota màxima: <i>160 m</i>	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Cota mínima: <i>115 m</i>	
Pendent màxim: <i>100%</i>	
Pendent mínim: <i>30%</i>	
Ús actual: <i>abandonament</i>	
Ús anterior: <i>arbrat de secà (garrovers i oliveres)</i>	
Tancament i accés: <i>crt. 710 Andratx-Pollença</i>	
Accés extern: <i>crt. 710 Andratx-Pollença</i>	
Distància a viari: <i>50m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paral.lela en ziga-zaga</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>
Litologia del paredat: <i>calcària</i>
Tipus de paredat: <i>irregular poc adobat</i>
Tipus de coronament: <i>rasant</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes</i>
Hidràulica: <i>absent</i>
Construccions associades: <i>absent</i>
Singularitats: <i>grans ressals i capginyes</i>
Estat de conservació: <i>dolent (invasió de vegetació i nombrosos esbaldrecs)</i>

Sector 1

17

Torrent de Son Bauçà

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	1,60	34	4,70	54,4	159,8	25	60	20
2	1,40	20	7,60	28	152	21	60	15
3	1,90	50	3,30	95	165	26	50	15
4	2,40	74	5	12	370	27	60	15
5	2,10	39	4,30	9,03	167,7	26	70	20

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	absent	ressalts	absent	dolent esbaldrecs
2	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	absent	ressalts	absent	dolent esbaldrecs
3	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	absent	ressalts	rampa	dolent esbaldrecs
4	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	absent	ressalts	rampa	dolent esbaldrecs
5	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	absent	ressalts	rampa escalons volats	dolent esbaldrecs

18

Torrent de Son Bauçà

SECTOR 1.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametlles, figueres, garrovers, oliveres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES no.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES no, ovelles ocasionals?.	
ROST ÀREA 45º	ROST MARJADES 0-10º
%ARBRES CONREU 40-70	%ARBRES SILVESTRES menys del 5
%ARBUSTS 10-70	%HERBACIES 100
%ROCA -	ORIENTACIONS N

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici
Inulo viscosae-Oryzopsietum miliceae

MARGES

TERRA ENCLETXES poca.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS 10-50	%ROQUES menys del 10

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodietum serrati
Rubro-Crataegetum brevispiniae

19

Torrent de Son Bauçà

Sector 2

Topònim: <i>sa Terra Nova</i>	Litologia: <i>lutites, arenisques i guixos</i>
Localització: <i>459.63-4393.42</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Cota màxima: <i>275m</i>	Factors físics de risc: <i>lliscaments</i>
Cota mínima: <i>240m</i>	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Pendent màxim: <i>50%</i>	
Pendent mínim: <i>40%</i>	
Ús actual: <i>arbrat de secà i pastura</i>	
Ús anterior: <i>arbrat de secà</i>	
Tancament i accés: <i>camí</i>	
Accés extern: <i>camí</i>	
Distància a viari: <i>50m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: *paral.lela en ziga-zaga*

Traçat dels marges: *curvilini*
 Litologia del paredat: *calcària*
 Tipus de paredat: *irregular adobat*
 Tipus de coronament: *filada de dalt i rasant*
 Forma d'accés entre marjades: *rampes*
 Hidràulica: *absent*
 Construccions associades:
 Singularitats:
 Estat de conservació: *dolent*

Sector 2

20

Torrent de Son Bauçà

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup...marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	3,80	45,80	5,5	174,04	251,9	*	90	20
2	1,85	58,10	6,2	107,48	360,22	38	70	15
3	3	42	7,2	126	302,4	*	55	15
4	3	65,3	8	195,9	522,4	*	55	20

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	absent	rampes	dolent esbaldrecs
2	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	ressalts	rampes	regular
3	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	absent	rampes	dolent esbaldrecs
4	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	ressalts	rampes	dolent esbaldrecs

SECTOR 2

CONREU ARBORI O ARBUSTIU garrovers i oliveres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES sí.	
PASTURES ovelles	
ROST ÀREA 40-70 °	ROST MARJADES 0-30°
%ARBRES CONREU 30-60	%ARBRES SILVESTRES 0-20
%ARBUSTS 5-30	%HERBACIES 20-70
%ROCA menys del 5	ORIENTACIONS W a WNW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici
Hyparrhenietum podotricho-hirtae

MARGES

TERRA ENCLETXES gens a poca.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS 10-40	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Hyparrhenietum podotricho-hirtae

Sector 3 Topònim: <i>cas Curret</i> Localització: <i>459,88-4393,06</i> Cota màxima: <i>300m</i> Cota mínima: <i>270m</i> Pendent màxim: <i>50%</i> Pendent mínim: <i>40%</i>	Litologia: <i>lutites, arenisques i guixos</i> Morfologia: <i>de vessant</i> Factors físics de risc: Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Ús actual: <i>abandonament</i> Ús anterior: <i>arbrat de secà (garrovers i ametllers)</i> Tancament i accés: <i>camí</i> Accés extern: <i>camí</i> Distància a viari: <i>350m</i> Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	
Disposició del marjament: <i>paral.lela contínua</i> Traçat dels marges: <i>curvilini</i> Litologia del paredat: <i>calcària</i> Tipus de paredat: <i>irregular poc adobat</i> Tipus de coronament: <i>rasant</i> Forma d'accés entre marjades: <i>rampes</i> Hidràulica: <i>absent</i> Construccions associades: Singularitats: Estat de conservació: <i>dolent</i>	

Sector 4 Topònim: <i>fonteta de Son Creus</i> Localització: <i>460,10-4392,83</i> Cota màxima: <i>365m</i> Cota mínima: <i>340m</i> Pendent màxim: <i>50%</i> Pendent mínim: <i>30%</i>	Litologia: <i>lutites, arenisques i guixos</i> Morfologia: <i>de talveg</i> Factors físics de risc: <i>torrent</i> Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Ús actual: <i>abandonament</i> Ús anterior: <i>horta</i> Tancament i accés: <i>camí de Planícia</i> Accés extern: <i>camí de Planícia</i> Distància a viari: <i>25m</i> Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	
Disposició del marjament: <i>paral.lela contínua</i> Traçat dels marges: <i>curvilini</i> Litologia del paredat: <i>calcària</i> Tipus de paredat: <i>marges poc adobats i marges quasi enqueixelats</i> Tipus de coronament: <i>filada de dalt</i> Forma d'accés entre marjades: <i>camí empedrat a un extrem</i> Hidràulica: <i>torrent canalitzat i empedrat, irrigació (safareigs, siquies a peu de paredat, canals verticals) a partir de la font de Son Creus</i> Construccions associades: Singularitats: Estat de conservació: <i>dolent (invadit de vegetació i paredats esbaldregats)</i>	

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup..marge	sup. marjada	Talús (%)	Diam major	Diam menor
1	2,10	40	8,3	84	332	33	80	20
2	1,60	35	8,3	56	290,5	37	60	20
3	3,20	65	7,60	208	494	*	90	20
4	3'10	65	3,50	201,5	227,5	*	60	20
5	3,30	37,5	7,30	123,75	273,75	*	*	*

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	present	absent	camí	bo
2	curvilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	present	absent	camí	bo
3	curvilini	quasi enqueixelat	absent	filada de dalt	present	absent	camí	dolent esbaldrecs
4	curvilini	quasi enqueixelat	absent	filada de dalt	present	absent	camí	dolent esbaldrecs
5	rectilini	quasi enqueixelat	absent	filada de dalt	present	absent	camí	dolent esbaldrecs

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzament	Distribució	Torrents
1	absent	safareig pica	síquia a peu de paredat	canalitzat i empedrat
2	absent	absent	síquia a peu de paredat i canal vertical	canalitzat i empedrat
3	absent	absent	síquia a peu de paredat	canalitzat i empedrat
4	absent	absent	absent	canalitzat i empedrat
5	absent	absent	síquia perpendicular a la terrassa	canalitzat i empedrat

25

Torrent de Son Bauçà

SECTOR 4

CONREU ARBORI O ARBUSTIU	pomeres, raïm.
CONREU HERBACI	no.
ABANDONAMENT CONREU	sf.
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES	bambú.
INCENDIS	no.
LLAURADES	no.
CREMES CÀRRITX	no.
AIXERMADES	no.
PASTURES	cabres.
ROST ÀREA 50º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU menys del 5	%ARBRES SILVESTRES menys del 5
%ARBUSTS 60-80	%HERBACIES 90-100
%ROCA -	ORIENTACIONS NW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Arundini- Convolvuletum sepium
Hypochoerido achyrophori-Brachypodietum retusi ?
Inulo viscosae-Oryzopietum miliaceae
Rubo ulmifolii-Crataegetum brevispiniae
Smilaco balearicae-Ampelodesmetum mauritanicae

MARGES

TERRA ENCLÉTXES	sf, molta.
CAUSES ESBALDRECS	abandonament, aigua.
%ARBUSTS 20-60	%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Eucladio-Adiantetum
Parietarietum judaicae
Polypodietum serrati
Rubo-Crataegetum brevispiniae
Sibthorpio africanae-Arenarietum balearicae

26

Torrent de Son Bauçà

Sector 5	Litologia: lutites, arenisques i guixos
Topònim: <i>Son Creus</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>459.99-4392.87</i>	Factors físics de risc: <i>lliscaments</i>
Cota màxima: <i>350m</i>	Factors humans de risc: <i>abandonament i incendis</i>
Cota mínima: <i>335m</i>	
Pendent màxim: <i>100%</i>	
Pendent mínim: <i>50%</i>	
Ús actual: <i>arbrat de secà</i>	
Ús anterior: <i>cereals</i>	
Tancament i accés: <i>camí intern a les cases de Son Creus</i>	
Accés extern: <i>camí de Planícia</i>	
Distància a viari: <i>50m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	
Disposició del marjament: <i>paral.lela</i>	
Traçat dels marges: <i>curvilini i rectilini</i>	
Litologia del paredat: <i>calcària</i>	
Tipus de paredat: <i>irregular adobat i molt adobat</i>	
Tipus de coronament: <i>filada de dalt</i>	
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes</i>	
Hidràulica: <i>síquies superficials</i>	
Construccions associades: <i>era i barraca</i>	
Singularitats:	
Estat de conservació: <i>dolent</i>	

Sector 5

27

Torrent de Son Bauçà

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup..marge	sup. marjada	Talús (%)	Diam major	Diam menor
1	4,20	47,10	4	197,82	188,4	26	40	10
2	4,10	37,10	5	152,11	185,5	*	40	10
3	2,40	50	7,20	120	360	*	40	10
4	2,40	64	4	153,6	256	*	50	15

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular molt adobat	absent	filada de dalt	present	absent	rampa	bo
2	curvilini	irregular molt adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	rampa	bo
3	rectilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	capgnyes	rampa	dolent esbaldrecs
4	rectilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	absent	rampa	dolent esbaldrecs

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzament	Distribució	Torrents
1	absent	pica	síquia subterrània	absent
2	absent	absent	absent	absent
3	absent	absent	absent	absent
4	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent

28

Torrent de Son Bauçà

SECTOR 5

CONREU ARBORI O ARBUSTIU garrovers, llimoneres, pomeres, pruneres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU sí, bastant.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES no.	
INCENDIS sí.	
LLAURADES no.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES cabres.	
ROST ÀREA 40-50º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU en general menys del 5	%ARBRES SILVESTRES 20-60 a la part superior, a la part inferior fins un 20
%ARBUSTS 5 al 70	%HERBÀCIES 90-100
%ROCA part alta 10-20; 0 a la part baixa	ORIENTACIONS NW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Inulo viscosae-Oryzopsisietum miliaceae
Smilaco balearicae-Ampelodesmetum mauritanicae

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS 20-40	%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati
Rubio-Crataegetum brevispiniae

29

Torrent de Son Bauçà

Sector 6	Litologia: <i>brexes calcàries, calcàries i dolomies</i>
Topònim:	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: 459.49-4393.24	Factors físics de risc:
Cota màxima: 250m	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Cota mínima: 225m	
Pendent màxim: 50%	
Pendent mínim: 40%	
Ús actual: <i>fruiters (ametllers, cirerers, pruneres i pomeres)</i>	
Ús anterior: <i>fruiters</i>	
Tancament i accés: <i>camí de carro</i>	
Accés extern: <i>camí de la font de la Vila</i>	
Distància a viari: 200m	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paralela contínua</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>
Litologia del paredat: <i>calcària</i>
Tipus de paredat: <i>irregular poc adobat</i>
Tipus de coronament: <i>rasant</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes</i>
Hidràulica: <i>absent</i>
Construccions associades: <i>casa en runes</i>
Singularitats:
Estat de conservació: <i>regular</i>

Sector 6

30

Torrent de Son Bauçà

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diam major	Diam menor
1	2	67	2,70	69	180,9	27	60	15
2	2,70	87,5	6	236,2	525	22	80	15
3	3,50	78,5	6,20	274,7	486,7	*	100	15
4	3,10	98,7	4,50	305,9	444,1	*	70	20

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	absent	aterrament de juntes	rampa	regular bombament
2	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	absent	aterrament de juntes	rampa	regular bombament
3	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	absent	ressalts	rampa	dolent esbaldrecs
4	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	absent	ressalts	rampa	dolent esbaldrecs

31

Torrent de Son Bauçà

SECTOR 6

CONREU ARBORI O ARBUSTIU codonys, magranes, oliveres, pomeres, pruneres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX sí.	
AIXERMADES sí.	
PASTURES ovelles	
ROST ÀREA 70-80º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 20-40	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS menys del 5	%HERBÀCIES 40-90
%ROCA -	ORIENTACIONS

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Amarantho-Chenopodietum ambrosioidis
Inulo viscosae-Oryzopsisietum miliaceae

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS abombaments.	
%ARBUSTS 5-80	%ROQUES 0-10

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati

32

Torrent de Son Bauçà

Sector 7	Litologia: <i>lutites, arenisques i guixos</i>
Topònim:	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: 459.55-4393.19	Factors físics de risc: <i>lliscament</i>
Cota màxima: 285m	Factors humans de risc:
Cota mínima: 255m	
Pendent màxim: 100%	
Pendent mínim: 50%	
Ús actual: <i>arbrat de secà (ametllers, garrovers, oliveres i noguers)</i>	
Ús anterior: <i>conreu de secà</i>	
Tancament i accés: <i>camí de carro</i>	
Accés extern: <i>camí de la font de la Vila</i>	
Distància a viari: <i>150m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paral.lela en ziga-zaga</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>
Litologia del paredat: <i>lloses</i>
Tipus de paredat: <i>paredat de lloses</i>
Tipus de coronament: <i>rasant</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes escalonades i escalons volats</i>
Hidràulica: <i>absent</i>
Construccions associades:
Singularitats:
Estat de conservació: <i>bo</i>

Sector 7

33

Torrent de Son Bauçà

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	1,70	51	4	86,7	204	29	60	5
2	1,80	52	4	93,6	208	22	60	5
3	2,25	51	3,50	114,7	178,5	18	70	5
4	1,90	108	3	205	324	26	80	5
5	1,90	51	3,50	96,9	178,5	29	90	5
6	1,50	51	3	76,5	153	33	50	5

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	lloses	absent	rasant	absent	absent	rampa escalonada	bo
2	curvilini	lloses	absent	rasant	absent	absent	rampa escalonada	bo
3	curvilini	lloses	absent	rasant	absent	ressalts	rampa escalonada	bo
4	curvilini	lloses	absent	rasant	absent	ressalts	rampa escalons volats	dolent esbaldrecs
5	curvilini	lloses	absent	rasant	absent	ressalts	rampa escalons volats	dolent esbaldrecs
6	curvilini	lloses	absent	rasant	absent	ressalts	rampa escalons volats	dolent esbaldrecs

34

Torrent de Son Bauçà

SECTOR 7

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametllers, figueres, garrovers, noguers i oliveres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX sí.	
AIXERMADES sí.	
PASTURES ovelles	
ROST ÀREA 60-80º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 20-30	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBACIES 40-60
%ROCA -	ORIENTACIONS N

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS aigua.	
%ARBUSTS menys del 5	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati

35

Torrent de Son Bauçà

Sector 8	Litologia: <i>lutites, arenisques i guixos</i>
Topònim:	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: 459.45-4393.14	Factors físics de risc:
Cota màxima: 285m	Factors humans de risc:
Cota mínima: 250m	
Pendent màxim: 100%	
Pendent mínim: 50%	
Ús actual: <i>seminat de cereals</i>	
Ús anterior: <i>conreu de secà (cereals)</i>	
Tancament i accés: <i>camí de carro</i>	
Accés extern: <i>camí de la font de la Vila</i>	
Distància a viari: <i>100m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paral.lela contínua</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>
Litologia del paredat: <i>calcària</i>
Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i>
Tipus de coronament: <i>rasant</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes i escales</i>
Hidràulica: <i>absent</i>
Construccions associades:
Singularitats: <i>sinuositat dels marges i disposició</i>
Estat de conservació: <i>bo</i>

36

Torrent de Son Bauçà

Sector 8

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup..marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	2,95	116,40	5,10	343,8	593,6	34	50	15
2	3	116,40	5	349,2	582	33	50	15
3	2,65	117,20	5,10	310,5	597,7	*	70	20
4	2,65	117,20	3,40	310,5	598,4	*	55	20
5	3	117,20	4,30	351,6	503,9	*	70	20
6	2,70	117,20	5,10	316,4	597,7	*	70	20

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	absent	camí i escala	bo
2	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	absent	camí i escala	bo
3	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	absent	camí, escala i escalons volats	bo
4	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	absent	camí i escala	bo
5	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	absent	rampa i escala	bo
6	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	reparació	rampa i escala	bo

37

Torrent de Son Bauçà

SECTOR 8

CONREU ARBORI O ARBUSTIU figueres, garrovers i noguers.	
CONREU HERBACI pastures.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES sí.	
PASTURES ovelles.	
ROST ÀREA 60-70 ^o	ROST MARJADES 0 ^o
%ARBRES CONREU 5-10	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBACIES 40-60
%ROCA -	ORIENTACIONS N

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS esllaviment, aigua.	
%ARBUSTS 0	%ROQUES 0

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati

38

Torrent de Son Bauçà

SECTOR 9.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametlleres, garrovers, oliveres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES ovelles, cabres?, cavalls.	
ROST ÀREA 60-80 ^o	ROST MARJADES 0-10 ^o
%ARBRES CONREU 20-40	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 5-30	%HERBACIES 60-100
%ROCA menys del 5	ORIENTACIONS N

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS 10-40	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati

39

Torrent de Son Bauçà

SECTOR 10.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU oliveres, garrovers.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU sí.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES no.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES cabres.	
ROST ÀREA 30 ^o	ROST MARJADES 0-10 ^o
%ARBRES CONREU 40-60	%ARBRES SILVESTRES 20-30
%ARBUSTS 30-50	%HERBACIES 100
%ROCA -	ORIENTACIONS

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

*Hypochoerido achyrophori-Brachypodietum retusi
Inulo viscosae-Oryzopsisietum miliaceae
Smilaco balearicae-Ampelodesmetum mauritanicae*

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS 20-50	%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

*Hypochoerideto-Brachypodietum retusi
Parietarietum judaicae
Rubo-Crataegetum brevispinae
Smilaco-Ampelodesmetum*

40

Torrent de Son Bauçà

SECTOR 11.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU garrovers i oliveres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU sí.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES no.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES cabres.	
ROST ÀREA 60-70 °	
ROST MARJADES 0-20 °	
%ARBRES CONREU 10-20	%ARBRES SILVESTRES 40-70
%ARBUSTS 40-70	%HERBACIES 90-100
%ROCA menys del 5	ORIENTACIONS

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici
Hypochoerido achyrophori-Brachypodietum retusi
Rubo ulmifolii-Crataegetum brevispiniae

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS 10-50	%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodietum serrati
Rubo-Crataegetum brevispiniae

41

Torrent de Son Bauçà

SECTOR 12.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU oliveres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU sí.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES no.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES ovelles, cabres.	
ROST ÀREA 40-60 °	
ROST MARJADES 0-45 °	
%ARBRES CONREU 20-40	%ARBRES SILVESTRES 30-70
%ARBUSTS 20-40	%HERBACIES 70-100
%ROCA 10-30	ORIENTACIONS E a NW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici
Hyparrhenietum podotricho-hirtae

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament, arbres.	
%ARBUSTS 10-30	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodietum serrati

42

Torrent de Son Bauçà

TAXONS	MARJADES	MARGES
Adiantum capillus-veneris		4
Aetheorhiza bulbosa	9,12	6,7,9,12
Agrimonia eupatoria	9	
Allium sp.	1,2	2,6,7,8,9,10
A. triquetrum	5	8
Amaranthus hybridus	6	
Ampelodesmos mauritanica	1,2,4,5,6,7,9,10,11	7,11
Anagallis arvensis	9	8
Anthyllis cytisoides	1,2,5,11	2,10,11
Arbutus unedo	4,9	
Argyrolobium zanonii	2,9,11	
Arisarum vulgare	1,2,4,6,7,8,9,12	1,2,6,7,8,9,12
Arum italicum	1,6,7,8,9,12	7,8,9
Arundo donax	4	
Asparagus acutifolius	1,2,4,6,9,10	1,4,6,9,10
A. stipularis	10	
Asplenium ceterach		4,7,8,9,12
A. petraeae		9
A. trichomanes		4,7,9,12
Asphodelus microcarpus	1,2,5,8,9,10,11,12	8,9
Atractilis cancellata	2	
Avena sp.	9,10	
Avenula bromoides	1,9,12	
Bellardia trixago	11	
Bellis sylvestris	6	
Blackstonia perfoliata	1,4,5,10,11	
Brachypodium retusum	1,2,4,5,6,9,10,11,12	1,2,4,5,6,8,9,10,11
B. sylvaticum	4,5,12	6,12
Bromus sp.	4,5,6,8,9	8
Bupleurum baldense	9	
Calicotome spinosa	1,4,5,9,10,11,12	11
Cardamine hirsuta		7
Carlina corymbosa	1,2,5,7,8,9,10,11,12	7
Centaurium sp.	4,5,8,9	
Centranthus ruber		6
Chamaeceros humilis	6	
Chenopodium album	6	
Cichorium intybus	4,5,8,10	
Cirsium arvense	9	
Cirsium vulgare	8	
Cistus albidus	2,4,5,9,10,12	
C. salvifolius	2,4,5,9,10,11	
Cladonia foliacea	9,12	
C. pyxidata	2,12	2,4,6,7,8V
C. rangiformis	9	
Clematis flammula	1,4,5,6,9,11	1,5,6,8,9,10,11,12
C. cirrhosa	12	1,9,12

43

Torrent de Son Bauçà

Cneorum tricocon	12	
Collema sp.		4,6,9
Convolvulus althaeoides	1,2	1
C. arvensis	1,5,6	
Crepis triasii	9	9
Dactylis glomerata	1,2,4,5,8,9,10,12	1,9,10,12
Daphne gnidium	2,5	7
Daucus carota L.	1,4,5,6,9,10	
Desmazeria rigida	4,9	1,4,6,7,8,9,10
Diploicia canescens		7,8,9,12
Diploschistes muscorum		7
Dipsacus fullonius	4	
Dittrichia viscosa	1,4,5,9,10,11	4
Dorycnium hirsutum	4	
D. pentaphyllum	1,2,5,9,10,11,12	2,6,11,12
Erica multiflora	2,5,9,11,12	9,11,12
Erodium cium	10	
Eryngium campestre	2	
Euphorbia characias	4,5,9,12	9
E. peplus	6,8	8
E. pithyusa	10,12	
Filago pyramidata	2,12	
Foeniculum vulgare	1,4,5,9	
Fossombronia sp.		7
Fumana thymifolia	2,11	
Galium sp.		7,9
Geranium lucidum	7	7,8
G. purpureum	6,9	4,6,7,8,9,12
G. rotundifolium	5,6,10	4,6,7,8,12
Gladiolus sp.	1	
Globularia alypum	1	
Graminia sp.	1,4	
Grimmia sp.		7,8,9,12
Hedera helix	4	4,6,7,9
Homalothecium sericeum		4,5,7,8
Hyparrhenia hirta	1,2,12	1
Hypericum balearicum	12	
H. perforatum	4,5,6,9,10	
Hypnum cupressiforme	4,5,9,12	4,6,9,12
Juniperus oxycedrus	10	
Lagurus ovatus	1,4,6	
Leontodon taraxacoides	6,9	6
L. tuberosus	12	
Lepraria latebrarum		1,2,4,6
Linum sp.	1,6,9,10	
Lonicera implexa	1,11	1,2,9,11
Lotus orithopodioides	1,6	10
Lunularia cruciata	4,5	7
Málvacies sps.	5	
Medicago sp.	1	

44

Torrent de Son Bauçà

Melica minuta		9
Melilotus sp.	1	
Micromeria filiformis	11	7,9
M. microphylla	12	
Myrtus communis	1	
Nostoc sp.		9
Olea europaea	1,4,10	
Ononis minutissima	5,9,11	9
Ophrys sp.	5	
Osyris alba	2,4,5	6,9
Oxalis latifolia	4	
Pallenis spinosa	1,2	
Parietaria judaica		4,6,8,10
Peltigera sp.	4	8
Phagnalon rupestre	2,9,11,12	2
Ph. saxatilis	1,2,4,6	1,2,4,6
Ph. sordidum	9	
Phyllirea media	4	
Pinus halepensis	1,2,4,9,10	2
Piptatherum miliaceum	1,4,5,6,9	1,5,10
Pistacia lentiscus	1,2,4,5,9,10,12	
Plantago afra	12	
P. lanceolata	1,2,4,5,7,9,10,12	
P. major	4	
Polygala rupestris	11	1,4,9,11
Polypodium cambricum		1,4,5,6,7,8,9,12
Potentilla reptans	4,5	
Psoralea bituminosa	1,4,5,6,9,10,11,12	9
Quercus ilex	2,4,5,6,7,9,10,11,12	2,4,6,9,10,12
Ranunculus parviflorus	7	7
Raphanus raphanistrum	9	
Reichardia picrooides	1,2,4,5,9,10,11,12	8,9,10,12
Rhagadiolus stellatus	5,9	7,8
Rhamnus alaternus	1,2	1,2,9
Rubia angustifolia	10,11,12	2,6,9,10,11,12
R. peregrina	1,4,5,6,9,10,12	1,4,5,6,7,8,9,10
Rubus ulmifolius	2,4,5,6,9,10,11,12	4,5,6,7,8,9,10,11,12
Rumex pulcher	5,6,8,10,11	
Ruscus aculeatus	4	
Ruta chalepensis	1,2,9,11	1
Sangisorba minor	4,5,9,12	5
Scabiosa maritima	5	
Scirpus holoschoenus	10	
Scorpiurium circinatum		6
Sedum dasyphyllum		5,8,9,12
S. sediforme		4,5,6,8,9
Selaginella denticulata	4,5,9,12	4,5,6,7,8,9,12
Senecio vulgaris	6	8
Serapias sp.	1	
Seriola aetnensis	1,5	5,12

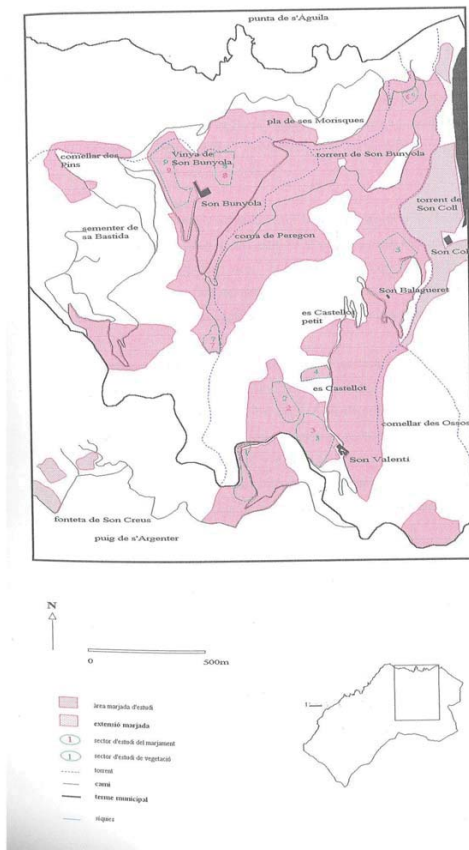
Sherardia arvensis	4	
Sibthorpia africana		4
Sideritis romana	12	
Sisymbrium vulgaris	4	
S. officinale	7,8,10	7,8
Smilax aspera var. aspera	1,4,5,9,10,11,12	1,2,4,5,7,8,9,10,11,12
Smyrnium olusatrum	4	
Solanum nigrum	2,6,10	
Sonchus oleraceus	7	
S. tenerrimus	1,5,6,7,9	4,6,7,8,9
Stellaria media		7,8,9
Targionia loorberiana		4,7
Theligonum cynocrambe	12	12
Teucrium capitatum	1	1
T. polium	2,12	
Toninia sp.		7,9
Tortilis sp.	4,6,10,11	10
Tortula muralis		10
Trifolium campestre	4,5	
T. stellatum	5,10	
Trifolium sp.	4,5,10	8
Umbilicus horizontalis		1,4,5,6,7,8,10
Urginea maritima	12	12
Urtica membranacea	7	7
Valantia hispida	9,12	1,12
Vinca diformis	10	
Viola arborescens	1,5,9,10,11,12	2,9,10,11
V. odorata	4,5	
moltes acrocarpiques	1,4,5,6,7,12	1,4,5,6,7,9,12
moltes plerocàrpiques	4,5,9,10,12	4,5,6,7,8,9,10,12

ÀREA: SON BUNYOLA

Àrea: Son Bunyola	Litologia: margues, arenisques, conglomerats i lutites
Localització: 460,76-4394,13	roges
Cota màxima: 330m	Morfologia: de vessant
Cota mínima: 15 m	Precipitació total anual: 500mm
Pendent màxim: 100%	Precipitació mitjana del mes més plujós: 85mm
Pendent mínim: 10%	Temperatura mínima mitjana del mes més fred: 5°C
	Temperatura màxima mitjana del mes més calent: 29°C

Tipus de propietat: privada
Tipus de residència: permanent
Tipus de construcció: cases de possessió
Tancament i accés: xarxa de camins
Accés extern: crta. 710 Andrats-Pollença
Excursionisme i lleure: absent
Ús actual: manteniment de l'olivar i pastura
Ús anterior: conreu d'olivar i conreu d'horta
Nº d'espècies a les marjades: 150
Nº d'espècies als marges: 105
Índex Jaccard: 0,36; 0,25; 0,29; 0,28; 0,31; 0,29; 0,23; 0,30; 0,32
Riquesa florística (Nº d'espècies total de l'àrea): 175
Nº d'endemismes: 4
Espècies o comunitats ressenyables (dominants o molt rares):
Interès botànic: mitjà.
Observacions: És una de les àrees estudiades amb major diversitat, conseqüència dels variats ambients que inclou i, també en no poca mesura, responsabilitat de que s'hagi realitzat una prospecció a un terreny que es va incendiar fa uns anys i actualment està en fase de recuperació.

Son Bunyola-Son Balagueret-Son Valentí

Descripció de l'àrea

L'àrea anomenada com Son Bunyola està conformada per les possessions de Son Bunyola, Son Balagueret i Son Valentí, situades entre el nucli de Banyalbufar i es Port des Canonge. La delimitació d'aquesta àrea s'ha fet en funció de criteris de propietat i així els límits queden establerts a la meitat oriental pel torrent de Son Coll, a l'oriental pels relleus del puig de sa Barca i puig de s'Argenter i a l'occidental per les carenes de la serra den Sec i ses Planes. Aquest territori té una superfície marjada de 1,0736 km² de la qual se n'ha mostrejat un 5%.

En aquesta contrada la xarxa hídrica i la litologia marquen profundament el relleu i el marjament. Així s'han de distingir les zones de coster amb afloraments calcaris, els costers de materials margosos i les planes al·luvials dels torrents de Son Bunyola i de Son Coll amb materials del Buntsandstein i del Muschelkalk que donen lloc a paredats característics, diversos estats de conservació, més o menys densitat de marjament...

Aquestes possessions es dedicaven a conreus de secà (cereals i olivar), amb extensions dedicades a vinya per a la producció de vi i malvasia, i les hortes restaven reduïdes a les sorgències d'aigua properes a les cases. Actualment pràcticament els conreus es troben abandonats i s'han iniciat tasques de neteja i manteniment de l'olivar, especialment a Son Bunyola. Esment especial a la zona és la nova construcció de pistes d'accés que recorren tota la finca i que uneixen els diferents punts d'habitatge (cases de Son Bunyola, Son Valentí, Son Balagueret) i que travessen zones marjades.

L'estat de conservació del marjament d'aquesta àrea és irregular a causa de l'abandonament sofert a les darreres dècades. A Son Valentí ens trobam que a l'àrea compresa entre el comellar des Ossos i el camí que connecta amb Son Balagueret i als vessants orientals des Castellot i es Castellot Petit els marges estan invadits per la vegetació de pinar i tans sols hi queden restes aïllades de murs. Aquest marjament responia a diferents traçats que s'adaptaven al relleu, amb un paredat no massa adobat i pedres de dimensions variables.

Els camps marjats de la Vinya de Son Valentí i els costers occidentals des Castellot es troben en un elevat estat d'abandonament, però constitueixen els millors indrets de Son Valentí per estudiar-ne el marjament.

Son Bunyola 49

Espais marjats de Banyalbufar

Els costers de secà de Son Balagueret es troben totalment coberts de pinar i en un elevat estat de degradació. La zona d'horta (sector 5 de vegetació), propera a les cases, estava regada per una font de mina que neix a les immediacions, actualment també el seu abandonament és prou palès i ni tan sols es poden veure les restes del paredat per la profusió de vegetació que cobreix els murs. Resten només arbres fruiters i la zona està dedicada a pastura.

A Son Bunyola és a les immediacions de les cases i a la coma de Peregon on es du a terme una tasca de neteja dels vessants d'olivar, així com també d'aixecament i reparació dels murs de pedra esbaldregats. Aquests vessants estan invadits pel pinar i amb la neteja deixen al descobert marges de paredat poc adobat.

Una zona d'abandonament, tant agrícola com de manteniment de l'obra de pedra seca, es situa als vessants del comellar des Pins on romanen restes de murs que avui en dia estan totalment coberts d'alzinar i que podrien respondre a marges de roter.

A les zones més planeres (es Vermell, pla de Son Coll, pla de ses Morisques), properes a la desembocadura del torrent de Son Bunyola i del torrent de Son Coll, la densitat del marjament és menor que a les zones de coster. Es conformen terrasses amb replans amplis on ja s'ha duit a terme una tasca de neteja deixant els exemplars d'arbrat de

Son Bunyola 50

Espais marjats de Banyalbufar

secà i llaurant les terrasses. Es pot observar un sobreixement del nivell del replà per la deposició de materials fruit de l'escorrentia. Una de les característiques a esmentar és la construcció dels marges amb la pedra extreta del propi terreny, que en aquest cas correspon a "pedra foguera". També hi cal esmentar la canalització de l'aigua d'escorrentia mitjançant la construcció d'un llit empedrat.

Una zona d'interès, per les característiques tècniques i l'estat de conservació, es correspon amb l'anomenada vinya de Son Bunyola que es troba situada a les immediacions de les cases.

Sectors d'estudi

Un aspecte a tenir en compte a l'àrea d'estudi és la realització de sectors de mostreig només als indrets on els marges podien ser representatius de les característiques de marjament; a d'altres sectors per causes diverses (impossibilitat de mesurar per la invasió de vegetació -horta de Son Balagueret-, molt mal estat de conservació...) s'ha fet una descripció de les característiques del marjament o només s'ha dut a terme un mostreig de vegetació.

A Son Bunyola es realitzaren quatre sectors, dos dels quals es situen a les immediacions de les cases. El sector 9, la vinya de Son Bunyola, respon a unes

Son Bunyola 51

característiques constructives que es podrien definir com a paral·lel concèntric. Els marges que la conformen són de longituds considerables que arriben fins als 242m i alçàries també notables de fins a 4,90m.

El paredat dels murs és de diferent factura segons el material amb què s'ha bastit, així trobam trams on les pedres són petites i molt adobades, trams on les dimensions dels pedreny és considerable (quasi ciclopi amb diàmetres que arriben fins als 180 cms) i trams on la forma de les pedres és quasi rectangular. Així també cal esmentar la inclusió dins el paredat de grans ressals rocallosos. L'estat de conservació del paredat es pot qualificar de bo, encara que ha sofert esbaldrecs que han estat reparat o en fase de reparació. S'han observat nombroses caginyes al llarg del paredat.

Son Bunyola 52

Tenen dins el seu paredat elements destacables com puguin esser l'existència d'aixoplucs de factura molt adobada i de dimensions considerables (fins i tot a un d'ells trobam un banquet de pedra). Cal esmentar també la coberta adintellada d'aquest elements que respon a grans lloses de pedra.

Son Bunyola 54

El sistema per accedir a les terrasses és mitjançant escales (situades als extrems dels murs) i també de rampes.

Son Bunyola 53

Un extrem del sector es veu limitat pel torrent de Son Bunyola que hi roman canalitzat i empedrat i com a element curiós cal esmentar la passadora feta d'una gran llosa de pedra.

Les terrasses d'aquest sector eren utilitzades pel conreu de vinya i actualment només hi romanen arbrat de secà amb pastures. Aquest fet i el que siguin amples superfícies llaurades amb assiduitat fa que la flora pertanyi principalment al grup de les plantes arvenses de petit tamany. Les gramínies, les rapes i els cards són els grups que s'estenen per tot arreu.

Als límits del conreu hi ha entrades esporàdiques d'arbusts de la garriga que són erradicats amb les tasques de manteniment del conreu. Els murs són exposats i poc coberts, havent-se aixermat de tal manera que només a alguns punts alts hi romanen arbusts de tamany mitjaner. L'excepció són els marges orientats al NW, els quals suporten molts líquens, representants del *Polypodietum* i, inclús, *Sibthorpio-Arenarietum* a la base.

Son Bunyola 55

L'altre sector proper a les cases (**sector 8**) està conformat per marges rectilinis, amb un paredat poc adobat, encara que trobam trams adobats, que solen coincidir amb les zones reparades. El seu estat de conservació és dolent ja que, malgrat les reparacions, els murs presenten nombrosos esbaldrecs.

L'abandonament també es fa palès en l'aspecte agrícola ja que només es destina a pastura i al conreu de garrovers, però a altres èpoques la seva constitució i la forta humitat del substrat permeté altres conreus d'horta i cereals.

El recent llaurat ha deixat els arbusts refugiats a la base dels marges, vora la soca dels arbres i a les roques aflorants que limiten una part del conreu. A aquestes es pot observar la vegetació silvestre dominant a l'àrea, enquadrable dins *Rosmarino-Ericion*. No obstant, l'adscripció fitosociològica no és senzilla bàsicament pel fet d'estar l'àrea fraccionada i per la presència notable d'individus de la lletrera arbustiva i d'espècies d'*Oleo-Ceratonion*. Això no és, en absolut, una excepció al terme i dona compte de la similitud florística bàsica que tenen al municipi la brolla de xiprell i les comunitats de la màquia, entre les quals està *Euphorbietum dendroidis*.

En aquest sector la vegetació herbàcia que resta després de la passada de l'arada és tota ella de difícil erradicació i està protagonitzada per les rapes, els cards i l'albó i també per plantes més menudes com els botons d'or, els geranis silvestres i *Theligonum cynocrambe*. A segons quins indrets l'aigua d'escorrentia que circula permet que els creixens bords (*Apium nodiflorum*) visquin amb aquestes espècies; malgrat això no és reconeixible la comunitat de la qual n'és espècie característica.

Vora les cases, els sestadors i la tafona, dominen les espècies nitròfiles pertanyents al cardassar *Urtico-Smyrnetum*.

A l'àrea de la font és realitzà el **sector 7** de vegetació, concretament a un coster protegit pels penyals i alzinar propers, donant-li una certa humitat ambiental que queda reflectida en les catifes de briòfits i falgueres del terra i murs. Malgrat aquesta humitat ambiental els arbres sembrats avui dia (que com a quasi tota la finca són bàsicament garrovers i oliveres) en són indicadors d'un conreu de secà.

Son Bunyola 56

Els marges estan coberts per *Polypodium*. Prop de la base no és rara *Sibthorpia africana*, la qual conviu amb *Selaginella denticulata* i *Carex rorulenta* caracteritzant-ne redols de *Sibthorpio-Arenarietum*.

A la zona del pla de Son Coll, es situa el **sector 6**, proper a la desembocadura del torrent de Son Bunyola. La suavitat del relleu permet terrasses amb replans amplis on es du a terme una tasca de neteja deixant els exemplars d'arbat de secà i llaurant les terrasses. Els factors més característics són el sobreixement del nivell del replà a causa de la deposició de materials fruit de l'escorrentia i la construcció dels marges amb la pedra extreta del propi terreny, que en aquest cas correspon a "pedra foguera".

La major part de la finca de Son Bunyola, de la qual n'és una mostra aquest sector, presenta gairebé un únic patró resenyable en quant a la seva flora i vegetació silvestre, ja que quasi tota l'àrea ha estat abandonada en els darrers anys i invadida per la vegetació de garriga, pinar i alzinar amb pins.

Amb el darrer propietari s'han començat les tasques de neteja a una molt ampla superfície marjada. El llaurat i aixermat fa que avui dia s'observin els restes escampats de les comunitats silvestres; la distribució molt irregular dels arbusts més característics provoca certes dificultats a l'hora d'enquadrar les mostres en les distintes associacions.

Hi ha a la possessió dos substrats que influeixen fortament sobre la flora: la terra margosa, groga, que soporta una vegetació majoritàriament xèrica, i la terra vermella, silícica, que té una coberta vegetal més densa, de garriga tupida on hi ha algunes espècies d'òptim subhumit. En la primera viuen principalment plantes enquadrables dins *Anthyllido-Teucrietum* i també hi ha redols d'*Hyparrhenietum podotricho-hirtae*. En la segona domina una mescla heterogènia de brolla de xiprell (*Erica multiflora*) i comunitat de bruc (*Erica arborea*): *Ampelodesmo-Ericetum*. L'òria d'alzinar, també present, és molt oberta i rica en pins i arborescres grosses. Les murtes són sobretot freqüents a la terra silícica, on la seva abundància permetria reconèixer a redols una agrupació assignable al *Clematidi-Myrretum*.

Son Bunyola 57

Al **sector 5**, situat vora les cases de Son Balagueret, l'abandonament ha suposat la mort de quasi tots els fruiters i la total invasió del camp marjat fins al punt que gairebé tota la superfície està coberta per arbusts silvestres.

La base la dona aquí la populosa olivarda que, en un pas endevant en la dinàmica de la vegetació, ha desplaçat a gramínies i altres plantes herbàcies arvenses. També s'ha anat estenent l'abatzer i les murtes han assolit respectables dimensions.

El conjunt és, per tant, bastant inextricable i amb una diversitat molt alta a causa de la disposició en mosaic de les petites herbàcies que aprofiten les clarianes i caminoids del bestiar entre els arbusts. No hi manquen tampoc representants de la brolla i de l'alzinar amb pins que envolten l'àrea.

Els marges són densament coberts de plantes lianoides o enfiladisses i espinescents, d'altres característiques dels murterers i també d'heura.

El **sector 4** es va dur a terme dins un olivar abandonat molt invadit pels arbusts, algunes alzines i els pins. El temps que fa que no es cuida provoca que on els arbres silvestres són més grossos s'observi un descens de la diversitat al nivell de les petites herbàcies, encara que la seva cobertura és important, i un augment de la flora no vascular.

Als terrenys més oberts hi dominen el xiprell i altres plantes característiques del *Rosmarino-Ericion* tot i que comparteixen el protagonisme amb espècies de la màquia mallorquina com la lletrera arbustiva.

A Son Valentí es realitzaren dos sectors d'estudi del marjament. El **sector 3** correspon a l'àrea anomenada Vinya de Son Valentí i es situa a una zona de coster propera a les cases i que roman en un estat d'abandonament quasi total. Els marges presenten grans esbaldrecs i es troben coberts de vegetació. La llargària és notable ja que s'estenen de banda a banda de coster (entre els 85 i els 180 metres) i només són interromputs per qualque accés, ja que la majoria es fa per rampes del mateix terreny situades als extrems del paredat i per escalons voltats. Les amplàries que conformen són reduïdes no superant els 10 metres. El paredat dels marges segueix trams d'adobament que

Son Bunyola 58

solen correspondre a les parts centrals dels murs i trams molt poc acurats situats als extrems dels marges.

La zona marjada més propera a les cases mantingué durant un temps, abans d'abandonar-se, un conreu mixte d'horta, fruiters i ametllers, amb aprofitament de les marjades de secà per a pastures. Avui dia l'abandonament ha suposat que alguns arbusts de la comunitat de lletrera arbòria hi entrin als marges del sementer, però, sobretot, ha fet que es desenvolupin comunitats nitròfiles i relacionades amb la presència de bestiar, com són les bardisses, la comunitat de card calapoter i la comunitat d'olivarda.

A les reconades més humides, orientades principalment al N, viuen plantes higròfiles de llocs calcigats i, als peus d'algun marge, *Sibthorpio-Arenarietum* molt empobrit. Contràriament, i de forma tan localitzada com aquestes darreres, la comunitat sabanoide del fenàs de cuques s'instal·la als llocs amb menys sòl i millor il·luminats.

Els marges són coberts de *Polypodium* esponerós i, als llocs assolellats dominen els sedums.

El **sector 2** respon a una zona d'olivar on els marges es disposen als costers i als fons del comellar fent funció de parat. Els conreus estan, avui en dia, abandonats i la zona es dedica majoritàriament a la pastura. El seu estat de conservació és dolent amb nombrosos esbaldrecs i bombaments. Les longituds abasten de banda a banda del talveg i arriben als 52 metres. Les alçàries varien segons el desnivell del terreny, encara que els murs assoleixen la màxima altura a la seva part central; és a aquest indret on s'observen també reparacions fetes a causa de l'acció de l'aigua. El paredat és poc adobat i amb coronament de filada.

Aquest olivar, abandonat en l'actualitat, es veu invadit pels arbusts i pels pins de les zones veïnes, sense encara donar-li un aspecte molt descuidat. El tamany i la disposició dels arbres permet que bona part de la marjada estigui protegida d'excessiva insolació. La majoria dels faneròfits presents (que, per cert, no tenen un tamany excessivament gran) pertanyen a l'*Oleo-Ceratonion* tot i que a tota la zona on es troba l'àrea la comunitat de xiprell s'instal·la amb relativa rapidesa en substitució de l'antic alzinar.

Son Bunyola 59

Els marges, protegits i ombrívols, suporten una flora enquadrable dins el *Polypodietum*.

El **sector 1**, Rota des Begots, es correspon amb l'àrea marjada en recuperació després de l'acció d'un incendi. La topografia condiciona una disposició de les marjades amb distintes orientacions i això permet que hi hagi una sensible diferència florística d'unes zones respecte de les altres, si més no per l'abundància d'algunes espècies.

La base florística del fons del comellar (marjades orientades al NNW) la dona un carritxar amb arbusts de garriga, tot i que, a redols, es conserven restes d'alzinar o zones d'influència directa d'aquest. Cal comentar que s'han inventariat espècies rares a les marjades estudiades de Banyalbufar com *Conyza sumatrensis*, *Ononis spinosa*, *Hedysarum spinosum*, per exemple. Aquestes plantes, una vulgaritat als espais marjats d'altres municipis de la serra, tenen una estratègia ruderal i són afavorides per situacions estressants (focs, pastures intensives del bestiar). El factor que ha motivat la seva presència ha estat sens dubte, l'incendi.

Els punts més exposats (sobretot els encarats al SW) gaudeixen de les mateixes característiques en quant al seu estat d'abandonament i la fisionomia que dona el conjunt de la cobertura vegetal silvestre. Es pot diferenciar de l'altre perquè hi apareixen, per exemple, la boja de cuques, els fenassos reüll i de cuques, l'albó, l'herba de Sant Ponç o són més abundoses les estepes.

Els marges, amb més hores d'insolació que els d'orientacions més frescals, mostren de totes formes una major pobresa i xericitat que els encarats principalment al nord, que són més diversos, amb més terra acumulada i més criptògames.

SECTOR 1.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU garrovers i oliveres.

Son Bunyola 60

CONREU HERBACI no.
ABANDONAMENT CONREU sí.
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES <i>Ipomoea</i> .
INCENDIS sí.
LLAURADES no.
CREMES CÀRRITX no.
AIXERMADES no.
PASTURES ovelles ocasionalment, cabres.
ROST ÀREA 50-60º
ROST MARJADES 0-40º
%ARBRES CONREU 0
%ARBRES SILVESTRES 10-50
%ARBUSTS 20-50
%HERBACIES 90-100
%ROCA fins a menys del 10
ORIENTACIONS N, NNW, SW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Anthyllido cytisoides-Teucrietum majorici
Clematidi cirrhosae-Quercetum rotundifoliae
Hyparrhenietum podotricho-hirtae
Polypodietum serrati

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.
CAUSES ESBALDRECS abandonament, caiguda d'arbres cremats.
%ARBUSTS 5-30
%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodietum serrati

<p>Sector 2</p> <p>Topònim: <i>Son Valentí</i></p> <p>Localització: 461.09-4393.24</p> <p>Cota màxima: 290m</p> <p>Cota mínima: 255m</p> <p>Pendent màxim: 50%</p> <p>Pendent mínim: 20%</p> <p>Ús actual: <i>abandonament</i></p> <p>Ús anterior: <i>arbrat de secà (olivar)</i></p> <p>Tancament i accés: <i>camí</i></p> <p>Accés extern: <i>carretera PM-710</i></p> <p>Distància a viari: 100m</p> <p>Excursionisme i lleure: <i>absent</i></p>	<p>Litologia: <i>dolomies, lutites i arenisques</i></p> <p>Morfologia: <i>fons de tàlveg</i></p> <p>Factors físics de risc: <i>escorrentia</i></p> <p>Factors humans de risc: <i>abandonament agrícola</i></p>
<p>Disposició del marjament: <i>orgànica</i></p> <p>Traçat dels marges: <i>curvilini i rectilini</i></p> <p>Litologia del paredat: <i>calcària</i></p> <p>Tipus de paredat: <i>irregular poc adobat</i></p> <p>Tipus de coronament: <i>filada de dalt</i></p> <p>Forma d'accés entre marjades: <i>sense pujadors</i></p> <p>Hidràulica: <i>funció de parat</i></p> <p>Construccions associades:</p> <p>Singularitats:</p> <p>Estat de conservació: <i>dolent</i></p>	

Sector 2

Son Bunyola 62

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup.marge	sup.marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	3,80	33,3	22	126,54	732,6	21	50	15
2	1,40	52	8,70	72,8	452,4	28	40	15
3	1,30	42	25	54,6	1050	23	30	15
4	2,20	34	12	74,8	408	27	50	15

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	rectilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	funció de parat	absent	absent	regular bombaments
2	curvilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	funció de parat	absent	absent	dolent esbaldreces
3	rectilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	funció de parat	reparada	absent	dolent esbaldreces i bombaments
4	rectilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	funció de parat	reparada	absent	dolent esbaldreces i bombaments

Son Bunyola 63

SECTOR 2

CONREU ARBORI O ARBUSTIU garrovers i oliveres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU regular.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES no actualment.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES ovelles.	
ROST ÀREA 40-50 ⁰	ROST MARJADES 0-10 ⁰
%ARBRES CONREU 60-80	%ARBRES SILVESTRES menys del 5
%ARBUSTS 30-40	%HERBÀCIES 100
%ROCA -	ORIENTACIONS N

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Cneoro tricocci-Ceratonietum siliquae
Hypochoerido achyrophori-Brachypodietum retusi

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament, bombaments.	
%ARBUSTS menys del 10.	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Brachypodietum phoenicoidis
Polypodietum serrati

Son Bunyola 64

Sector 3	Litologia: dolomies, arenisques i lutites
Topònim: Son Valentí	Morfologia: de vessant
Localització: 461.22-4393,08	Factors físics de risc: lliscaments
Cota màxima: 285m	Factors humans de risc: abandonament
Cota mínima: 245m	
Pendent màxim: 50%	
Pendent mínim: 25%	
Ús actual: abandonament	
Ús anterior: arbrat de secà (ametllers) i cereals	
Tancament i accés: camí intern de les cases de Son Valentí	
Accés extern: carretera PM-710	
Distància a viari: 100m	
Excursionisme i lleure: absent	

Disposició del marjament: paral.lela en ziga-zaga
Traçat dels marges: curvilini
Litologia del paredat: calcària
Tipus de paredat: irregular poc adobat i adobat
Tipus de coronament: filada de dalt
Forma d'accés entre marjades: rampes laterals i escalons volats
Hidràulica: absent
Construccions associades: era
Singularitats:
Estat de conservació: dolent

Son Bunyola 65

Sector 3

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup..marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	2,20	105	6	231	630	18	50	15
2	2,70	105,50	7,70	284,85	812,35	15	75	15
3	3	95	8	285	760	18	50	15
4	3,05	85	9,30	259,25	790,5	16	100	15
5	3,40	180	7,20	612	1296	*	50	15
6	2,90	165	5,20	478,5	858	21	60	15
7	3	165	5,30	495	874,5	17	100	15

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular poc adobat i adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	rampa lateral i escalons volats	dolent esbaladre
2	curvilini	irregular poc adobat i adobat	absent	filada de dalt	absent	cappinya i ressalt	rampes laterals	dolent esbaladre
3	curvilini	irregular poc adobat i adobat	absent	filada de dalt	absent	cappinya i ressalt	rampa lateral i escalons volats	dolent esbaladre
4	curvilini	irregular poc adobat i adobat	absent	filada de dalt	absent	cappinya i ressalt	rampa lateral i escalons volats	dolent esbaladre
5	curvilini	irregular poc adobat i adobat	absent	filada de dalt	absent	cappinya i ressalt	rampa lateral, escalons volats i escala	dolent esbaladre
6	curvilini	irregular poc adobat i adobat	absent	filada de dalt	absent	cappinya i ressalt	rampa lateral i escalons volats	dolent esbaladre
7	curvilini	irregular poc adobat i adobat	absent	filada de dalt	absent	cappinya i ressalt	rampa lateral i escalons volats	dolent esbaladre

Son Bunyola 66

SECTOR 3.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametllers, figueres i garrovers.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU sí.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES no.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES cabres, cavalls, ovelles.	
ROST ÀREA 60 ⁰	ROST MARJADES 0 ⁰
%ARBRES CONREU 5-70	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 40-60	%HERBÀCIES 90-100
%ROCA 0	ORIENTACIONS de N a E

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Citro-Oxalidetum
com. Galactites i Asphodelus
Euphorbiaetum dendroidis
Hyparrhenietum podotricho-hirtae
Inulo viscosae-Oryzopsisietum miliaceae

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS 30-50	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Hyparrhenietum podotricho-hirtae
Polypodietum serrati
Rubo-Crataegetum brevispiniae
Saxifrageto-Sedetum stellati
Sibthorpio africanae-Arenarietum balearicae

Son Bunyola 67

SECTOR 4.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU garrovers.	
CONREU HERBACI ara no; abans cereals.	
ABANDONAMENT CONREU sí.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES no.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES cabres.	
ROST ÀREA 40-70 ^º	ROST MARJADES 0-30 ^º
%ARBRES CONREU menys del 10	%ARBRES SILVESTRES 60-80
%ARBUSTS 30-60	%HERBACIES 50-70
%ROCA menys del 10	ORIENTACIONS E

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici
Clematidi cirrhosae-Quercetum rotundifoliae
Euphorbiaetum dendroidis
Rubo ulmifolii-Crataegetum brevispinae

MARGES

TERRA ENCLETXES sí a poca.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament, rels, aigua, caiguda d'arbres.	
%ARBUSTS 0-30	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodietum serrati
Rubo-Crataegetum brevispinae
Saxifrageto-Sedetum stellati
Sibthorpio africanae-Arenarietum balearicae

SECTOR 5. Son Balagueret.

Son Bunyola 68

CONREU ARBORI O ARBUSTIU cítics, figueres, oliveres, pomeres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU sí.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES lledoner.	
INCENDIS no.	
LLAURADES no.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES ovelles, cavalls.	
ROST ÀREA 30-40 ^º	ROST MARJADES 0 ^º
%ARBRES CONREU 0-20	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 50-80	%HERBACIES 70-90
%ROCA menys del 5	ORIENTACIONS N a NE

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Clematido cirrhosae-Myrtetum communis
Inulo viscosae-Oryzopsietum miliaceae
Rubo ulmifolii-Crataegetum brevispinae

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament, aigua.	
%ARBUSTS 10-70	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodietum serrati
Rubo-Crataegetum brevispinae

Son Bunyola 69

Sector 6	Litologia: arenisques i lutites roges
Topònim: <i>pla de Son Coll</i>	Morfologia: <i>plana al.luvial</i>
Localització: <i>461.64-4394.53</i>	Factors físics de risc: <i>saragallament</i>
Cota màxima: <i>25m</i>	Factors humans de risc:
Cota mínima: <i>15m</i>	
Pendent màxim: <i>30%</i>	
Pendent mínim: <i>20%</i>	
Ús actual: <i>manteniment de l'arbrat de secà i pastura</i>	
Ús anterior: <i>conreu de secà</i>	
Tancament i accés: <i>camí</i>	
Accés extern: <i>camí</i>	
Distància a viari: <i>25m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	
Disposició del marjament: <i>orgànica</i>	
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>	
Litologia del paredat: <i>material silícic</i>	
Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i>	
Tipus de coronament: <i>filada de dalt</i>	
Forma d'accés entre marjades: <i>sense pujadors</i>	
Hidràulica: <i>absent</i>	
Construccions associades: <i>absents</i>	
Singularitats:	
Estat de conservació: <i>bo</i>	

Son Bunyola 70

SECTOR 6.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU garrovers i oliveres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES sí.	
PASTURES ovelles.	
ROST ÀREA 40 ^º	ROST MARJADES 0-20 ^º
%ARBRES CONREU 20-30	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 20-30	%HERBACIES menys del 20
%ROCA menys del 5	ORIENTACIONS

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici

MARGES

TERRA ENCLETXES poca.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS menys del 5	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodietum serrati

Son Bunyola 71

Sector 7	Litologia: <i>margues, arenisques i conglomerats</i>
Topònim:	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>460.80-4393.49</i>	Factors físics de risc: <i>lliscaments</i>
Cota màxima: <i>145m</i>	Factors humans de risc: <i>abandonament i construcció de pistes d'accés</i>
Cota mínima: <i>120m</i>	
Pendent màxim: <i>50%</i>	
Pendent mínim: <i>30%</i>	
Ús actual: <i>manteniment de l'olivari</i>	
Ús anterior: <i>olivari</i>	
Tancament i accés: <i>camí</i>	
Accés extern: <i>camí a les cases de Son Bunyola</i>	
Distància a viari: <i>400m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	
Disposició del marjament: <i>paral.lela en ziga-zaga</i>	
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>	
Litologia del paredat: <i>calcària</i>	
Tipus de paredat: <i>irregular poc adobat</i>	
Tipus de coronament: <i>filada de dalt</i>	
Forma d'accés entre marjades: <i>sense pujadors</i>	
Hidràulica: <i>safareig a la part superior</i>	
Construccions associades:	
Singularitats:	
Estat de conservació: <i>bo</i>	

Son Bunyola 72

SECTOR 7.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU	garrovers i oliveres.
CONREU HERBACI	no.
ABANDONAMENT CONREU	ara es torna arreglar.
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES	no.
INCENDIS	no.
LLAURADES	no recents.
CREMES CÀRRITX	no.
AIXERMADES	sí.
PASTURES	ovelles, cabres?
ROST ÀREA	40-60 ^º
ROST MARJADES	0-20 ^º
%ARBRES CONREU	40-50
%ARBRES SILVESTRES	0-10
%ARBUSTS	20-40
%HERBÀCIES	40-70
%ROCA	-
ORIENTACIONS	

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Ampelodesmo-Ericetum scopariae ?
Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici ?
Clematido cirrhosae-Myrtetum communis ?

MARGES

TERRA ENCLETXES	sí, molta.
CAUSES ESBALDRECS	abandonament, aigua.
%ARBUSTS	0-20
%ROQUES	menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodietum serrati
Sibthorpio africanae-Arenarietum balearicae

Son Bunyola 73

Sector 8	Litologia: <i>margues, arenisques i conglomerats</i>
Topònim: <i>Son Bunyola</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>460.85-4394.24</i>	Factors físics de risc: <i>saragallament i lliscament</i>
Cota màxima: <i>100m</i>	Factors humans de risc:
Cota mínima: <i>85m</i>	
Pendent màxim: <i>25%</i>	
Pendent mínim: <i>20%</i>	
Ús actual: <i>arbrat de secà (amellers)</i>	
Ús anterior: <i>arbrat de secà</i>	
Tancament i accés: <i>camí</i>	
Accés extern: <i>camí de les cases de Son Bunyola</i>	
Distància a viari: <i>150m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	
Disposició del marjament: <i>paral.lela contínua</i>	
Traçat dels marges: <i>rectilini</i>	
Litologia del paredat: <i>calcària</i>	
Tipus de paredat: <i>irregular poc adobat</i>	
Tipus de coronament: <i>filada de dalt</i>	
Forma d'accés entre marjades: <i>camí a un extrem</i>	
Hidràulica: <i>absent</i>	
Construccions associades:	
Singularitats:	
Estat de conservació: <i>dolent</i>	

Son Bunyola 74

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup.marge	sup.marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	1,70	78	7,70	132,6	600,6	23	30	10
2	1,95	78	14,80	152,1	1154,4	20	30	10
3	2,40	80	17	192	1360	19	40	10
4	3	80	18	240	1440	*	60	10

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	rectilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	absent	reparada i capinyia	camí a un extrem	regular bombaments
2	rectilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	absent	reparada i capinyia	camí a un extrem	regular bombaments
3	rectilini	irregular poc adobat i adobat	absent	filada de dalt	absent	reparada i capinyia	camí a un extrem	regular bombaments
4	rectilini	irregular poc adobat i adobat	absent	filada de dalt	absent	reparada i capinyia	camí a un extrem	regular bombaments

Sector 8

Son Bunyola 75

SECTOR 8.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametllers i oliveres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES sí.	
PASTURES no.	
ROST ÀREA 40-60º	ROST MARJADES 0-10º
%ARBRES CONREU 10-20	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBACIES 50-70
%ROCA 0	ORIENTACIONS NW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

com. *Galactites* i *Asphodelus microcarpus*
Urtico-Smyrniotum olusatri

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS bombaments.	
%ARBUSTS menys del 5	%ROQUES 0

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati

Son Bunyola 76

Sector 9	Litologia: <i>margues, arenisques i conglomerats</i>
Topònim: <i>Vinya de Son Bunyola</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: 460.61-4394.21	Factors físics de risc: <i>llicament</i>
Cota màxima: 130m	Factors humans de risc:
Cota mínima: 100m	
Pendent màxim: 50%	
Pendent mínim: 25%	
Ús actual: <i>arbrat de secà (ametllers)</i>	
Ús anterior: <i>vinya</i>	
Tancament i accés: <i>camí</i>	
Accés extern: <i>camí de les cases de Son Bunyola</i>	
Distància a viari: 10m	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paral.lela concèntrica</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>
Litologia del paredat: <i>calcària</i>
Tipus de paredat: <i>irregular molt adobat, adobat i poc adobat</i>
Tipus de coronament: <i>filada de dalt</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes i escales</i>
Hidràulica: <i>torrent canalitzat a un extrem</i>
Construccions associades:
Singularitats: <i>aixoplucs i disposició concèntrica</i>
Estat de conservació: <i>bo</i>

Sector 9

Son Bunyola 77

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup..marge	sup. marjada	Talús (%)	Diam major	Diam menor
1	4,90	156	10	764,4	1560	*	150	10
2	4,60	201	13,70	924,6	2753,7	*	180	10
3	3,40	231	11,20	785,4	2587,2	*	120	10
4	3,50	232	5,30	812	1229,6	*	140	10
5	4,30	242	5	1040,6	1210	*	140	10

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	aixopluc capginyes reparacions	escala	dolent esbaldreces
2	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	ressalts capginyes reparacions	escala rampa	dolent esbaldreces
3	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	ressalts capginyes reparacions	rampes	dolent esbaldreces
4	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	ressalts capginyes reparacions	rampes	dolent esbaldreces
5	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	ressalts capginyes reparacions	rampes	dolent esbaldreces

Son Bunyola 78

SECTOR 9.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametllers i figueres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES sí.	
PASTURES ovelles.	
ROST ÀREA 60-70º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU menys del 10	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBACIES 70-90
%ROCA 0	ORIENTACIONS NW a NE

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici
com. *Galactites* i *Asphodelus microcarpus*
Diplotaxietum erucoidis
Hyparrhenietum podotricho-hirtae

MARGES

TERRA ENCLETXES poca.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS 0	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati
Sibthorpio africanae-Arenarietum balearicae

Son Bunyola 79

TAXONS	MARJADES	MARGES
Aetheorrhiza bulbosa	3,4,7,8	3,7,8
Ajuga iva	4,5,9	
Allium sp.		2,3,4,7,8
A. triquetrum	5	1,3,5,8
Ampelodesmos mauritanica	1,2,3,4,7	1,7
Anagallis arvensis	1,5,7,8,9	8
Anthyllis cytisoides	1,4,6,7	1,6
Apium nodiflorum	2,3,8	
Arbutus unedo	1,4,7	
Argyrolobium zanonii	1	
Arisarum vulgare	1,2,3,4,5,6,7,8,9	1,2,3,4,5,6,7,8,9
Arum italicum	2,3,5,8,9	2,3,8,9
Arundo donax	5	
Asparagus acutifolius	1,5,7	1,5
A. stipularis		3,8
Asperula latifolia	1	
Asplenium ceterach		1,2,3,4,5,7,8,9
Asphodelus microcarpus	1,2,3,4,5,6,7,8,9	2,3,4,8,9
Avenula bromioides	4,7	
Bellis sylvestris	2,4,5,6,7	6,7
Beta vulgaris	8	
Blackstonia perfoliata	1,2	
Brachypodium retusum	1,2,3,4,5,7,8,9	1,2,3,4,5,8,9
B. sylvaticum	1,5,9	2,7,9
Bromus sp.	2,3,4,5,6	2,3,6
Calendula arvensis	3,8,9	
Calicotome spinosa	1,2,4,5,7	
Carex sp.	1	7
Carlina corymbosa	1,2,3,4,5,6,7,9	
Centaurea cf. melitensis	6	
Centaureum pulchellum	1	
Centaureum sp.	2,3,4,5,6	6
Centranthus ruber		8
Chenopodium album	8	
Cichorium intybus	1,2,3	
Cirsium sp.	1,7,8,9	
Cistus albidus	1,3,4,5,6,7,9	1,9
C. monspeliensis	4,5,6,9	
C. salvifolius	1,4,5,6,7,9	
Cladonia pyxidata	5	1,2,5,9
Clematis flammula	1,5	1,2,5
C. cirrhosa		2,3,5,7
Cneorum triccocoon	2,3,4,6,7,8	
Coltanea sp.	1	2,3,5
Convolvulus althaeoides	3,4,9	3,9
Conyza sumatrensis	1	
Cynoglossum sp.	3	
Cyperus rotundus	5	

Son Bunyola 80

	1,2,3,4,5,6,9	1,2,3,4,6
Dactylis glomerata	1	
Daphne gnidium	1,3,5,8	
Daucus carota L.	1	1,2,3,4,5,8,9
Desmazeria rigida		3,4,7,9
Diploicia canescens	8,9	
Diploctaxis viminea	1,2,3,4	
Dittrichia viscosa	1,4,6,7	1,6,9
Dorycnium pentaphyllum	6	
Erica arborea	1,2,4,5,6,7,9	1,3,4,6
E. multiflora	9	9
Erodium cicutarium	8,9	8
E. moschatum	1,2	
Eryngium campestre	1,3	3,7
Euphorbia characias	3,4,5,8,9	3,8,9
E. dendroidea	3,7,8,9	
E. peplus	1,2,3,5,7,9	
E. pithyusa	3,8	8
Filago sp.	1	3,4,5,8,9
Fossombronia sp.	8	
Fumaria thymifolia	8,9	
Fumaria parviflora	1	1
Fumaria sp.	2,3,5,6,8,9	3,8
Funaria hygrometrica	7	
Galactites tomentosa	8,9	
Galium murale	1,9	3,9
G. parisiense	5	
Galium sp.		9
Geranium molle	2,3,4,5,8	4,5,8
G. purpureum	3	3
G. rotundifolium	2,4,9	8,9
Gladiolus sp.		2,3
Graminia sp.	1,5	1,3,5,7
Grimmia sp.	1	
Hedera helix	2	2
Hedysarum spinescens	1,3,6,9	3,5
Hyoseris radiata	1	
Hypparrhenia hirta	1,5,7,9	5,7,9
Hypericum perforatum	1,2,3	
Hyppnum cupressiforme	8	
Juniperus oxycedrus	2,3,5	3
Lamium amplexicaule	4,5,9	
Lathyrus sp.	1,2,3,5,7,8,9	
Leontodon taraxacoides		2,3,4,5
L. tuberosus	1,2,4,5,9	7
Lepraria latebrarum		1,5
Linum sp.	5	
Lonicera implexa	1	7
Lotus orithopodioides		
Lunularia cruciata	2,4,5,9	
Medicago sp.		

Son Bunyola 81

	1	1,2,3,4,7,9
Mentha pulegium	1	
Micromeria filiformis	1,2,3,4,7,9	1,2,3,4,7,9
Myrtus communis	2,5,6,7,9	5,6,7,9
Nostoc sp.	4	3,4
Olea europaea	1,2,3,4,5	
Ononis minutissima	1,4	
O. spinosa	1	
Osyris alba	1,5	5,9
Oxalis pes-caprae	3,5,8	3,5
Parietaria judaica		5,8,9
Phagnalon rupestre	1,3,4	1,6
Ph. saxatile	2,3,5,9	1,3,9
Phyllirea media	5,6	
Picris echioides	2	
Pinus halepensis	1,2,3,4,5,7,9	1
Piptatherum miliaceum	2,3,4,6	2
Pistacia lentiscus	1,2,3,4,5,6,7,8,9	1,4,5,9
Plantago bellardii	9	
P. lanceolata	1,2,3,4,5,7,8,9	7,8
Pleurochaete squarrosa	1,2,4,7	2,4,7
Polygala rupestris	1	1,4,7
Polypodium cambricum		1,2,3,4,5,6,7,8,9
Porella leptophylla		7
Potentilla reptans	1,2,3,5,9	3,9
Psoralea bituminosa	1,4	1
Pulicaria odora	1	
Quercus ilex	1,2,3,4,5,7,9	1,2,4,5
Ranunculus parviflorus	8	
Reichardia picroides	1,2,3,4,5,8	3,4,6
Rhagadiolus stellatus	2,3,6,8,9	8,9
Rhamnus alaternus	4	
Rubia angustifolia	2,3,5,7	1,2,3,6,7,9
R. peregrina	1,2,4,5,7,9	1,2,3,4,5,6,8,9
Rubus ulmifolius	1,2,3,5,9	1,2,3,5,7,8,9
Rumex pulcher	3,5,8	
Ruscus aculeatus	1	
Ruta chalepensis	9	
Samolus valerandii		7
Sangisorba minor	1,2,4,5,7,9	1,5,7,9
Scabiosa maritima	1,5,7	
Scorpiurium circinatum		2
Scorpiurus muricatus	1	
Sedum dasyphyllum		3,7,9
S. sediforme		3
S. stellatum		3,7
Selaginella denticulata	1,5,7	1,3,5,6,8,9
Senecio vulgaris	8,9	8,9
Sherardia arvensis	8	
Sibthorpia africana	7	2,3,7,9
Silybum marianum	8	

Son Bunyola 82

	1,2,3,4,5	1,2,3,4,5,6,7,8,9
Smilax aspera var. aspera	8	8
Smyrnium olusatrum	7,9	
Solanum nigrum	6,8,9	2,3,8
Sonchus oleraceus	5,6	3,5,6,8,9
S. tenerrimus		3
Stellaria media		3,5
Targionia loorberiana	2,5,8	2,3,5,8
Theligonum cynocrambe	1,2,4,6,9	
Teucrium polium		3,4,8,9
Toninia sp.	3,5,8,9	8
Torilis sp.	1,2,3,4,7,8	8
Trifolium campestre	8	
T. subterraneum	8	
Trifolium sp.		2,3,5,8,9
Umbilicus horizontalis	4,7	7
Urginea maritima	8	
Urtica membranacea	6	3
Valantia hispida		7
V. muralis	5,9	
Verbascum sinuatum	5,8,9	
Verbena officinalis	5	5
Vinca diformis	1	
Viola alba	1,3,4,7	1,3,4
V. arborescens	3,8,9	
crucifera	1,2,4,5,9	1,2,3,4,5,8,9
molises acrocarpiques	1,2,3,4,5,7,9	1,2,3,4,5,6,7,9
molises plerocarpiques		

Son Bunyola 83

ÀREA: HORTA ALTA

Àrea: <i>Horta alta</i>	Litologia: <i>lutites, arenisques, guixos, bretxes calcàries, calcàries, dolomies, margues i conglomerats</i>
Localització: 458.5 - 4393.3	Morfologia: <i>de vessant</i>
Cota màxima: 240 m	Precipitació total anual: 540 mm
Cota mínima: 100 m	Precipitació mitjana del mes més plujós: 90 mm
Pendent màxim: 200%	Temperatura mínima mitjana del mes més fred: 5°C
Pendent mínim: 25%	Temperatura màxima mitjana del mes més calent: 26°C

Tipus de propietat: *privada*

Tipus de residència: *permanent i secundària*

Tipus de construcció: *vivendes unifamiliars de nova creació, cases del nucli urbà, vivendes tradicionals*

Tancament i accés: *xarxa de camins (camí de sa Font de la Vila, camí des Regants, camí des Rafals...)*

Accés extern: *carretera C 710 Andratx-Pollença*

Excursionisme i lleure: *derivat de les rutes turístiques*

Ús actual: *conreus de reguiu i zones d'abandonament*

Ús anterior: *conreu d'horta*

Nº d'espècies a les marjades: 141

Nº d'espècies als marges: 100

Index Jaccard: 0,21; 0,23; 0,17; 0,23; 0,11; 0,11; 0,26; 0,27; 0,25; 0,31

Riquesa florística (Nº d'espècies total de l'àrea): 171

Nº d'endemismes: 7

Espècies o comunitats ressenyables (dominants o molt rares): *Crepis triasii, Oxalis latifolia, Digitalis minor var. palaui, Phyllitis sagittata.*

Interès botànic: *mitjà-alt.*

Observacions: *La part més interessant és la més propera als penyals i al torrent de Can Fura, als llocs actualment abandonats i coberts de molta flora silvestre arbustiva.*

Descripció de l'àrea

L'àrea anomenada *Horta Alta* està constituïda per camps marjats pròxims al nucli de població i dedicats tradicionalment a conreus d'horta. Concretament abasta els que s'estenen entre el torrent de Son Bauçà i el penyal des Munreal, com a límits oriental i occidental, respectivament, mentre que la carretera comarcal i la s'iqueta de dalt delimiten la part meridional i septentrional. Aquesta àrea suposa un total de 456.100 m² de superfície dels quals se n'ha mostrejat un 18,8%.

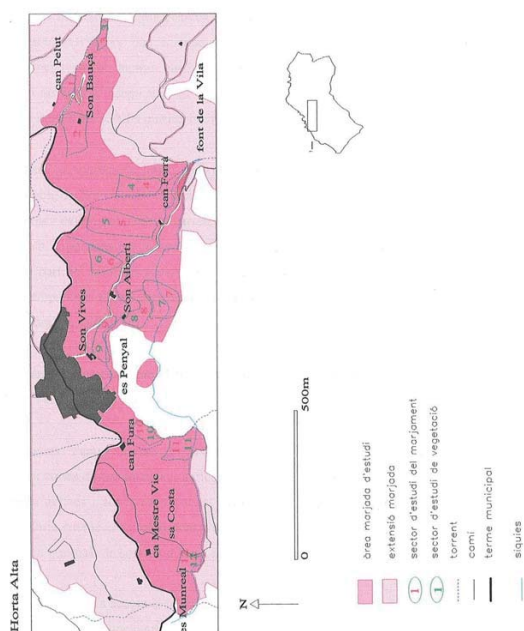
El principal camí que comunica l'àrea amb el poble és el camí des Correu que connectava el nucli de Banyalbufar amb Esporles. La resta de la xarxa de camins comuniquen petites extensions amb la carretera principal. Existeixen una sèrie de camins empedrats importants per la seva funció de via de comunicació en els que hem de destacar part del camí des Rafals, la dracera del camp de futbol i altres -no necessàriament empedrats- lligats a la xarxa hidràulica, camí des Regants, camí de la S'iqueta de Dalt, camí de sa Calçada.

La xarxa de torrents coincideix amb el trams mitjans del torrent de Son Bauçà, el torrent den Roig i el torrent de can Fura.

L'ús actual d'aquests camps marjats presenta una certa heterogeneïtat donada la convivència entre zones d'abandonament agrícola i amb absència de qualsevol altre ús, zones d'horta actives i zones abandonades agrícolament que han adoptat usos residencials. L'Horta Alta té uns usos agrícoles menors que l'Horta Baixa i només en queden restes molt puntuals de conreus d'horta ben cuidats actualment.

L'estructura del marjament s'adapta al relleu de coster sense seguir la sinuositat del terreny, i això fa que els camps marjats tinguin un aspecte més compartimentat i geomètritzat.

Les terrasses es troben creuades per tota una sèrie de canaletes i s'iques per tal de reconduir l'aigua des de la font de la Vila arreu de tots els horts. Aquesta part de l'Horta de Banyalbufar integra les s'iques més importants del sistema de reg com

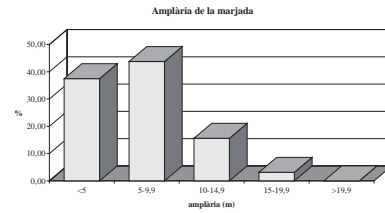
són la Siquia d'Alt (1,87 km), la Siquia Baix (1,06 km) i el seu principal ramal conegut com sa Calçada (0,294 km).

Les característiques definitòries del marjament de l'Horta Alta poden resumir-se en:

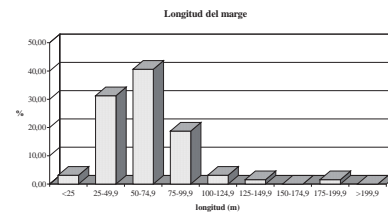
- Els marges, encara que adoptin traçats curvilinis, no adquireixen formes gaire sinuoses sinó més bé geometritzades adaptant-se al coster.
- La disposició més freqüent al marjament és la de paral·lela contínua, per obtenir el màxim replà per al conreu.
- Dimensionalment la marjada es caracteritza per una amplària mitjana del replà de 6,6 metres, una llargària mitjana del mur de 61 i una alçària de 3,2 metres.

Aquestes mitjanes han estat extretes de l'estadística realitzada a partir del mostreig aleatori d'aquesta àrea. Els gràfics que es presenten tot seguit permeten definir els aspectes dimensionals bàsics dels murs d'aquesta horta (longitud, amplària i alçària).

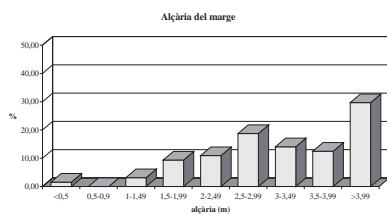
Els resultats estadístics obtinguts sobre la mostra reflecteixen que les marjades de l'Horta Alta tenen, en la seva majoria, una reduïda amplària inferior als 10 metres, i són les compreses entre 5 i 10 metres les que presenten un major pes específic (43,7%). Cal esmentar també que és significatiu el percentatge de marges que tenen una amplària inferior als 5 metres (37,5%) i l'absència de terrasses d'amplàries superiors als 20 metres a causa del major pendent que han de salvar.

L'observació dels costers que conformen l'Horta alta fa pensar que el marjament que s'hi assenta adopta unes longituds considerables, així ho demostra l'estadística extreta d'aquesta variable. El 71,8% dels marges pertanyen als intervals compresos entre 25 i 75 metres. Aquestes longituds responen a la necessitat d'obtenir la màxima extensió de conreu, a causa de l'alta rendibilitat del conreu d'horta.

Les alçàries dels marges són força singulars en relació als camps marjats estudiats fins ara. El major pes relatiu dels marges recau en les alçàries superiors a 4 metres (29,69%), com a conseqüència que en un pendent elevat cal augmentar el mur per obtenir més superfície.

d) Desenvolupat sistema d'accessos entre les terrasses a causa de les llargàries dels marges. S'hi observen rampes laterals, que donen accés des de l'inici de la marjada, escales i escalons volats

e) Absència de braó en la totalitat del marjament de l'Horta Alta.

f) El pedreny presenta un adobament no massa acurat.

g) Un factor essencial en la concepció del marjament és la hidràulica entesa com tota la xarxa de reg associada a la redistribució de l'aigua de la font de la Vila per les seves dues siques principals: la siquia d'alt i la siquia de baix, que a més de regar abasteixen d'aigua el poble.

També s'hi localitzen altres fonts de mina de menor ordre com les que es troben als vessants del torrent de Son Bauçà o al comellar del torrent de can Fura.

L'aigua és emmagatzamada a safareigs i des d'ells es redistribueix cap a les terrasses. La forma de distribució més estesa es fa mitjançant siques subterrànies que quan arriben al mur, l'aigua és conduïda en vertical a través de canaletes de teula i aboquen a una siquia a peu de marge o a una pica. En altres casos les siques circulen superficialment per sobre la terrassa.

Sectors d'estudi

En els vessants del torrent de Son Bauçà dedicats a horta es dugueren a terme 3 sectors d'estudi (sector 1, 2, 3). El **sector 1** correspon a l'àrea de can Pelut, en el vessant oriental, on es presenta un petit hort, encara que el conreu resta abandonat i es dedica la zona a pastura. S'hi accedeix a ell per un camí empedrat que actualment connecta la carretera amb el camp de futbol. Dimensionalment cal destacar l'heterogeneïtat de les mesures dels elements que el conformen; pel que fa a l'alçària dels murs oscil·la entre 1,40 i 4,20 metres, la longitud no supera els 55 metres i les terrasses adopten amplàries des de 3 a 14 metres.

El **sector 2** el constitueixen un seguit de marges dins la propietat de Son Bauça (concretament al voltant de les cases), situada al vessant occidental del torrent. Les cases s'han rehabilitat i els sectors marjats associats a elles també s'han millorat i actualment es dediquen a conreu d'arbrat de reguiu. Malgrat això, existeixen zones, que no han estat encara netejades, i romanen cobertes de vegetació, amb un paredat en bon estat de conservació.

El **sector 3** està regat per un seguit de fonts que neixen al mateix indret on l'aigua es replega a un gran safareig i després es canalitzada cap a les terrasses. Algunes de les

marjades que conformen aquest sector es troben actualment en ús, amb conreu d'arbrat de reguiu.

Els murs presenten alçàries entre 3 i 5,50 metres i longitudinalment les seves dimensions oscil·len entre 37 i 70 metres.

En aquest sector és molt més notòria la humitat ambiental provinent del torrent, de la font de mina i de les síquies corresponents associades a les marjades. Les comunitats silvestres presents són *Inulo-Oryzopsisietum*, associat a les primeres etapes d'abandonament, i *Amarantho-Chenopodietum*. Les recents llaurades afavoreixen la germinació de petites arvenses, geranis i dels botons d'or que li donen un marcat caràcter.

Els murs, a més del *Polypodietum*, suporten poblacions d'espècies higrofiles com equisets i la falzia (*Adiantum capillus-veneris*), de fenàs i d'espècies nitròfiles del *Parietietum judaicae*.

El **sector 4** està en molt bon estat de conservació, amb agricultura de reguiu en ús. És un dels indrets on s'exemplifica el màxim aprofitament d'un vessant de gran rost per al conreu.

La disposició del marjament és paral·lela contínua amb un desenvolupat sistema d'accessos en base a rampes incloses dins el paredat. La superació del pendent s'assoleix mitjançant un esglaonament dens i que tracta de guanyar terres de conreu a partir de la longitud dels murs (superiors als 70 metres), ja que les terrasses resultants, a causa del rost, tenen una amplària limitada (entre 2 i 5 metres). Cal esmentar també les alçàries compreses entre 3,40 i 5,50 metres. S'han dut a terme tasques de reconstrucció d'esbaldrecs i del sistema d'accessos, encara que utilitzant ciment per fer-les.

Les marjades, amb una cobertura variable d'herbàcies, estan totes llaurades. En algunes dominen els belts i els amarants sobre una base de ruderals, localment amb

espècies higrofiles com *Digitaria sanguinalis* o *Setaria verticillata*; en altres *Oxalis latifolia* ocupa quasi tota la superfície, amb redols de *Melilotus*, lletsons i rapa de frare o amb heliotrops i corritjoles.

En els marges queden encara alguns arbusts de difícil erradicació o bé d'estratègia de ràpids colonitzadors, però el gruix ho constitueixen petites herbàcies arvenses o ruderals. L'associació *Polypodietum serrati* està molt restringida, poc desenvolupada i és poc diversa en aquest indret.

El **sector 5** el constitueixen un seguit de marjades que abasten les propietats de can Ferrà i de cas Català. El bon estat de conservació de l'indret és un dels trets a assenyalar com a característic, així com els trets constructius dels murs. Els marges de cas Català són els més alts de l'indret arribant a assolir 5 metres d'alçària. La longitud d'aquests marges és força semblant entre els 60 - 90 metres.

Aquest sector de reguiu està principalment dedicat al conreu d'arbres fruiters i al conreu d'horta (i també de cereals per a pastures). Com a bona part de l'horta del poble la propietat micronitzada duu a diversos graus de maneig i estat d'abandonament. Les marjades estudiades tenen una flora silvestre composta

principalment per espècies herbàcies i arvenses del *Diplotaxietum* i d'*Urtico-Smyrniolum olusatrum*, caracteritzat per la presència dels alexandrins (*Smyrniolum olusatrum*). Sorprenentment no hi ha poblacions massa esponeroses de blets i amarants, malgrat la indiscutible nitrofilia del medi.

Els marges són generalment coberts d'enfiladisses entre les que l'heura és espècie principal i també l'arreja i la vidalba. Afavorit i també parcialment cobert per lianes i altres arbusts hi és ben esponerós *Polypodium*.

A la vora del sector hi ha marjades de parecs característiques però, dedicades a conreu de secà (oliveres, garrovers i ametllers). Tenen un aspecte molt més descuidat, per no dir que pareixen abandonades i la majoria presenta un cobriment d'*Inulo-Oryzopsietum* amb alguns arbusts grans (*Pistacia*, *Rhamnus alaternus*, *Olea europaea*, *Erica multiflora*, ...) que no és més que el pas, la transició, cap a la garriga de la zona.

El **sector 6** inclou unes marjades d'ametllers i unes altres molt abandonades dedicades a pastures (que tenen restes d'uns pocs fruiters no cuidats o morts). Una, a més, manté una petita horta vora una caseta. La singularitat del sector radica en la seva relació amb la Calçada (ramal de la Siquia d'Abaix) que li serveix de límit. Les alçàries dels murs del sector es troben per sota de la mitjana de l'àrea (3,2 m), de fet s'hi observen murs de menys de 2 m. Les longituds no superen els 50 m, per tant tampoc no arriben a la mitjana de l'àrea. Cal esmentar la presència, dins el seguit de marges, de totes les tipologies de paredat des del sense adobar fins al molt adobat.

Exceptuant la comunitat d'alexandrins (que hi són presents, però de forma aïllada), s'hi troba el mateix que hem observat a altres zones de dalt vila: *Diplotaxietum* a l'ametller i, a les marjades mig abandonades, *Inulo-Oryzopsietum* i *Rubo-Crategetum*. El *Polypodium* és l'agrupació dominant als marges.

El **sector 7** respon a un sector de secà, antigament conreat d'oliveres i garrovers, que s'ha inclòs dins l'àrea perquè hi transcorre la Siquia d'Alt. Es tracta d'un sementer actualment fora d'ús i molt poc cuidat, essent tan sols emprat per pastures ocasionals. El tipus de marges que encara hi romanen tenen un paredat poc adobat o sense adobar, amb unes dimensions en alçària menors dels 2 metres i una disposició paral·lela en ziga-zaga.

L'àrea, en el seu origen, és d'un alzinar (que poc a poc es va recuperant), tot i que ara els pins i els arbusts de la garriga són molt més abundosos i determinen la imatge del sector.

Malgrat el relativament voluminós catàleg traslladat a la taula, es pot considerar que s'ha recollit sols una part de la diversitat existent, ja que no s'ha estudiat en detall una superfície massa ampla de l'àrea que aquest sector representa. Als redols més oberts domina una vegetació composta principalment pels arbusts heliòfils de la garriga (xiprell, argelaga), el fenàs rüell, l'arreja i la rotjeta. Baix la cobertura densa de l'arbrat (alzines i garrovers vells) són majoritaris *Brachypodium sylvaticum*, la rapa de frare, l'esperaguera d'ombra (*Asparagus acutifolius*), *Clematis flammula*, l'heura, les rotgetes, etc.

Els marges presenten *Polypodium*, amb riquesa de moltes i líquens.

El **sector 8**, immediatament inferior a l'anterior i separat d'ell per una paret cabera, repon a marges regats de traçats còncaus que actualment es troben en ús amb conreus d'horta i fruiters i en bon estat de conservació. A la part superior del sector s'hi troben els marges amb alçàries superiors a la mitjana, que van minvant a mesura que descen el coster i amb paredat poc adobat.

El llaurat freqüent condiciona una flora arvenses enquadrada en *Diplotaxietum*, amb no excessiva nitrofilia pel que sembla si es té esment a les espècies indicadores, de presència molt evident a altres indrets de l'àrea.

Els marges conserven algunes espècies arbustives silvestres i, com no, amples superfícies d'heura. Amb menys transcendència pel que fa al manteniment dels murs i, per tant, molt més rarament arrebasades, les espècies del *Polypodium* inclouen les espècies de briòfits amb menys requeriments d'ombra es fan molt bé entre les pedres.

El **sector 9** es localitza a les immediacions de Son Vives i per ell discorre la Siquia d'Abaix i el camí dels Regants lligat a ella. El seu estat de conservació és bo i element que el caracteritza és la longitud així com l'alçària dels murs.

En bona part abandonat el conreu per a consum humà però mantingudes per ferratge, només una petita part vora casetes tenen sembrades unes filades d'horta i cuiden els quatre fruiters. A alguns punts l'abatzer ha invadit marges i marjades fent-les intransitables. Malgrat no haver-hi poblacions importants de blets i amarants es pot observar alguns punts d'elevada nitrofilia a causa de la forta

empremta dels animals domèstics que hi ha hagut; les acumulacions d'alexandrins i ortigues vora sestadors o solls en són bones indicacions.

Els marges estan coberts per algunes de les espècies del *Rubo-Crategetum*, de les comunitats arvenses i també del *Polypodium*.

A les vores del sector establert unes marjades, que duen encara més temps abandonades, mostren que la dinàmica ha duit a la substitució dels camps graminioides per la bardissa. Hi ha també entrada d'alguns arbusts provinents dels penyals i bosc veïns tan d'ambients més o menys ombrívols i humits (alzines, assots, heura, vidrielles, cirerers de betlem, xuclamel, per exemple) com de garrigues més heliòfiles (ruda, xiprell, fenàs rüell, argelaga, estepes).

En el vessant oriental del torrent de can Fura (**sector 10**) s'hi localitza un camp marjat afectat per la caiguda de blocs dels penyals superiors que han originat nombrosos esbaldrechs. Actualment s'observen vestigis d'ametller i l'existència d'un sistema de redistribució d'aigua ens remet a conreus de reguiu. Aquest sistema, actualment destruït, constava d'una canaleta volada que des del marge

superior redistribuïa l'aigua cap a les marjades inferiors mitjançant un sistema de siques subterrànies o superficials que travessaven la terrassa per caure verticalment cap a la terrassa inferior per canals de teula. Suposadament aquesta canaleta és un ramal de la font de la Vila. Cal esmentar l'absència en aquest indret d'elements d'emmagatzamament d'aigua.

Els conreus hi resten abandonats i l'aprofitament es redueix a la pastura de cabres. El sistema d'accés s'iniciava amb un camí paral·lel al torrent que es transformava en un sistema de rampes i escalons volats a la part superior.

Les dimensions longitudinals dels marges coincideixen amb l'extensió del camp marjat, quan ho permeten els ressals rocallosos, així els que comencen en el llit del torrent i arriben fins a la partió del camp presenten dimensions que oscil·len entre els 50 i 88 metres. L'alçària per superar el desnivell no és inferior als 2 metres i arriba a assolir els 3 metres.

La part baixa d'aquest sector està cuidada i llaurada fa poc temps, per la qual cosa la flora inventariada és molt escadussera; a la part alta l'abandonament és major, havent-hi major diversitat i, també, més esbaldrecs als marges. La flora i vegetació silvestres són sensiblement diferents a les del següent sector, si més no per

Horta Baixa 99

El curs d'aigua continua sense canalitzar i a partir dels 160 m esdevé un curs canalitzat i empedrat fins a la seva desembocadura.

El marjament es configura a partir de terrasses de poca amplària (3-4m) i murs de longituds majoritàriament superiors als 50 metres. El paredat, que oscil·la entre 2 i 2,80 metres d'alçària, presenta una factura poc adobada a la part superior, mentre que a mesura que es descén el coster poden observar-se pedres més treballades.

El sistema d'accés en el camp marjat es fa mitjançant la combinació en un mateix marge de rampes laterals i escalons volats a causa de la seva llargària. Duit a terme a la part alta del camp marjat, fins on comença a estar ben desenvolupat el pinar amb alzines que ha soterrat antigues marjades.

El grau d'invasió de la vegetació silvestre és alt a tot el sector, essent el més freqüent que el carritjar cobreixi aquí i allà extenses àrees. Associades a aquest i repartides en forma de mosaic, hi ha un nombre apreciable d'espècies pròpies d'associacions diverses. Les ruderals i nitròfiles són menys abundoses que a altres indrets, apareguent agrupacions de *Parietario* o *Inulo-Oryzopsisium* domés de forma localitzada o bastant puntual i mancant-hi poblacions de blets o d'espècies d'horta i conreus més o menys regats.

L'exposició frescal i la protecció de grans arbres, principalment garrovers, permet que els murs duguin associada una flora diversa pròpia dels *Polypodietum* i *Sibthorpio-Arenarietum*. Cal destacar espècies exigents en requeriments com són la falguera *Asplenium onopteris* o la llengua de cero (*Phyllitis sagittata*), que apareixen molt rarament a les marjades fins ara estudiades de la Serra.

Horta Baixa 101

l'abundància. És dominant *Inulo-Oryzopsisium* a les marjades i els *Polypodietum*, *Parietarietum* i *Rubo-Crataegetum* als marges.

El sector 11 es troba situat al vessant occidental del torrent de can Fura i es correspon amb un camp marjat que es troba limitat a la part superior per una paret cabrera que el separa de l'alzinar que cobreix es Bandejats. El seu límit occidental és una paret que separa propietats i que es troba coberta d'un desenvolupat pinar sota el qual els marges romanen en un estat de degradació que en molts de casos es redueix a la presència de petits vestigis de paredat, el límit oriental del marjament és el propi

torrent de can Fura.

El torrent de can Fura transcorre encaixat dins el seu llit natural fins aproximadament els 200 m sobre el nivell de la mar. A partir d'aquesta cota comença a sofrir diverses accions per preservar el conreu de la seva acció erosiva. La primera és la presència, en un dels indrets on presenta una forta caiguda vertical, d'un marge perpendicular al jaç, sota el qual una galera separa la riba del camp marjat.

Horta Baixa 100

El sector 12 constitueix un conjunt singular a causa de diferents trets constructius: les alçàries dels marges de la part superior (5,80 - 4,30m), el paredat quasi enqueixelat, els sistemes d'accés en rampa i el fet que la superfície de paredat supera la superfície de la terrassa en algun cas.

El grau d'adobament de la pedra, així com les grans dimensions, fan d'aquest indret el més acurat en tècnica constructiva del terme, si exclouem el marge de sa

Baronia.

La presència del camí empedrat que comunicava el nucli de població amb la possessió des Rafals dona també una importància afegida a l'indret, perquè forma part d'una ruta excursionista.

El sementer és molt heterogeni en quant a la seva conservació i ús. A la zona ara coberta per pinar i alzinar amb pins, els arbres silvestres ocupen fins quasi el 100% de la superfície, el 10-20% d'arbusts i un sotabosc herbaci de fins el 40%, protagonitzat principalment pel càrritx i el fenàs reüll.

Horta Baixa 102

Les marjades mostrejades són les que avui dia es conserven en ús, amb conreu d'arbrat de secà. La flora és principalment arvensa, amb petites herbàcies i anuals on les gramínies i la rapa tenen poblacions molt nombroses en exemplars i cobreixen bona part de l'àrea. Els marges són coberts de *Polypodium*, amb importants extensions de briòfits i falgueres, i, aquí i allà, arbusts o càrritx de la garriga veïna.

A partir de la zona estudiada, i ara descendint de nivell, les marjades mostren un major abandonament, apareixent amb més força les dues comunitats heliòfiles principals dels espais marjats del terme: la bardissa i la comunitat amb fenàs de canonet (*Piptatherum miliaceum*) i olivarda (*Dittrichia viscosa*): *Inulo-Oryzopsisietum*. Entre les plantes característiques d'ambdues agrupacions apareixen altres pròpies de l'alzinar i de la garriga veïna, augmentant la diversitat i donant-li una aspecte de zona de vegetació molt inestable i canviant.

Sector 1	Litologia: <i>lutites, arenisques i guixos</i>
Topònim: <i>can Pelut</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>459.44-4393.38</i>	Factors físics de risc: <i>torrent</i>
Cota màxima: <i>185 m</i>	Factors humans de risc:
Cota mínima: <i>165 m</i>	
Pendent màxim: <i>40%</i>	
Pendent mínim: <i>25 %</i>	
Ús actual: <i>marjades abandonades i algunes amb pastura</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí empedrat</i>	
Accés extern: <i>carretera PM-710</i>	
Distància a viari: <i>50 m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>relacionat amb la dracera del camp de futbol</i>	

Disposició del marjament: <i>paral·lela contínua</i>
Traçat dels marges: <i>rectilini/curvilini</i>
Litologia del paredat: <i>calcari</i>
Tipus de paredat: <i>irregular adobat / irregular poc adobat</i>
Tipus de coronament: <i>rasant / filada de dalt</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes</i>
Hidràulica: <i>xarxa de síquies i safareig</i>
Construccions associades: <i>absents</i>
Singularitats:
Estat de conservació: <i>bo</i>

Sector 1

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	4,20	54,9	7,30	230,58	400,77	*	*	*
2	1,40	31,6	3,10	44,24	97,96	*	70	10
3	3,30	45,9	14,30	151,47	656,37	*	65	10
4	1,70	18,8	8,80	31,96	165,44	24	50	10

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampes	bo
2	rectilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	absent	rampa i escala	dolent esbaldrec
3	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	rampa	bo
4	rectilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	síquies a peu de paredat i síquies subterrànies	absent
2	absent	absent	síquies a peu de paredat	absent
3	absent	absent	absent	absent
4	absent	absent	síquies a peu de paredat	absent

Sector 2	Litologia: <i>lutites, arenisques i guixos</i>
Topònim: <i>Son Bauçà</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>459.28-4393.35</i>	Factors físics de risc: <i>pendent</i>
Cota màxima: <i>190 m</i>	Factors humans de risc: <i>us residencial</i>
Cota mínima: <i>150 m</i>	
Pendent màxim: <i>50%</i>	
Pendent mínim: <i>30%</i>	
Ús actual: <i>marjades amb arbrat de reguiu, amb vegetació ornamental i zones abandonades</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí particular</i>	
Accés extern: <i>carretera PM - 710</i>	
Distància a viari: <i>75 m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paral·lela contínua</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>
Litologia del paredat: <i>calcari</i>
Tipus de paredat: <i>irregular adobat i poc adobat</i>
Tipus de coronament: <i>rasant</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes, escales laterals, escalons volats</i>
Hidràulica: <i>sistema de síquies subterrànies i superficials que s'abastien de la font i el safareig del pinar superior</i>
Construccions associades: <i>casa de Son Bauçà</i>
Singularitats:
Estat de conservació: <i>bo</i>

Sector 2

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diam major	Diam menor
1	2,20	61	1,60	134,2	97,6	27	85	15
2	3	78	6,10	234	475,8	*	120	40
3	1,90	78	4,5	148,2	351	*	85	15
4	3,60	78	4,3	280,8	335,4	*	90	15
5	2,35	42,6	4,6	100,11	195,96	*	75	15
6	1,60	38	3	60,8	114	22	30	10
7	1,90	38	6,2	72,2	235,6	10	40	10
8	6,30	100	12	630	1200	*	*	*

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalit	present	ressalts	rampa, escala, escalons volats	bo
2	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	ressalts	rampa	bo
3	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	absent	rampa	bo
4	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	ressalts	rampa	bo
5	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo
6	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	absent	absent	rampa	bo
7	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	absent	absent	rampa i escala	bo
8	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo

Horta Baixa 107

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	síquia subterrània, teula volada i síquia a peu de paredat	absent
2	absent	absent	absent	absent
3	absent	absent	absent	absent
4	absent	absent	absent	absent
5	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
6	absent	absent	absent	absent
7	absent	absent	absent	absent
8	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent

Horta Baixa 108

Sector 3	Litologia: <i>bretxes calcàries, calcàries i dolomies</i> Morfologia: <i>de vessant</i> Factors físics de risc: <i>lliscaments, torrent</i> Factors humans de risc: <i>abandonament dels voltants</i>
Topònim: <i>can Prim</i> Localització: <i>459.61- 4393.62</i> Cota màxima: <i>230 m</i> Cota mínima: <i>215 m</i> Pendent màxim: Pendent mínim:	
Ús actual: <i>horta en ús en algunes marjades</i> Ús anterior: <i>horta</i> Tançament i accés: <i>camí de carro i filferada</i> Accés extern: <i>camí de la font de la Vila i carretera PM-710</i> Distància a viari: <i>350 m</i> Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	
Disposició del marjament: <i>paral·lela</i> Traçat dels marges: <i>curvilini</i> Litologia del paredat: <i>calcari</i> Tipus de paredat: <i>irregular poc adobat</i> Tipus de coronament: <i>rasant</i> Forma d'accés entre marjades: <i>rampes</i> Hidràulica: <i>3 fonts a l'horta amb sistema de safareig i síquies superfícials, subterrànies i canals verticals. Torrent empedrat a un extrem.</i> Construccions associades: Singularitats: <i>sistema de fonts a un sol marge</i> Estat de conservació: <i>regular</i>	

Horta Baixa 109

Sector 3

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diam major	Diam menor
1	5	37,5	5,50	187,5	206,2	*	90	20
2	3,65	37,5	4,30	136,8	161,2	*	90	20
3	3	45,7	6,60	137,1	301,6	*	60	20
4	5,50	70,7	6,50	388,8	459,5	*	60	20

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	ressalts	rampa	dolent esbaldrecs
2	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	capinya	rampa	dolent esbaldrecs
3	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	soll	rampa i pont	dolent esbaldrecs
4	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampa escalonada	dolent esbaldrecs

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	safareig adosat al marge	síquia a peu de paredat i síquia subterrània	absent
2	absent	absent	síquia a peu de paredat i teula volada	absent
3	font	absent	síquia subterrània i canal vertical	torrent empedrat a un extrem
4	4 fonts	safareigs	2 síquies subterrànies, 2 canals verticals i síquia a peu de paredat	absent

Horta Baixa 110

SECTOR 3

CONREU ARBORI O ARBUSTIU cítrics, melicotoners, noguers, raïm.	
CONREU HERBACI carabasses i melons.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES <i>Ipomoea</i> sp.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES sí.	
PASTURES ovelles	
ROST ÀREA 60-70º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 30	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBÀCIES 90-100
%ROCA 0	ORIENTACIONS NNE,NE

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Amarantho-Chenopodietum ambrosioidis
Inulo viscosae-Oryzopsisietum miliaceae

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS aigua, esllavissaments.	
%ARBUSTS 20-40	%ROQUES 0

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Brachypodietum phoenicoidis
Parietarietum judaicae
Polypodietum serrati

Horta Baixa 111

Sector 4	Litologia: <i>lutites, arenisques i guixos</i>
Topònim: <i>can Ferrà</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>459.12 - 4393.16</i>	Factors físics de risc: <i>lliscament</i>
Cota màxima: <i>200 m</i>	Factors humans de risc:
Cota mínima: <i>150 m</i>	
Pendent màxim: <i>100%</i>	
Pendent mínim: <i>50%</i>	
Ús actual: <i>horta en ús</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí privat</i>	
Accés extern: <i>carretera PM-710</i>	
Distància a viari: <i>175 m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: *paral-lela contínua*Traçat dels marges: *curvilini*

Litologia del paredat:

Tipus de paredat: *irregular adobat*Tipus de coronament: *rasant*Forma d'accés entre marjades: *rampes, escales i escalons volats*Hidràulica: *2 safareigs sistema de síquies subterrànies, superficials i canals verticals de teula, torrent canalitzat a un extrem.*Construccions associades: *Vivenda permanent*

Singularitats:

Estat de conservació: *bo, símptomes d'abombament*

Horta Baixa 112

Sector 4

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	4,80	70,40	5,40	337,92	380,16	*	40	15
2	5,50	70,40	5	387,2	352	*	60	10
3	3,60	38,50	4,70	138,6	180,95	*	50	10
4	3,50	30	4,60	105	138	*	80	20
5	3,40	110	4,40	374	484	*	50	10
6	3,60	133	2,50	478,8	332,5	*	60	10
7	3,90	84,2	3,40	328,38	286,28	*	45	10

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	ressalts rampa i cappingia	rampa i escala	bombaments
2	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	ressalts	rampa i escales	bombaments
3	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	ressalts	rampes	bombaments
4	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampes	bombaments
5	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampes i escalons volats	bombaments
6	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampes i escalons volats	bombaments
7	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	ressalts	rampes	bombaments

Horta Baixa 113

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	síquia a peu de paredat, síquia subterrània i canal de teula vertical	absent
2	absent	absent	síquia a peu de paredat, síquia subterrània i canal de teula vertical	absent
3	absent	absent	absent	absent
4	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
5	absent	absent	síquia a peu de paredat, síquia subterrània i canal de teula vertical	torrent canalitzat a un extrem
6	absent	absent	síquia a peu de paredat, síquia subterrània i canal de teula vertical	torrent canalitzat a un extrem
7	absent	absent	síquia a peu de paredat, síquia subterrània i canal de teula vertical	torrent canalitzat a un extrem

Horta Baixa 114

SECTOR 4

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametllers, cirerers, cítrics, figueres, garrovers, oliveres, pomeres, pruneres i vinya.	
CONREU HERBACI carabasses, cebes, bledes, faves, melons, monjetes, pebres, patates, remolatxa, tomàtigs.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES garballons.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES sí.	
PASTURES no.	
ROST ÀREA 70º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 0-20	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBÀCIES 70-80
%ROCA 0	ORIENTACIONS NW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Amarantho-Chenopodietum ambrosioidis
Diplotaxietum erucoidis
Urtico-Smyrniolum olusatrum

MARGES

TERRA ENCLETXES poca.	
CAUSES ESBALDRECS no n'hi ha.	
%ARBUSTS 0-20	%ROQUES menys del 5.

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Parietarietum judaicae
Polypodietum serrati

Sector 5	Litologia: <i>lutites, arenisques, guixos i calcàries.</i>
Topònim: <i>can Ferrà</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>458.97 - 4393.21</i>	Factors físics de risc:
Cota màxima: <i>207 m</i>	Factors humans de risc: <i>abandonament d'algunes marjades</i>
Cota mínima: <i>145 m</i>	
Pendent màxim: <i>40%</i>	
Pendent mínim: <i>20%</i>	
Ús actual: <i>fruiters de reguïu i pastura</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí privat</i>	
Accés extern: <i>carretera PM-710 i camí de la font de la Vila</i>	
Distància a viari: <i>125 m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paral-lela contínua</i>	
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>	
Litologia del paredat: <i>calcària</i>	
Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i>	
Tipus de coronament: <i>rasant</i>	
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes</i>	
Hidràulica: <i>sistema de rec associat a la sèquia d'Abaix (sèquies subterrànies, superficials, canals verticals, pigues i safareigs)</i>	
Construccions associades:	
Singularitats:	
Estat de conservació: <i>bo</i>	

Sector 5

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	2,50	61,20	7	153	428,4	12	50	15
2	2,90	60,80	5,80	176,32	352,64	12	45	15
3	3,40	59,1	13,60	200,94	803,76	23	100	15
4	4,50	67,7	11,70	304,65	792,09	*	80	15
5	4,60	81	10	372,6	810	*	*	*
6	5	90	19	450	1710	*	90	30
7	4	84	13	336	1092	*	*	*

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	ressalts	rampa	bo
2	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo
3	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	barraca en runes	rampa	bo
4	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	ressalts	rampa	dolent esbaldrecs i bombaments
5	rectilini extrem curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	casa i ressalt	rampa	bo
6	rectilini extrem curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	ressalts	rampa	bo
7	rectilini extrem curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	ressalts	rampa	bo

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzament	Distribució	Torrents
1	absent	pica	sèquia a peu de paredat i canal vertical	absent
2	absent	absent	sèquia a peu de paredat i canal vertical	absent
3	absent	absent	sèquia a peu de paredat	absent
4	absent	absent	sèquia a peu de paredat	absent
5	absent	absent	sèquia a peu de paredat, sèquia subterrània i canal vertical	absent
6	absent	absent	sèquia a peu de paredat, sèquia subterrània i canal vertical	absent
7	absent	pica	sèquia a peu de paredat, sèquia subterrània i canal vertical	absent

SECTOR 5

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametllers, caquiers, cítrics, figueres, magraners, melicotoners, nisperers, pereres, pomeres, pruneres, raïm.	
CONREU HERBACI cereals, faves i pebres.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES garballons, pites, rosers.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES sí.	
PASTURES ovelles ocasionalment.	
ROST ÀREA 50º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 0-40	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBACIES 90-100
%ROCA 0	ORIENTACIONS NNE

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Diplotaxietum erucoidis
Urtico-Smyrnetum olusatri

MARGES

TERRA ENCLETXES regular.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament, aigua.	
%ARBUSTS 10-40	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Parietarium judaicae
Polypodium serrati

Horta Baixa 119

Sector 6	Litologia: margues, arenisques i conglomerats
Topònim: <i>Son Albertí</i>	Morfologia: de vessant
Localització: 458.85-4393.26	Factors físics de risc:
Cota màxima: 185 m	Factors humans de risc: abandonament
Cota mínima: 150 m	
Pendent màxim: 50%	
Pendent mínim: 25%	
Ús actual: zones abandonades i zones amb arbrat de secà (ametllers)	
Ús anterior: horta	
Tancament i accés: camí empedrat de la calçada	
Accés extern: carretera PM 710 i camí de la font de la Vila	
Distància a viari: 50 m	
Excursionisme i lleure: absent	

Disposició del marjament: <i>paral-lela contínua</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>
Litologia del paredat: <i>calçari</i>
Tipus de paredat: <i>irregular molt adobat, poc adobat i sense adobar</i>
Tipus de coronament: <i>rasant</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes i camí empedrat</i>
Hidràulica: <i>sistema de rec lligat a la calçada amb safareig, síquies subterrànies, síquies superficials i canals verticals</i>
Construccions associades: <i>solls i casetones</i>
Singularitats:
Estat de conservació: <i>bo</i>

Horta Baixa 120

Sector 6

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	2,60	57	9,30	148,2	530	*	90	15
2	1,40	57	11	79,8	627	14	70	15
3	3,35	55	5,30	184,25	291,5	15	70	20
4	2,40	55	13	132	715	13	50	20
5	2,70	38	8	102,6	304	*	80	20
6	2,40	38	3,80	91,2	144,4	*	60	20
7	1,70	35	7,40	59,9	259	6	40	20

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràulic	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular molt adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo
2	curvilini	irregular molt adobat	absent	rasant	present	soll	rampa	bo
3	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo
4	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	dolent esbaldrecs
5	curvilini	irregular sense adobar	absent	rasant	present	absent	rampa	dolent esbaldrecs
6	curvilini	irregular sense adobar	absent	rasant	present	ressalt	rampa escalons volats	dolent esbaldrecs
7	curvilini	irregular sense adobar	absent	rasant	present	absent	rampa	regular

Mostra	Extracció	Recollida i	Distribució	Torrents
--------	-----------	-------------	-------------	----------

Horta Baixa 121

		emmagatzamament		
1	absent	safareig	síquia superficial i síquia a peu de paredat	absent
2	absent	pica	síquia subterrània i síquia a peu de paredat	absent
3	absent	safareig adosat al paredat	síquia superficial sobre el coronament, canal vertical i síquia a peu de paredat	absent
4	absent	safareig al replà	síquia subterrània, síquia superficial sobre la terrassa	absent
5	absent	absent	síquia subterrània, canal vertical	absent
6	absent	safareig adosat al paredat	absent	absent
7	absent	pica	síquia subterrània i síquia a peu de paredat	absent

Horta Baixa 122

SECTOR 6

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametllers, cítrics, figueres, melicotoners, níspereros, pereres, pomeres, pruneres, raïm.	
CONREU HERBACI cols.	
ABANDONAMENT CONREU no a algunes.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES faser.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES ovelles ocasionals.	
ROST ÀREA 50-60º	ROST MARJADES 0-10º
%ARBRES CONREU fins al 40	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0-10	%HERBACIES 100
%ROCA -	ORIENTACIONS NW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Diplomatium erucoidis
Inulo viscosae-Oryzopsisium miliaceae
Rubio ulmifolii-Crataegetum brevispiniae

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS 0-20	%ROQUES 0

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati
Rubio-Crataegetum brevispiniae

Horta Baixa 123

Sector 7

Topònim: <i>Son Albertí</i>	Litologia: <i>bretxes calcàries, calcàries i dolomies</i>
Localització: 458.72-4393.06	Morfologia: <i>de vessant</i>
Cota màxima: 245m	Factors físics de risc:
Cota mínima: 210m	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Pendent màxim: 200 %	
Pendent mínim: 30%	
Ús actual: <i>abandonament agrícola, actualment dedicat a pastura</i>	
Ús anterior: <i>olivar</i>	
Tancament i accés: <i>sementer delimitat per paret Cabrera</i>	
Accés extern: <i>camí de la font de la Vila</i>	
Distància a viari: 125 m	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: *paral-lela en ziga-zaga*

Traçat dels marges: *curvilini i rectilini*
 Litologia del paredat: *calcària*
 Tipus de paredat: *irregular poc adobat*
 Tipus de coronament: *rasant*
 Forma d'accés entre marjades: *rampes escalonades*
 Hidràulica: *travessa el sector la Siquia de Dalt*
 Construccions associades: *casetones en runes*
 Singularitats:
 Estat de conservació: *bo*

SECTOR 7

Horta Baixa 124

CONREU ARBORI O ARBUSTIU garrovers i oliveres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU sí.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES no.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES cabres?.	
ROST ÀREA 40-50º	ROST MARJADES 0-20º
%ARBRES CONREU menys del 20	%ARBRES SILVESTRES 30-60
%ARBUSTS 40-60	%HERBACIES 50-80
%ROCA fins el 10	ORIENTACIONS N

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici
Clematidi cirrhosae-Quercetum rotundifoliae

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS 10-40	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati

Horta Baixa 125

Sector 8

Topònim: <i>Son Albertí</i>	Litologia: <i>bretxes calcàries, calcàries i dolomies</i>
Localització: 458.70-4393.12	Morfologia: <i>de tàlveg</i>
Cota màxima: 205m	Factors físics de risc:
Cota mínima: 175m	Factors humans de risc:
Pendent màxim: 50%	
Pendent mínim: 25%	
Ús actual: <i>horta, fruiters i hortalisses</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí intern</i>	
Accés extern: <i>camí de la font de la Vila</i>	
Distància a viari: 100 m	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: *paral-lela contínua*

Traçat dels marges: *curvilini*
 Litologia del paredat: *calcària*
 Tipus de paredat: *irregular poc adobat*
 Tipus de coronament: *filada de dalt i rasant*
 Forma d'accés entre marjades: *rampes*
 Hidràulica: *la Siquia de d'Alt abasteix els safareigs i es distribueix l'aigua amb siques subterrànies, superficials i canals verticals*
 Construccions associades:
 Singularitats:
 Estat de conservació: *bo*

Horta Baixa 126

Sector 8

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup..marge	sup. marjada	Talús (%)	Diam major	Diam menor
1	3,70	75	11,50	277,5	862,5	16	105	30
2	5	75	7,50	375	562,5	*	*	*
3	*	95,3	5	*	476,5	*	50	20

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul	Element s	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular molt adobat	absent	filada de dalt	present	absent	rampa	bo
2	curvilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	present	absent	rampa	bo
3	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	absent	absent	rampa	bo

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	siquia subterrània, canal vertical de teula i siquia a peu de paredat	absent
2	absent	absent	siquia a peu de paredat	absent
3	absent	absent	absent	absent

Horta Baixa 127

SECTOR 8

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametllers, caquiers, cítrics, melocotoner, nípereros, pereres, pomeres, raïm.	
CONREU HERBACI bledes, carxofes, cols, melons, pebres, raves.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES no.	
ROST ÀREA 70º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU entre menys del 20 i el 50	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBÀCIES 60-70
%ROCA 0	ORIENTACIONS N

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Diplomatium erucoidis

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS no n'hi ha.	
%ARBUSTS 0-30	%ROQUES 0

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati

Horta Baixa 128

Sector 9	Litologia: <i>margues, arenisques i conglomerats</i>
Topònim: <i>Son Albertí</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>458.59-4393.27</i>	Factors físics de risc:
Cota màxima: <i>165m</i>	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Cota mínima: <i>150m</i>	
Pendent màxim: <i>50%</i>	
Pendent mínim: <i>30%</i>	
Ús actual: <i>abandonament agrícola</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí des Regants, camí de la font de la Vila</i>	
Accés extern: <i>camí de la font de la Vila</i>	
Distància a viari: <i>25 m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	
Disposició del marjament: <i>paral·lela contínua</i>	
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>	
Litologia del paredat: <i>calcària</i>	
Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i>	
Tipus de coronament: <i>rasant</i>	
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes i escales</i>	
Hidràulica: <i>sistema de rec a partir de la siquia de Dalt i la siquia d'Abaix en base a safareigs, siquies superficials, siquies subterrànies i canals verticals</i>	
Construccions associades: <i>solls</i>	
Singularitats:	
Estat de conservació: <i>bo</i>	

Horta Baixa 129

Sector 9

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup..marge	sup. marjada	Talús (%)	Diam major	Diam menor
1	4,10	46	7,70	188,6	354,2	17	50	20
2	3,50	48	7,20	168	345,6	16	*	*
3	4,50	74	5,50	333	407	13	40	20
4	3	56	7,60	168	425,6	22	50	20
5	3,40	184	6	625,6	1104	15	*	*
6	4,40	68	6	299,2	408	*	50	15

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul	Element s	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampes	bo
2	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	soll	rampes	bo
3	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	ressalts	rampa	bo
4	rectilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	camí i rampa	dolent esbaldrec
5	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	absent	rampa i escala	bo
6	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	escala	bo

Horta Baixa 130

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
2	absent	absent	canaleta volada i Síquia d'Abaix a peu de marge	absent
3	absent	absent	síquia subterrània, canal vertical i síquia a peu de paredat	absent
4	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
5			síquia subterrània, canal vertical, síquia a peu de paredat i síquia superficial que travessa perpendicularment la terrassa	absent
6	font	safareigs	síquia subterrània, canal vertical i síquia a peu de paredat	absent

Horta Baixa 131

SECTOR 9

CONREU ARBORI O ARBUSTIU	ametllers, cítrics, figueres, pereres, pomeres, pruneres.
CONREU HERBACI	cols, tomàtignes.
ABANDONAMENT CONREU	no.
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES	<i>Aeonium, Agave, Iris</i> , flors.
INCENDIS	no.
LLAURADES	no recentment.
CREMES CÀRRITX	no.
AIXERMADES	no.
PASTURES	ocasionals, ovelles, cabres?.
ROST ÀREA 60-70º	
%ARBRES CONREU	menys del 5
%ARBUSTS	0 al 20
%ROCA	-
ROST MARJADES 0º	
%ARBRES SILVESTRES	0
%HERBACIES	100
ORIENTACIONS	de N a NW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Arundini-Convolutetum sepium
Diplotaxietum erucoidis
Inulo viscosae-Oryzopsisietum miliaceae
Rubio ulmifolii-Crataegetum brevispiniae
Urtico-Smyrniotum olusatri

MARGES

TERRA ENCLETXES	poca
CAUSES ESBALDRECS	abandonament.
%ARBUSTS 5-60	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodiolum serrati
Rubio-Crataegetum brevispiniae

Horta Baixa 132

Sector 10	Litologia: <i>margues, arenisques i conglomerats</i>
Topònim: <i>torrent de can Fura</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>458.27-4393.12</i>	Factors físics de risc: <i>pendent i caiguda de blocs</i>
Cota màxima: <i>170 m</i>	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Cota mínima: <i>140 m</i>	
Pendent màxim: <i>200%</i>	
Pendent mínim: <i>100%</i>	
Ús actual: <i>abandonament agrícola i pastura</i>	
Ús anterior: <i>arbrat de secà (ametllers) i terrasses irrigades</i>	
Tancament i accés: <i>camí davora el torrent</i>	
Accés extern: <i>carretera PM 710</i>	
Distància a viari: <i>100 m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	
Disposició del marjament: <i>paral·lela contínua</i>	
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>	
Litologia del paredat: <i>calcària</i>	
Tipus de paredat: <i>irregular poc adobat</i>	
Tipus de coronament: <i>rasant</i>	
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes, escalons volats i rampa empedrada</i>	
Hidràulica: <i>sistema d'irrigació a partir de la conducció de la font de la Vila</i>	
Construccions associades: <i>sestadors, barraca i aixoplucs</i>	
Singularitats:	
Estat de conservació: <i>dolent</i>	

Sector 10

Horta Baixa 133

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diam major	Diam menor
1	2,80	88,5	3,50	247,8	309,7	*	50	10
2	2,30	75	3,30	172,5	247,5	*	80	20
3	2,50	50	3,90	125	195	*	110	15
4	2,75	65,50	3,80	181,125	248,9	*	60	10
5	2,90	60,50	5,10	175,45	308,55	17	70	20
6	3,00	41	4,20	123	172,2	*	40	15

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	ressalts	absent	dolent esbaldre
2	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	ressalts	absent	dolent esbaldre
3	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	absent	ressalts	rampa	dolent esbaldre
4	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	ressalts	rampa	dolent esbaldre
5	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	ressalts	rampa	dolent esbaldre
6	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	ressalts	rampa escalons volats	dolent esbaldre

Mostra	Extracció	Recollida i	Distribució	Torrents
--------	-----------	-------------	-------------	----------

Horta Baixa 134

		emmagatzamament		
1	absent	absent	síquia a peu de paredat, síquia subterrània i canal de teula vertical	absent
2	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
3	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
4	absent	absent	síquia subterrània	absent
5	absent	safareig	síquia subterrània i canal vertical	absent
6	absent	absent	síquia superficial que travessa la terrassa, síquia subterrània i canal vertical	absent

SECTOR 10

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametllers i figueres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES no a la part de dalt; a la part de baix sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES sí, però fa cert temps.	
PASTURES cabres i ovelles.	
ROST ÀREA 60-70º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 40-70 dalt; menys del 20 baix.	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS menys del 5.	%HERBACIES 80-100
%ROCA -	ORIENTACIONS W

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Inulo viscosae-Oryzopsisietum miliaceae

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS 0-10	%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Parietarietum judaicae
Polypodiium serrati
Rubus-Crataegetum brevispiniae

<p>Sector 11</p> <p>Topònim: <i>torrent de can Fura</i></p> <p>Localització: 458.23-4392.99</p> <p>Cota màxima: 240 m</p> <p>Cota mínima: 195 m</p> <p>Pendent màxim: 100%</p> <p>Pendent mínim: 50%</p> <p>Ús actual: <i>abandonament</i></p> <p>Ús anterior: <i>arbrat de secà (oliveres, garrovers) a les marjades superiors i terrasses irrigades a la part inferior</i></p> <p>Tancament i accés:</p> <p>Accés extern: <i>carretera PM 710</i></p> <p>Distància a viari: 250 m</p> <p>Excursionisme i lleure: <i>absent</i></p>	<p>Litologia: <i>bretxes calcàries, calcàries i dolomies</i></p> <p>Morfologia: <i>de vessant</i></p> <p>Factors físics de risc: <i>pendent i caiguda de blocs</i></p> <p>Factors humans de risc: <i>abandonament</i></p>
<p>Disposició del marjament: <i>paral·lela contínua</i></p> <p>Traçat dels marges: <i>curvilini</i></p> <p>Litologia del paredat: <i>calcari</i></p> <p>Tipus de paredat: <i>irregular poc adobat</i></p> <p>Tipus de coronament: <i>rasant</i></p> <p>Forma d'accés entre marjades: <i>rampes, escalons volats</i></p> <p>Hidràulica: <i>absent a la part superior i marjades inferiors amb sistema d'irrigació (safareigs i síquies) en base a la conducció que prové de la font de la Vila, a la font de mina del sector i al torrent de can Fura.</i></p> <p>Construccions associades: <i>absents</i></p> <p>Singularitats: <i>ressalts rocallosos inclosos en el paredat</i></p> <p>Estat de conservació: <i>dolent (invasió de vegetació i nombrosos esbaldrecs)</i></p>	

Sector 11

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Taldís (%)	Diam major	Diam menor
1	2,50	55	4	137,5	220	16	110	25
2	2,70	57	3,80	153,9	216,6	11	80	25
3	2,80	55	4	154	220	11	80	25
4	1,95	11,70	4	22,8	46,8	20	80	20
5	2,05	26	4,10	53,3	106,6	17	60	20
6	2,30	53	3,60	121,9	190,8	13	50	15

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	absent	ressalts	escalons volats rampa	dolent esbaldrecs
2	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	absent	ressalts	escalons volats rampa	dolent esbaldrecs
3	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	absent	ressalts	escalons volats rampa	dolent esbaldrecs
4	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	ressalts	escalons volats rampa	dolent esbaldrecs
5	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	ressalts	escalons volats rampa	dolent esbaldrecs
6	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	ressalts	escalons volats rampa	dolent esbaldrecs

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	absent	absent
2	absent	absent	absent	absent
3	absent	absent	absent	absent
4	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
5	absent	font de mina	síquia a peu de paredat	absent
6	absent	safareig	absent	absent

SECTOR 11

CONREU ARBORI O ARBUSTIU garrovers, oliveres, serveres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU bastant.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES no.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES cabres.	
ROST ÀREA 60-70º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 60-80	%ARBRES SILVESTRES menys del 10
%ARBUSTS 0-30	%HERBACIES 50-80
%ROCA menys del 10	ORIENTACIONS N

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Brachypodium phoenicoides
Inulo viscosae-Oryzopsisietum miliaceae
Rubio ulmifolii-Crataegetum brevispiniae
Smilaco balearicae-Ampelodesmetum mauritanicae

MARGES

TERRA ENCLETXES no a alguna.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS 0-30	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Parietarietum judaicae
Polypodietum serrati
Rubio-Crataegetum brevispiniae
Sibthorpio africanae-Arenarietum balearicae

<p>Sector 12 Topònim: <i>camí des Rafals</i> Localització: 457.83-4392.98 Cota màxima: 220 m Cota mínima: 200 m Pendent màxim: 50% Pendent mínim: 40%</p> <p>Ús actual: <i>abandonament</i> Ús anterior: <i>arbrat de secà i terrasses irrigades</i> Tancament i accés: <i>camí des Rafals</i> Accés extern: <i>carretera PM 710</i> Distància a viari: 200 m Excursionisme i lleure: <i>ruta excursionista del camí des Rafals</i></p>	<p>Litologia: <i>bretxes calcàries, calcàries i dolomies</i> Morfologia: <i>de vessant</i> Factors físics de risc: Factors humans de risc: <i>abandonament</i></p>
<p>Disposició del marjament: <i>paral·lela contínua</i> Traçat dels marges: <i>angulars i rectilinis</i> Litologia del paredat: <i>calcària</i> Tipus de paredat: <i>quasi enqueixelat i molt adobat</i> Tipus de coronament: <i>filada de dalt</i> Forma d'accés entre marjades: <i>rampes</i> Hidràulica: <i>marjades de secà i marjades irrigades (safareigs, aljub i síquies) a partir de la font de la Vila i de les fonts de mina del sector.</i> Construccions associades: <i>barraca en runes, aixopluc</i> Singularitats: <i>camí empedrat des Rafals i dimensions d'alguns marges</i> Estat de conservació: <i>bo a la part superior, invadida de vegetació la inferior.</i></p>	

Sector 12

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Taldís (%)	Diam major	Diam menor
1	5,80	68,50	5,50	397,3	376,75	22	80	15
2	4,30	61,70	6,70	265,3	413,39	28	50	15
3	4,50	58,20	10	261,9	582	*	50	15
4	2,95	41,10	6,10	121,24	250,71	*	40	10
5	4,50	43,20	6	194,4	259,2	*	50	10
6	4	46	15	184	690	*	50	10

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul	Elements singulars	Accés	Conservació
1	angular	quasi enqueixelat	absent	filada de dalt	absent	barraca en runes	rampa	bo
2	angular	quasi enqueixelat	absent	filada de dalt	absent	absent	rampa	bo
3	angular	quasi enqueixelat	absent	filada de dalt i rasant	present	absent	rampa	bo
4	angular	quasi enqueixelat	absent	rasant	present	absent	escala i rampa	bo
5	rectilini	quasi enqueixelat	absent	triple filada de dalt	present	aixopluc	rampa	bo
6	rectilini	quasi enqueixelat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	absent	absent
2	absent	absent	absent	absent
3	absent	safareig	canaleta volada	absent
4	font de mina	safareig	síquia a peu de paredat	absent
5	absent	absent	síquia subterrània i canal vertical	absent
6	absent	safareig, aljub	absent	absent

SECTOR 12

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametllers.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU les superiors no; les d'abaix i a les vores abandonades.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES fa ja temps.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES sí a les cuidades.	
PASTURES cabres.	
ROST ÀREA 40º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 70-80	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBACIES 90
%ROCA -	ORIENTACIONS N

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Inulo viscosae-Oryzopsisietum miliceae
Rubo ulmifolii-Crataegetum brevispinae
Smilaco balearicae-Ampelodesmetum mauritanicae

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS menys de 10	%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Parietarietum judaicae
Polypodietum serrati
Rubo-Crataegetum brevispinae

TAXONS	MARJADES	MARGES
Aetheorrhiza bulbosa	7,11,12	
Allium sp.	9	4,5,8
A. triquetrum		9
Amaranthus bioides	3,8,9	
A. blitum	5,8	
A. hybridus	3,4,5	
Ampelodesmos mauritanica	7,10,11,12	10,12
Anagallis arvensis	4,5,7	
Anthemis arvensis	4,8	
Arbutus unedo		11
Argyrobolium zanonii	7	
Arisarum vulgare	3,4,5,6,7,8,9,10,11,12	3,4,5,6,7,8,9,10,11,12
Arum italicum	3,5,6,7,8,9,11	3,6
Arundo donax	5,6,9	
Asparagus acutifolius	5,6,7,9,10,11,12	4,5,6,8,9,10,11
A. stipularis		6,10
Asplenium ceterach		3,7,8,9,10,11,12
A. onopteris		3,10,11
A. trichomanes		11,12
Asphodelus microcarpus	4,7,9,10	8
Avena sp.	5,6,9,10	
Beta vulgaris	3,4,5,8	5
Blackstonia perfoliata	11	
Brachypodium phoenic.	6	3,6,8,9
B. retusum	6,7,9,10,11,12	3,4,6,10,11,12
B. sylvaticum	7,11,12	3
Briza maxima	7	
Briza minor	11	
Bromus sp.	3,9	
Bupleurum baldense	7	
Calendula arvensis	4,5,6,8,9	
Calicotome spinosa	7,10,11,12	
Cardamine hirsuta		3
Carlina corymbosa	3,7,10,11,12	
Centaurium pulchellum	7	
Centaurium sp.	12	
Centranthus ruber		5,6
Chamaerops humilis	3,4,6,9,10	3,4
Chenopodium album	3,4,5,8	
Ch. vulvaria	4,9	
Cichorium intybus	9	
Cistus albidus	7,11	
Cladonia foliacea		9
Cl. pyxidata	11,12	5,6,7,8,11,12
Cl. rangiformis	7,12	8
Clematis flammula	4,6,7,10	3,4,5,6,7,8,9,10,11,12
C. cirrhosa	11	5,6,7,9,10,11
Cneorum tricocon	7,11	

Collema sp.		6,7,8,10,11
Convolvulus althaeoides	4,5,6,8	4,5,8
C. arvensis	4,5,6,8,9,10,12	10
Crepis triarii	11	
Cyperus rotundus	5,6,9	
Dactylis glomerata	6,7,9,10,11,12	4,9
Daucus carota L.	3,4,6,9	3
Desmantheria rigida	3,6,7,10	5,7,11,12
Digitalis minor var. palaui		11
Digitaria sanguinalis	4	
Diploicia canescens		7,9,12
Diploschistes muscorum		8,10,11
Ditrichia viscosa	9,10,11,12	4,10
Dorycnium pentaphyllum	7	
Equisetum ramosissimum		3
Erica multiflora	7,11	6,11
Erodium cicutum	4,6,8	5,6,9
Euphorbia characias	7,10,11	10,11
E. peplus	8,9	8
Foeniculum vulgare	4,5,6,9,10,12	
Fossombronia sp.		8
Fumaria sp.	4,5	
Galactites tomentosa	10	
Galium sp.	5,7,11	3,12
Geranium lucidum		3
G. purpureum	3,9,11	3,5,6,7,8,9,10,11,12
G. rotundifolium	3,4,5,8,9	3,4,5,6,8,9,10,11,12
Grimmia sp.		8
Hedera helix	5,7	3,4,5,6,7,8,9,11
Heliotropium europaeum	4	
Homalothecium sericeum	11	3,5,9,10,11
Hyparrhenia hirta	6,10	6
Hypericum perforatum	3,6	
Hypnum cupressiforme	7,12	3,7,12
Lagurus ovatus	3,6,7,9,11,12	
Lamium amplexicaule	3	
Lathyrus sp.	5,6,9	
Leontodon taraxacoides	7,9	
Lepraria latebrarum		3,4,9,10,11,12
Linum sp.	7,10,11,12	
Lonicera implexa	12	11,12
Lotus ornithopodioides	4,6,9	
Lunularia cruciata		3
Malvácies sps.	3,4,5,6,8,9	
Medicago sp.	7,11	
M. minuta		9,11
Melilotus sp.	6	
Melilotus segetalis	4	
Micromeria filiformis	11	11
M. microphylla	11,12	

Muscari comosum	7	
Mysopates orontium	6	
Olea europaea	6,9	
Ononis minutissima	7,11	
Osyris alba	12	3,6,9
Oxalis latifolia	4,5,9	
O. pes-caprae	3,5,6	6
Pallenis spinosa	10	
Papaver rhoeas	3,5,6	
Parietaria judaica	3,5,9,10	3,4,5,6,8,9,10,12
Phagnalon rupestre	11	
Ph. saxatilis	4,6,7,10	4,6,12
Phyllitis sagittata		10,11
Pinus halepensis	9,11,12	12
Piptatherum miliaceum	6,9,10,11,12	4,6,9,12
Pistacia lentiscus	7,11	9
Plantago lanceolata	6,7,10,11,12	8
Pleurochaete squarrosa	7	
Polygala rupestris	7	11
Polygonum aviculare	4	
Portulidium cambricum	9,11	3,4,5,6,7,9,10,11,12
Potulaca oleracea	5	
Potentilla reptans	5,6,9	4,5,9
Psoralea bituminosa	3,4,6,7,9,10,11,12	3,4,9,12
Quercus ilex	11,12	4,6
Ranunculus parviflorus	3	3
Raphanus raphanistrum	9	9
Reichardia picroides	3,6,9,10,11,12	9,10,11,12
Rhagadiolus stellatus	3,7,10	
Rhamnus alaternus	4,7,9	4,6,8,12
Rosa sempervirens	4	4,6,9
Rubia angustifolia	7	
R. peregrina	6,7,9,10,11,12	4,5,6,7,8,9,10,11,12
Rubus ulmifolius	4,6,9,10,11,12	3,4,5,6,8,9,10,12
R. pulcher	3	
Ruscus aculeatus	7,11	12
Ruta chalepensis	7,10,11	
Sanguisorba minor	3,4,6,7,11,12	3,8,11,12
Scabiosa maritima	12	
Sedum dasyphyllum		5,7,8,10,11,12
S. sediforme		4,6,7,8,9,12
Selaginella denticulata	3,7,11,12	8,11,12
Senecio vulgaris	3,5,8	
Serapias sp.	11	
Setaria verticillata	4,5	
Sherardia arvensis		6
Sibthorpia africana		11
S. vulgaris	4	
S. officinale	3	
Smilax aspera var. aspera	6,7,9,10,11,12	4,6,7,9,10,11,12

Smyrnium olusatrum	4,5,6,7,9,10	4,5,9
Solanum nigrum	3,4,5,8,10	
Sonchus oleraceus	4,5,6,8,9	
S. tenerrimus	4,5,6,7,8,9,10,11	3,4,5,6,9,10,12
Sorghum halepense	4	
Squamaria cartilaginea		5
Stellaria media	3	10,11
Targionia loorberiana		8,9,11
Theligonum cynocrambe	8	8
Teucrium polium	7	
Toninia sp.		8,11
Tortilis sp.	3,5,6,12	
Tortula muralis		11
Trifolium campestre	7,9,11,12	12
Trifolium sp.	3,4,6,9,10	4
Umbilicus horizontalis	9	3,5,6,7,8,9,10,11,12
Urginea maritima	7,10,11	6
Urtica membranacea	3,6,9,11	3,5,11
Valantia hispida		11
Verbena officinalis	6	
Viola arborescens	7,11	11
crucifera	4	
moïses acrocàrpiques		3,4,5,6,7,8,9
moïses plerocàrpiques	3,12	3,4,5,6,7,8,9,12

ÀREA: HORTA BAIXA

Àrea: Horta baixa	Litologia: margues, arenisques, conglomerats, dolomies, bretxes dolomítiques i lutites
Localització: 458,2,4393,5	Morfologia: de vessant
Cota màxima: 165 m	Precipitació total anual: 540 mm
Cota mínima: 25 m	Precipitació mitjana del mes més plujós: 90 mm
Pendent màxim: 200%	Temperatura mínima mitjana del mes més fred: 5°C
Pendent mínim: 15%	Temperatura màxima mitjana del mes més calent: 26°C
Tipus de propietat: privada	
Tipus de residència: permanent, secundària i turística	
Tipus de construcció: vivendes unifamiliars de nova creació, cases del nucli urbà, vivendes tradicionals	
Tancament i accés: xarxa de camins (camí des Cireral, camí des Molí...)	
Accés extern: carretera C 710 Andratx-Pollença	
Excursionisme i lleure: derivat de les rutes turístiques	
Ús actual: conreus de reguiu, zones d'abandonament, zones d'esbarjo	
Ús anterior: conreu d'horta	
Nº d'espècies a les marjades: 125	
Nº d'espècies als marges: 82	
Index Jaccard: 0,17; 0,22; 0,18; 0,42; 0,12; 0,14; 0,42; 0,18; 0,12; 0,15; 0,07; 0,32; 0,38; 0,24; 0,17; 0,14; 0,33	
Riquesa florística (Nº d'espècies total de l'àrea): 151	
Nº d'endemismes: 1	
Espècies o comunitats ressenyables (dominants o molt rares): <i>Oxalis latifolia</i> , <i>Equisetum ramosissimum</i> , <i>Inula crithmoides</i> , <i>Limonium sp.</i> , <i>Sibthorpia africana</i> , espècies naturalitzades i escapades de jardí (<i>Vinca diformis</i> , <i>Ipomoea</i> , <i>Mirabilis jalapa</i> ...). Destaca la presència de <i>Sibthorpio-Arenarietum</i> a una zona amb influència urbana apreciable i de maneig agrícola d'horta des de fa molts anys.	
Interès botànic: Mitjà-alt.	
Observacions: Alta biodiversitat i tenen interès algunes marjades properes a la mar per trobar-s'hi espècies de clares afinitats costaneres.	

residència en el poble, per tant, l'explotació agrícola es trobava separada espacialment de l'habitatge. A l'actualitat aquesta fesomia ha variat amb la construcció d'equipaments hotelers i vivendes secundàries o permanents.

En aquesta àrea s'han trobat indicis de l'època de construcció dels murs que actualment poden observar-se en alguns indrets, tal és el cas dels marges situats a la zona de blanquer de la riba oriental del torrent d'en Roig que segons fonts orals foren bastits en la dècada dels 40-50. Una altra dada excepcional és la troballa d'un marge que presenta la data del 1814 a una de les pedres de la cantonera. Cal esmentar que la zona anomenada com Vinya Gran (sectors 16 i 17) també respon a construcció recent (safareig datat a 1940).

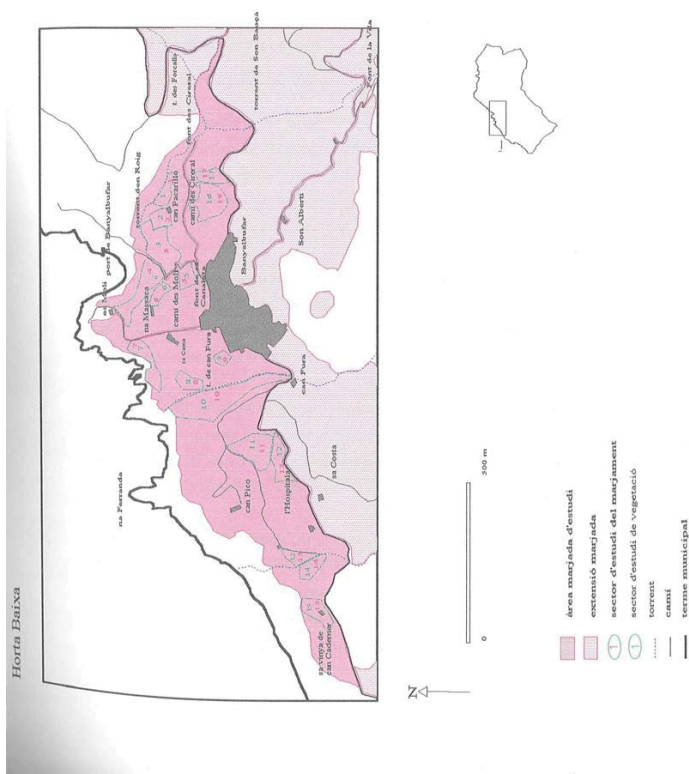
Pel que fa al marjament de l'Horta Baixa, les seves característiques definitives poden resumir-se en:

- Els marges adopten traçats curvilinis (quasi sinuosos) que segueixen les formes topogràfiques.
- Dimensionalment la marjada es caracteritza per una amplària mitjana del replà de 8 metres, una llargària mitjana del mur de 71 i una alçària de 3,16 metres.

Aquestes mitjanes han estat extretes de l'estadística fruit del mostreig aleatori realitzat en aquesta àrea. A més s'han dut a terme gràfics per definir els aspectes dimensionals bàsics dels murs d'aquesta horta (longitud, amplària i alçària).

Pel que fa als resultats obtinguts sobre la mostra aquesta ens reflecteix que les marjades de l'Horta baixa tenen en la seva majoria una reduïda amplària, concretament inferior als 10 metres, i són les compreses entre 5 i 10 metres les que presenten un major pes (59%).

Horta Baixa 152

Descripció de l'àrea

L'àrea anomenada *Horta Baixa* comprèn part dels camps marjats pròxims al nucli de població i dedicats tradicionalment a conreus d'horta. Concretament abasta els que s'estenen entre el torrent d'en Roig i el penyal de sa Torreta, com a límits oriental i occidental, respectivament, mentre que la carretera comarcal i la línia de costa en delimiten la part meridional i septentrional. Aquesta àrea suposa un total de 462.300 m² de superfície dels quals se n'ha mostrat un 19%.

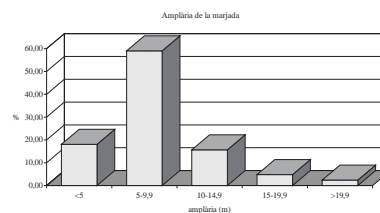
Físicament cal destacar-hi dos factors, els aspectes litològics i la xarxa hídrica. La contrada forma part de les conques dels torrents d'en Roig, de can Fura i des Munreal. Certes litologies que afloren a la zona, especialment les margues, li donen un alt risc d'esllavissabilitat, força palès en el vessant septentrional del torrent den Roig.

L'espai de l'àrea es veu vertebrat, d'una banda, per un seguit de camins que de forma radial connecten el nucli urbà amb la costa (camí des Molf, camí des Cireral ...) i, per altra, amb una xarxa de camins que faciliten l'accés des de la carretera cap a les propietats més llunyanes al nucli.

L'ús actual d'aquests camps marjats presenta una certa heterogeneïtat donada la convivència entre zones d'abandonament agrícola i amb absència de qualsevol altre ús, zones d'horta actives i zones abandonades agrícolament que han adoptat nous usos (residències secundàries, esbarjo...).

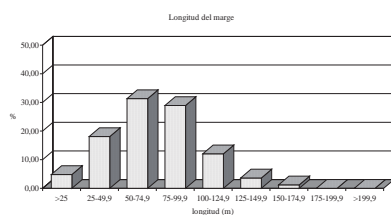
Tota la contrada es caracteritza per un règim de tinença de petita propietat, de fet existeixen propietaris que només tenen una o dues marjades, la qual cosa dóna com a resultat un complex sistema de reg, que va evolucionant i compartimentant-se més, a mesura que es divideix la terra per herència. Algunes siques que travessen terrasses en gran part són fites de propietat.

Aquests camps marjats tradicionalment no presentaven una vivenda de caràcter permanent, la proximitat al nucli permetia que els seus propietaris tenguessin la

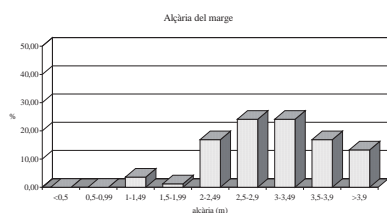
La simple visió del marjament de l'Horta baixa ja permet entreveure que les longituds són considerables, i així ho demostra l'estadística amb la dada que més de la meitat dels individus del mostreig tenen entre 50 i 100 metres. Aquestes mesures longitudinals s'assoleixen amb l'adopció d'una planta sinuosa que envolta costers obviat les partions de propietat i que permet aconseguir la màxima extensió de conreu. De fet, un canvi de propietat no suposa una ruptura d'un marge, sinó que tan sols el canvi de conreu o les actuals filferrades ho reflecteixen.

Les dades estadístiques mostren que les longituds més esteses són les de l'interval comprès entre 50 i 75 metres (31%), seguides de les que mesuren entre 75 i 100 metres (29%). Cal ressenyar la poca importància dels murs de longitud inferior a 25 metres, els quals no arriben al 5%. Mesura que era força representativa de marges de coster i secà d'altres municipis estudiats.

L'Horta baixa presenta unes alçàries dels marges força singulars, respecte dels indrets fins ara estudiats. Les alçàries són majoritàriament superiors als dos metres, trobant-se el pes majoritari entre els 2,5 i 3,5 metres (48,2 % del total), si bé s'ha de fer especial esment al 13% de marges superiors als 4 metres.

Aquestes dimensions en alçària s'expliquen per la necessitat d'aconseguir majors replans per al conreu. En un pendent elevat cal augmentar el mur per obtenir més superfície.

c) Desenvolupat sistema d'accessos entre les terrasses a causa de les dimensions longitudinals dels marges, s'observen rampes laterals que donen accés des de l'inici de la marjada, i escales i escalons volats distribuïts al llarg del paredat que permeten l'accés entre una i altra marjada.

e) Absència de braó en la totalitat del marjament de l'Horta baixa.

f) El pedreny presenta un adobament no massa acurat.

g) Presència d'aixoplucs de diferents dimensions bastits dins el marge que s'utilitzaven per a les eines o fins i tot per a les bèsties. La inclusió dins el paredat respon a afavorir l'aprofitament màxim de la terrassa de conreu.

h) Com a zona d'horta la hidràulica esdevé un factor fonamental en la concepció del marjament. La dedicació quasi exclusiva a conreus d'horta ha estat possible gràcies a la redistribució de l'aigua de la font de la Vila (més concretament al ramal conegut com síquia d'abaix), que neix fora de la zona d'estudi, i a la nombrosa quantitat de sorgències d'aigua (font des Cireral, font de sa Canaleta, ses Basses des Llimes...) que s'hi localitzen.

L'aigua, des de les fonts, es veu conduïda cap a elements d'emmagatzament (safareigs) des d'on es redistribueix cap a les terrasses. La forma de distribució més estesa es fa mitjançant síquies subterrànies que travessen perpendicularment la terrassa i que normalment són d'altres materials, que no de pedra en sec (peces de pedra i teules). Quan arriben al mur, l'aigua és conduïda en vertical a través de canaletes de teula (o simplement una teula volada) que surten del paredat i aboquen a una síquia a peu de marge o a una pica.

En altres casos les síquies circulen superficialment per un extrem, tot travessant perpendicularment la terrassa. Quan arriben al marge adopten la solució de la canal vertical i la síquia a peu de marge.

Respecte a la vegetació silvestre el que més domina a les marjades és un paisatge d'herbàcies, tant a les que actualment estan en conreu com a les més abandonades. Això, en primer lloc, és fruit de la llunyania de les comunitats de llenyoses silvestres més estructurades i, no en menor mesura, del maneig agrari que permet que les agrupacions de plantes arvenses visquin entre les fileres dels cultius o que estiguin directament influenciades per les pastures.

La flora silvestre, en general, està composta per arbusts punxosos i no mengívols i, majoritàriament, per herbàcies de cicle anual.

Quan els conreus són d'horta, sense arbres, dominen o bé la comunitat de *Diplotaxis eruroides* (*Diplotaxietum eruroidis*) o bé la comunitat de blets (*Amaranto-Chenopodietum*) amb algunes espècies de la *Ruderali-Secalieta*.

Quan hi ha fruiters sembrats dominen les agrupacions arvenses amb espècies més higrofiles i algunes nitròfiles; *Cyperus rotundus*, *Brachypodium*, *Arisarum vulgare*, *Setarias*, *Convolvulus arvensis*, *Sochus tenerrimus*, són algunes de les més comunes.

Una forta empremta antròpica es tradueix en esponeroses agrupacions de ruderals en les que els blets (espècies diverses dels gèneres *Amaranthus* i *Chenopodium*) i *Parietaria* són omnipresents.

Pel que respecta als marges, el grau de cobertura és molt variable i les comunitats van des de les més exigents en humitat com les *Eucladio-Adiantetum*, *Sibthorpio-Arenarietum* i *Polypodietaum serrati*, a les més ruderals i més heliòfiles *Parietarietum judaicae* o *Rubo-Crataegetum*. Quan hi ha cert abandonament, les cobertures més importants són les d'arbusts silvestres enfiladissos.

Sectors d'estudi

El **sector 1** està situat en el vessant meridional del torrent den Roig i es correspon amb una zona d'horta actualment en ús i en un bon estat de conservació. Si bé, quasi tot el comellar està regat per la font des Cireral, aquest sector reb l'aigua de quatre fonts de mina que tenen sortida en aquest indret. L'aigua s'arregla en una bassa i d'allà parteixen les canaletes que abasten els marges propers. Una singularitat a esmentar és la surgència d'aquestes fonts en un mateix marge a peu del qual hi ha la bassa.

Una de les característiques tècniques principals és la planta sinuosa dels marges que s'adapta al relleu del coster. Aquesta sinuositat fa que assolixin unes longituds considerables al voltant del centenar de metres.

Les longituds esmentades impliquen tenir un sistema d'accés a les terrasses molt desenvolupat, així trobam rampes laterals que donen accés des de l'inici de la

marjada, i escales i escalons volats distribuïts al llarg del paredat que permeten l'accés entre una i altra marjada.

Els marges es conformen en alçàries que oscil·len entre 2'30 - 2'50 i obtenen terrasses de poca amplària.

L'ús actual i el llaurat de les marjades fa que la flora silvestre herbàcia d'aquest sector quedi principalment arreconada a la vora dels murs i envoltant els arbres fruiters. El conjunt és de difícil descripció fitosociològica per la desestructuració constant i la forta incidència de l'estacionalitat sobre aquest tipus d'ambients.

Per tot arreu és molt visible la rapa de frare (*Arisarum vulgare*), però també criden l'atenció redols on les dominants són *Euphorbia peplus*, *Convolvulus arvensis*, *Geranium purpureum* o els lletsons. El que sí es pot notar és la nitrificació del medi, on a més dels bleis destaquen com a particularment abundoses les ortigues.

Les mostres no donen l'esperada imatge d'un ambient especialment sec als murs, malgrat estar orientades a l'E. Això és degut a la seva localització a la vora del torrent, a la protecció que ofereix el coster de sa Comuna que està just al davant i al microclima que els arbres de conreu perennes donen.

Mostra de la flora rupícola més exigent en humitat són els recobriments apreciables de *Sibthorpia balearica* en alguns murs, on colonitza amples superfícies que arriben fins als quasi 3 metres d'alçada. A més de la raresa que suposa l'observació d'aquesta comunitat a l'horta de Banyalbufar ens trobem que a aquests marges es presenta *Eucladio-Adiantetum*, tampoc massa comú al terme fora dels indrets ombrívols i humits relacionats amb circulació o emmagatzament d'aigua dolça. Més freqüent, la comunitat rupícola del *Polypodietum* es fa aquí també molt bé, ocupant bona part dels marges però sense ser gaire diversa. Aquestes agrupacions de plantes es presenten acompanyades d'espècies nitròfiles arvenses.

Aquest vessant meridional del torrent den Roig contrasta fortament amb el vessant septentrional; les diferències es basen en l'estat de conservació derivat de la litologia i l'ús de la terra. Els marges que es bastiren tenen una construcció relativament moderna, fonts orals ens indiquen que gran part d'ells foren alçats als anys 40.

La meitat occidental del vessant septentrional la configura un fort pendent i una litologia altament esllavissable (margues) que determinen que el marjament estigui reduït a la part inferior del coster i la resta romani cobert de pinar. Aquestes característiques físiques obliguen a un camp marjat reduït de 3/4 marges de gran alçada, poca amplària i gran longitud.

Una singularitat a destacar és la utilització del pedreny de la zona que dona un paredat de lloses característic i diferent als altres paredats que hi podem trobar. La zona on s'ubiquen aquests marges és fàcilment alterable.

El **sector 2**, situat a can Pacarillo, està conformat per un seguit de marges de planta còncava que es disposen de forma paral·lela. Es tracta de murs de

dimensions longitudinals bastant constants, al voltant del 75 metres i d'alçàries que oscil·len entre 2'35 i 3'70. Les terrasses encara romanen conreades de fruiters de reguiu. A aquest conjunt també hi trobem sistemes d'accés molt desenvolupats a causa de la longitud (rampes, escales i escalons volats). Aquest camp s'inclou dins la xarxa de reg de la font des Cireral.

En quant a la seva flora i vegetació no es surt del que és comú a tota l'àrea, però contrasta amb el sector 1 en què, no havent-hi conreu actual d'horta i essent més reduïda l'importància dels reguius, la flora arvenses és més afí a llocs assolats i no tan humits.

El **sector 3** el constitueix una horta en ús i en bon estat de conservació pel que fa al marjament. Els traçats són curvilinis amb dimensions que assoleixen longituds de 24 a 100 metres segons la seva adaptació al relleu. Els murs s'alcen entre 3 i 3,60 metres i suporten replans de fins a 14 metres d'amplària. El paredat presenta un pedreny poc adobat que conté pedres de grans dimensions i corona en forma majoritària de rasant.

Molt més cuidat que el sector 2, té el seu límit inferior vora el torrent i ocupat pel canyar (*Arundinetum*). El conreu d'horta és molt variat i les plantes silvestres existents, principalment espècies nitròfiles i de conreus (ruderals), colonitzen els espais entre els conreus.

Els marges tenen baixa cobertura i, a més de ser rics en lletsons i algunes enfiladisses com l'heura i la proenga (*Vinca diformis*), a les bandes més humides i ombrívols estan coberts per *Polypodietum*, empobrit com sempre, i redols de *Brachypodietum* als peus dels murs.

El **sector 4** està conformat per una antiga horta, avui abandonada i en un elevat estat de degradació que es dedica tan sols a la pastura de bestiar equí. Els murs presenten nombrosos esbaldrecs (portells) que es veuen incrementats amb el pas del bestiar. Pel que fa a les característiques tècniques gairebé no varien de les

esmentades als sectors anteriors, ja que segueixen el traçat curvilini, adopten longituds al voltant de la seixantena de metres i alçàries de 5 metres.

Actualment s'utilitza únicament per pastures d'ovelles i ases. Bona part de les marjades estan colonitzades per fonoll i gramínies (*Dactylis*, *Piptatherum*, *Avena*). Quan la humitat és major (vora les síquies i a la base d'alguns marges) s'instal·la un *Brachypodietum phoenicoidis*, on el fenàs ha de competir amb *Parietaria judaica*, els lletsons i amb la coa de cavall (*Equisetum ramossissimum*). A redols són abundants l'olivarda (*Dittrichia viscosa*), les bledes silvestres i *Rumex pulcher*.

La part mitjana i superior dels murs són principalment coberts per lletsons, tot i que quan apareix l'heura, aquesta els desplaça i s'estén per amples superfícies.

El **sector 5** i el **sector 6** es troben situats entre els camins des Molí i el camí que des del cementiri porta a la Bassa. Les característiques del seu marjament es poden incloure en les generals de l'Horta Baixa i on destacarien per una banda la marjada que té la inscripció de la data (1814) a la cantonera (sector 5) i per altra la construcció d'aixopluc dins el paredat de dimensions considerables (per a guardar la bística i el carro) al sector 6.

El sector 5, tot i estar en desús, es llaura amb relativa freqüència per controlar les males herbes. Principalment viuen comunitats de nitròfiles i algunes gramínies. A més de llaurar es cremen els restes i les gramínies grans (*Piptatherum* i *Dactylis*).

El sector 6, connectat per la proximitat amb el sector 4, n'és una continuació respecte a la vegetació silvestre. Hi ha més abandonament que en aquell, amb marjades totalment cobertes per arbusts i algunes amb clara influència de les habitacions veïnes, essent ara utilitzades com a jardins o amb forta colonització de jardiniàcies.

El **sector 7**, situat arran de mar, està configurat per un total de 6 marges amb disposició paral·lela continua que esdevenen, per la seva proximitat a la mar i pel bon estat de conservació, com a indret singular. Antigament dedicat a horta, avui

no presenta cap tipus d'activitat agrícola i es troba lligat a cases de segona residència.

Com a característiques tècniques a esmentar cal distingir les seves longituds semblants, (al voltant dels 50 metres) i les alçàries que oscil·len entre 2,80 i 5,15 m. El marge que delimita el sector amb la mar és el que assoleix la major alçària (6,50m).

La proximitat a la línia litoral fa que estigui molt influenciat pels forts vents marins carregats de sal. Les marjades inferiors contenen flora d'indrets salobrosos o bàsicament litorals com poden ser la saladina (*Limonium* grup. *pseudebusitanum*), el fonoll marí (*Chritum maritimum*), *Inula crithmoides* o *Spergularia rubra*. Aquest tipus de flora es troba en bona part mesclada amb vegetació higrofila (canyars molt atepèits).

Les marjades mostrejades de la vora tenen restes de conreu de cereals i de vinya i, a l'igual que la major part de l'àrea, presenta el tipus graminioide com a clar dominant. En aquest sector la forta influència marítima s'aprecia, a més de per la

Horta Baixa 162

Les marjades mostrejades en el sector 8 estan actualment abandonades i cobertes d'*Inula-Oryzopsisietum*. És abundant el decoratiu *Senecio bicolor*, que ha invadit des dels jardins propers. Vora restes de construccions pel bestiar es desenvolupa una comunitat d'amarants, quenopodis i *Rumex*.

El sector 9 inclou unes poques marjades dedicades actualment a conreus d'horta. La flora silvestre de les marjades, pròpia dels *Chenopodietaum* i *Diplotaxietum*, és influenciada per la humitat que la circulació d'aigua de reg produeix a la terrassa.

El **sector 10** es troba situat en el vessant occidental del torrent de can Fura i en relació al seu marjament es poden distingir dues àrees diferenciades pel que fa a l'estat de conservació, la part inferior en un elevat estat de degradació i la part superior, al voltant del camí de can Figa, amb marges en bon estat i en ús. L'element característic d'aquest sector i que el diferencia de la resta de l'Horta Baixa és el paredat conformat en base a pedres de diferent factura: de grans dimensions i poc adobades, petites i adobades, i lloses.

La via d'accés al sector, a més dels camins de can Figa i del camí que surt de la Baronia, està constituïda pel torrent de can Fura que presenta un jaç empedrat que fa dues funcions simultànies, la hidràulica i la viària. La canalització de les ribes del jaç forma part dels extrems de les marjades del sector.

Horta Baixa 164

presència puntual de les plantes halotolerants abans esmentades, per la major població de fonoll marí que s'instal·la arreu d'aquest, sobretot en els marges.

La resta de l'espai marjat del sector es divideix en un canyar dens, unes cases amb jardins i unes poques marjades vora el camí en les que es conraven cereals i alguns fruiters.

El **sector 8** i el **sector 9** es realitzaren a la conca del torrent de can Fura, concretament en el seu vessant oriental, ambdós sectors estan conformats per marjades abandonades agrícolament, però que romanen en bon estat de conservació. Com a la resta d'horta, adopten traçats curvilinis i s'alcen amb murs superiors als 2 metres que excepcionalment arriben a assolir 5,10 metres d'alçària. Les diferències entre ambdós sectors radiquen en les longituds dels murs que es deuen a la petita propietat, en aquesta zona de l'horta baixa les senyes de propietat es reflecteixen en els marges tot i separant físicament el marjament. Així en el sector 8 els marges presenten longituds al voltant dels 80 metres, mentre que en el sector 9 no superen els 40.

Horta Baixa 163

En aquest espai el conjunt és molt heterogeni en quant a la seva funcionalitat actual i, per tant, també en les plantes silvestres que s'hi troben. Hi ha algunes marjades de la part superior actualment conreades d'horta, llaurades amb sovintesa i amb flora ruderal herbàcia. Altres constitueixen hores d'ara el jardí d'algunes

Horta Baixa 165

cases i tenen sembrada flora ornamental. També, lògicament, hi ha marjades amb distint grau d'abandonament, amb restes de conreus herbacis, d'horta o de fruiters. És en aquestes darreres on els marges estan en pitjor estat de conservació i on els arbusts enfiladissos cobreixen extenses àrees, invadint fins i tot la marjada.

El **sector 11** i el **sector 12**, situats entre el camí que porta a can Pico i la carretera comarcal, exemplifiquen dues situacions derivades de l'estat de conservació en un mateix coster. El sector 11, a la part inferior, constitueix una zona d'horta en ús i en bon estat de conservació on les marjades es disposen de forma paral·lela en ziga-zaga i amb accessos de rampes i alguna escala. Les alçàries predominants són superiors als 2 metres amb una mitjana de 2'4 metres. El sector 12, per la seva part, llindant amb la carretera, reflecteix la degradació constant derivada de l'abandonament i de les modificacions dels traçats de les xarxes viàries.

El sector 11, actualment dedicat al conreu d'horta i fruiters, n'és una mostra d'una economia d'autosuficiència on prima la diversitat de cultius aprofitant al màxim l'espai i el reg.

El maneig agrari al sector ha suposat que la flora silvestre es redueixi a plantes herbàcies ruderals i arvenses amb estratègies reproductives oportunistes.

En el sector 12 queden restes d'un cultiu d'arbrat de secà que no precisa excessiva dedicació. La pastura d'equins facilita el control de la flora indesitjada, tot i que espècies poc mengívols (sobretot espinescents) es veuen afavorides i cobreixen bona part dels marges i algunes marjades. Es troben també oportunistes vinculades a condicions d'estrés pròpies de voltants de carreteres i camins.

El **sector 13**, situat en el vessant oriental del torrent de Munreal, a la contrada coneguda com cas Doctor, es troba en un elevat estat de degradació a causa de l'abandonament agrícola i dels esbaldrecs. La presència de síquies subterrànies, síquies a peu de paredat i piques ens dona mostres d'haver estat una zona irrigada. Les característiques tècniques poden resumir-se en una considerable longitud dels murs (100-125m), reduïda amplària de la terrassa (5-9m) i alçàries entre 2,60 i 3m.

Associades en aquests marges s'hi localitza una casa en runes i les diverses dependències per als animals. A la fotografia pot observar-se l'estat actual d'aquest sector.

El **sector 14** es troba situat en el vessant occidental del torrent de Munreal i està constituït per una sèrie de marges curvilinis amb disposició paral·lela que actualment es troben conreats de fruiters de reguiu. Alguns elements del marge es troben encimentats, el coronament, per permetre la fixació de bardisses que protegeixen els conreus del vent, i les rampes d'accés, per afavorir el pas de petita maquinària agrícola.

El traçat sinuós dels marges s'adapta a la topografia del coster i permet que les dimensions longitudinals coincideixin amb les dimensions de la finca. El relleu abrupte del comellar a causa de l'encaixament del torrent provoca que els marges, més propers als penyals que delimiten el jaç, hagin de salvar un fort desnivell amb considerables alçàries (3,70-3,80). Les terrasses presenten amplàries entre 4 i 5 m.

El torrent de Munreal en el seu discórrer pel sector es troba canalitzat i empedrat.

El comellar on es localitzen els sectors 13 i 14 s'obre a la mar i resta bastant ombrívol a causa dels forts desnivells, a l'orientació nord i a l'altura dels terrenys que l'envolten. El caràcter limítrof d'aquests sectors determina que la flora

silvestre que hi trobam sigui clarament diferenciada a la dels sectors fins ara comentats de l'àrea, ja que la vegetació circumdant està aquí poc relacionada amb l'espai agrícola d'horta. Així doncs, la vegetació silvestre dels terrenys incults d'aquesta contrada pertany a una màquia litoral amb pins, amb algunes espècies del *Rosmarino-Ericion* que tenen preferències pels sòls bastant margosos. El càrritx i el pi són les espècies paisatgísticament dominants.

El sector 13, amb orientació principal cap a l'oest, dona actualment una imatge de lloc sec i abandonat, amb les canetes colmatades i inutilitzades, esbaldrecs i invasió de plantes dels voltants. A la part superior, de molt rost, hi ha hagut forts esllavissaments de terra i s'ha establert el pinar, amb sotabosc cobert per gramínies com el càrritx i el fenàs riell. Un camí d'accés sobre la marjada ha aportat tota una cohort pròpia de vores de zones viàries poc transitades, però amb prou nitrofilia. Les marjades inferiors mostrejades, que s'enfilen sobre el rocam i els penyals, suporten als punts més propers al torrent una vegetació pròpia del *Pruno-Rubion ulmifolii* (*Rubo-Crataegum*) i d'*Inulo-Oryzopsisium* a la resta del terreny. Plantes d'ambdós tàxons colonitzen els marges.

El sector 14 consta d'horta i fruiters varis sobre marjades cuidades que tan sols presenten vegetació herbàcia baix els arbres i, sobretot, als marges. A alguns punts, en els límits entre algunes marjades i el torrent, l'entrada d'espècies higròfiles estoloníferes i d'altres enfiladissos espinescents és constant i, per tant, de difícil control. La nitrofilia ambiental a les marjades no és excessiva, la qual cosa permet la dominància alterna de comunitats graminoides de majors o menors requeriments d'humitat i ombra, com les dels diferents fenassos.

Als marges es desenvolupa un *Polypodium serrati* no gaire divers (com passa a gairebé tot el terme) però esponerós i amb cobertures apreciables de moltes pleurocàrpiques. Aquest conjunt comparteix l'espai amb *Parietarium judaicae* omnipresent a l'horta de Banyalbufar.

El **sector 15** es troba situat al nord-oest del Munreal i es correspon amb una zona d'horta, que es coneix amb el topònim de can Caderner. Aquesta horta s'abastia de

la font de la Vila en les seves darreres estribacions. Les longituds dels paredats oscil·len entre 30 - 50 metres i les alçàries entre 1'20 i 3'20. Són curvilinis amb accessos de rampes laterals i conformats en base a paredats adobats. A l'igual que a altres indres el sistema de canalització es basa en sèquies subterrànies i superficials que distribueixen l'aigua des del safareig cap a les terrasses.

Marjades actualment en ús tot i que el canvi recent de propietaris ha provocat que en els darrers temps s'hagi descuidat molt, invadint-se ràpidament de vegetals oportunistes i altres espècies arvenses de ràpid creixement. Es divideix en un subsector d'horta on la comunitat silvestre és *Amaranto-Chenopodièum* i un d'arbrat de reguiu dominat per les comunitats *Inulo-Oryzopsietum* i *Rubo-Crataegetum*.

A les marjades vora les cases hi són freqüents les plantes ornamentals de flor, com els clavells, *Iris*, geranis (*Pelargonium* sps.), margalideres, bellveures, etc.

El sector 16 i el 17 s'ubiquen a l'indret conegut com sa Vinya Gran, situat entre la carretera 710 i el camí des Cireral i conforma un dels darrers costers que es marjaren aproximadament cap als anys 40. De fet un gran safareig situat a una de les terrasses del sector està datat a l'any 1940 i signat pel mestre Pau Vic.

Les característiques del marjament poc es diferencien de la resta dels marges d'horta que s'han observat fins al moment on destaquen les seves longituds (arribant als 125 m) i les alçàries que assoleixen fins 6'80 m. Un fet a esmentar és l'aparició de sistemes d'accés per rampes entre les marjades que suposava una pèrdua d'espai fèrtil pel conreu.

El sector 16 està conformat per marjades dedicades al conreu d'ametllers amb pastura d'herbàcies davall. La comunitat silvestre és el *Diplotaxietum* que, com a tota l'horta estudiada del municipi, pertany a la variant de substrats humits o argilosos, caracteritzada per l'absència de ravanissa blanca (*Diplotaxis erucoïdes*) i l'abundància de llevamans (*Calendula arvensis*). A alguns punts on més gran és la

nitrofilia hi ha alguns blets, amarants i *Parietaria judaica*. Precisament la darrera espècie anomenada és la que és dominant als murs prospectats.

En el sector 17 algunes de les marjades tenen, a grans trets, el mateix component florístic que l'anterior; altres mostren les variacions que suposa el que hi hagi reg, amb ombres d'horta i fruiters. De fet, també el maneig és diferent i els murs estan molt coberts d'arbusts que conformen també un ambient ideal per les petites espècies del *Polypodièum*.

Si bé florísticament no hi ha diferències notables respecte a altres punts, aquí coincideixen en l'espai els cítrics i una flora herbàcia dominada per vinagrelles, la qual cosa podria ésser motiu abastament pel reconeixement del *Citro-Oxalidèum*. Els nostres dubtes respecte a la idoneïtat d'aquesta consideració estan basades en què les poblacions de vinagrella no es solen disposar amb aquests fruiters a l'horta estudiada del terme, essent lo més freqüent trobar aquesta espècie a terrenys de pastures obertes, sense arbrat.

Sector 1	Litologia: <i>margues, arenisques i conglomerats</i>
Topònim: <i>es Cireral</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>458.83,4393.60</i>	Factors físics de risc: <i>escorrentia</i>
Cota màxima: <i>75 m</i>	Factors humans de risc: <i>progressiu abandonament de l'activitat agrícola</i>
Cota mínima: <i>60 m</i>	
Pendent màxim: <i>50%</i>	
Pendent mínim: <i>40%</i>	
Ús actual: <i>conreu d'horta</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí des Cireral</i>	
Accés extern: <i>camí des Cireral</i>	
Distància a viari: <i>75m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	
Disposició del marjament: <i>paral·lela contínua</i>	
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>	
Litologia del paredat: <i>calcària</i>	
Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i>	
Tipus de coronament: <i>filada de dalt i rasant</i>	
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes, escales i escalons volats</i>	
Hidràulica: <i>4 fonts de mina, sèquies subterrànies, sèquies a peu de paredat, canals verticals i safareigs.</i>	
Construccions associades:	
Singularitats: <i>presència de ressals rocallosos dins el paredat</i>	
Estat de conservació: <i>bo</i>	

Sector 1

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup.marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	2,30	15,5	2,70	35,65	41,85	13	50	15
2	2,40	115,5	2,60	277,2	300,3	12	65	15
3	2,50	115,5	2,60	288,75	300,3	12	50	15
4	2,50	115,5	4	288,75	462	12	60	15

Mostra	Traçat	Paredat	braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	absents	rampa escalonada	bo
2	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	ressalts	rampa escala	bo
3	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	ressalts	escalons volats rampa escaca	bo
4	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	ressalts	rampa	bo

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	4 fonts de mina	safareig	sèquies subterrànies	absent
2	absent	absent	2 sèquies subterrànies, 2 canals verticals i sèquia a peu de paredat	absent
3	absent	safareig	sèquia subterrània, canal vertical i sèquia a peu de paredat	absent
4	absent	safareig	sèquia superficial sobre el coronament i sèquia a peu de paredat	absent

SECTOR 1.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU cítrics, magraners, melicotoners, nisperers, pomeres, pruners.	
CONREU HERBACI bledes, tomàtiques. A les marjades de la vora cebes, pebres i blat de les Índies.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES crisantems, garballons.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES no.	
ROST ÀREA 80º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 40-70	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBACIES 10-30
%ROCA 0	ORIENTACIONS E

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Diplotaxietum erucoidis

MARGES

TERRA ENCLETXES poca.	
CAUSES ESBALDRECS no n'hi ha.	
%ARBUSTS 0	%ROQUES 0

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Eucladio-Adiantetum
Polypodietum serrati
Sibthorpio africanae-Arenarietum balearicae

Sector 2	Litologia: <i>margues i arenisques</i>
Topònim: <i>can Pacarillo-es Cireral</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>458.74-4393.61</i>	Factors físics de risc:
Cota màxima: <i>70m</i>	Factors humans de risc: <i>progressiu</i>
Cota mínima: <i>50m</i>	<i>abandonament de l'activitat agrícola</i>
Pendent màxim: <i>40%</i>	
Pendent mínim: <i>25%</i>	
Ús actual: <i>conreu d'horta</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí des Cireral</i>	
Accés extern: <i>camí des Cireral</i>	
Distància a viari: <i>50m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paralela contínua</i>	
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>	
Litologia del paredat: <i>calcària</i>	
Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i>	
Tipus de coronament: <i>rasant</i>	
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes, escales i escalons volats</i>	
Hidràulica: <i>sistema de reg en base a la font des Cireral (síquies a peu de paredat, síquies subterrànies, canals verticals, piques, safareig)</i>	
Construccions associades: <i>casa</i>	
Singularitats:	
Estat de conservació: <i>bo</i>	

Sector 2

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup..marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	3,70	57,60	13	213,12	748,8	*	50	20
2	2,40	75	8	180	600	*	60	20
3	3,05	75	6,80	228,75	510	15	80	20
4	2,35	75	9,50	176,25	712,5	25	80	20
5	2,90	75	9,10	217,5	682,5	17	60	20

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràulic	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absents	rampa	bo
2	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	reparada	rampa i escala	bo
3	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absents	rampa escalons volats	bo
4	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absents	rampes	bo
5	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	granja aviram	rampes	bo

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	pica	síquia a peu de paredat, síquia superficial que travessa la terrassa	absent
2	absent	absent	síquia subterrània i canal vertical, síquia a peu de paredat	absent
3	absent	absent	canal vertical, síquia a peu de paredat	absent
4	absent	safareig	síquia subterrània i canal vertical, síquia a peu de paredat	absent
5	absent	absent	canal vertical, síquia a peu de paredat	absent

SECTOR 2.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametllers, figueres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES <i>Aloe i Agave</i> a alguns marges.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES sí.	
PASTURES no.	
ROST ÀREA 70º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 20-40	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBACIES 70-100
%ROCA 0	ORIENTACIONS E

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Amarantho-Chenopodietum ambrosioidis
Diplotaxietum erucoidis
Inulo viscosae-Orzopsetium miliaceae

MARGES

TERRA ENCLETXES poca.	
CAUSES ESBALDRECS no n'hi ha.	
%ARBUSTS 0-30	%ROQUES 0

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodietum serrati
Rubo-Crataegetum brevispiniae

Sector 3	Litologia: <i>margues i arenisques</i>
Topònim:	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: 458.65 - 4393.62	Factors físics de risc:
Cota màxima: 70 m	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Cota mínima: 40 m	
Pendent màxim: 50%	
Pendent mínim: 40%	
Ús actual:	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés:	
Accés extern: <i>camí que uneix el nucli amb sa Bassa</i>	
Distància a viari: 25 m	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>para-llela contínua</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>
Litologia del paredat: <i>calcària</i>
Tipus de paredat: <i>irregular poc adobat</i>
Tipus de coronament: <i>rasant</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes, escales, escalons volats</i>
Hidràulica: <i>síquies a peu de marge</i>
Construccions associades: <i>casetones</i>
Singularitats:
Estat de conservació: <i>bo</i>

Horta Baixa 178

Sector 3

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup.marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	3'20	90	14'60	288	1314	23	80	20
2	3'60	75	10'60	270	795	*	*	*
3	3'55	75	6'90	266	517	*	*	*
4	2'90	120	5'80	348	696	17	100	15
5	3'00	24'60	4'00	73'8	98	*	70	20

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	aixopluc dins el paredat	absent	bo
2	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	absent	ramps	bo
3	curvilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	present	absent	escala	bo
4	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	caset	rampa i escalons volats	bo
5	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	safareig	síquia a peu de paredat	absent
2	absent	safareig	absent	absent
3	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
4	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
5	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent

Horta Baixa 179

SECTOR 3

CONREU ARBORI O ARBUSTIU <i>figueres, vinya.</i>	
CONREU HERBACI <i>tomatigueres, remolatxa, blat de les Índies, pebres, cebes, juliver, ciurons.</i>	
ABANDONAMENT CONREU <i>no.</i>	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES <i>Ipomoea, Vinca.</i>	
INCENDIS <i>no.</i>	
LLAURADES <i>sí.</i>	
CREMES CÀRRITX <i>no.</i>	
AIXERMADES <i>sí.</i>	
PASTURES <i>no.</i>	
ROST ÀREA 40-50º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 0	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBÀCIES 20-30
%ROCA 0	ORIENTACIONS N-NNE

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Inulo viscosae-Oryzopsisietum miliaceae

MARGES

TERRA ENCLETXES <i>poca.</i>	
CAUSES ESBALDRECS <i>no n'hi ha.</i>	
%ARBUSTS 0-20	%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati
Rubus-Crataegum brevispinae

Horta Baixa 180

Sector 4

Sector 4	Litologia: <i>margues i arenisques</i>
Topònim:	Morfologia: <i>vessant</i>
Localització: 458.51 - 4393.68	Factors físics de risc:
Cota màxima: 50 m	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Cota mínima: 30 m	
Pendent màxim: 40%	
Pendent mínim: 25%	
Ús actual: <i>abandonament</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí</i>	
Accés extern: <i>camí des Molí o camí de sa Bassa</i>	
Distància a viari: 100 m	
Excursionisme i lleure: <i>relacionat amb la platja</i>	

Disposició del marjament: <i>para-llela contínua</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>
Litologia del paredat: <i>calcària</i>
Tipus de paredat: <i>irregular poc adobat</i>
Tipus de coronament: <i>rasant</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>escales i escalons volats</i>
Hidràulica: <i>safareigs i síquies superficials</i>
Construccions associades: <i>casa en runes</i>
Singularitats:
Estat de conservació: <i>regular</i>

Horta Baixa 181

Sector 4

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup..marge	sup. marjada	Talús (%)	Diam major	Diam menor
1	3'70	78	9'40	288'6	733'2	13	*	*
2	3'40	144'90	21'70	492'6	3144'3	18	60	20
3	3'10	62'50	7'80	193'7	487'5	26	180	20
4	3'50	*	2'40	*	*	17	*	*

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul .	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	absent	escala	bo
2	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	casa en runes	escala	dolent esbaldrecs
3	curvilini	irregular adobat	absent	rasant i filada de dalt	present	capginya	escala i escalons volats	dolent esbaldrecs
4	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	absent	absent	escala	regular

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	safareig	squia superficial a un extrem de la terrassa	absent
2	absent	bassa	squia a peu de paredat	absent
3	absent	safareig	squia a peu de paredat	absent
4	absent	absent	absent	absent

Horta Baixa 182

SECTOR 4

CONREU ARBORI O ARBUSTIU no actualment. Figueres, vinya.	
CONREU HERBACI no. Restes de <i>Panicum miliaceum</i> .	
ABANDONAMENT CONREU sí.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES no actualment.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES ovelles, someres.	
ROST ÀREA 40-50 ⁰	ROST MARJADES 0-10 ⁰
%ARBRES CONREU 0	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS menys del 5	%HERBÀCIES 70-80
%ROCA 0	ORIENTACIONS

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Brachypodium phoenicoidis
Inula viscosa-Orzopsisietum miliaceae

MARGES

TERRA ENCLETXES poca a sí.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS de menys del 5 al 30	%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Eucladio-Adiantetum
Brachypodium phoenicoidis
Parietarietum judaicae
Rubro-Crataegietum brevispiniae

Horta Baixa 183

Sector 5	Litologia: <i>margues i arenisques</i>
Topònim:	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: 458.56 - 4393.54	Factors físics de risc:
Cota màxima: 85 m	Factors humans de risc:
Cota mínima: 70 m	
Pendent màxim: 30%	
Pendent mínim: 25%	
Ús actual: <i>hortalisses i fruiters de reguïu</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí</i>	
Accés extern: <i>camí</i>	
Distància a viari: 25 m	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	
Disposició del marjament: <i>paral·lela contínua</i>	
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>	
Litologia del paredat: <i>calcària</i>	
Tipus de paredat: <i>irregular poc adobat i adobat</i>	
Tipus de coronament: <i>filada de dalt i rasant</i>	
Forma d'accés entre marjades: <i>camí, rampa i escalons volats</i>	
Hidràulica: <i>safareig i squies superficials</i>	
Construccions associades: <i>casetones i aixopluc</i>	
Singularitats: <i>aixopluc per a la bístia</i>	
Estat de conservació: <i>bo</i>	

Horta Baixa 184

Sector 5

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup..marge	sup. marjada	Talús (%)	Diam major	Diam menor
1	3'30	54'30	9'30	179	504'9	15	40	20
2	3'20	68'70	12	219'8	824'4	12	40	20
3	3'90	55'80	10'50	217'6	585'9	*	50	20
4	2'75	59'90	11	164'7	658'9	18	50	20

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul .	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular poc adobat		filada de dalt	present	aixopluc per a la bístia	camí	dolent
2	curvilini	irregular adobat		rasant	present	casetas al paredat	camí	regular
3	rectilini	irregular adobat		filada de dalt	present	casetas	camí rampa	bo
4	curvilini	irregular adobat		rasant	present	absent	escalons volats	bo

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	squia a peu de paredat	absent
2	absent	safareig	squia a peu de paredat	absent
3	absent	safareig	squia a peu de paredat canaleta volada	absent
4	absent	absent	squia a peu de paredat	absent

Horta Baixa 185

SECTOR 5

CONREU ARBORI O ARBUSTIU figueres , pruneres, nisperers, pomeres, llimoneres, vinya.	
CONREU HERBACI carxoferes, herba-sana, pebres, tomàtiques, xiferos.	
ABANDONAMENT CONREU a algunes, però hi ha una molt recent neteja.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES Vinca.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX hi ha cremes recents de rostoll i d'algunes gramínies.	
AIXERMADES no.	
PASTURES no.	
ROST ÀREA 45º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 0 a 20	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBÀCIES 30-50
%ROCA 0	ORIENTACIONS N

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Amarantho-Chenopodietum ambrosioidis

MARGES

TERRA ENCLETXES a redols sí.	
CAUSES ESBALDREGS abandonament.	
%ARBUSTS 0-5	%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Rubo-Crataegetum brevispinae

Horta Baixa 186

Sector 6	Litologia: <i>margues i arenisques</i>
Topònim:	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: 458.51-4393.62	Factors físics de risc:
Cota màxima: 65m	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Cota mínima: 55m	
Pendent màxim: 40%	
Pendent mínim: 30%	
Ús actual: <i>hortalisses i marjades abandonades</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí</i>	
Accés extern: <i>camí de sa Bassa</i>	
Distància a viari: 50 m	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paral-lela contínua</i>	
Traçat dels marges: <i>curvilini i angular</i>	
Litologia del paredat: <i>calcària</i>	
Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i>	
Tipus de coronament: <i>filada de dalt i rasant</i>	
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes</i>	
Hidràulica: <i>canaletes a peu de marge</i>	
Construccions associades: <i>casetona</i>	
Singularitats: <i>marge amb data a la cantonera</i>	
Estat de conservació: <i>bo</i>	

Horta Baixa 187

Sector 6

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	3'20	77'60	16	248'3	1241'6	22	*	*
2	2'90	58	6'80	168'2	394'4	27	70	20
3	4'00	34	6'70	136	227'8	*	50	20
4	3'60	35'30	11'50	127	405'9	15	50	20
5	4'10	61'20	16	250'9	979'2	17	70	20

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini i angular	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	absent	rampa escalonada	bo
2	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	casetona	ramps	bo
3	curvilini i angular	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	absent	rampa	bo
4	rectilini i angular	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	absent	rampa	bo
5	rectilini i angular	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	té data 1814	rampa	bo

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
2	absent	safareig	absent	absent
3	absent	absent	síquia superficial que travessa per un extrem i canal que cau en vertical	absent
4	absent	absent	síquia a peu de paredat i canal en vertical	absent

Horta Baixa 188

5	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
---	--------	--------	-------------------------	--------

SECTOR 6.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU no.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU sí.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES <i>Agave, Aloe, Ipomoea, Pittosporum, Vinca.</i>	
INCENDIS no.	
LLAURADES no.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES no.	
ROST ÀREA 50-60º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU menys del 10	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 10-20	%HERBÀCIES 100
%ROCA 0	ORIENTACIONS ENE

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Amarantho-Chenopodietum ambrosioidis
Brachypodietum phoenicoidis
Diplotaxietum erucoidis

MARGES

TERRA ENCLETXES poca.	
CAUSES ESBALDREGS abandonament.	
%ARBUSTS 0-10	%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Horta Baixa 189

Polypodium serrati
Rubus-Crataegum brevispiniae

Sector 7	Litologia: <i>dolomies, bretxes dolomítiques i lutites</i>
Topònim:	
Localització: 458.25 - 4393.64	Morfologia: <i>vessant</i>
Cota màxima: 50 m	Factors físics de risc:
Cota mínima: 10 m	Factors humans de risc: <i>abandonament i ús residencial</i>
Pendent màxim: 50%	
Pendent mínim: 40%	
Ús actual: <i>abandonament</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí</i>	
Accés extern: <i>camí des Molí</i>	
Distància a viari: 75 m	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paral-lela contínua</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>
Litologia del paredat: <i>silícica</i>
Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i>
Tipus de coronament: <i>filada de dal i rasant</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>camí i rampa</i>
Hidràulica: <i>síquies superficials i subterrànies</i>
Construccions associades: <i>absents</i>
Singularitats: <i>alçàries dels murs i localització a la zona litoral</i>
Estat de conservació: <i>bo</i>

Horta Baixa 190

Horta Baixa 191

Sector 7

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	2'80	50	7'40	140	370	26	*	*
2	5'15	57	12	293'5	684	*	70	15
3	3'50	57	5	199'5	285	26	100	15
4	2'90	53	8'50	153'7	450'5	*	60	10
5	4	53	7'50	212	397'5	*	*	*

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dal	absent	absent	camí	dolent esbaldrec
2	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	cappingina	ramps	bo
3	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	cappingina	rampa	bo
4	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absents	rampa	bo
5	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absents	rampa	dolent esbaldrec

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	absent	absent
2	absent	absent	síquia subterrània	absent
3	absent	absent	síquia a peu de paredat canal vertical i síquia subterrània	absent
4	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
5	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent

Horta Baixa 192

SECTOR 7.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU no a la part inferior; sí a la superior (figueres, ametllers, pruneres, nisperer, raïm).	
CONREU HERBACI no actualment, però restes de cereals.	
ABANDONAMENT CONREU sí.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES <i>Pittosporum, Rosa sps.</i>	
INCENDIS no.	
LLAURADES no.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES no.	
ROST ÀREA 60-70º; dalt 30	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 0; dalt menys del 5	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0-5; dalt 10-20	%HERBACIES 100
%ROCA 0	ORIENTACIONS N

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Amarantho-Chenopodietum ambrosioidis
Arundini- Convolvuletum sepium
Brachypodietum phoenicoidis
Inula viscosae-Oryzopsetium miliaceae

MARGES

TERRA ENCLETXES sí a poca.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament, aigua.	
%ARBUSTS 0-5; dalt 20-30	%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Brachypodietum phoenicoidis
Parietarietum judaicae

Horta Baixa 193

Sector 8	Litologia: <i>margues i arenisques</i>
Topònim:	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: 458.23, 4393.53	Factors físics de risc:
Cota màxima: 65 m	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Cota mínima: 60 m	
Pendent màxim: 40%	
Pendent mínim: 25%	
Ús actual: <i>conreu abandonat</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí</i>	
Accés extern: <i>carretera PM 710</i>	
Distància a viari: 25 m	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	
Disposició del marjament: <i>paral·lela</i>	
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>	
Litologia del paredat:	
Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i>	
Tipus de coronament: <i>rasant i filada de dalt</i>	
Forma d'accés entre marjades: <i>camí, escala</i>	
Hidràulica: <i>síquia a peu de marge, pica, safareig</i>	
Construccions associades: <i>soll en runes</i>	
Singularitats:	
Estat de conservació: <i>bo</i>	

Horta Baixa 194

Sector 8

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	2'45	85'50	6'50	209'5	555'7	20	70	15
2	5'10	83	12'70	423'3	1054	*	60	15

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràulic	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt rasant	present	soll	camí	bo
2	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt rasant	present	cappinga	escala	bo

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	pica	síquia a peu de paredat	absent
2	absent	safareig	síquia a peu de paredat	absent

Horta Baixa 195

SECTOR 8.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU no actual. Figueres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU sí.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES <i>Lonicera biflora, Senecio bicolor.</i>	
INCENDIS no.	
LLAURADES no.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES no.	
ROST ÀREA 40º	ROST MARJADES 0-10º
%ARBRES CONREU 0	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS menys del 5	%HERBÀCIES 100
%ROCA 0	ORIENTACIONS W

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Inulo viscosae-Oryzopsisietum miliaceae

MARGES

TERRA ENCLETXES poca o no.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS 0	%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Parietarietum judaicae

Horta Baixa 196

Sector 9

Sector 9	Litologia: <i>margues i arenisques</i>
Topònim:	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: 458.31, 4393.43	Factors físics de risc:
Cota màxima: 95 m	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Cota mínima: 80 m	
Pendent màxim: 25%	
Pendent mínim: 20%	
Ús actual: <i>abandonament del conreu</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí</i>	
Accés extern: <i>camí</i>	
Distància a viari: 25m	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	
Disposició del marjament: <i>paral·lela contínua</i>	
Traçat dels marges: <i>rectilini i curvilini</i>	
Litologia del paredat: <i>calcària</i>	
Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i>	
Tipus de coronament: <i>filada de dalt i rasant</i>	
Forma d'accés entre marjades: <i>camí, rampes</i>	
Hidràulica: <i>síquies a peu de marge</i>	
Construccions associades: <i>soll i aixopluc</i>	
Singularitats:	
Estat de conservació: <i>bo</i>	

Horta Baixa 197

Sector 9

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup..marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	3,10	44	7,60	136	334,4	19	60	20
2	2,30	33	8,50	76	280,5	26	110	30
3	2,30	24	6,10	55	146,4	35	100	30

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràulic	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	absent	camí	bo
2	rectilini	irregular adobat	absent	rasant	present	soll	ramps	bo
3	rectilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	ressalt aixopluc	rampa	bo

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
2	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
3	absent	absent	absent	absent

Horta Baixa 198

SECTOR 9.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU no.	
CONREU HERBACI mongeteres, tomàtiqüeres.	
ABANDONAMENT CONREU sí a una part de la zona mostrejada.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES <i>Ipomoea</i> .	
INCENDIS no.	
LLAURADES a una part.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES no.	
ROST ÀREA 50º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 0	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBÀCIES 100
%ROCA 0	ORIENTACIONS N

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Amarantho-Chenopodietum ambrosioidis
Diplotaxietum erucoidis

MARGES

TERRA ENCLETXES poca.	
CAUSES ESBALDRECS no n'hi ha.	
%ARBUSTS menys del 5	%ROQUES 0-20

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Parietarietum judaicae
Rubo-Crataegetum brevispiniae

Horta Baixa 199

Sector 10	Litologia: <i>margues i arenisques</i>
Topònim:	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: 458.16-4393.47	Factors físics de risc:
Cota màxima: 110m	Factors humans de risc: <i>abandonament agrícola i ús residencial</i>
Cota mínima: 45m	
Pendent màxim: 75%	
Pendent mínim: 40%	
Ús actual: <i>zones llaurades i zones abandonades</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí</i>	
Accés extern: <i>carretera PM-710</i>	
Distància a viari: 25m	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paral·lela contínua</i>	
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>	
Litologia del paredat: <i>calcària massiva i lloses</i>	
Tipus de paredat: <i>irregular adobat i paredat de lloses</i>	
Tipus de coronament: <i>filada de dalt i rasant</i>	
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes i camí</i>	
Hidràulica: <i>safareigs, siques subterrànies, superficials i piques</i>	
Construccions associades:	
Singularitats:	
Estat de conservació: <i>dolent</i>	

Horta Baixa 200

Sector 10

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup..marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	2'80	41	11	114'8	451	27	50	20
2	3'60	57'50	8'20	207	471'5	12	50	20
3	3'30	64'50	9	212'8	580'5	26	40	20
4	3'20	62'20	6'90	199	429'1	28	50	15
5	3'65	110	6	401'5	660	*	40	15
6	4'80	92	8'50	441'6	782	25	*	*
7	4'70	97'5	9	458'2	877'5	*	*	*
8	3'80	136	3'50	516'8	476	*	130	10
9	3'40	157'5	3'90	535'5	614'2	*	70	15
10	3'75	92'5	5	346'8	462'5	*	*	*
11	3'25	92'5	4	300'6	370	*	40	10

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràulic	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	absent	rampa	regular bombament
2	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	capginya	rampa	dolent esbaldreces
3	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	absent	rampa	dolent esbaldreces
4	curvilini	irregular adobat i trams de lloses	absent	filada de dalt	present	capginya	absent	dolent esbaldreces
5	curvilini	irregular adobat i trams de lloses	absent	filada de dalt	absent	absent	absent	dolent esbaldreces
6	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	capginya	absent	dolent esbaldreces
7	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	absent	rampa	bo

Horta Baixa 201

8	curvilini	irregular adobat i trams de lloses	absent	rasant	present	capginyesi abeurador	rampa	bo
9	curvilini	irregular adobat i trams de lloses	absent	rasant	present	absent	rampa	bo
10	curvilini	irregular adobat i trams de lloses	absent	rasant	absent	absent	camí i ramps	bo
11	curvilini	irregular adobat i trams de lloses	absent	rasant	present	reeixides	rampa	bo

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	safareig	síquia a peu de paredat	absent
2	absent	pica	síquia a peu de paredat i síquia subterrània	absent
3	absent	safareig	absent	absent
4	absent	safareig	absent	absent
5	absent	absent	absent	absent
6	absent	absent	absent	absent
7	absent	absent	síquia a peu de paredat	torrent empedrat
8	absent	absent	síquia a peu de paredat canal vertical i síquia subterrània	absent
9	font de mina	absent	canaleta volada	absent
10	absent	absent	absent	absent
11	absent	absent	síquia a peu de paredat canal vertical i síquies subterrànies	absent

SECTOR 10.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU garrovers, llimoneres, figueres, nisperers, figueres de moro, pruneres, ametllers, pereres.	
CONREU HERBACI patateres.	
ABANDONAMENT CONREU sí, menys els marges de jardins.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES <i>Aloe</i> , <i>Chamaerops</i> , <i>Chrysanthemum</i> , <i>Senecio bicolor</i> .	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí, a algunes marjades.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES someres a algunes marjades.	
ROST ÀREA 70-80 ⁰	ROST MARJADES 0 ⁰
%ARBRES CONREU menys del 10	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0-20	%HERBACIES 100
%ROCA 0	ORIENTACIONS NE

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Brachypodium phoenicoidis
Diplotaxietum erucoidis
Hypochoerido achyrophori-Brachypodium retusi
Inulo viscosae-Oryzopsisietum miliaceae

MARGES

TERRA ENCLETXES poca.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS 0-30	%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Brachypodium phoenicoidis
Parietarietum judaicae
Hypochoerido-Brachypodium retusi
Polypodium serrati
Rubus-Crataegum brevispiniae

Sector 11	Litologia: <i>margues i arenisques</i>
Topònim: <i>can Fura-l'Hospitala</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>458.02-4393.31</i>	Factors físics de risc:
Cota màxima: <i>125m</i>	Factors humans de risc:
Cota mínima: <i>105m</i>	
Pendent màxim: <i>40%</i>	
Pendent mínim: <i>25%</i>	
Ús actual: <i>horta en ús</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés:	
Accés extern: <i>camí</i>	
Distància a viari: <i>25m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paral·lela contínua</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>
Litologia del paredat: <i>calcària</i>
Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i>
Tipus de coronament: <i>filada de dalt i rasant</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes</i>
Hidràulica: <i>safareig, síquies a peu de marge, síquies subterrànies, canals verticals i piques</i>
Construccions associades: <i>casa</i>
Singularitats:
Estat de conservació: <i>bo</i>

Sector 11

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	2,30	54,4	7,40	125,12	402,56	26	65	10
2	1,40	64,60	8	90,44	516,8	14	50	10
3	2,40	51,80	7,40	124,32	383,32	*	50	10
4	2,60	57	12,40	148,2	706,8	*	70	20
5	3,30	55	7	181,5	385	*	50	20
6	2,80	43	8,40	120	361,2	*	50	20

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo
2	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	absent	escala	bo
3	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	absent	rampa	bo
4	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo
5	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo
6	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
2	absent	safareig	síquia a peu de paredat	absent
3	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
4	absent	pica	síquia subterrània i canal vertical	absent
5	absent	pica	síquia subterrània i canal vertical	absent
6	pou	pica	síquia subterrània, canal vertical i síquia a peu de paredat	absent

Horta Baixa 206

SECTOR 11

CONREU ARBORI O ARBUSTIU figueres, figueres de moro, ginjolers, magraners, meicotoners, nisperers, pereres, pomeres, raïm.	
CONREU HERBACI alberginies, alfabaguera, carxofes, cebes, cols, melons, mongetes, patates, pebres, tomàtigsues.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES bambú, garballó, <i>Ipomoea</i> , <i>Limonium sp.</i> , <i>xiprer</i> .	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES no.	
ROST ÀREA 40-50º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 10-40	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS menys del 5	%HERBACIES 20-80
%ROCA 0	ORIENTACIONS W, WNW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Amarantho-Chenopodietum ambrosioidis

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS no n'hi ha.	
%ARBUSTS 0-10	%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Brachypodietum phoenicoidis
Parietarietum judaicae
Polypodietum serrati

Horta Baixa 207

Sector 12 Topònim: <i>can Fura-l'Hospitala</i> Localització: 458-4393.25 Cota màxima: 135m Cota mínima: 125m Pendent màxim: 40% Pendent mínim: 25%	Litologia: <i>margues i arenisques</i> Morfologia: <i>de vessant</i> Factors físics de risc: Factors humans de risc: <i>abandonament i carretera</i>
Ús actual: <i>abandonament</i> Ús anterior: <i>horta</i> Tancament i accés: Accés extern: <i>carretera PM-710</i> Distància a viari: 25m Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	
Disposició del marjament: <i>paral·lela contínua</i> Traçat dels marges: <i>curvilini</i> Litologia del paredat: Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i> Tipus de coronament: <i>rasant i filada de dalt</i> Forma d'accés entre marjades: <i>rampes</i> Hidràulica: <i>síquies superficials</i> Construccions associades: <i>casetones en runes</i> Singularitats: Estat de conservació: <i>dolent</i>	

Horta Baixa 208

Sector 12

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	3,10	86,50	*	268,15	*	*	80	20
2	2,40	86,50	4,40	207,6	380,6	*	50	10
3	3	85	4,70	255	399,5	*	40	10
4	4,40	85	5,90	374	501,5	*	40	10

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	rasant i filada de dalt	present	aixopluc i casetona	rampa	dolent esbaldrecs
2	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	casetona en runes	rampa	dolent esbaldrecs
3	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	ressalt	rampa	dolent esbaldrecs
4	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	absent	rampa	dolent esbaldrecs

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	font de mina	safareig	síquia a peu de paredat	absent
2	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
3	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
4	absent	absent	absent	absent

Horta Baixa 209

SECTOR 12.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametllers.
CONREU HERBACI no.
ABANDONAMENT CONREU sí.
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES sàlvia.
INCENDIS no.
LLAURADES no.
CREMES CÀRRITX no.
AIXERMADES no.
PASTURES ases.
ROST ÀREA 40º
%ARBRES CONREU menys del 20
%ARBUSTS fins a 40
%ROCA -
ROST MARJADES 0º
%ARBRES SILVESTRES 20
%HERBÀCIES 50-80
ORIENTACIONS WNW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Hypochoerido achyrophori-Brachypodietum retusi
Inulo viscosae-Oryzopsisietum miliaceae
Rubo ulmifolii-Crataegetum brevispiniae

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.
CAUSES ESBALDRECS abandonament.
%ARBUSTS 0-40
%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Brachypodietum phoenicoidis
Polypodietum serrati
Rubo-Crataegetum brevispiniae

Horta Baixa 210

Sector 13	Litologia: dolomies, lutites i margues
Topònim: cas Doctor	Morfologia: de vessant
Localització: 457.69-4393.18	Factors físics de risc: lliscaments
Cota màxima: 110m	Factors humans de risc: abandonament
Cota mínima: 85m	
Pendent màxim: 100%	
Pendent mínim: 50%	
Ús actual: abandonament	
Ús anterior: horta	
Tancament i accés: camí	
Accés extern: camí	
Distància a viari: 100m	
Excursionisme i lleure: absent	

Disposició del marjament: paral.lela
Traçat dels marges: curvilini
Litologia del paredat:
Tipus de paredat: irregular adobat
Tipus de coronament: rasant
Forma d'accés entre marjades: rampes i escales
Hidràulica: sèquies subterrànies i canals
Construccions associades: casa en runes
Singularitats:
Estat de conservació: dolent

Horta Baixa 211

Sector 13

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	2,90	124	9	359,6	1116	21	110	10
2	2,80	124	5	347,2	620	21	70	10
3	3	124	5	372	620	*	60	10
4	2,60	100	6,20	260	620	*	70	10

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	casa en runes capginyes	escala	dolent esbaldrecs
2	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	soll	rampa escalonada	dolent esbaldrecs
3	curvilini	irregular adobat	absent	rasant i filada de dalt	present	absent	rampa	dolent esbaldrecs
4	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	absent	absent	dolent esbaldrecs

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	síquia subterrània i canal vertical	absent
2	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
3	absent	pica	síquia subterrània i síquia a peu de paredat	absent
4	absent	absent	absent	absent

Horta Baixa 212

SECTOR 13.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU no. Figueres de moro.
CONREU HERBACI no.
ABANDONAMENT CONREU sí
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES no.
INCENDIS no.
LLAURADES no.
CREMES CÀRRITX no.
AIXERMADES no.
PASTURES no.
ROST ÀREA 60-70º
%ARBRES CONREU 0
%ARBUSTS 20-40
%ROCA 0
ROST MARJADES 0-40º
%ARBRES SILVESTRES 0 a les baixes, 40-80 a les de dalt des camí.
%HERBÀCIES 80-100
ORIENTACIONS WNW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici
Hypochoerido achyrophori-Brachypodietum retusi
Inulo viscosae-Oryzopsisietum miliaceae
Rubo ulmifolii-Crataegetum brevispiniae

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.
CAUSES ESBALDRECS abandonament.
%ARBUSTS 10-70
%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Hypochoerideto-Brachypodietum retusi
Parietarietum judaicae
Rubo-Crataegetum brevispiniae

Horta Baixa 213

Sector 14 Topònim: <i>cas Doctor</i> Localització: <i>457.65-4393.14</i> Cota màxima: <i>125m</i> Cota mínima: <i>90m</i> Pendent màxim: <i>100%</i> Pendent mínim: <i>50%</i>	Litologia: <i>dolomies, lutites i margues</i> Morfologia: <i>de vessant</i> Factors físics de risc: <i>torrent</i> Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Ús actual: <i>horta de fruiters</i> Ús anterior: <i>horta</i> Tancament i accés: <i>camí</i> Accés extern: <i>carretera PM-710</i> Distància a viari: <i>50m</i> Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paral.lela contínua</i> Traçat dels marges: <i>curvilini</i> Litologia del paredat: Tipus de paredat: <i>irregular poc adobat</i> Tipus de coronament: <i>rasant</i> Forma d'accés entre marjades: <i>rampes i escales</i> Hidràulica: <i>torrent canalitzat i empedrat, font de mina, safareig i canals de distribució</i> Construccions associades: Singularitats: <i>grans ressals inclosos en el paredat</i> Estat de conservació: <i>bo</i>
--

Horta Baixa 214

Sector 14

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	3,70	58	5	214,6	290	*	75	20
2	3,80	45	6,80	171	306	*	40	15
3	2,40	54	5	129,6	270	*	40	10
4	2,70	96	4,50	259,2	432	15	50	20
5	2,70	96	4	259,2	384	18	40	10

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	rectilini	irregular poc adobat	absent	rasant encimentada	present	ressalt	rampa encimentada	bo
2	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant encimentada	present	ressalt	rampa encimentada	bo
3	curvilini	irregular adobat	absent	rasant encimentada	present	absent	rampa encimentada i escala	bo
4	curvilini	irregular adobat	absent	rasant encimentada	present	absent	rampa encimentada i escala	dolent esbaldrecs
5	curvilini	irregular adobat	absent	rasant encimentada	present	capinyà	rampa encimentada i escalons volats	regular

Horta Baixa 215

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	absent	torrent canalitzat i empedrat a un extrem
2	absent	absent	absent	torrent canalitzat i empedrat a un extrem
3	absent	absent	absent	torrent canalitzat i empedrat a un extrem
4	absent	absent	absent	torrent canalitzat i empedrat a un extrem
5	absent	pica	canal vertical de teula	torrent canalitzat i empedrat a un extrem

Horta Baixa 216

SECTOR 14.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU llimoneres, figueres, melicotoners, nisperers i pomeres.	
CONREU HERBACI carabasses.	
ABANDONAMENT CONREU no, excepte a alguns trocets.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES sí.	
PASTURES no.	
ROST ÀREA 40-50º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 40 a 70	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBACIES 60-70
%ROCA -	ORIENTACIONS NE,NNE

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Arundini- Convolvuletum sepium
Brachypodietum phoenicoidis
Hypochoerido achyrophori-Brachypodietum retusi
Rubo ulmifolii-Crataegetum brevispinae

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS aigua.	
%ARBUSTS 0-30	%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Brachypodietum phoenicoidis
Parietarietum judaicae
Polypodietum serrati
Rubo-Crataegetum brevispinae

Horta Baixa 217

Sector 15	Litologia: <i>dolomies i lutites</i>
Topònim: <i>Can Caderner</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>457.52-4393.12</i>	Factors físics de risc: <i>pendent</i>
Cota màxima: <i>160 m</i>	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Cota mínima: <i>130 m</i>	
Pendent màxim: <i>200%</i>	
Pendent mínim: <i>50%</i>	
Ús actual: <i>abandonament</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí particular</i>	
Accés extern: <i>crt. 710 Andratx-Pollença</i>	
Distància a viari: <i>25m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paral.lela contínua</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>
Litologia del paredat: <i>calcària</i>
Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i>
Tipus de coronament: <i>rasant</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes</i>
Hidràulica: <i>sistema de reg de la font de la Vila (safareig, píques, síquies subterrànies, síquies superficials, canals verticals)</i>
Construccions associades: <i>casa i soll</i>
Singularitats:
Estat de conservació: <i>bo, encara que alguns presenten esbaldregaments</i>

Horta Baixa 218

Sector 15

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	1,20	50	15,50	60	775	12	*	*
2	1,20	51	8,90	61,2	453,9	8	40	15
3	1,80	30	7	54	210	5	30	10
4	2,90	41	15,60	118,9	639,6	21	30	10
5	2,70	41	4,10	110,7	168,1	15	50	10
6	3,20	42	6	134,4	252	*	40	10
7	3,20	45	5,20	144	234	*	50	10

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	soll	rampa	bo
2	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo
3	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	absent	rampa	bo
4	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	casa	rampa	bo
5	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	ressalt	rampa	regular
6	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	casa	rampa	regular
7	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	absent	rampa	regular

Horta Baixa 219

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzament	Distribució	Torrents
1	absent	pica	síquia subterrània	absent
2	absent	pica	síquia superficial a un extrem, síquia subterrània i síquia a peu de paredat	absent
3	absent	absent	absent	absent
4	absent	safareig, pica	síquia superficial transversal a la terrassa, síquia a peu de paredat, canal vertical	absent
5	absent	absent	absent	absent
6	absent	pica	síquia subterrània i canal vertical	absent
7	absent	absent	absent	absent

Horta Baixa 220

SECTOR 15

CONREU ARBORI O ARBUSTIU cítrics, figueres i figueres de moro, magranes, nisperers, pomeres, pruneres.	
CONREU HERBACI bledes, carabasses, cebes, cols, faves, patates i tomàtigs.	
ABANDONAMENT CONREU regular.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES bellveures, clavells, geranis, lliris, margalideres, <i>Mathiola sp.</i>	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES no.	
ROST ÀREA 200	ROST MARJADES 00
%ARBRES CONREU 0 i 50-70	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBACIES 90-100
%ROCA 0	ORIENTACIONS NW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Amarantho-Chenopodietum ambrosioidis
Inulo viscosae-Oryzopstietum miliaceae

MARGES

TERRA ENCLTXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS no n'hi ha.	
%ARBUSTS 0 i 10-30	%ROQUES 0 i menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Parietarietum judaicae
Rubo-Crataegetum brevispiniae

Horta Baixa 221

Sector 16	Litologia: <i>margues, arenisques i conglomerats</i>
Topònim: <i>sa Vinya Gran</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>458.80-4393.46</i>	Factors físics de risc:
Cota màxima: <i>105m</i>	Factors humans de risc:
Cota mínima: <i>85m</i>	
Pendent màxim: <i>40%</i>	
Pendent mínim: <i>25%</i>	
Ús actual: <i>horta en ús i arbrat de secà (ametllers)</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí empedrat</i>	
Accés extern: <i>carretera PM-710 i camí des Círenal</i>	
Distància a viari: <i>75m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paralela contínua</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>
Litologia del paredat: <i>calcària</i>
Tipus de paredat: <i>irregular poc adobat</i>
Tipus de coronament: <i>rasant i filada de dalt</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes i escales</i>
Hidràulica: <i>safareig, síquies superficials i subterrànies, canals verticals i piques</i>
Construccions associades:
Singularitats:
Estat de conservació: <i>bo</i>

Sector 16

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	2,95	125	10,60	368,75	1325	17	50	10
2	2,20	100	8,60	220	860	18	50	15
3	3,20	91	20	291,2	1820	*	45	15
4	2,60	91	8,80	236,6	800,8	*	85	10
5	2,45	95	8,50	232,75	807,5	*	70	15

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo
2	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant filada de dalt	present	caginya	rampa	bo
3	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	ressalts	rampa i escalonada	bo
4	curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	caginya	rampa i escala	bo
5	curvilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	present	absent	rampa i escalonada	bo

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	síquia subterrània, canal vertical de teula, síquia a peu de paredat	absent
2	absent	absent	síquia subterrània, canal vertical de teula, síquia a peu de paredat	absent
3	absent	pica	síquia superficial sobre coronament, síquia subterrània, canal vertical de teula, síquia a peu de paredat	absent
4	absent	pica	síquia superficial sobre coronament, síquia superficial transversal a la terrassa, síquia subterrània, canal vertical de teula, síquia a peu de paredat	absent
5	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent

SECTOR 16

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametllers, figueres, garrovers i oliveres.	
CONREU HERBACI pastures.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES bambú i garballons.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES sí.	
PASTURES ovelles.	
ROST ÀREA 60-70 ^o	ROST MARJADES 0-10 ^o
%ARBRES CONREU 50-60	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBACIES 100
%ROCA 0	ORIENTACIONS NW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Amarantho-Chenopodietum ambrosioidis
Diplotaxietum erucoidis

MARGES

TERRA ENCLTXES no o poca.	
CAUSES ESBALDRECS no n'hi ha.	
%ARBUSTS 0	%ROQUES 0

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Parietarietum judaicae

Sector 17	Litologia: <i>margues, arenisques i conglomerats</i>
Topònim:	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>458.88-4393.47</i>	Factors físics de risc:
Cota màxima: <i>115m</i>	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Cota mínima: <i>95m</i>	
Pendent màxim: <i>50%</i>	
Pendent mínim: <i>30%</i>	
Ús actual: <i>abandonament</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí empedrat</i>	
Accés extern: <i>carretera PM-710 i camí des Círenal</i>	
Distància a viari: <i>50m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	
Disposició del marjament: <i>paral·lela contínua</i>	
Traçat dels marges: <i>rectilini amb extrem curvilini</i>	
Litologia del paredat: <i>calcària</i>	
Tipus de paredat: <i>irregular poc adobat i adobat</i>	
Tipus de coronament: <i>rasant</i>	
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes</i>	
Hidràulica: <i>safareig, síquies subterrànies i superficials, piques</i>	
Construccions associades:	
Singularitats:	
Estat de conservació: <i>bo</i>	

Horta Baixa 226

Sector 17

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	6,80	54,1	11,30	367,88	611,33	*	80	20
2	5	48,5	9	242,5	436,5	*	80	20
3	2,10	31,30	9,5	65,73	297,35	9	80	20
4	5,80	41	9,40	237,8	385,4	*	70	30

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	rectilini amb extrem curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo
2	rectilini amb extrem curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo
3	rectilini amb extrem curvilini	irregular poc adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo
4	rectilini amb extrem curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo

Horta Baixa 227

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
2	absent	pica	síquia a peu de paredat	absent
3	absent	safareig sobre la terrassa	síquia subterrània, canal vertical de teula, síquia a peu de paredat	absent
4	absent	safareig adosat a marge	absent	absent

Horta Baixa 228

SECTOR 17.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametllers, cítrics, pereres i pomeres.	
CONREU HERBACI cebes, cols, maduixes, patates, pebres, tomàtigaes.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES narcisos, roses.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sf.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES actualment no.	
ROST ÀREA 60-70º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 20-70	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBACIES 60-100
%ROCA 0	ORIENTACIONS NW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Amarantho-Chenopodietum ambrosioidis
Citro-Oxalidetum
Diplotaxietum erucoidis

MARGES

TERRA ENCLETXES poca.	
CAUSES ESBALDRECS no n'hi ha.	
%ARBUSTS menys del 10	%ROQUES 0

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Parietarietum judaicae
Polypodietum serrati

Horta Baixa 229

TAXONS	MARIJADES	MARGES
Adiantum capillus-veneris		1,4
Allium sp.	4,7,13	4,6,8,10,11
A. triquetrum		17
Amaranthus blitoides	6,10,11,14,17	
A. blitum	1,2,3,8,11,15	
A. graecizans	3,5	
A. hybridus	2,3,6,8,9,10,11,15,16	
A. muricatus	2,7,8,15	
A. viridis	8	
Ampelodesmos mauritanica	6,8,12,13	13,14
Anagallis arvensis	1,2,3,16	3
Anthyllus cytosoides	13	
Arisarum vulgare	1,2,3,7,10,12,13,14,15,16,17	1,2,3,7,10,12,13,14,15,16,17
Arum italicum	1,16,17	1
Arundo donax	3,4,7,14	7
Asparagus acutifolius	1,4,5,6,7,10,11,12,13,14,15,16,17	3,4,7,10,11,12,13,15,17
A. stipularis	2,6,7,8,12,13,15	1,2,4,6,10,11,12,13,14,15
Asplenium ceterach		10
A. trichomanes		1
Asphodelus fistulosus	10	
A. microcarpus	12,16	
Atriplex hastata	5,7	7
Avena sp.	2,4,6,7,8,10,11,16,17	3,9
B. vulgaris	4,5,6,7,8,10,11,13,15,16	5,7,8
Brachypodium phoenic.	4,6,7,10	3,4,5,6,7,10,14
B. retusum	8,10,13	2,8,10,11,12,13,14,15
B. sylvaticum	11,14,15	11,14
Bromus sp.	1,2,4,5,8,10,13,14,16,17	2,5,14
Calamintha sylvatica	14	
Calendula arvensis	2,5,6,11,12,16,17	17
Carlina corymbosa	8	
C. ruber	6,9	6,9,16
Chamaerops humilis	3,4,5,8,11,12,13,14,16	12
Chenopodium album	1,2,3,5,6,7,8,9,10,11,12,14,15,16,17	17
Ch. murale	5	
Ch. vulvaria	3,6,9,10,14,15,16,17	17
Chondrilla juncea	11	
Cichorium intybus	4	
Cl. pyxidata		11
Clematis flammula	12,13	6,7,10,12,13,14,15
C. cirrhosa		1,2,7,11
Collema sp.	6	1,2,3,4,12,16
Convolvulus althaeoides	12,15,16,17	15,16
C. arvensis	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,17	2,7,8,11
Conyza bonariensis	10,11,14,15,16	
Chritimum maritimum	7	7,10,14
Cynodon dactylon	5,6,10	
Cyperus rotundus	2,3,5,6,7,9,10,11,12,14,15,17	

Dactylis glomerata	2,4,5,6,7,10,12,13,14	4,7,10,13,14
Daucus carota L.	8,10	
Desmazeria rigida	1,2,13,14	1,5,17
Digitaria sanguinalis	9,11,15	
Dittrichia viscosa	4,6,7,8,10,12,13,15,16	6,8,12,14
Echium sp.	10	11
Equisetum ramosissimum	1,4,14	1,4,14
Erodium chium	3,5,6,7,8,9,11,13,14,15,16	7,9,14
Erodium moschatum	16	
Eruca sativa	10	
Euphorbia dendroides		15
E. peplus	1,2,3,9,11,12,14,16,17	
Foeniculum vulgare	1,3,4,6,7,8,10,13,14,15,16,17	
Fumaria parviflora	10	
Fumaria sp.	1,14,15,17	7,17
Galactites tomentosa	13	13
Galium aparine	15,16,17	
Geranium purpureum		16
Geranium rotundifolium	1,4,6,9,10,12,13,14,15,16,17	4,11,12,14,16,17
Geranium sp.		5
Graminia sp.	16,17	
Hedera helix		2,3,4,5,6,9,10,17
Heliotropium europaeum	10,11,16	
Homalothecium sericeum		1,12
Hordeum murinum	4	
Inula crithmoides	7	7
Lagurus ovatus	16,17	
Lamium amplexicaule	9	
Lavatera cretica	10,14	
Leontodon taraxacoides	8	
Lepraria latebrarum		1,2,4,5,10,14
Limonium sp.	7	
Lolium sp.	2,11	
Lonicera implexa		12,13
Lotus orithopodioides	2,6,13	
Lumularia cruciata		1
Malvácies sps.	9,16,17	
Medicago sp.	12,16	
Melilotus sp.	6,13,16,17	
Mentha pulegium	12	
Mysopates orontium	15	
Olea europaea	4,12,13	
Oxyris alba		12,17
Oxalis pes-caprae	16,17	16,17
Oxalis latifolia	4	
Pallenis spinosa	4,8,13	
Papaver dubium	15	
P. hybridum	15	
P. rhoeas	2,3,7,8,10,15	

Parietaria judaica	2,3,4,5,8,10,13,14,15,16,17	3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17
Pellia fabroniana		7
Phagnalon rupestre	13	1,11,12
Ph. saxatile		9
Ph. sordidum		16
Phalaris sp.	5	
Phragmites communis	7	
Pinus halepensis	13	13
Piptatherum miliaceum	1,2,3,4,5,6,8,10,11,12,13,14,15,16,17	3,4,5,12,13,14,16,17
Pistacia lentiscus	13	16
Plantago lanceolata		11
Poa annua	17	
Polygonum aviculare	2,5,6,15	
Polypodium cambricum		2,3,4,6,10,11,12,14,15,16,17
Portulaca oleracea	1,2,3,5,9,10,11,14	
Potentilla reptans	3,4,6,7	4,7
Psoralea bituminosa	12,13	11,12
Rapistrum rugosum	4	
Reichardia picroides	8,13,16	6,11
Reseda lutea	10	
Rhamnus alaternus	4,8,11,12,13,15	4,10,12,14,16
R. peregrina	1,2,3,4,6,7,8,10,12,13,14,15,17	1,2,3,5,6,8,9,10,11,12,13,14,15,17
Rubus ulmifolius	4,6,8,10,12,13,15	3,4,5,6,10,11,12,13,14,15
Rumex crispus	8,10	
R. pulcher	4,8,12,16,17	
Ruta chalepensis	13	
Samolus valerandii	4	
Sangisorba minor		10
Sedum dasyphyllum		10
S. sediforme		6,10,11,12,15
Senecio vulgaris	1,9,14,16,17	17
Seriola aetnensis	4	4
Setaria verticillata	1,2,4,5,9,11,14,15	
S. verticilliformis	15	
Sibthorpia africana		1
S. vulgaris	6,7,8,10	7,15
Sisymbrium erysimoides	8,15	
S. officinale	16,17	
Smilax aspera var. aspera	2,10,13	2,3,4,5,6,7,8,10,12,13,15,16,17
Solanum nigrum	1,10,14,15,17	
Sonchus oleraceus	2,3,9,10,15,16,17	
S. tenerrimus	1,2,3,4,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17	1,2,3,4,5,6,7,9,11,12,14,15,16,17
Sorghum halepense	9	
Spergularia rubra	7	
Stellaria media	9	
Thypha angustifolia	4	
Torilis sp.	10,15,16	
Tribulus terrestris	3,5,6,11	

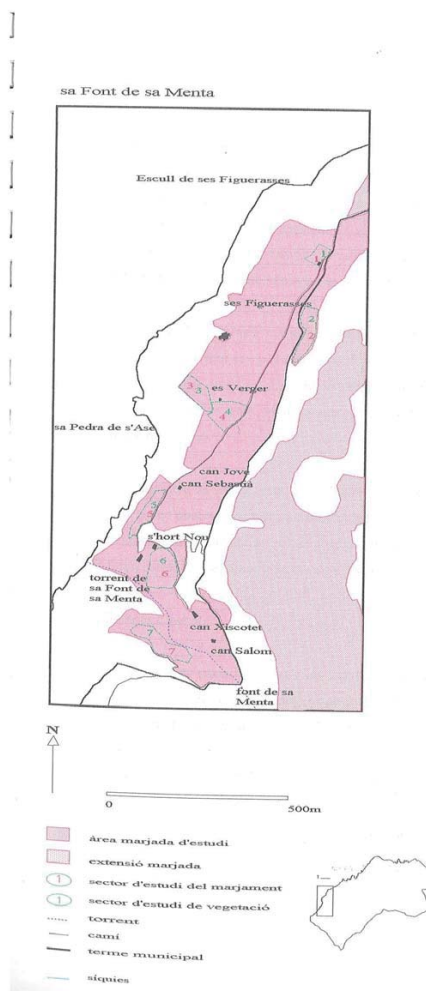
Umbilicus horizontalis		1,2,3,4,5,6,10,11,12,14,15,16,17
Urtica membranacea	1,2,9,15,16,17	2
Verbena officinalis	10	
Vinca diformis	3	5
molises acrocarpiques	16	1,5,6,10,11,12,14,17
molises plerocarpiques		11,12,14,17

ÀREA: FONT DE SA MENTA

Àrea: font de sa Menta	Litologia: margues, arenisques, dolomies i lutites roges
Localització: 457-4392.5	Morfologia: de vessant
Cota màxima: 225m	Precipitació total anual: 560mm
Cota mínima: 50m	Precipitació mitjana del mes més plujós: 90mm
Pendent màxim: 100%	Temperatura mínima mitjana del mes més fred: 4°C
Pendent mínim: 15%	Temperatura màxima mitjana del mes més calent: 23°C

Tipus de propietat: privada
Tipus de residència: permanent i secundàries
Tipus de construcció: cases de possessió i vivendes de segona residència
Tancament i accés: xarxa de camins
Accés extern: crta. 710 Andrats-Pollença
Excursionisme i lleure: zona d'esbarjo de sa Font de sa Menta
Ús actual: superfície conreada d'horta i algunes extensions marjades abandonades
Ús anterior: conreu d'horta
Nº d'espècies a les marjades: 72
Nº d'espècies als marges: 60
Índex Jaccard: 0,31; 0,21; 0,17; 0,18; 0,13; 0,15; 0,21
Riquesa florística (Nº d'espècies total de l'àrea): 94
Nº d'endemismes: 1
Espècies o comunitats ressenyables (dominants o molt rares): <i>Euphorbietum dendroidis</i> .
Interès botànic: baix.
Observacions:

Font de sa Menta 234

Descripció de l'àrea

L'àrea d'estudi anomenada de la font de sa Menta està constituïda pels camps marjats compresos entre sa Torreta i els lligats al torrent de sa font de sa Menta. La gran majoria d'ells es dedicaven al conreu d'horta, si bé dins l'àrea, per afinitat geogràfica, s'hi inclouen extensions de secà localitzades al peu dels penyals que les separen físicament dels camps marjats de Planícia i es Rafals. L'àrea presenta 276.300 m² de superfície marjada i se n'ha mostrejat el 12 %.

La majoria de l'extensió marjada de l'àrea es dedicava a horta, la qual s'abastia de dues fonts, la font de sa Menta i la font de can Fura, essent la primera la que alimentava una major extensió de marjades. Actualment conviuen petites extensions encara conreades amb grans zones abandonades i d'altres associades a usos residencials.

El marjament de tota aquesta contrada presenta diversos graus de conservació, de fet s'hi poden observar indrets en un excel·lent estat de conservació i en ús (es Verger, vessant oriental del torrent de sa font de sa Menta), i d'altres on la degradació és força palesa (coster entre sa Pedra de s'Ass i s'Hort Nou).

Sectors d'estudi

El sector 1 es troba localitzat a les immediacions de la torre de ses Ànimes i està conformat per un seguit de marges que antigament es dedicaven a horta. Actualment el conreu resta abandonat i sols hi romanen alguns arbres fruitals. L'aigua que abastia l'hort provenia de la font de sa Menta i aquesta és la causa de que encara restin vestigis de la infraestructura per a la reconducció de l'aigua.

Les alçàries i les amplàries tenen mesures constants (al voltant dels 3 metres les primeres i dels 4 metres les segones). Són les longituds les que presenten mesures més oscil·lants que responen a l'adaptació al límit de propietat.

Aquesta àrea marjada, després d'haver estat abandonada, s'ha començat a rehabilitar per al conreu, sobretot mitjançant tasques d'aixernada. La comunitat vegetal que s'havia instal·lat entre i als peus dels fruiters és una mescla de flora arvense amb espècies molt marcades per la nitrofilia o el caràcter costaner. A redols on la humitat del medi és suficient s'hi desenvolupa un *Brachypodium phoenicoides*. Unes marjades més avall la pastura d'ases i la invasió de la vegetació circumdant (*Euphorbia dendroidea*) li dona un altre aspecte, amb menys herbàcies i més importància de arbusts punxosos i lletreres.

Els marges estan molt coberts per arbusts enfiladissos i és també ressenyable l'abundància d'una planta tan necessitada de la proximitat de la mar com és el fonoll marí (*Chritum maritimum*).

El **sector 2** correspon a un indret de conreu de secà, (restes d'arbrat: ametllers i garrovers) avui molt abandonat i dedicat a pastura, i que s'ha vist afectat pel traçat de la carretera. Constituïa una sèrie de marges de traçat curvilini que s'adaptaven al terreny i assoleixen una planta convexa.

Les restes que encara hi romanen ens reflecteixen murs de gran longitud, amb paredats adobats i de pedres molt regulars i petites, entre 20-30 cms, encara que en alguns trams s'inclouen grans ressals rocallosos. Les terrasses que es conformaven tenen poca amplària i s'accedia a elles mitjançant rampes i algunes escales.

El principal factor de risc que trobam al sector, llevat de l'abandonament que és considerable, és la situació davall d'un penyal i exposat a la caiguda de blocs i als esllavissaments.

Avui dia l'estat d'abandonament ha provocat l'entrada de pins, càrrix i mates i el que s'instal·lés majoritàriament la comunitat de lletrera arbustiva. La forta pressió de les cabres manté una molt baixa diversitat.

El **sector 3 i 4** formen part d'un coster conegut com es Verger que esdevé un indret singular per les característiques del seu marjament. La part inferior d'aquest coster

Font de sa Menta 237

(sector 3) està conformada per 7 marjades disposades de forma paral·lela contínua que esdevenen importants per les dimensions altitudinals dels murs (fins a 4 metres) i per esser l'únic indret trobat al terme on s'aprecia el braó com a element constructiu. Cal esmentar que aquest darrer té una alçària sobre el nivell de la terrassa d'entre 55 i 95 cm. Tenen un paredat acurat on s'integren elements d'accés (rampes i escales) i també ressals rocallosos. Era un indret dedicat al conreu de reguiu on encara hi resten les canals verticals de teula en bon estat.

A la fotografia pot observar-se el sector 3 i resta ben palesa la presència de braó en els murs.

Aquestes marjades d'es Verger, orientades a l'W, estan actualment dedicades a la pastura i les quals, a excepció de la collita de garroves, no s'aprofiten directament per conrear a pesar del bon terreny, reg i amples superfícies aprofitables. La flora és escassa i resten només espècies no mengívols que es podrien enquadrar en *Inulo-Oryzopsisium*, malgrat l'aspecte no sigui el d'aquesta associació, caracteritzada per espècies altes com les dues que li donen nom. Els cards i els ulls de bou (*Pallenis spinosa*) són el que més destaca entre la baixa catifa de gramínies;

Font de sa Menta 238

l'esparraguera d'ombra i l'aritja són espècies principals als trams baix la coberta dels garrovers.

Respecte als marges, molt poc colonitzats, no es pot parlar de comunitats pròpiament dites que puguin ser reconegudes amb una categoria i nom fitosociològic.

La part superior d'aquest coster correspon també a marjades de reguiu que es troben en bon estat de conservació, la singularitat de les quals radica en la planta dels marges (còncaus), el tipus de paredat (bastit en pedres de grans dimensions - 100, 110, 90 cm-), l'excel·lent estat de conservació i les alçàries (arribant a 4,25m).

Pot observar-se a la fotografia el sistema de canals verticals de teula per distribuir l'aigua entre les marjades.

Font de sa Menta 239

Aquestes marjades, orientades a l'WSW, a la part baixa tenen les mateixes característiques respecte als vegetals que en el sector 3, si bé una major cobertura dels marges (inclús amb arbres i arbusts grans) permeten que la flora sigui més rica. A les marjades l'associació més comú és *Inulo-Oryzopsisium*.

Els marges són, com abans comentàvem, rics en cobertura i diversitat florística. Hi reconeixem taques de *Brachypodium phoenicoides* vora les canalitzacions, *Parietarium judaicae*, *Polypodium serrati* (la més esponerosa i abundant de totes) i restes d'arbusts i arbres del *Clematidi-Quercetum* i d'*Euphorbietum dendroidea* (que s'estenen a les rodalies).

A la part alta del sector les marjades es tanquen per evitar l'entrada del bestiar i es dediquen al conreu d'horta, fruiters i vinya. Florísticament parlant les diferències més importants respecte a la part baixa de l'espai marjat estan en una cobertura molt menor (forçada per les llaurades recents), a la presència més o menys discreta de les plantes dels murs a la base d'aquests i en els afloraments rocallosos i als redols on les espècies conformen un *Diplotaxietum* amb llevamans i alguns quenopodis.

Font de sa Menta 240

El **sector 5**, situat entre els 50 i 85 m sobre el nivell de la mar en el coster comprès entre can Sebastià i can Cerdà, actualment és la resta marginal d'una àrea marjada. Les marjades es troben invadides de vegetació i mostren un elevat estat de degradació.

Un dels trets constructius que es pot esmentar és la construcció del paredat amb alternància de pedres calcàries i silícies. Els murs arriben a assolir alçàries

considerables de fins a 3,60 metres.

També cal fer referència a la presència d'elements d'emmagatzament i conducció de l'aigua i un sistema d'accessos en base a escalons voltats i rampes.

Aquestes marjades, molt abandonades des de ja fa anys, han quedat cobertes de la vegetació silvestre de la zona (*Euphorbietum dendoidis* i *Clematidi-Quercetum* quan hi ha coberta d'alzines). Els pins són també abundosos i els arbusts assoleixen tamanyos respectables, tenint el paper principal les superfícies de càrritx baix la coberta arbòria aclarida. Queden alguns fruiters vells o morts prop del safareig i de les restes de les canalitzacions. Malgrat la proximitat de la mar (les marjades

Font de sa Menta 241

arriben fins als penyasegats) la seva influència a la flora de les marjades no es nota gaire.

Als marges s'hi desenvolupa un *Polypodietum* molt empobrit i aclarit, amb poques criptògames d'interès. Cal destacar, no obstant, les comunitats líquèniques d'alguns indrets dels marges, compostes per líquens silícioles.

El **sector 6** es correspon amb un paratge més cuidat de marjades que envolten les cases de s'Hort Nou, contrada situada en el vessant oriental del torrent de sa Font de sa Menta. Com en el sector anterior, presenta com a característica constructiva a esmentar la inclusió de materials silícies en el paredat.

Sobre les terrasses es conrea una mescla d'espècies ornamentals, espècies herbàcies d'horta i arbres fruiters.

L'ús diferent de les marjades pel que al conreu es refereix, tractant-se en particular del reguiu i de les llaurades, fa que a la finca tant es trobi *Inulo-Oryzopsietum*, la comunitat de blets (*Amarantho-Chenopodietum*), bardissa (*Rubo-Crataegietum*) o avançades de la garriga de xiprell (*Anthyllido-Teucrietum*).

La flora dels marges es relaciona directament amb la de la marjades corresponents de tal forma que és corrent que hi trobem espècies de garriga. De totes maneres, com a comunitats pròpies ben establertes s'hi veuen l'associació presidida per les falgueres (*Polypodietum serrati*, aquí molt reduït i poc divers) i la nitròfila *Parietarietum judaicae*.

El **sector 7**, situat al vessant occidental del torrent de sa Font de sa Menta, formava part de la possessió de Planícia i actualment es troba en estat d'abandonament i en fase de degradació, si bé alguna marjada presenta símptomes d'ús. Els marges segueixen una disposició paral·lela en ziga-zaga amb accés per un camí empedrat. Aquests murs presenten una tècnica d'adobament de la pedra poc acurada i assoleixen alçàries entre 2 i 4 metres.

Font de sa Menta 242

Les marjades orientades al N d'aquesta àrea són les més abandonades, presentant una cobertura de vegetals silvestres important. Els marges estan coberts d'arbusts i lianes i alguns arbres i arbusts han invadit les marjades no utilitzades. Els conreus de l'àrea són molt variats i propis d'horta. Entre els arbres conreats destaquen els fruiters (pruneres, pomeres, llimoneres, figueres, etc.). Estan presents petits redols de vinya i molta d'horta de plantes poc o gens llenyoses (tomatigueres, carabaceres, bledes, etc.). Hi ha també marges dedicats a conreus de cereals i herbàcies de pastura.

Les zones veïnes suporten una vegetació de garriga amb pinar, de vegades mesclat amb alzines.

Font de sa Menta 243

Sector 1	Litologia: <i>dolomies, bretxes dolomítiques i lutites</i>
Topònim: <i>sa Torreta</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>457.18-4392.66</i>	Factors físics de risc: <i>pendent</i>
Cota màxima: <i>160m</i>	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Cota mínima: <i>135m</i>	
Pendent màxim: <i>100%</i>	
Pendent mínim: <i>50%</i>	
Ús actual: <i>marjades amb fruiters de reguiu i zones d'abandonament</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí</i>	
Accés extern: <i>camí</i>	
Distància a viari: <i>50m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paral·lela contínua</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>
Litologia del paredat:
Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i>
Tipus de coronament: <i>rasant</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes i escales</i>
Hidràulica: <i>torrent canalitzat i canaletes</i>
Construccions associades: <i>casa i dependències per a animals</i>
Singularitats:
Estat de conservació: <i>dolent</i>

Font de sa Menta 244

Sector 1

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diam major	Diam menor
1	3,20	67,60	4	216,32	270,4	19	40	10
2	3,10	30	3,50	93	105	*	40	10
3	3,60	25	3,40	90	85	22	40	10
4	3,40	60	3	204	180	*	40	10
5	3,70	24	3,90	88,8	93,6	*	40	10

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	angular	irregular adobat	absent	rasant	present	soll	rampa	bo
2	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	dolent esbaldrecs
3	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	absent	rampa	dolent esbaldrecs
4	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	dolent esbaldrecs
5	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	regular bombaments

Mostra	Extracció	Recol·lida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	siquia superficial sobre la terrassa	torrent canalitzat a un extrem
2	absent	absent	canal vertical	torrent canalitzat a un extrem
3	absent	absent	absent	absent
4	absent	absent	siquia a peu de paredat	absent
5	absent	absent	canal vertical	absent

Font de sa Menta 245

SECTOR 1.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU	figueres, pruneres, raim, pomeres.
CONREU HERBACI	no actualment.
ABANDONAMENT CONREU	quasi be sf.
INCENDIS	no.
LLAURADES	ara no.
CREMES CÀRRITX	no.
AIXERMADES	no.
PASTURES	someres.
ROST ÀREA 60º	ROST MARJADES 0-10º
%ARBRES CONREU 10-20	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 10-20	%HERBÀCIES 90-100
%ROCA 0	ORIENTACIONS

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Euphorbiaetum dendroidis
Brachypodietum phoenicoidis
Asphodelo fistulosi-Hordeetum leporini

MARGES

TERRA ENCLETXES	sf.
CAUSES ESBALDRECS	abandonament.
%ARBUSTS 10-20	%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Saxifrageto-Sedetum stellati
Sibthorpio africanae-Arenarietum balearicae
Rubo-Crataegetum brevispiniae

Font de sa Menta 246

<p>Sector 2</p> <p>Topònim: <i>sa Torreta</i></p> <p>Localització: <i>457.21-4392.89</i></p> <p>Cota màxima: <i>200m</i></p> <p>Cota mínima: <i>170m</i></p> <p>Pendent màxim: <i>100%</i></p> <p>Pendent mínim: <i>50%</i></p> <p>Ús actual: <i>abandonament</i></p> <p>Ús anterior: <i>arbrat de secà</i></p> <p>Tancament i accés: <i>sense tancar</i></p> <p>Accés extern: <i>carretera PM-710</i></p> <p>Distància a viari: <i>25m</i></p> <p>Excursionisme i lleure: <i>absent</i></p>	<p>Litologia: <i>margues, limolites, arenisques i conglomerats</i></p> <p>Morfologia: <i>de vessant</i></p> <p>Factors físics de risc: <i>pendent</i></p> <p>Factors humans de risc: <i>abandonament</i></p>
<p>Disposició del marjament: <i>paral·lela en ziga-zaga</i></p> <p>Traçat dels marges: <i>curvilini</i></p> <p>Litologia del paredat: <i>calcària</i></p> <p>Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i></p> <p>Tipus de coronament: <i>filada de dalt i rasant</i></p> <p>Forma d'accés entre marjades: <i>rampes i escales</i></p> <p>Hidràulica: <i>absent</i></p> <p>Construccions associades: <i>casetes</i></p> <p>Singularitats:</p> <p>Estat de conservació: <i>dolent</i></p>	

Sector 2

Font de sa Menta 247

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diam major	Diam menor
1	3,40	*	2,60	*	*	*	*	*
2	2,40	*	4	*	*	*	*	*
3	2,50	*	3,5	*	*	*	40	15
4	2,45	*	4,80	*	*	*	*	*
5	2,45	*	2	*	*	*	*	*

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	rampa	bo
2	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	rampa	dolent esbaldrecs
3	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	rampa	dolent esbaldrecs
4	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	rampa	dolent esbaldrecs
5	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	rampa	bo

Font de sa Menta 248

SECTOR 2.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametllers, garrovers.
CONREU HERBACI no.
ABANDONAMENT CONREU sí.
INCENDIS no.
LLAURADES no.
CREMES CÀRRITX no.
AIXERMADES no.
PASTURES cabres.
ROST ÀREA 60º
%ARBRES CONREU 30-40
%ARBUSTS 40-60
%ROCA menys del 10
ROST MARJADES 0-10º
%ARBRES SILVESTRES 20-30
%HERBÀCIES 90
ORIENTACIONS

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Euphorbiaetum dendroidis

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.
CAUSES ESBALDRECS abandonament.
%ARBUSTS baix, menys del 5
%ROQUES menys del 10

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodietum serrati
Saxifrageto-Sedetum stellati

Font de sa Menta 249

Sector 3	Litologia: margues, limolites, arenisques i conglomerats
Topònim: <i>es Verger</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: 456.88-4392.50	Factors físics de risc:
Cota màxima: 90m	Factors humans de risc:
Cota mínima: 80m	
Pendent màxim: 30%	
Pendent mínim: 15%	
Ús actual: <i>arbrat de secà (garrovers)</i>	
Ús anterior: <i>cereals, horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí</i>	
Accés extern: <i>camí</i>	
Distància a viari: 150m	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: *para.lela continua*

Traçat dels marges: *curvilini*
 Litologia del paredat: *calcària*
 Tipus de paredat: *irregular adobat*
 Tipus de coronament: *filada de dalt*
 Forma d'accés entre marjades: *rampes i escales*
 Hidràulica: *síquies subterrànies, superficials i canals verticals*
 Construccions associades: *barraca*
 Singularitats: *braó i dimensions*
 Estat de conservació: *bo*

Sector 3

Font de sa Menta 250

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	4	68,50	16	274	1096	30	60	20
2	3,50	75	8	262,5	600	*	60	20
3	2,10	50	5,60	105	280	*	60	20
4	3,40	25	9,20	85	230	18	60	20
5	3,10	25	9	77,5	225	*	40	20
6	2,80	26	9,50	72,8	247	*	60	20
7	3,30	39,90	9,30	131,67	371,07	*	60	20

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	síquia subterrània, canal vertical de teula, síquia a peu de paredat	absent
2	absent	absent	síquia subterrània, canal vertical de teula	absent
3	absent	absent	síquia subterrània de teula	absent
4	absent	absent	2 síquies subterrànies de teula	absent
5	absent	absent	absent	absent
6	absent	absent	absent	absent
7	absent	absent	absent	absent

Mostra	Traçat	Paredat	Ample braó	Alt braó	rebl e braó	Coronament	Hidràul	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	0,60	0,80	petit	filada de dalt rasant	present	barraca	escala rampa	bo
2	curvilini	irregular adobat	0,60	0,80	petit	rasant	present	absent	2 escales	bo
3	curvilini	irregular adobat	0,50	0,90	petit	perdut	present	absent	escala rampa	bo
4	curvilini	irregular adobat	0,60	0,85	petit	filada de dalt	present	ressalts	escala rampa	bo
5	rectilini	irregular adobat	0,45	0,65	petit	absent	absent	absent	rampa	bo
6	curvilini	irregular adobat	0,70	0,95	petit	absent	absent	soll	rampa	bo
7	curvilini	irregular adobat	0,50	0,55	petit	filada de dalt i tram sense	absent	ressalts	rampa	bo

Font de sa Menta 251

Font de sa Menta 252

SECTOR 3. Es Verger.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU garrovers.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU sí.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES sí.	
PASTURES ovelles.	
ROST ÀREA 40º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 10-20	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBACIES 100
%ROCA 0	ORIENTACIONS W

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Inulo viscosae-Oryzopsisietum miliaceae

MARGES

TERRA ENCLETXES poca.	
CAUSES ESBALDRECS no n'hi ha.	
%ARBUSTS 0	%ROQUES 0

Font de sa Menta 253

Sector 4	Litologia: <i>margues, limolites, arenisques i conglomerats</i>
Topònim: <i>es Verger</i>	Morfologia: <i>de fons de tàlveg</i>
Localització: <i>456.96-4392.44</i>	Factors físics de risc:
Cota màxima: <i>125m</i>	Factors humans de risc:
Cota mínima: <i>80m</i>	
Pendent màxim: <i>100%</i>	
Pendent mínim: <i>50%</i>	
Ús actual: <i>horta</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí</i>	
Accés extern: <i>camí</i>	
Distància a viari: <i>50m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: *paralela contínua*

Traçat dels marges: *curvilini*
 Litologia del paredat: *calcària*
 Tipus de paredat: *irregular adobat*
 Tipus de coronament: *rasant i filada de dalt*
 Forma d'accés entre marjades: *rampes i escales*
 Hidràulica: *síquies superficials, subterrànies i canals verticals*
 Construccions associades:
 Singularitats:
 Estat de conservació: *bo*

Font de sa Menta 254

Sector 4

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	3,60	12	7,50	43,2	90	*	100	20
2	3,60	43	7	154,8	301	*	70	20
3	3,20	55	7,70	176	423,5	*	65	20
4	4,25	60	8,40	255	504	*	90	20
5	3,70	60	9,60	222	576	*	110	20
6	4,25	55	6,80	233,75	374	*	100	20

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	ressalts	rampa escalonada	bo
2	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo
3	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampa escala	bo
4	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	ressalts	rampa	bo
5	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	ressalts	rampa	bo
6	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	absent	rampa	bo

Mostra	Extracció	Recollida i	Distribució	Torrents
--------	-----------	-------------	-------------	----------

Font de sa Menta 255

		emmagatzamament		
1	absent	absent	absent	absent
2	absent	absent	síquia subterrània i canal vertical de teula	absent
3	absent	absent	síquia subterrània i canal vertical de teula	absent
4	absent	absent	síquia subterrània i canal vertical de teula	absent
5	absent	absent	síquia subterrània i canal vertical de teula	absent
6	absent	absent	síquia a peu de paredat, síquia subterrània i canal de teula vertical	absent

Font de sa Menta 256

SECTOR 4. Es Verger.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametllers, cítrics, figueres, figueres de moro, garrovers, magraners, nisperers, pruneres i vinya.	
CONREU HERBACI cebes, bledes, juliverd, monjetes.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES clavells, garballons, <i>Ipomoea</i> .	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES sí.	
PASTURES ovelles ocasionalment.	
ROST ÀREA 60º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 10-20	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS menys del 5	%HERBACIES 10-20
%ROCA menys del 5	ORIENTACIONS WWS

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Diplotaxietum erucoidis
Inulo viscosae-Oryzopsisietum miliaceae

MARGES

TERRA ENCLETXES poca a regular.	
CAUSES ESBALDRECS no n'hi ha.	
%ARBUSTS 20-30	%ROQUES menys del 10

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Brachypodietum phoenicoidis
Parietarietum judaicae
Polypodietum serrati
Rubo-Crataegetum brevispinae

Font de sa Menta 257

Sector 5

Topònim: <i>can Sebastià</i>	Litologia: arenisques i lutites roges
Localització: 456.75-4392.16	Morfologia: <i>de vessant</i>
Cota màxima: 85m	Factors físics de risc: <i>lliscaments</i>
Cota mínima: 65m	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Pendent màxim: 100%	
Pendent mínim: 50%	
Ús actual: <i>abandonament</i>	
Ús anterior: <i>horta</i>	
Tancament i accés: <i>camí</i>	
Accés extern: <i>camí</i>	
Distància a viari: 50m	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paral.lela</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>
Litologia del paredat: <i>materials silícics</i>
Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i>
Tipus de coronament: <i>rasant</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes i escales</i>
Hidràulica: <i>safareig, síquies subterrànies i superficials</i>
Construccions associades:
Singularitats:
Estat de conservació: <i>dolent</i>

Font de sa Menta 258

Sector 5

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	3,60	69	7,50	248,4	517,5	25	45	10
2	3,10	110,10	6	341,30	660,6	16	80	20
3	3	135	4,80	405	648	*	50	20
4	3	90,70	4,10	272,1	371,87	*	*	*

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	ressalts	escalons volats rampa	bo
2	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	ressalts	escalons volats rampa	bo
3	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	ressalts	escalons volats rampa	bo
4	curvilini	irregular adobat	absent	rasant		ressalts	escalons volats rampa	dolent esbaldrecs

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	síquia subterrània amb teula de sortida al paredat	absent
2	absent	safareig	canal superficial perpendicular a la terrassa	absent
3	absent	absent	síquia subterrània amb canal vertical	absent
4	absent	safareig	absent	absent

Font de sa Menta 259

SECTOR 5. Can Sebastià.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametllers, figueres i garrovers.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU sí.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES no.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES cabres.	
ROST ÀREA 45º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU menys del 5	%ARBRES SILVESTRES 20
%ARBUSTS 60-70	%HERBACIES 50-80
%ROCA -	ORIENTACIONS N

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Euphorbiaetum dendroidis

MARGES

TERRA ENCLETXES sí, silfícia.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS 0-20	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodietum serrati

Font de sa Menta 260

Sector 6 Topònim: <i>s Hort Nou</i> Localització: 456.79-4392.01 Cota màxima: 135 m Cota mínima: 100 m Pendent màxim: 100% Pendent mínim: 50%	Litologia: <i>arenisques i lutites roges</i> Morfologia: <i>de vessant</i> Factors físics de risc: <i>litologia esllavissable</i> Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Ús actual: <i>algunes marjades en ús i la resta abandonades i cobertes de vegetació</i> Ús anterior: <i>horta</i> Tancament i accés: <i>camí particular</i> Accés extern: <i>camí</i> Distància a viari: <i>50m</i> Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	
Disposició del marjament: <i>paral.lela contínua</i> Traçat dels marges: <i>curvilini</i> Litologia del paredat: <i>materials silícics</i> Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i> Tipus de coronament: <i>rasant</i> Forma d'accés entre marjades: <i>rampes i escales</i> Hidràulica: <i>sistema de reg abasit per la font de sa Menta mitjançant un safareig, síquies subterrànies, superficials i canals verticals. Canalització de torrent i fons empedrat.</i> Construccions associades: Singularitats: Estat de conservació: <i>regular</i>	

Font de sa Menta 261

Sector 6

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	4,50	65,50	6,60	294,75	432,3	*	40	20
2	2,60	70	6,50	182	455	*	40	20
3	3,40	70	5,30	238	371	*	*	*
4	3,40	80	3,50	272	280	*	40	20
5	3,30	85	6,60	280,5	561	*	60	20

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo
2	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	dolent esbaldrecs
3	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	rampa	bo
4	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	present	absent	escala	bo
5	curvilini	irregular adobat	absent	rasant	absent	absent	absent	regular bombaments

Font de sa Menta 262

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	síquia subterrània	canalitzat i empedrat a l'extrem
2	absent	pica sobre la terrassa	absent	canalitzat i empedrat a l'extrem
3	absent	safareig a peu de paredat	síquia superficial sobre el coronament i canal vertical de teula	canalitzat i empedrat a l'extrem
4	absent	safareig pica a peu de paredat	síquia subterrània i canal vertical	canalitzat i empedrat a l'extrem
5	absent	absent	absent	absent

Font de sa Menta 263

SECTOR 6. S'hort Nou.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU ametllers, cítrics, codonys, figueres de moro, garrovers, nisperers, pomeres, pruneres, tapareres i vinya.	
CONREU HERBACI juliverd, tomàtiguers, patateres.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES Aloe, fanalets (<i>Cardiocrarpus</i>), Iris, margalideres, roses.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no?.	
PASTURES no.	
ROST ÀREA 60-70º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 0-30	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS menys del 20, però vora els marges.	%HERBÀCIES 10-100
%ROCA 0	ORIENTACIONS N

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Amarantho-Chenopodietum ambrosioidis
Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici
Rubo ulmifolii-Crataegetum brevispiniae

MARGES

TERRA ENCLTXES poca.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS 10-30	%ROQUES 0

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Parietarietum judaicae
Polypodietum serrati
Rubo-Crataegetum brevispiniae

Font de sa Menta 264

Sector 7 Topònim: <i>Font de sa Menta</i> Localització: 456.79-4391.80 Cota màxima: 160m Cota mínima: 130m Pendent màxim: 50% Pendent mínim: 25%	Litologia: <i>graves i blocs</i> Morfologia: <i>de vessant</i> Factors físics de risc: <i>pendent</i> Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Ús actual: <i>tres marjades en ús i la resta abandonades</i> Ús anterior: <i>horta</i> Tancament i accés: <i>camí empedrat</i> Accés extern: <i>carretera PM-710</i> Distància a viari: <i>50m</i> Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	
Disposició del marjament: <i>paral.lela en ziga-zaga</i> Traçat dels marges: <i>curvilini</i> Litologia del paredat: <i>calcària</i> Tipus de paredat: <i>irregular poc adobat</i> Tipus de coronament: <i>filada de dalt</i> Forma d'accés entre marjades: <i>camí empedrat que travessa el sector</i> Hidràulica: <i>síquies a peu de paredat</i> Construccions associades: <i>casa en runes</i> Singularitats: Estat de conservació: <i>dolent</i>	

Font de sa Menta 265

Sector 7

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup.marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	2,40	*	4,50	*	*	*	40	10
2	3,10	*	3	*	*	*	50	15
3	2	130	7,30	260	949	*	*	*
4	3'40	60	8	204	480	*	*	*
5	4	*	*	*	*	*	60	15
6	2,50	*	6	*	*	*	*	*

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	present	capinyà	camí	dolent
2	curvilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	absent	capinyà	camí	dolent
3	curvilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	camí	dolent
4	curvilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	camí	dolent
5	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	capinyà casa	camí	dolent
6	curvilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	camí	dolent

Font de sa Menta 266

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	absent	síquies a peu de paredat	absent
2	absent	absent	absent	absent
3	absent	absent	absent	absent
4	absent	absent	absent	absent
5	absent	absent	síquies a peu de paredat	absent
6	absent	absent	absent	absent

Font de sa Menta 267

SECTOR 7

CONREU ARBORI O ARBUSTIU	pruneres, vinya.
CONREU HERBACI	alfals, cereals, tomàtigaues, carabaceres.
ABANDONAMENT CONREU	a redols.
INCENDIS	no.
LLAURADES	sf.
CREMES CÀRRITX	no.
AIXERMADES	no.
PASTURES	no.
ROST ÀREA	fins 70º
%ARBRES CONREU	menys del 5
%ARBUSTS	20-30
%ROCA	-
ROST MARJADES	0-20º
%ARBRES SILVESTRES	10-20
%HERBÀCIES	100
ORIENTACIONS	N

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Smilaco balearicae-Ampelodesmetum mauritanicae
Brachypodium phoenicoides
Inula viscosa-Oryzopsisium miliaceae

MARGES

TERRA ENCLETXES	sf.
CAUSES ESBALDRECS	abandonament
%ARBUSTS	40-80
%ROQUES	-

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati
Saxifrageto-Sedetum stellati
Rubus-Crataegum brevispinae

Font de sa Menta 268

TAXONS	MARJADES	MARGES
Allium sp.	1	4,5,6
Amaranthus hybridus	6	
Ampelodesmos mauritanica	2,4,5	2,6
Anthyllis cytisoides		6
A. tetraphylla	3	
Arisarum vulgare	2,3,4,5,6	2,4,5,6
Arundo donax	1	
Asparagus acutifolius	1,3,5	2,3,4,6
A. albus	5,6	
A. stipularis	1,5	1,2,3,4,5,6
Asplenium ceterach		2,5
Asphodelus fistulosus	1	
A. microcarpus	3,5	4
Avena sp.	1	1
Beta vulgaris	1,4,6	
Brachypodium phoenic.	1	1
B. retusum	2,3,4,5	2,3,4
B. sylvaticum	1	1,4
Briza maxima	5	
Bromus sp.	4	
Calendula arvensis	4,6	
Cardamine hirsuta		5
Chamaerops humilis	1,2,3,5	1,4,6
Chenopodium album	1,4,6	1
Clematis flammula	3	1,4,5,6
C. cirrhosa		4
Collema sp.	2	
Convolvulus althaeoides	1,6	6
C. arvensis	3,4	
Chritum maritimum		1
Cyperus rotundus	4,6	
Dactylis glomerata	2,5	6
Desmazeria rigida	4	
Digitaria sanguinalis	6	
Diploicia canescens		2,4
Dittrichia viscosa	2,5	
Erica multiflora	2	2
Erodium cium	6	4
Euphorbia characias	5	
E. dendroides	1,2,3,4,5	2,3,4,5,6
E. peplus	4	
E. serrata		1
Foeniculum vulgare	1,3,4,5,6	6
Fossombronia sp.		2,5
Galactites tomentosa	3,4	
Geranium purpureum		4,5
G. rotundifolium	4,5	4,6
Gladiolus sp.	5	4

Font de sa Menta 269

Hyparrhenia hirta	1,3,4	4
Lepraria latebrarum		1,2,4,5
Lolium sp.	4	
Lonicera implexa	1,5	4
Lunularia cruciata		5
Malvácies sps.	4,6	
Medicago sp.	5	
Melica ciliata	1	
M. minuta	5	
Melilotus sp.	6	
Micromeria filiformis		2
Olea europaea	2,5	6
Oxyris alba	1,2,5	1,4
Oxalis pes-caprae		4
Pallenis spinosa	3,4	
Parietaria judaica		1,4,6
Phagnalon saxatile		1,5,6
Pinus halepensis	2,5	5,6
Piptatherum miliaceum	1,2,3,4,5,6	6
Pistacia lentiscus	2,5,6	2,4
Polygala rupestris		5
Polypodium cambricum		2,4,5,6
Portulaca oleracea	6	
Psoralea bituminosa	1,2,4,5	3,4,6
Quercus ilex	5	
Reichardia picroides	5	
Rhamnus alaternus	5,6	1,4,5,6
R. peregrina	1,5	1,2,4,5,6
Rubus ulmifolius	1,4	1,2,4
Ruta chalepensis		3
Sangisorba minor	1,4	4
Scabiosa maritima	1	1
Sedum dasyphyllum		2,4
S. sediforme		1,4,5
Seriola aetnensis	5	
Setaria verticillata	6	
Smilax aspera var. aspera	1,2,4	1,2,3,4,6
Solanum nigrum	6	
Sonchus oleraceus	6	
S. tenerrimus	5,6	1,4,6
S. ocymastrum	1	
Toninia sp.		2
Torilis sp.	4	
Umbilicus horizontalis		1,2,4,5,6
molses acrocarpiques	5	2,4
molses plerocarpiques	5	2,5

Font de sa Menta 270

ÀREA: PLANÍCIA

Àrea:	Litologia: dolomies taulajades, margues, argiles, bretxes i carnioles
Localització: 457,4391	Morfologia: de vessant
Cota màxima: 450 m	Precipitació total anual: 660 m
Cota mínima: 225 m	Precipitació mitjana del mes més plujós: 105 mm
Pendent màxim: 100%	Temperatura mínima mitjana del mes més fred: 4°C
Pendent mínim: 5%	Temperatura màxima mitjana del mes més calent: 22°C

Tipus de propietat: privada
Tipus de residència: permanent
Tipus de construcció: cases de possessió
Tancament i accés: camí de Planícia
Accés extern: camí de Planícia
Excursionisme i lleure: ruta excursionista a la Mola de Planícia

Ús actual: permanència de les tasques agrícoles
Ús anterior: conreu de secà (olivar, cereals...)
Nº d'espècies a les marjades: 108
Nº d'espècies als marges: 102
Index Jaccard: 0,38; 0,31; 0,15; 0,41; 0,27; 0,39
Riquesa florística (Nº d'espècies total de l'àrea): 140
Nº d'endemismes: 8
Espècies o comunitats ressenyables (dominants o molt rares): <i>Teucrium asiaticum</i> , <i>Teucrium subspinosi</i> , <i>Euphorbietum dendroides</i> .
Interès botànic: mitjà-alt.
Observacions: Zona rica en fongs i que, tot i estar bastant alterada degut al manteniment dels conreus, conté espècies i comunitats força interessants degut a la proximitat de la zona abrupta de la muntanya i a tenir per tot arreu indrets sense llaurar bastant rics en espècies silvestres. Manté redols d'alzinar i zones rocalloses no llaurades entre àrees en ús.

Sectors d'estudi

El **sector 1** es va dur a terme a un tálveg situat a la meitat occidental del puig de na Mola on es trobaren una sèrie de marges que fan funció de parats i a la part inferior es prolonguen pel vessant arribant a assolir 150m de longitud. A la seva part superior es troben en molt mal estat a causa de l'acció de l'aigua d'escorrentia del torrent inhibit i de l'excedent de una font (font des Carter) situada al mateix indret, per tant, ja no compleixen la funció de deturar l'aigua.

L'alçària dels murs oscil·la entre 1,20 i 3,30 segons la topografia on s'ubiquen; més baixos a la part planera i més alts a la part central coincidint amb l'eix del tálveg. La factura del seu paredat és poc adobada amb coronament de filada de dalt; en alguns casos doble a causa del sobreixement de la terrassa.

Al fons del tálveg del torrent on la terra és profunda i la roca aflorant mínima, la qual cosa ha permès la seva utilització agrícola, la flora està composta per les gramínies sembrades acompanyades de plantes que tenen orgues subterranis difícilment erradicables (rapes per exemple) i alguns arbusts vora la soca dels arbres de conreu.

Als costers, on augmenta el pendent i els marges es fan més estrets, la roca aflorant és considerablement major i així només s'han llaurat alguns troços, permetent una major quantitat de vegetació arbustiva silvestre i un major rost de la superfície de la marjada. Tot i no haver-hi passat l'arada en els darrers temps, es poden reconèixer antigues llaurades a alguns redols d'aquests indrets amb més rost.

Quan les condicions són ombrívols i humides dominen els abatzeres, aritjes, argalagues, etc.; on hi ha més sol dominen els arbusts del *Rosmarino-Ericion*, els acompanyants d'*Oleo-Ceratonion* i el càrritx.

Els marges són, en conjunt, molt humits i es cobreixen cada vegada més d'arbusts així com va augmentant el rost i les marjades han estat menys "netejaes". Les comunitats casmofítiques de criptògames són les que més espai ocupen si

Planícia 276

exceptuam els grans arbusts puntxents i lianoids. Relacionat amb l'existència d'aquests darrers, hi ha trams del marge que florísticament poden considerar-se com a representació de la bardissa. L'aigua d'escorrentia i la que surgeix de la font determinen, sobretot a certes èpoques en què tenen molt de cabdal i força, la instal·lació de plantes associades als cursos ocasionals d'aigua on les bardisses són dominants.

El **sector 2**, situat en el sementer de Baix, està conformat per un camp marjat dedicat a garroverar que es troba en bon estat de conservació i operatiu. Els marges s'hi disposen de forma paral·lela en ziga-zaga i presenten unes dimensions força constants (longituds al voltant dels 50 metres i alçàries que puntualment superen els 2 metres). La planta del mur s'adapta al relleu i conforma traçats rectilinis i curvilinis. Es veuen símptomes de reparacions en el paredat i murs on la infiltració de l'aigua dona lloc a l'aterrament de les juntes del paredat la qual cosa facilita l'esbaldregament.

Aquest sector identifica, com l'anterior, aquella part marjada de la finca que té coster i que, almenys en la seva major part, darrerament no ha estat objecte de llaurades (la utilització de tractorets condiciona avui dia que no es llaurin troços estrets i d'accés costós, tant perquè l'antiga forma de llaurar amb bística implicava menys problemes com perquè el poc benefici i la manca de temps promou que es prefereixi no dedicar-li massa esforç i dedicació).

La seva orientació frescal pot ésser en part la responsable de l'absència notable d'espècies termòfiles característiques de la brolla de xiprell; el que si és evident és que en bona part del sector el conjunt pren l'aspecte de màquia i realment costa pena la identificació exacta de l'associació en la que inclur-lo. Als voltants d'aquest sector es fa evident la presència de l'alzinar proper. També tenen la seva importància els trams assolellats on són abundosos el xiprell i les estepes.

Les comunitats dels marges són pràcticament les mateixes que consignem per l'anterior zona mostrejada.

Planícia 277

El **sector 3** es va realitzar en el Camp Gran, extensió de poc pendent on els marges es disposen de forma geometritzada sobre la plana, adoptant la tipologia de marges-galera. Es tracta d'un nombre reduït de murs, de traçat rectilini, que es caracteritzen per la seva funció d'acumular pedreny, ja que les seves dimensions, sobretot d'alçària (0,85 -1,30m), indiquen que el paper de contenció de terra és mínim. Apareix també al sector una galera de planta circular que denota la necessitat constant d'espedregament d'aquesta contrada.

S'ha consignat la flora d'aquest sector incluint els dos hàbitats de pedra en sec diferenciats: els dels marges amb funció de galera i els altres, més alts, que estan orientats al N. Tot l'espai es conrea actualment amb cereals amb esporàdic arbrat de secà (figueres i garrovers).

L'ús exhaustiu d'aquest tipus de collita durant algun temps i l'erradicació de les plantes indesitjades ha suposat que, en aquesta estació de l'any, pràcticament sigui una gran extensió monoespecífica (pot ser que també hi hagi un banc de llavors d'espècies de germinació primaveral que ara no es poden veure). Les espècies inventariades com a presents a la marjada resten al metre i mig (com a màxim)

Planícia 278

sense llaurar vora els peus dels marges. Excepció d'això són els vegetals de ràpid creixement amb estratègies altament competidores (lletreres, per exemple) també presents.

Els faneròfits silvestres i en particular la brutònica (*Teucrium asiaticum*) són indicadors del *Teucrium subspinosi* que viu als costers propers. Aquesta garriga es fruit, com també ho són la màquia i la brolla de l'àrea, de la substitució de l'alzinar primigeni; el qual està ben representat a partir del límit dels conreus, enfilant-se en els costers més abruptes de la Mola.

Els marges mostren *Polypodium* pobre i reduït als baixos marges exposats de la zona de galeres i més esponerós als altres (en els que també s'hi troba un poc de *Sibthorpio-Arenarium*).

El **sector 4** el constitueixen marges de vessant que també es troben en conreu de cereals actiu. Es disposen en ziga-zaga i l'accés es fa mitjançant rampes laterals. El traçat dels marges és curvilini i amb paredat adobat i coronament on es combinen filades, rasant i fins i tot dobles filades. Un tret característic és que a un mateix marge es combinen diferents solucions de coronament i d'adobament de la pedra la qual cosa denota la reparació i l'acurament de seguir mantenint els marges operatius. Integren els aflorament rocallosos dins el paredat i alguns d'ells tenen capginyes i contraforts. Respecte a les dimensions, generalment no superen els 2 metres d'alçària, mentre que les longituds són variables des dels 25 fins als 107 metres depenent de com la ziga-zaga s'adapta al coster.

Planícia 279

Aquest és, per així dir-ho, una mostra molt més rica i representativa de les comunitats anomenades al sector anterior (del qual n'és veí); i això es deu al conreu d'herbàcies de secà que aquí és minoritari i ocupa tan sols els espais més planers i gens rocallosos de les marjades.

A més, hi ha redols on les alzines que es conserven permeten la identificació de la comunitat d'alzinar; la qual s'ha de reconèixer fraccionada i empobrida, contràriament al que passa si ascendim pel coster apropant-nos a terrenys no marjats.

El **sector 5** està situat també a marges de coster; en aquest cas a la part superior de l'hort de sa font de s'Obi, en un indret on l'alta esllavissaabilitat és ben palesa i en els marges es reflecteix en la pujada del coronament, l'aterrament de les juntes i trans de diversa construcció en el mateix mur.

Planícia 280

Respecte als trets tècnics d'aquesta contrada cal esmentar la disposició en zig-zaga, la diversitat de traçats, les formes mixtes de coronament a causa de la deposició de materials. És necessari també resenyar l'estat de degradació constant de tot el coster amb presència de nombrosos esbaldrecs.

L'abandonament de l'explotació d'alguns punts de l'àrea on es dugué a terme el sector ha propiciat que els arbusts de garriga primer i llavors els pins hagin guanyat molt terreny en els darrers anys.

Les comunitats silvestres que es poden destriar a les marjades que rodejen el camí del Sementer des Rafal formen un mosaic en el que l'alzinar ocupa el fons del comellar i el vessant del Bosc de na Vergunya, havent-se suprimit a tot l'altra coster fins al camí de Planícia a s'Arboçar.

A zones més assolellades, no cobertes de pinar, les plantes pròpies del *Rosmarino-Ericion* són les més exteses entre la poblacions de càrritx, si bé hi ha redols rocallosos coberts d'*Hyparrhenietum*.

Planícia 281

A altres llocs també exposats d'orientació i més localitzats, l'abundància de lletrera arbustiva ens fa pensar que també és zona d'*Oleo-Ceratonion*. A indrets més humits i protegits apareix la brutònica com a representant cridaner de la garriga de muntanya mallorquina, acompanyada aquí, com a la resta de les marjades de la finca estudiades, de menys endemismes del que és usual (manquen entre altres l'eixorbarates blanc, l'estepa joana, l'estepa blanera, la col del diable).

Les marjades estudiades, ja ben cobertes de mates i càrritx, s'enquadren dins *Anthyllido-Teucrietum*, amb presència d'espècies afavorides per la circulació dels remugadors (trèvol pudent, cards negres) i també per la humitat relativa al substrat, el qual resta sovint baix les herbes cobert de molses.

La zona d'horta que hi ha unes marjades més baix del camí és molt petita. Ha estat tancada amb filferada fins fa algú temps i ara només es pot reconèixer pels pocs i malmenats arbres fruiters i per la cobertura important d'herbàcies graminoides pròpies de llocs on hi ha certa humitat del substrat. La presència a les marjades de redols de rapes o d'arvenses com *Erodium cicutarium* i *Fumaria* sp. i de l'esparraguera de moix, els capellets de teulada i *Parietaria judaica* als marges, també la proximitat d'*Euphorbietum dendroides*, distingeixen aquesta zona de la mostrejada més dalt.

Els marges estan poc colonitzats per espècies del *Polypodietum*, encara que la forta insolació que reben fa que cridin més l'atenció els individus d'arreja i herba moreneta i que s'hagin de cercar les criptògames baix la protecció del càrritx o els arbusts més propers als murs.

El **sector 6** el conformen marges en funció de parat que inhibeixen part del curs del torrent de sa font de sa Menta. A aquest sector ens trobam amb un interessant sistema hidràulic que consisteix en el desviament d'un curs subsidiari cap al curs del torrent de sa font de sa Menta tot i que per aconseguir-ho ha de canviar de comellar.

Planícia 282

Aquest curs subsidiari es troba canalitzat des de les immediacions de les cases de Planícia i transcorre elevat sobre la riba occidental, mentre en el fons el tàlveg es veu

inhibit per un seguit de marges que fan funció de parat. L'elevació d'aquest torrent arriba fins a una zona més planera des d'on es va desviant cap al curs d'aigua principal on es abocat tot i salvant un desnivell de 4 metres. A partir d'aquest punt d'intersecció, l'escorrentia transcorre lliurement al llarg d'un tram, fins que posteriorment torna a ésser canalitzada i empedrada.

Els marges tenen un traçat curvilini, amb unes longituds que oscil·len entre els 16 i els 60 metres, segons l'amplària del tàlveg. Assoleixen alçàries de fins a 4 metres amb un paredat generalment adobat. A la part inferior els marges romanen profundament afectat pel saragallament que en alguns casos ha excavat perpendicularment la terrassa donant lloc a un nou jaç del torrent.

Aquests parats conformen un olivar marjat molt humit i ombrívol, que resta bastant abandonat respecte a l'erradicació de plantes no desitjades pel conreu i en

Planícia 283

el que les espècies provinents de la garriga i alzinar propers competeixen amb la bardissa per l'espai.

On hi ha més cobertura arbòria és identificable, a redols, l'estructura de l'alzinar degradat amb pins, de vegades amb una exhuberant cobertura de falguera (*Pteridium aquilinum*); també hi ha zones amb arbusts espinosos de la bardissa i marjades dominades per la lletrera *Euphorbia characias* i la brutònica.

Als llocs oberts hi campen amb més comoditat el card negre, l'herba de Sant Ponç, el càrritx i inclús la botja de cuques. Les poblacions de càrritx i aritja dominen a les espècies termòfiles de la brolla de xiprell i donen aquí una fesonomia adscribible al *Smilaco-Ampelodesmetum* tan estès a la Serra.

Les marges són rics en diversitat i cobertura vegetals, reconeixent-se una sèrie de comunitats d'espècies de petit tamany entre els abatzers i les aritges i on no hi són aquests arbusts. Alguns endemismes, les hepàtiques i els *Asplenium* són aquí molt abundosos, corresponent-se amb una àrea relativament gran, humida i ombrívola.

Planícia 284

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	1,20	27	10,70	32,4	288,9	33	40	15
2	1,20	64	6	76,8	384	33	50	15
3	2,00	50	11,50	100	575	30	50	15
4	2,80	150	9	420	1350	21	70	20
5	3,30	150	11,20	495	1680	21	70	20

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràulic	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	funció de parat	absent	absent	bo
2	curvilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	funció de parat	absent	absent	bo
3	curvilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	funció de parat	absent	absent	dolent esbaldrecs
4	curvilini	irregular poc adobat i adobat	absent	filada de dalt	funció de parat	absent	absent	dolent esbaldrecs
5	curvilini	irregular poc adobat i adobat	absent	filada de dalt i doble filada	funció de parat	trones adosades	absent	dolent esbaldrecs

SECTOR 1.

Planícia 286

Sector 1	Litologia: calcàries i dolomies
Topònim:	Morfologia: de vessant i de fons de tàlveg
Localització: 456.60.4391.32	Factors físics de risc: inundabilitat i escorrentia
Cota màxima: 270 m	Factors humans de risc:
Cota mínima: 250 m	
Pendent màxim: 50%	
Pendent mínim: 30%	
Ús actual: conreu d'olivar i garroverar. Alguns sectors estan llaurats	
Ús anterior: conreu de secà	
Tancament i accés: camí de Planícia	
Accés extern: camí de Planícia	
Distància a viari: 200 m	
Excursionisme i lleure: absent	

Disposició del marjament: orgànica
Traçat dels marges: curvilini
Litologia del paredat: calcària
Tipus de paredat: irregular poc adobat
Tipus de coronament: filada de dalt i doble filada
Forma d'accés entre marjades: absent
Hidràulica: fan funció de parat; sorgència de font
Construccions associades: absents
Singularitats: trones adosades a alguns murs
Estat de conservació: bo als marges on no hi ha força erosiva de l'aigua

Sector 1

Planícia 285

CONREU ARBÒRI O ARBUSTIU garrovers i oliveres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí a redols.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES no.	
ROST ÀREA 40-60º	ROST MARJADES 0-10º
%ARBRES CONREU 60-70	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 5-50	%HERBÀCIES 10-70
%ROCA menys del 10	ORIENTACIONS N a ENE

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament i aigua.	
%ARBUSTS 5-60	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Rubo-Crataegetum brevispinae
Selaginello-Anogrammetum

Planícia 287

Sector 2	Litologia: <i>calcàries i dolomies</i>
Topònim: <i>Sementer de Baix</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>457,4391,43</i>	Factors físics de risc:
Cota màxima: <i>300 m</i>	Factors humans de risc:
Cota mínima: <i>275 m</i>	
Pendent màxim: <i>40%</i>	
Pendent mínim: <i>20%</i>	
Ús actual: <i>olivar i garroverar cuidat; alguns sectors estan llaurats</i>	
Ús anterior: <i>conreu de secà</i>	
Tancament i accés: <i>camí de Planícia</i>	
Accés extern: <i>camí de Planícia</i>	
Distància a viari: <i>25 m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paral.lela en ziga-zaga</i>
Traçat dels marges: <i>alternància de plantes: curvilínees i rectilínees</i>
Litologia del paredat: <i>calcària</i>
Tipus de paredat: <i>irregular poc adobat</i>
Tipus de coronament: <i>filada de dalt</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>absent</i>
Hidràulica: <i>absent</i>
Construccions associades: <i>absent</i>
Singularitats: <i>aterrament de les juntes del paredat i reparacions</i>
Estat de conservació: <i>dolent, nombrosos esbaldrecs i bombaments</i>

Planícia 288

Sector 2

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup.marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmet major	Diàmet menor
1	1,50	54	12	81	648	13	40	15
2	0,90	22	6	19,8	132	28	30	15
3	1,30	55	16	71,5	880	38	30	15
4	2,10	55	17	115,5	935	33	50	20
5	1,50	32	18,50	48	592	27	40	20
6	2,20	52,50	6	115,5	315	18	50	15

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	absent	regular
2	rectilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	absent	reparada	absent	dolent esbaldrecs
3	rectilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	absent	dolent esbaldrecs
4	curvilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	absent	dolent esbaldrecs
5	rectilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	absent	regular bombaments
6	curvilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	absent	reparada	absent	dolent esbaldrecs

Planícia 289

SECTOR 2. Sementer de Baix.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU garrovers i oliveres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES ovelles.	
ROST ÀREA 60-70º	ROST MARJADES 0º
%ARBRES CONREU 60-80	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 30-40	%HERBACIES 50-70
%ROCA 10-30	ORIENTACIONS N

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici
Cneoro tricocci-Ceratometum siliquae ?

MARGES

TERRA ENCLETXES poca a sí.	
CAUSES ESBALDRECS aigua.	
%ARBUSTS 5-10	%ROQUES 5-30

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodietum serrati
Selaginello-Anogrammetum
Sibthorpio africanae-Arenarietum balearicae

Planícia 290

Sector 3	Litologia: <i>dolomies, margues i argiles</i>
Topònim: <i>es Camp Gran</i>	Morfologia:
Localització: <i>457,08,4391,06</i>	Factors físics de risc:
Cota màxima: <i>350 m</i>	Factors humans de risc:
Cota mínima: <i>345 m</i>	
Pendent màxim: <i>10%</i>	
Pendent mínim: <i>5%</i>	
Ús actual: <i>conreu de secà: garrovers i figueres i sembrat de cereals</i>	
Ús anterior: <i>conreu de secà</i>	
Tancament i accés: <i>camí de Planícia</i>	
Accés extern: <i>camí de Planícia</i>	
Distància a viari: <i>25 m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>orgànica</i>
Traçat dels marges: <i>rectilini</i>
Litologia del paredat: <i>calcària</i>
Tipus de paredat: <i>irregular poc adobat</i>
Tipus de coronament: <i>filada de dalt</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>camí</i>
Hidràulica: <i>absent</i>
Construccions associades: <i>absent</i>
Singularitats: <i>construcció de galera de forma circular</i>
Estat de conservació: <i>bo</i>

Planícia 291

Sector 3

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup...marge	sup. marjada	Talús (%)	Diam major	Diam menor
1	1,30	60	20,30	78	1218	23	30	10
2	0,85	57	17	48	969	41	25	10
3	1	51	20	51	1020	30	30	10
4	0,85	28	20	23,8	560	29	25	10

Mostra	Traçat	Paredat	Ample braó	Alt braó	rebl e braó	Coronament	Hidràul .	Elements singulars	Accés	Conservació
1	rectilini	irregular poc adobat	2,90	0,30	petit	filada de dalt	absent	absent	camí	bo
2	rectilini	irregular poc adobat	2,60		petit	filada de dalt	absent	absent	camí	bo
3	rectilini	irregular poc adobat	2,60		petit	filada de dalt	absent	absent	camí	regular
4	rectilini	irregular poc adobat	3,60		petit	filada de dalt	absent	absent	camí	regular

Planícia 292

SECTOR 3. Es Camp Gran.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU garrover i figueres.	
CONREU HERBACI cereals.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES sí.	
PASTURES no actualment.	
ROST ÀREA 0 ⁰	ROST MARJADES 0 ⁰
%ARBRES CONREU 5	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0	%HERBACIES 100
%ROCA 0	ORIENTACIONS N, NW, SW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Teucrietum subspinosi

MARGES

TERRA ENCLTXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS pes de les pròpies pedres de les galeres.	
%ARBUSTS 0-30	%ROQUES 0

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati
Sibthorpio africanae-Arenarietum balearicae
Teucrietum subspinosi

Planícia 293

Sector 4 Topònim: Localització: 456,96, 4390,94 Cota màxima: 385 m Cota mínima: 360 m Pendent màxim: 40% Pendent mínim: 15 % Ús actual: arbrat de secà: garrovers i oliveres, sembrat de cereals Ús anterior: conreu de secà Tancament i accés: camí Accés extern: camí de Planícia Distància a viari: 250 m Excursionisme i lleure: absent	Litologia: dolomies i margues argiloses Morfologia: de vessant Factors físics de risc: saragallament Factors humans de risc:
Disposició del marjament: paral·lela en ziga-zaga Traçat dels marges: curvilini i rectilini Litologia del paredat: calcària Tipus de paredat: irregular poc adobat i adobat Tipus de coronament: filada de dalt i rasant Forma d'accés entre marjades: rampa Hidràulica: absent Construccions associades: absents Singularitats: Estat de conservació: bo	

Planícia 294

Sector 4

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup...marge	sup. marjada	Talús (%)	Diam major	Diam menor
1	1,80	59	11	106,2	649	39	40	15
2	2,30	107	19	246,1	2033	26	50	15
3	1,10	25	10	27,5	250	27	40	10
4	1,30	69	5	89,7	345	27	40	15
5	1,50	44	7,60	66	334,4	17	40	15
6	1,65	26	10	42,9	260	27	40	15

Mostra	Traçat	Paredat	Ample braó	Alt braó	rebl e braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	2		petit	filada de dalt	absent	absent	absent	bo
2	curvilini	irregular poc adobat i adobat				filada de dalt	absent	capginya contrafort	absent	bo
3	curvilini	irregular poc adobat i adobat				filada de dalt i rasant	absent	absent	absent	bo
4	rectilini	irregular poc adobat i adobat				filada de dalt i rasant	absent	ressalts	rampa	regular bombament
5	curvilini	irregular poc adobat i adobat				doble filada	absent	ressalts capginyes	rampa	bo
6	curvilini	irregular adobat				filada de dalt	absent	ressalts	rampa	bo

Planícia 295

SECTOR 4. Es Camp Gran.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU garrovers i oliveres.	
CONREU HERBACI cereals.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES actualment no.	
PASTURES no actualment.	
ROST ÀREA 70-80º	ROST MARJADES 10-50º
%ARBRES CONREU 60-80	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 5-30	%HERBACIES 70-90
%ROCA 10-30	ORIENTACIONS N

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament, aigua.	
%ARBUSTS 5-20	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati
Selaginello-Anogrammetum
Sibthorpio africanae-Arenarietum balearicae
Teucrietum subspinosi

Planícia 296

Sector 5

Topònim:	Litologia: margues i arenisques
Localització: 457.18, 4391.75	Morfologia: de vessant
Cota màxima: 325 m	Factors físics de risc: esllavissabilitat i saragallament
Cota mínima: 300 m	Factors humans de risc: abandonament
Pendent màxim: 50%	
Pendent mínim: 40%	
Ús actual: abandonament	
Ús anterior: conreu d'arbrat de secà (olivar i garrovers)	
Tancament i accés: camí	
Accés extern: camí de Planícia	
Distància a viari: 300 m	
Excursionisme i lleure: absent	

Disposició del marjament: *paralela en ziga-zaga*

Traçat dels marges: *rectilini i curvilini*
 Litologia del paredat: *margocalcàries*
 Tipus de paredat: *irregular adobat*
 Tipus de coronament: *filada de dalt i rasant*
 Forma d'accés entre marjades: *absent*
 Hidràulica: *absent*
 Construccions associades: *absent*
 Singularitats:
 Estat de conservació: *dolent*

Planícia 297

Sector 5

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	3	68	3	204	884	20	70	20
2	2,70	58	2,70	156,6	406	22	60	20
3	2,60	60	2,60	156	360	*	60	20

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	rectilini	irregular adobat	absent	filada de dalt i rasant	absent	ressalt	absent	bo
2	rectilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	absent	dolent esbaldrecs
3	curvilini	irregular adobat	absent	triple filada de dalt	absent	absent	absent	dolent esbaldrecs

Planícia 298

SECTOR 5.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU cítric, garrovers, magraners, oliveres i perera.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU sí.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES no en els darrers anys.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES ovelles.	
ROST ÀREA 70-80º	ROST MARJADES 0-30º
%ARBRES CONREU 10-40	%ARBRES SILVESTRES 0-30
%ARBUSTS 20-40	%HERBACIES 40-90
%ROCA menys del 5	ORIENTACIONS W

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici

MARGES

TERRA ENCLETXES poca a molta.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS 0-10	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati

Planícia 299

Sector 6	Litologia: <i>margues, arenisques i dolomies</i>
Topònim:	Morfologia: <i>fons de tàlveg</i>
Localització: 457.66,4391,28	Factors físics de risc: <i>saragallament</i>
Cota màxima: 400 m	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Cota mínima: 325 m	
Pendent màxim: 50%	
Pendent mínim: 25%	
Ús actual: <i>olivar abandonat</i>	
Ús anterior: <i>olivar</i>	
Tancament i accés:	
Accés extern: <i>camí de Planícia</i>	
Distància a viari: 100 m	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>orgànica</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini i rectilini</i>
Litologia del paredat: <i>calcària i margocalcària</i>
Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i>
Tipus de coronament: <i>filada de dalt</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>absent</i>
Hidràulica: <i>fan funció de parats i desviació de torrent</i>
Construccions associades:
Singularitats: <i>absent</i>
Estat de conservació: <i>dolent esbaldrecs</i>

Planícia 300

Sector 6

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	4,30	16,30	9	70,09	146,7	*	50	20
2	1,40	19	12,60	26,6	239,4	36	50	15
3	1,80	69	14	124,2	966	22	30	15
4	3	60	18	180	1080	*	40	15
5	3,60	50	15	180	750	*	30	20
6	3,40	28	8	95,2	224	*	40	20

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	torrent	absent	absent	dolent esbaldrecs
2	rectilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	funció de parat	absent	absent	dolent esbaldrecs
3	rectilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	funció de parat	absent	absent	dolent esbaldrecs
4	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	funció de parat	absent	absent	dolent esbaldrecs
5	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	funció de parat	capinyes	absent	dolent esbaldrecs
6	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	funció de parat	capinyes	absent	dolent esbaldrecs

Planícia 301

Sector 6

CONREU ARBORI O ARBUSTIU oliveres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU sí.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES no en els darrers anys.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES ovelles.	
ROST ÀREA 50-60º	ROST MARJADES 0-30º
%ARBRES CONREU 60-80	%ARBRES SILVESTRES 0-10
%ARBUSTS 20-40	%HERBACIES 80-100
%ROCA menys del 10	ORIENTACIONS NW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici
Clematidi cirrhosae-Quercetum rotundifoliae
Teucrietum subspinosi

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament, aigua.	
%ARBUSTS 10-60	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodietum serrati
Rubio-Crataegetum brevispiniae
Selaginello-Anogrammetum
Sibthorpio africanae-Arenarietum balearicae

Planícia 302

TAXONS	MARJADES	MARGES
Aetheorrhiza bulbosa	1,2,4,6	1,2,4,6
Ajuga iva	5	
Allium sp.		1,3,4,5,6
A. triquetrum		1,6
Ampelodesmos mauritanica	1,2,5,6	2,5,6
Anagallis arvensis	5	5
Anthyllis cytisoides	1,5	5
Argyrobolium zanonii	5	
Arenaria serpyllifolia		4
Arisarum vulgare	1,2,3,4,5,6	1,2,3,4,5,6
Arum italicum	5	
Asparagus albus		5
A. stipularis		1,5
Asplenium ceterach		1,2,3,4,6
A. trichomanes		1,4,6
Asphodelus microcarpus	1,2,3,4,5,6	1,3,4,5,6
Bellis sylvestris	4	
Blackstonia perfoliata	6	
Brachypodium phoeniceum	6	6
B. retusum	1,2,5	1,2,5
B. sylvaticum	2,6	1,2
Bromus sp.	2	
Calicotome spinosa	1,2,5,6	5
Cardamine hirsuta	3	3,4
Carex sp.	6	4,6
Carlina corymbosa	1,2,4,5,6	2,3,4,5
Centaureum sp.	2,4,5,6	
Chamaerops humilis	1,2,5	
Cirsium arvense	3,6	
Cistus albidus	1,2,5,6	1
Cladonia foliacea	1,4	2,3,4
Cl. pyxidata	1,2	1,2,3,4,6
Cl. rangiformis	1,2	3
Clematis flammula		1
C. cirrhosa		1,2,3,4,6
Cneorum tricoccon	6	
Collema sp.	6	1,2,4
Convolvulus althaeoides	5	5,6
Cyclamen balearicum	4,6	3,4,6
Dactylis glomerata	5	
Daphne gnidium	1,2,6	
Delphinium cf. pictum	4	
Desmazeria rigida	1	1,6
Diplocia canescens		1,3,4,6
Diploschistes muscorum		1,2
Dorycnium pentaphyllum	2,5	
Erica multiflora	1,2	1
Erodium cicutarium	5	5

Planícia 303

E. cicutarium	5	
E. malacoides	1	
Eryngium campestre	1,2	
Euphorbia characias	1,2,3,4,5,6	1,2,3,4,6
E. dendroides	5	5
E. pithyusa	1,2,3,4,5,6	
Filago sp.	2,5	
Fossombronia sp.	5,6	1,4,5,6
Fumaria sp.		5
Galium aparine	3	3
Galium sp.	3	2,4,6
Geranium lucidum	1,2	
G. purpureum	2,4,6	3,4,6
G. rotundifolium	1,2,3,4,5,6	1,2,3,4,5,6
Gramínia sp.	1,5,6	4
Grimmia sp.		1,2,3,4,5,6
Homalothecium sericeum	6	6
Hyoseris radiata	2,4	2,4
Hyparrhenia hirta	5	5
Hypericum balearicum	2	
Hypnum cupressiforme	1,2,4,5,6	1,2,4,6
Lathyrus sp.	1,2,4,6	
Leontodon tuberosus	1,2,6	
Lepraria latebrarum		1,2,5,6
Linum sp.	2,5,6	
Lonicera implexa		1
Lunularia cruciata	6	1,2,3,4,6
Medicago sp.	1,5,6	1
Melilotus sp.	2	
Micromeria filiformis	4,6	1,2,4,5,6
Nostoc sp.		1
Olea europaea	1,5,6	1,3,4
Ophrys sp.	6	
Parietaria judaica		3,4,5,6
Peltigera sp.		4
Phagnalon rupestre	2,5	
Ph. saxatilis	2,5,6	1,2,5,6
Pinus halepensis	1,2,4,5,6	1,4
Pistacia lentiscus	1,2,5,6	1,2,4
Plantago lanceolata	1,2,4,5,6	6
Pleurochaete squarrosa	1,5,6	1,6
Polygala rupestris	1	6
Polypodium cambricum		1,2,3,4,5,6
Potentilla reptans	1,6	4
Psoralea bituminosa	5	
Pteridium aquilinum	6	6
Quercus ilex	1,4,5,6	1,2,4,6
Ranunculus parviflorus	1,2,3	
Reichardia picroides	1,2,4,5,6	6
Rhagadiolus stellatus	1,2,6	1

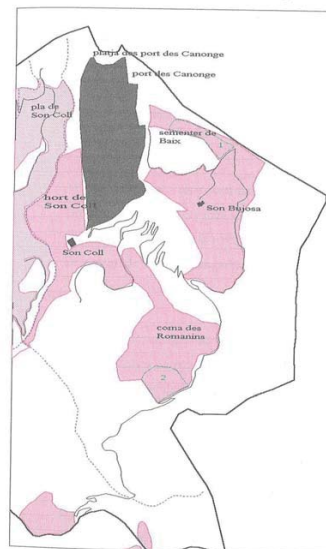
Rubia angustifolia	1,2,4,6	1,2,3,4,6
R. peregrina	1,5,6	1,5
Rubus ulmifolius	1,2,4,6	1,2,3,4,5,6
Rumex pulcher	6	3
Ruta chalepensis	5	
Sagina apetala		4
Samolus valerandii	6	
Sangisorba minor	1,2,4,5,6	1,4
Scirpus holoschoenus	1	
Sedum dasylphyllum		2,3,6
S. sediforme		6
S. stellatum		2,3,4,6
Selaginella denticulata	1,2,4,6	1,2,3,4,6
Senecio vulgaris	1,2,4	1,2,3,4,6
Seriola aetnensis	2,6	2,6
Sherardia arvensis	1,2,5,6	4
Sibthorpia africana		2,3,4,6
S. vulgaris	3	
Smilax aspera var. aspera	1,2,4,5,6	1,2,3,4,5,6
Sonchus oleraceus	3	5,6
S. tenerrimus		6
Squamaria cartilaginea		3
Stellaria media		1
Targionia loorberiana		1,4,6
Theligonum cynocrambe	1,2,4,6	1,2,3,4,6
Teucrium asiaticum	1,3,4,6	3,4,6
T. polium	1,5,6	6
Toninia sp.		4
Torilis sp.	2,3,4	
Trifolium campestre	2	
Trifolium sp.	2,4,5	4
Umbilicus horizontalis		1,3,5,6
Urginea maritima	2,4,5,6	4,6
Urtica membranacea		3
Valantia hispida		1
Veronica sp.	3,4	4
Vicia sp.	3	
Viola arborescens	2	1,5
crucifera	3	
orquídia	4,6	
moles acrocàrpiques	1,2,4,5,6	1,2,3,4,5,6
moles plerocàrpiques	1,2,4,5,6	1,2,3,4,6

ÀREA: SON COLL-PORT DES CANONGE-SON BUJOSA

Àrea: Son Coll-port des Canonge-Son Bujosa	Litologia: arenisques i luites roges
Localització: 462,4394	Morfologia:
Cota màxima: 175 m	Precipitació total anual: 660 mm
Cota mínima: 25 m	Precipitació mitjana del mes més plujós: 105 mm
Pendent màxim: 75%	Temperatura mínima mitjana del mes més fred: 6°C
Pendent mínim: 5%	Temperatura màxima mitjana del mes més calent: 25°C

Tipus de propietat: privada
Tipus de residència: permanent
Tipus de construcció: cases de possessió, vivendes unifamiliars de nova creació
Tancament i accés: xarxa de camins
Accés extern: crta. 710 Andrats-Pollença
Excursionisme i lleure: lleure derivat de la zona litoral
Ús actual: abandonament dels usos agrícoles
Ús anterior: conreu d'olivar i conreu d'horta
Nº d'espècies a les marjades: 76
Nº d'espècies als marges: 32
Index Jaccard: 0,37; 0,25
Riquesa florística (Nº d'espècies total de l'àrea): 82
Nº d'endemismes: 1
Espècies o comunitats ressenyables (dominants o molt rares): <i>Ampelodesmos</i> , <i>Ericetum scopariae</i> , <i>Viburnum tinus</i> .
Interès botànic: mitjà.
Observacions: Àrea en conjunt de conreu molt abandonat i que es destaca per tenir abundós el substrat silícic, tot i que a la zona mostrada no apareix una flora en conjunt particularment especialitzada a aquesta particularitat ni espècies exclusives.

Port des Canonge-Son Coll-Son Bujosa

Descripció de l'àrea

L'àrea estudiada i anomenada *Son Coll-port des Canonge-Son Bujosa* comprèn una gran extensió marjada que actualment es troba en un elevat estat de degradació, situada al límit que separa els municipis de Banyalbufar i Valldemossa. Concretament abasta les terres entre el torrent de Son Coll i aquesta demarcació municipal.

Els camps marjats formaven part de les possessions de Son Coll i Son Bujosa, les restes més ben conservades són les dels voltants de les cases de possessió amb els seus horts, mentre que la resta han estat cobertes pel pinar (coma des Romanins i es Sementer de Baix) o absorbides pel creixement de la urbanització des Port des Canonge.

Les restes de marges de secà que s'han observat arreu de l'àrea presenten unes característiques constructives que els defineixen essencialment per unes dimensions d'alçària menors de la mitjana del terme i per haver estat bastits amb uns paredats poc o gens adobats.

En els horts que romanen vora les cases de possessió, el tipus de marjament s'adapta al terreny. Així a Son Coll, situat a una zona planera, l'hort es disposa amb marges paral·lels de traçat rectilini, mentre que a Son Bujosa, el pendent del coster es salva amb murs paral·lels i curvilinis.

Pel que fa a altres construccions de pedra in situ associades als camps marjats, s'han localitzat en el sementer de Baix restes molt puntuals d'un torrent canalitzar i empedrat. Cal esmentar també un tram del camí empedrat que travessant la coma des Romanins, connectava el port amb Esporles.

Exceptuant el sector de Son Coll, en el que continuen les tasques agrícoles i el conreu d'arbrat, els corresponents a les altres zones (Son Bujosa, Sementer de Baix, Coma dels Romanins) tenen característiques semblants i el mateix tipus de vegetació potencial: un alzinar sobre sòl d'arenisques i argiles vermelles del

Port des Canonge 307

Port des Canonge 308

Buntsandstein. Quan està un poc més obert el bosc presenta influències de la màquia (*Cneoro-Ceratonietum*) i de l'*Ampelodesmo-Ericetum* i quan la humitat és major s'hi estableixen les murteres.

La poca singularitat constructiva dels marges de secà de tota aquesta àrea ha dit com a conseqüència que el mostreig només es duégués a terme en base a informació sobre vegetació i flora.

Sectors d'estudi

El **sector 1** s'ha duit a terme a la Coma dels Romanins, on el *Clematidi-Quercetum* està ben desenvolupat i ha invadit i soterrat bona part de marges i marjades. Aquells tenen una baixa diversitat florística, però, no obstant, poden lluir cobertures importants de briòfits pleurocàrpics. Als trams que són vores de camins o carreteres la vegetació ruderal hi és present també, amb redols de *Inulo-Oryzopsietum*, d'arbusts del sotabosc i garriga amb mescleres heterogènies de plantes que no constitueixen cap associació ben definida i digna de menció.

El **sector 2** el constitueix un ampli sector de mostreig establert al Sementer de Baix. Està interromput a alguns llocs per l'establiment de segones residències amb els seus jardins i pel camí que enllaça amb la carretera que baixa al port des Canonge. Ha estat un conreu de secà amb oliveres i garrovers que es va abandonar ja fa anys. Al terreny marjat s'hi troba ara un conjunt d'agrupacions vegetals que baix la forma general d'alzinar amb pins permet que a redols s'hi puguin reconèixer fragments d'associacions ben definides. N'és exemple la brolla de bruc (*Erica arborea*) i càrritx, que baix la coberta arbòria aclarida presenta cobertures molt altes de bruc (fins un 95% del total d'arbusts a segons quins indrets). També les grans abundàncies de murta al llit del torrentet fa que hom accepti l'existència de l'estructura florística de la murtera.

Els marges tenen una estructura florística molt menys complexa, i pràcticament es pot considerar que l'únic taxon present és el *Polypodietum*.

Port des Canonge 309

Port des Canonge 310

SECTOR 1.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU no actualment, quasi no queden restes de les oliveres que hi havia abans.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU sf.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES no.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES no.	
ROST ÀREA 30-50º	ROST MARJADES 10-30º
%ARBRES CONREU 0	%ARBRES SILVESTRES 90
%ARBUSTS 30	%HERBACIES 60
%ROCA -	ORIENTACIONS N a W

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Ampelodesmo-Ericetum scopariae
Clematidi cirrhosae-Quercetum rotundifoliae

MARGES

TERRA ENCLETXES sf.	
CAUSES ESBALDREGS abandonament, vegetació.	
%ARBUSTS menys del 20	%ROQUES -

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati

SECTOR 2

CONREU ARBORI O ARBUSTIU garroveres i oliveres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU sf.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES no.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES no.	
ROST ÀREA 30-60º	ROST MARJADES 0-20º
%ARBRES CONREU 20-30	%ARBRES SILVESTRES 40-80
%ARBUSTS 40-80	%HERBACIES 20-90
%ROCA menys del 10	ORIENTACIONS WNW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Ampelodesmo-Ericetum scopariae
Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici
Clematidi cirrhosae-Quercetum rotundifoliae
Clematido cirrhosae-Myrtetum communis

MARGES

TERRA ENCLETXES sf.	
CAUSES ESBALDREGS abandonament, arbres.	
%ARBUSTS 10-30	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati

TAXONS	MARJADES	MARGES
Allium sp.	2	
A. triquetrum	2	2
Ampelodesmos mauritanica	1,2	1,2
Anthyllis cytisoides	2	
Arbutus unedo	2	
Argyrolobium zanonii	2	
Asparagus acutifolius	2	
Asplenium ceterach		1,2
A. onopteris	1	
Asphodelus microcarpus	2	
Avenula bromioides	2	
Brachypodium retusum	1,2	2
B. sylvaticum	1	
Calicotome spinosa	1,2	
Carex sp.		1
Centaurium sp.	2	
Cistus albidus	2	
C. monspeliensis	1,2	
C. salviifolius	1,2	
Cl. pyxidata	1,2	1,2
Cl. rangiformis	2	
Clematis flammula	1,2	
C. cirrhosa	2	2
Cneorum tricocon	1,2	
Colletia sp.	1,2	1
Convolvulus althaeoides	2	
Dactylis glomerata	2	
Daphne gnidium	2	
Daucus carota L.	2	
Desmazeria rigida	2	2
Diploicia canescens		2
Dorycnium hirsutum	2	
D. pentaphyllum	2	
Erica arborea	2	
Erica multiflora	1,2	2
Fossombronina sp.	2	
Fumana thymifolia	2	
Geranium rotundifolium	2	
Gladiolus sp.	2	
Homalothecium sericeum	1	1
H. perforatum	2	
Hypnum cupressiforme	1,2	2
Leontodon taraxacoides	2	
L. tuberosus	2	
Lepraria latebrarum		1
Linum sp.	2	
Lonicera implexa	2	
Myrtus communis	1,2	2

Mysopates orontium	2	
Nostoc sp.	1,2	1
Olea europaea	1,2	2
Ononis viscosa	2	
Pallenis spinosa	2	
Phagnalon rupestre	2	
Ph. saxatilis	2	
Phyllirea angustifolia	1	
P. media	1,2	1
Pinus halepensis	1,2	2
Pistacia lentiscus	1,2	1,2
Plantago lanceolata	2	
Pleurochaete squarrosa	1,2	1,2
Polygala rupestris	2	1,2
Polypodium cambricum		1,2
Psoralea bituminosa	2	
Pulicaria odora	1,2	
Quercus ilex	1,2	1
Reichardia picroides	2	
Rhagadiolus stellatus	2	2
Rhamnus alaternus	1,2	2
Rubia peregrina	1,2	1,2
Ruscus aculeatus	1,2	
Sangisorba minor	2	
S. sediforme		2
Selaginella denticulata	1,2	1,2
Smilax aspera var. aspera	1,2	1,2
Spirantes spiralis	2	
T. polium	2	
Torilis sp.	2	
Viburnum tinus	1	
Viola arborecens	1	
molses acrocàrpiques	1	1,2
molses plerocàrpiques	1,2	1,2

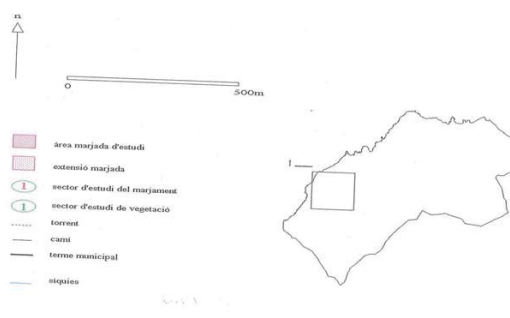
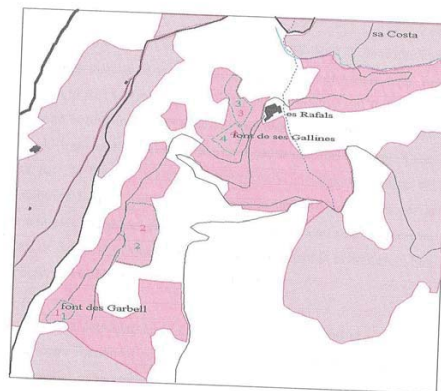
ÀREA: ES RAFALS

Àrea: <i>es Rafals</i>	Litologia: <i>dolomies taulajades, margues, argiles i arenisques</i>
Localització: 457.5-4392.5	Morfologia: <i>de vessant</i>
Cota màxima: 370 m	Precipitació total anual: 500mm
Cota mínima: 225 m	Precipitació mitjana del mes més plujós: 90mm
Pendent màxim: 100%	Temperatura mínima mitjana del mes més fred: 4°C
Pendent mínim: 15%	Temperatura màxima mitjana del mes més calent: 23°C

Tipus de propietat: <i>privada</i>
Tipus de residència: <i>absent</i>
Tipus de construcció: <i>cases de possessió</i>
Tancament i accés: <i>xarxa de camins</i>
Accés extern: <i>camí de Planícia</i>
Excursionisme i lleure: <i>camins cap a la font des Garbell i cap a Planícia</i>
Ús actual: <i>abandonament de les tasques agrícoles</i>
Ús anterior: <i>conreu d'olivar i conreu d'horta</i>
Nº d'espècies vegetals a les marjades: 77
Nº d'espècies vegetals als marges: 79
Index Jaccard: 0,25; 0,39; 0,23; 0,27
Riquesa florística (Nº d'espècies total de l'àrea): 106
Nº d'endemismes: 2
Espècies o comunitats ressenyables (dominants o molt rars): <i>cap.</i>
Interès botànic: <i>baix.</i>
Observacions: <i>És una de les zones estudiades en la que, pel que fa a la flora de la superfície de les marjades, se n'ha catalogat menys diversitat. També és baix el nombre d'endemismes. Tot això sorprèn una mica si tenim en compte la proximitat a àrees més abruptes i no conreades i el que hi hagi una zona d'horta bastant gran que podria donar lloc a què s'hi trobassin vegetals d'hàbitats molt diferents.</i>

es Rafals 315

Es Rafals

Descripció de l'àrea

L'àrea des Rafals es troba situada al sud-oest del nucli de població de Banyalbufar i la componen els camps marjats de la possessió coneguda amb el mateix nom. Els límits s'han definit a la part septentrional pels penyals des Munreal i es Rafals i per la diferenciació entre la zona tradicional d'horta i secà establerta a partir de la sèquia de Dalt. Establir el límit meridional és difícil a causa que fins el segle XX es Rafals formava part de Planícia i aleshores no existeix una separació física del marjament d'ambdues finques, per tant, es segueix la divisió de propietat per la carena situada a la part meridional de la font des Garbell. El límit oriental presenta també dificultats de definició perquè les finques que antigament la delimitaven, Son Albert i s'Arboçar, han sofert una constant parcel·lació.

Físicament aquesta àrea presenta com a curs d'aigua més important el torrent des Munreal que transcorre lliurement pel seu jaç natural, mentre que el curs subsidiari que neix en el comellar on es troba situada la font de ses Gallines és inhibit per la construcció de parats en el seu discórrer pels camps marjats pròxims a les cases.

Dins la finca des Rafals poden observar-se diferents aspectes de l'obra de pedra en sec, d'entre els quals són representatius els camins empedrats i les àrees marjades. Pel que fa als primers la finca es veu atravesada per nombrosos camins que connectaven el nucli urbà i les dues possessions, Planícia i es Rafals. Alguns d'ells presenten part del seu traçat empedrat, un dels més importants és l'anomenat camí des Rafals que parteix de les afores del poble, tot i travessant sa Costa, i ens condueix fins a les cases. Aquest camí travessa una primera zona de pinar on s'observen restes aïllats de marges fins arribar a un alzinar on les restes són escasses. Des de les cases les vies de comunicació bastides en pedra en sec més destacables són el camí que porta fins a la font des Garbell i el que ens apropa a les cases de Planícia passant per la font de s'Obi.

Respecte al marjament, a la finca des Rafals, com a la majoria de possessions de la Serra, predomina en extensió la zona dedicada a conreu de secà mentre que els marges d'horta es veuen reduïts a indrets molt localitzats i associats a sorgències

d'aigua. En aquest cas les marjades d'horta es redueixen a petites extensions situades a les immediacions de la font des Garbell i a la font de ses Gallines, aquesta darrera constitueix l'hort de les cases. L'extensió marjada assoleix 264.400m².

Les zones de secà corresponen a costers d'olivar que es combinava amb el conreu de cereals on l'estat de conservació és variable depenent de la zona. Molts d'aquests costers es troben actualment coberts de pinar i amb marjament quasi destruït, i els conjunts que permeten un estudi del seu marjament es veuen reduïts a les immediacions de les cases i de la font des Garbell.

D'entre tots els camps marjats cal destacar la presència d'un conjunt de secà, situat just davall de la zona d'hort de les cases, que per les seves característiques constructives el podem calificar d' excepcional.

Sectors d'estudi

Els sectors d'estudi representen un 11% de l'àrea marjada de tota la contrada i es varen dur a terme tant a zones d'horta com de secà. Pel que fa a l'horta es varen mostrejar les dues existents a la finca.

El **sector 1** correspon al reguiu relacionat amb la font des Garbell; al qual s'hi arriba des de les cases per un camí que conserva trams empedrats i que ha constituït una de les zones d'esbarjo per a la gent del poble, ja que s'hi situa també una petita capella, avui en runes. En aquesta zona ens trobam un seguit de marges que reben aigua de dues sorgències, d'una banda, de la font des Garbell, situada a les immediacions, i, d'altra banda, d'una petita sorgència situada dins el mateix hort. Actualment es dedica fonamentalment a pastura, abandonades les tasques agrícoles i de reguiu.

A la part superior del sector és on es localitza la font inclosa dins el sistema de l'hort, aquesta sorgència abasteix les marjades mitjançant un sistema de reconducció i distribució de síquies amb totes les seves modalitats: síquia

es Rafals 318

subterrània que travessa el replà de la marjada, síquia a peu de paredat que distribueix l'aigua per tot el replà, sortida al paredat per teula volada i per canal vertical...

A mitjan hort s'hi ha d'afegir l'aigua que prové de la font des Garbell i que es veu conduïda i emmagatzemada en un safareig (datat a 1846), des del qual es distribueix per una sèrie de canals superficials cap a les marjades de la part inferior.

A l'indret es troben altres construccions associades com puguin esser una sòl i una petita caseta en runes a les que s'hi accedeix per un caminó esglaonat.

Pel que fa als marges que contenen les terrasses d'aquest indret, es caracteritzen per un traçat curvilini que assoleix longituds entre 98 i 60 metres, alçàries entre 2,60 i 3,40 metres i suporten terrasses de 10 a 4 metres d'amplària. El seu paredat és adobat i presenta filada de dalt com a element de coronament. Cal esmentar la

es Rafals 319

presència d'un marge amb una alçària considerable -6,90 metres- que delimita l'horta per la part inferior i la separa de la zona de vegetació natural i que no va esser marjada.

L'estat de conservació del paredat és dolent a causa dels nombrosos esbaldrecs, presenten capinyes i no s'hi ha observat cap símptoma de reparacions posteriors.

Actualment, el conreu de fruiters del sector està abandonat i dedicat a pastura, indicant que de fa temps no han estat llaurades. Aquest factor, la pressió constant del bestiar, fa que la cobertura principal pertanyi a les herbàcies gramínoides i a l'abatzer.

Com era d'esperar, hi ha presència esponerosa d'algunes nitròfiles, essent els cards les plantes que han substituït a les més heliòfiles *Pipthatherum*, *Dittrichia* o *Hyparrhenia* en la ràpida successió cap a una comunitat de garriga. La humitat a alguns indrets ha permès una població de joncs molt vistent que competeix amb el càrritx i l'abatzer als espais on l'aigua corre sobre les marjades.

es Rafals 320

Els murs dels marges estan densament coberts de líquens crustacis blanquinosos (*Diploicia*, *Aspicilia* i *Lecanora* principalment) i, en bona part de la superfície, d'altres criptògames amants de llocs humits i poc assolellats.

A les parts superiors també hi ha una esquifida representació d'una comunitat que té preferència pels llocs més exposats (*Saxifrageto-Sedetum stellati*).

Les marjades d'horta regades per la font de ses Gallines (**sector 4**) estan separades de la resta per parets, bardisses o filferrada i constitueixen un seguit de marges curvilinis els traçats dels quals abasten tota l'àrea i així assoleixen longituds de fins quasi noranta metres. Les alçàries dels murs són molt semblants, al voltant dels 2,50 metres, i conformen terrasses de reduïda amplària. El seu estat de conservació és dolent, tant pel que fa a la conservació dels murs com a l'abandonament agrícola que fa que el paredat estigui cobert de vegetació. Els accessos entre els marges es fa mitjançant escales que es situen a la part central del paredat coincidint amb la curvatura del paredat.

Les terrasses estaven regades per la canalització que es feia des de la font, encara que el seu seguiment es fa difícil per l'abandonament del sector; es destrien unes piques a peu de paredat que fan pensar en l'existència de síquies subterrànies que connectaven les terrasses.

es Rafals 321

Aquest sector és florísticament molt diferent al sector 3, el qual està just a la vora. Els fruiters no tenen aspecte de que s'hagin cuidat en els darrers temps i la bardissa es fa forta als voltants dels marges.

La comunitat herbàcia que ocupa el 100% de les marjades està principalment composta per espècies arvenses, entre les quals destaquen les rapes i les plantes nitròfiles i una població esponerosa de *Sysimbrium officinale*.

La flora dels marges és la comuna de la zona, si bé amb una major presència de nitròfiles, arvenses i subnitròfiles.

Pel que fa al marjament de secà, s'han dut a terme dos mostrejos en els sementers que presenten un millor estat de conservació respecte de tota l'àrea. El **sector 2** es situa al camí que porta a la font des Garbell i correspon a un àrea de secà en la que es duen a terme tasques de manteniment de l'olivar, es llaura alguna terrassa (únicament no s'ha passat l'arada als racons amb roca aflorant i als que estan més aprop de l'alzinar amb pins circumdant) i la resta es dedica a pastura.

es Rafals 322

El factor ressenyable del sector resideix en la construcció dels marges de la part inferior. Aquests assoleixen una planta el·líptica que envolta ambdós costats del tàlveg: són un seguit de quatre marges en total de paredat adobat i de considerable alçària fins a 3,80 metres amb un talús invertit o trencat. L'accés es fa mitjançant escales incloses en el paredat, encara que també es pot fer per una rampa lateral. Al seu caràcter singular, s'hi ha d'afegir la planta del darrer marge que es veu interrompuda, a la seva part central, per un davallador o rampa que condueix a un replà pràcticament semicircular (no s'observaren indicis de la construcció de cap enginy hidràulic, ni tampoc la finalitat de la rampa).

El conreu a les marjades d'aquest sector està actualment abandonat, com a moltes de les que hem mostrejat a aquesta possessió, i en ell queden tan sols uns pocs garrovers, una figuera i una olivera.

A la part superior del terreny estudiat tota la marjada està coberta per plantes herbàcies entre les que dominen *Hyoseris radiata*, el card negre (*Carlina corymbosa*) i la rapa de frare. Els arbusts, que poc a poc van guanyant terreny, es refugien principalment a la base dels marges; a la vegada alguns arbres petits que provenen de llavors de l'alzinar veí van creixent a tot arreu. A la part basal del sementer l'aspecte canvia una mica amb l'augment dels arbusts i amb la permanència d'alguns grans garrovers.

Els marges estan pràcticament coberts de bardissa i arbusts de la màquia propera, entre els que hi viu un *Polypodium* molt desenvolupat. La cosa varia una mica segons el grau d'exposició i l'orientació dels murs, ja que els trams que miren al SE no tenen quasi terra acumulada a les encletxes de les pedres i suporten una flora molt escadussera.

es Rafals 324

El marjament es disposa en ziga-zaga i els accessos es fan per rampes del propi terreny. És destacable l'alçària d'alguns dels marges (més de 5 metres), malgrat la seva situació en costers de secà, i el coronament de doble i triple filada a causa del sobreiximent de la terrassa.

En aquest sector cal fer esment a les diferents litologies del paredat, on es combinen paredats calcaris amb factures molt adobades i paredats de pedreny margós, poc adobat i amb nombrosos esbaldrecs.

Creuen aquest coster d'olivar camins empedrats que connectaven diferents punts de la finca, i que arribaven fins al camí de Planícia.

Les invasions de plantes silvestres en aquest terreny es deuen principalment a arbusts de la garriga i de l'alzinar, amb predomini d'uns o altres segons el punt i la quantitat de cobertura arbòria. Malgrat la presència d'algunes espècies termòfiles de la brolla de xiprell i de l'*Oleo-Ceratonion* hi manquen espècies molt significatives com la botja de cuques, el romanó o la cossiada.

Respecte als murs de pedra en sec, la protecció de l'alzinar de la zona i l'orientació nord afavoreixen una flora silvestre protagonitzada per espècies poc o gens heliòfiles. Les criptògames i aquí en especial les hepàtiques són les protagonistes de bona part dels marges més ombrívols i protegits.

Quan no hi ha cobertura arbòria important aquestes petites plantescedeixen la preponderància a petites herbàcies corrents a les garrigues, fins i tot a les més seques, com el fenàs reüll, el tem bord (*Micromeria filiformis*), *Dactylis glomerata*, *Sedum sediforme*, etc.

El **sector 3**, situat vora les cases, està conformat per un marjament de coster, avui abandonat i amb gran profusió d'esbaldrecs, que assoleix longituds considerables de fins a 95 metres. També les alçàries són notòries arribant fins als 3,80 metres.

es Rafals 323

Sector 1	Litologia: <i>margues i arenisques</i>
Topònim: <i>font des Garbell</i>	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: <i>457.05-4392.19</i>	Factors físics de risc: <i>vessant i inundabilitat</i>
Cota màxima: <i>290m</i>	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Cota mínima: <i>275m</i>	
Pendent màxim: <i>100%</i>	
Pendent mínim: <i>50%</i>	
Ús actual: <i>abandonament agrícola i dedicació a la pastura</i>	
Ús anterior: <i>conreu de reguïu</i>	
Tancament i accés: <i>sense tancar i accés pel camí des Rafals</i>	
Accés extern: <i>camí des Rafals</i>	
Distància a viari: <i>350m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>tradicional zona d'esbarjo</i>	

Disposició del marjament: <i>paralela contínua</i>
Traçat dels marges: <i>rectilini</i>
Litologia del paredat:
Tipus de paredat: <i>irregular adobat i trams molt adobat</i>
Tipus de coronament: <i>filada de dalt</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>camí esglaonat a l'extrem dels marges</i>
Hidràulica: <i>font des Garbell i petita font que abasteixen l'hort amb un safareig, siques subterrànies, superficials i canals verticals. Safareig datat el 1846</i>
Construccions associades: <i>soll i caseta en runes</i>
Singularitats: <i>nombrosa presència de capginyes</i>
Estat de conservació: <i>dolent amb nombrosos esbaldrecs i bombaments</i>

es Rafals 325

Sector 1

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup..marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	3,40	60	6,5	204	390	29	70	15
2	2,75	70	9,7	192,5	679	14	60	20
3	3,25	98	4,9	318,5	480,2	21	60	20
4	2,60	98	6,7	254,8	656,6	21	40	20
5	3	90	3,8	270	342	*	40	20
6	6,90	90	10,5	621	945	*	40	20

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	soll capginya	camí esglaonat	dolent esbaldrecs
2	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	absent	camí esglaonat	bo
3	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	present	capginyes	camí esglaonat	dolent esbaldrecs i bombament
4	curvilini	irregular adobat i molt adobat	absent	filada de dalt	present	capginyes	camí esglaonat	dolent esbaldrecs i bombament
5	curvilini	irregular adobat i molt adobat	absent	filada de dalt	present	capginyes	absent	dolent esbaldrecs i bombament
6	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	absent	bo

es Rafals 326

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	font sobre terrassa	pica	síquia subterrània, síquia superficial a un extrem, dues canals verticals de teula	absent
2	absent	absent	síquia superficial a un extrem i canal vertical	absent
3	absent	absent	síquia subterrània, canal vertical i síquia a peu de paredat	absent
4	absent	pica	teula volada	absent
5	absent	absent	síquia a peu de paredat	absent
6	absent	absent	absent	absent

es Rafals 327

SECTOR 1.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU	figueres i figueres de moro, pereres i pruneres.
CONREU HERBACI	no.
ABANDONAMENT CONREU	sí.
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES	no.
INCENDIS	no.
LLAURADES	fa un temps.
CREMES CÀRRITX	no.
AIXERMADES	no.
PASTURES	ovelles, cabres?
ROST ÀREA	40-50 ^o
%ARBRES CONREU	10-30
%ARBUSTS	10-40
%ROCA	-
ROST MARJADES	0 ^o
%ARBRES SILVESTRES	0-20
%HERBACIES	90-100
ORIENTACIONS	N

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Euphorbiaetum dendroidis

MARGES

TERRA ENCLETXES	sí.
CAUSES ESBALDRECS	abandonament.
%ARBUSTS	5-20
%ROQUES	menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati
Rubio-Crataegum brevispiniae
Saxifrageto-Sedetum stellati

es Rafals 328

Sector 2	Litologia: <i>margues i arenisques</i>
Topònim:	Morfologia: <i>de vessant</i>
Localització: 457.26-4392.42	Factors físics de risc: <i>esllavissabilitat</i>
Cota màxima: 330m	Factors humans de risc:
Cota mínima: 300m	
Pendent màxim: 50%	
Pendent mínim: 25%	
Ús actual: <i>manteniment de l'olivar i pastura</i>	
Ús anterior: <i>olivar</i>	
Tancament i accés: <i>accés per camins interns dins la possessió</i>	
Accés extern: <i>camí des Rafals i camí de Planícia</i>	
Distància a viari: <i>150m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>lligat al camí de sa font des Garbell</i>	

Disposició del marjament: <i>paral.lel en ziga-zaga</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>
Litologia del paredat: <i>calcària i margocalcària</i>
Tipus de paredat: <i>molt adobat, adobat i poc adobat</i>
Tipus de coronament: <i>filada de dalt</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>rampes del mateix terreny</i>
Hidràulica: <i>absent</i>
Construccions associades: <i>absent</i>
Singularitats:
Estat de conservació: <i>dolent amb nombrosos esbaldrecs i bombaments</i>

es Rafals 329

Sector 2

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup..marge	sup. marjada	Talús (%)	Diam major	Diam menor
1	2,60	37	6	96,2	222	11	50	20
2	3,60	91,6	10	329,76	916	*	65	15
3	5,30	55	25	291,5	1375	*	120	10
4	4,30	105	10	451,5	1050	*	60	15
5	3,10	67	11,8	207,7	790,6	22	*	*

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular poc adobat	absent	filada de dalt	absent	ressalts	absent	bo
2	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	ressalts i capginyes	absent	dolent esbaldrecs i bombament
3	curvilini	irregular adobat i molt adobat	absent	filada de dalt	absent	ressalts i capginyes	absent	dolent esbaldrecs
4	curvilini	irregular adobat i molt adobat	absent	filada de dalt	absent	ressalts i capginyes	absent	dolent esbaldrecs
5	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	absent	dolent bombament

es Rafals 330

SECTOR 2.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU garrovers i oliveres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU no.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTANIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES sí.	
CREMES CÀRRITX sí.	
AIXERMADES no.	
PASTURES ovelles, cabres.	
ROST ÀREA 30-40 ⁰	ROST MARJADES 0 ⁰
%ARBRES CONREU 20-30	%ARBRES SILVESTRES 0-30
%ARBUSTS 0-40	%HERBÀCIES 60-90
%ROCA menys del 5	ORIENTACIONS W al NW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Anthyllido cytisoidis-Teucrietum majorici
Clematidi cirrhosae-Quercetum rotundifoliae

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS aigua.	
%ARBUSTS 10-50	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodietum serrati
Rubio-Crataegetum brevispiniae
Selaginello-Anogrammetum

es Rafals 331

Sector 3	Litologia: <i>margues, arenisques i calcàries</i>
Topònim:	Morfologia: <i>de vessant i de fons de tàlveg</i>
Localització: 457.53, 4392.82	Factors físics de risc: <i>esllavissabilitat i saragallament</i>
Cota màxima: 275 m	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Cota mínima: 245 m	
Pendent màxim: 50%	
Pendent mínim: 25%	
Ús actual: <i>abandonament i pastura</i>	
Ús anterior: <i>conreu de cereals</i>	
Tancament i accés: <i>fil ferrada i camí intern cap a l'hort</i>	
Accés extern: <i>camí des Rafals, camí de Planícia</i>	
Distància a viari: 250 m	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paral·lela contínua</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>
Litologia del paredat: <i>calcària</i>
Tipus de paredat: <i>irregular adobat</i>
Tipus de coronament: <i>filada de dalt</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>escales i rampes</i>
Hidràulica: <i>absent</i>
Construccions associades: <i>absent</i>
Singularitats: <i>disposició dels marges de fons de tàlveg</i>
Estat de conservació: <i>dolent els marges de coster i bo el de fons de tàlveg</i>

Sector 3

es Rafals 332

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup..marge	sup. marjada	Talús (%)	Diam major	Diam menor
1	3,40	84,30	7	286,62	590,1	*	40	15
2	3,40	84,30	10,50	286,62	885,15	20	85	15
3	3,30	95,30	10,60	314,49	1010,18	30	60	10
4	2,50	95	11,70	237,5	1111,50	24	80	15
5	3,80	105,60	17,30	401,28	1826,88	trencat	70	15
6	3,40	71,20	23	242,08	1637,60	trencat	*	*
7	3	69	20,50	207	1414,5	20	60	15
8	2,80	30	25	84	750	25	*	*

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul.	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	escala	dolent esbaldrecs
2	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	escala	dolent esbaldrecs
3	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	contrafort	absent	dolent esbaldrecs
4	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	escala	regular bombament
5	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	2 escales i rampa	bo
6	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	escala i rampa	bo
7	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	rampa	bo
8	rectilini	irregular adobat	absent	filada de dalt	absent	absent	rampa	bo

es Rafals 333

SECTOR 3

CONREU ARBORI O ARBUSTIU	figuera, garrovers i olivera.
CONREU HERBACI	no.
ABANDONAMENT CONREU	sí.
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES	no.
INCENDIS	no.
LLAURADES	no recentment.
CREMES CÀRRITX	no.
AIXERMADES	no.
PASTURES	ovelles.
ROST ÀREA	40-50 ^o
ROST MARJADES	0 ^o
%ARBRES CONREU	0-40
%ARBRES SILVESTRES	5-20
%ARBUSTS	5-40
%HERBÀCIES	100
%ROCA	0
ORIENTACIONS	SE fins WSW

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

com. *Hyoseris radiata* i *Carlina corymbosa*

MARGES

TERRA ENCLETXES	sí.
CAUSES ESBALDRECS	abandonament.
%ARBUSTS	70-90
%ROQUES	0

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Polypodium serrati
Rubio-Crataegetum brevispiniae
Selaginello-Anogrammetum ...?

es Rafals 334

Sector 4	Litologia: <i>margues i arenisques</i>
Topònim: <i>font de ses Gallines</i>	Morfologia: <i>de talveg</i>
Localització: <i>457.52.4392.71</i>	Factors físics de risc: <i>saragallament</i>
Cota màxima: <i>285 m</i>	Factors humans de risc: <i>abandonament</i>
Cota mínima: <i>270 m</i>	
Pendent màxim: <i>50%</i>	
Pendent mínim: <i>30%</i>	
Ús actual: <i>abandonament de l'hort</i>	
Ús anterior: <i>conreu de reguiu</i>	
Tancament i accés: <i>filferrada i camí intern</i>	
Accés extern: <i>camí des Rafals</i>	
Distància a viari: <i>250 m</i>	
Excursionisme i lleure: <i>absent</i>	

Disposició del marjament: <i>paral.lela contínua</i>
Traçat dels marges: <i>curvilini</i>
Litologia del paredat: <i>calcària</i>
Tipus de paredat: <i>irregular adobat i poc adobat</i>
Tipus de coronament: <i>filada de dalt i rasant</i>
Forma d'accés entre marjades: <i>escales i rampes</i>
Hidràulica: <i>font, siques de distribució i piques</i>
Construccions associades: <i>soll</i>
Singularitats: <i>presència de capginyes</i>
Estat de conservació: <i>dolent esbaldrecs</i>

es Rafals 335

Sector 4

Mostra	Alçària	Longitud	Amplària	sup. marge	sup. marjada	Talús (%)	Diàmetre major	Diàmetre menor
1	2,50	85	6,70	212,5	569,5	24	60	15
2	2,70	85	7	229,5	595	*	70	15
3	2,60	85	10	221	850	19	50	15
4	2,40	50	4,50	120	225	25	50	15

Mostra	Traçat	Paredat	Braó	Coronament	Hidràul	Elements singulars	Accés	Conservació
1	curvilini	irregular adobat i poc adobat	absent	filada de dalt	present	capginya	escala frontal	dolent esbaldrecs
2	curvilini	irregular adobat i poc adobat	absent	filada de dalt i rasant	present	absent	escala	dolent esbaldrecs
3	curvilini	irregular adobat	absent	filada de dalt i rasant	absent	capginya	escala	dolent esbaldrecs
4	curvilini	irregular adobat i poc adobat	absent	filada de dalt i rasant	present	capginya i soll	rampa i escala	dolent esbaldrecs

es Rafals 336

Mostra	Extracció	Recollida i emmagatzamament	Distribució	Torrents
1	absent	pica a peu de paredat	síquia subterrània	absent
2	absent	pica a peu de paredat	síquia subterrània	absent
3	absent	absent	absent	absent
4	absent	absent	síquia superficial a peu de paredat	absent

es Rafals 337

SECTOR 4.

CONREU ARBORI O ARBUSTIU cítrics, figueres, llorer, pereres i pomeres.	
CONREU HERBACI no.	
ABANDONAMENT CONREU sí.	
PLANTES ORNAMENTALS O SUBESPONTÀNIES no.	
INCENDIS no.	
LLAURADES no en els darrers temps.	
CREMES CÀRRITX no.	
AIXERMADES no.	
PASTURES ovelles.	
ROST ÀREA 40-60 ⁰	ROST MARJADES 0 ⁰
%ARBRES CONREU 10-50	%ARBRES SILVESTRES 0
%ARBUSTS 0-20	%HERBÀCIES 100
%ROCA 0	ORIENTACIONS

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Sisymbrio-Hordeetum murini ...?

MARGES

TERRA ENCLETXES sí.	
CAUSES ESBALDRECS abandonament.	
%ARBUSTS 50-80	%ROQUES menys del 5

COMUNITATS VEGETALS OBSERVADES:

Parietarium judaicae
Polypodium serrati
Rubo-Crataegetum brevispiniae

TAXONS	MARJADES	MARGES
Aetheorrhiza bulbosa	2,3	2,3
Allium sp.		1,3
A. triquetrum		3,4
Ampelodesmos mauritanica	1,2,3	1,2,3
Anagallis arvensis	4	
Arisarum vulgare	1,2,3,4	1,2,3,4
Arum italicum	1,3,4	4
Arundo donax		
Asparagus acutifolius		3,4
A. albus	2	1,2
A. stipularis		3
Asplenium ceterach		1,2,3,4
A. trichomanes		3
Asphodelus microcarpus	1,2,3	1,2,3
Brachypodium retusum	1,2	2,3
B. sylvaticum	4	4
Bromus sp.	1,4	
Calicotome spinosa	3	
Capsella cf. bursa-pastoris	4	
Cardamine hirsuta		3,4
Carlina corymbosa	1,2,3,4	1
C. vulgare	1,3,4	3
Cistus albidus	2,3	
Cladonia pyxidata	2	1,2,3
Clematis cirrhosa		3,4
Cneorum tricocon	2	
Collema sp.		2,3
Cyperus rotundus	4	
Dactylis glomerata	1,2	2
Desmazeria rigida	1	2,3,4
Diploicia canescens		2,3
Dittrichia viscosa	1	
Dorycnium pentaphyllum	2	2
Equisetum ramosissimum		1
Erica multiflora	2	2
Erodium cium	2,3,4	1,2,3,4
Euphorbia characias	1,2,3	1,2,3
E. dendroides	1	
E. peplus	4	
E. pithyusa	1,2,3	
Fossombronia sp.		3
Fumaria sp.	4	4
Galactites tomentosa	1,4	1
Galium parisiense	4	
Galium sp.		2,3
Geranium purpureum	4	1,2,3,4
G. rotundifolium	1,2,4	1,2,3,4
Gramfnia sp.	1,2,3,4	4

Grimmia sp.		2,3
Hedera helix		1
Hippocrepis unisiliquosa	2	
Homalothecium sericeum		1,2,3
Hyoseris radiata	3	3
Hypnum cupressiforme	2,3	1,3
Lathyrus sp.	4	
Leontodon taraxacoides	2	
L. tuberosus	2	
Lepraria latebrarum		1,2
Lunularia cruciata		2,3
Medicago sp.	2	
Mentha pulegium	3	
Micromeria filiformis	2,3	2
Nostoc sp.	2	2,3,4
Olea europaea	1,2,3	1,2
Parietaria judaica		1,2
Phagnalon rupestre	2	
Ph. saxatilis	2,3	2,3
Pinus halepensis	1,2,3	2
Pistacia lentiscus	1,2	2,3
Plantago lanceolata	3,4	
Pleurochaete squarrosa	2	2
Polypodium cambricum		1,2,3,4
Potentilla reptans	1,4	1,4
Quercus ilex	1,2,3	1
Ranunculus parviflorus	1,3,4	2
Reichardia picroides	2,3,4	2,4
Rhamnus alaternus		2,3
Rubia peregina	2,3	1,2,3,4
Rubus ulmifolius	1,3,4	1,2,3,4
Rumex pulcher	1,2,4	
Ruta chalepensis	2	
Salvia verbenaca	4	
Sangisorba minor	1,2,3	2,3
Scirpus holoschoenus	1	
Sedum dasyphyllum		1,2,3
S. sediforme		2,3
S. stellatum		2,3,4
Selaginella denticulata		2,3,4
Senecio vulgaris		2,3
Sherardia arvensis		3
Silybum marianum	4	
Sisymbrium officinale	4	
Smilax aspera var. aspera	2,3	2,3,4
Solanum nigrum	4	
Sonchus oleraceus	4	3
S. tenerrimus	1	2,3,4
Squamaria cartilaginea		2,3
Stellaria media	4	1,2

Targionia loeberiana		2,3
Theligonum cynocrambe	4	4
Teucrium polium	2,3	
Trifolium sp.	1,4	
Umbilicus horizontalis		1,2,3,4
Urginea maritima	2,3	3
Urtica membranacea	4	3,4
Valantia hispida		2
Viola arborecens	2	2
molses acrocarpiques	2,3	1,2,3,4
molses plerocàrpiques	1,2	1,2,3,4